

Copulata i[n] libros de anima Arestotelis

<https://hdl.handle.net/1874/461677>

Lopulata i libros de
anima a restotelis

Secunda pars
sententiarum
animae sunt
quodque scilicet

Vegetativum et huiusmodi potestas et
quodlibet habet pro obiecto communi
alimenti sicut dicitur in modo scilicet

Placitivum et huiusmodi quatuor vires
sive potestas sibi subservientes scilicet
Et istius obiectum est alimen-
tum sive quod potestas animati

Augmentativum quod respicit ali-
mentum quod ad bonum et induit
Dum et eius obiectum est alimen-
tum sive quod potestas animati quod
Generativum quod respicit nutri-
mentum quod ad servandos
est spiritus et eius obiectum est alimen-
tum sive quod generativum sive in spe

Sensitivum dividitur in sensus

Appetitivum et in duo genera

Motivum sive locum. Et huiusmodi
tres potestas non tamen differentes
specie sed organice scilicet

Intellectivum et dividitur in

Extiores et sunt quodque scilicet

Iuniores et sunt quatuor scilicet

Intellectum ut voluntas sive
subiectat ut moralis iusticia

Sententia dividitur in duas potestas

Ambulativa.
Narrativa.
Voluntaria.

Intellectum possibile et obiectum
est quod dicitur rei materialis
ut cognoscibile quod subiectum
habet intellectum quodque scilicet sive sive sive

Intellectum agentis cuius obiectum est
quod dicitur rei materialis ut factibile

Digestivum quod huiusmodi quatuor
sedes. i. instrumenta scilicet

Rectivum quod est velis tribus in
summis quod sibi sive est sicut in
trinitate quodque sive sive sive
sive sive sive sive sive sive sive

Expulsiva et est in sive sive sive

Attractiva et est in sive sive sive
epo epate et modis nutriti-
ois quod sive sive sive sive sive
te p3 ex sive sive sive sive sive
quod illa sive sive sive sive sive
facit carne sive sive sive sive
per quod dicitur alimentum sive

Ullius cuius obiectum est color
Audire cuius obiectum est sonus
Ullius cuius obiectum est odor
Dulce cuius obiectum est sapor
Factus cuius obiectum est sapor

Secundum corpus et possibile sive sive sive
Ullius imaginaria sive sive sive
Logica sine est. et possibile sive sive
Motoria et organice in possibile sive sive

Trascibile cuius quodque sive sive sive
spectu boni. ira et respectu sive sive
bili sunt iste virtutes morales scilicet

Concupiscibilem cuius sive sive sive
ut amor desiderium relectario. Et tres respectu mali scilicet odium
sive tristitia. Et in ipso sunt iste virtutes morales scilicet

Sapientia
Intellectus
Prudentia
Scientia
Artes
Opinio
Suspensio

Dulcis contingit assentire falso.
ergo dicitur virtutes intellectuales.

De i quod sit maffica nutriti et sive sive sive
Sroach. i. quod est prima digestio. et sive sive sive
par i quod sit relectio nutriti i sive sive sive
ab epate sive sive sive sive sive sive sive
mala et quod sit nutritio totius sive sive sive
Extremitates venarum in quibus sit acceptio nutrimenti.

Deni cum suis intestinis na i ventre venit nutriti digesti i sive sive
Ullia. In qua recipitur nutriti vinnale quod sive sive
Ulla sive sive sive sive sive sive sive
Digestionis quod sive sive sive sive sive sive
trare non ante in qualitate quia per hoc generat sive sive

Uena respectu humorum quia humores transiunt per venas.
Arteria respectu spirituum naturalium.

Arteria respectu spirituum naturalium.

Fortitudo.
Magnanimitas
Magnificencia
Mansuetudo.

Temperantia. Et dicitur habi-
Liberalitas et morales.
Modestia.
Caritas.
Enthousia
Prudentia

It qd quod est...
quod est...
et...
et...

De Anima

11

Arca
initium libri
de anima.
Que
ritur primo
utrum de anima
sit scientia.
Dicendum quod
sic. Quia de
illo est scien-

tia quod habet passiones per principia de ipso demost-
strabiles. sed sic est de anima. ergo de anima est scientia.
Maior patet quia eadem requirunt ad demost-
strationem et scientiam. quia demonstratio est syllogi-
smus faciens scire. sed ista sufficiunt et requirunt
ad demonstrationem sicut patet in principio primi
posteriorum. Minor ostenditur quia principia anime
sunt illa que ponuntur in diffinitione anime. et hoc est
de intentione Aristotelis. ubi posteriorum que ponit
ad hoc duas causas. Prima est que idem sunt quod
et propter quod. Et idem sunt diffinitio que est
ca diffinita. et diffinitio que est medium demost-
rationis. Secunda est quod dicitur quod diffinitio est medi-
um demost-rationis potissime. Passiones autem
sunt potentie anime. Potest enim anima dupliciter capi.
Uno modo ut generum secundum se extendit ad animam vege-
tativam sensitivam et intellectivam. et sic anime potentia
est vivificare sive vitam dare. Alio modo accipitur
anima secundum diversas eius species et sic anime potentie sunt
et passiones. Potest ergo sic fieri demost-
ratio. Omnis actus primus substantialis corporis phi-
sici organici est vivificans. Sed anima est actus pri-
mus et cetera. ergo anima est vivificans. Et hoc est quod alij
sic demost-
trant. Omnis actus primus substantialis
et cetera. est principium operationum vitalium. Sed anima
est huiusmodi ergo et cetera.

Arguitur. Omnis passio realiter dicitur distingui
a suo subiecto. sed vivificare non distinguitur ab
anima. ergo non est eius passio. Minor patet quod vita
et anima idem sunt ut dicitur Aristotele. in primo
elenchorum circa fallaciam secundum non causam. Dicen-
dum quod vivificare capitur dupliciter. Uno modo
secundum quod est primam vitam facere id est dare esse vi-
tale. et sic non distinguitur vivificare ab anima.
Quod sic probatur. quia nullus effectus cause
formalis realiter distinguitur a sua causa. sicut
albere non distinguitur ab albedine sed albefacere
quia albefacere sinit ab albedine in genere cause
efficientis sed albere in genere cause formalis. sic
etiam animare non distinguitur ab anima. et hoc
modo dicitur in secundo huiusmodi quod vivere in vivu-

tibus est esse. Alio modo accipitur vivificare
ut est vitam secundam facere. operationes vitales
dare. et sic videre est vivere. audire est vivere. et
sic de alijs operationibus. et sic vivificare distin-
guitur realiter ab anima. Si ergo queratur quomodo
debet hic capi vivificare. Dicendum quod potest hic
capi utroque modo. Et ad argumentum opposi-
tum dicendum quod non oportet semper qualibet
passionem distingui realiter a suo subiecto. imo
sunt multe passiones tam in realibus quam in en-
tibus rationis que non possunt realiter distin-
gui a suo subiecto. In realibus patet. quia deus
habet passiones que de ipso non distinguuntur.
Et etiam substantia est res realis et tamen eius vlti-
ma proprietates scilicet esse susceptibilem contra-
riorum non distinguitur ab ipsa realiter. nam
si esse susceptibile contrariorum esset accis sub-
stantie et non ipsa substantia. tunc esset proces-
sus in infinitum in accidentibus. quia illa sus-
ceptibilitas presupponeret aliam susceptibili-
tatem et illa iterum aliam et sic in infinitum. In
entibus rationis patet de universali et predicabili.

Arguitur. Videtur quod potentie anime non
possunt dici passiones anime. probatur. quia om-
nis passio sinit ab illo quod est completum sub-
iectum. sed sunt multe potentie que non sinit in
anima tamen sed in corpore et in anima. sicut sunt
potentie vegetative et sensitive. ergo tales pote-
tie non possunt dici passiones anime. Dicen-
dum quod duplices sunt potentie ipsius anime.
Quedam sunt intellective que sunt in anima
tamen. ut intellectus agens. possibilis et voluntas.
Et de illis potentijs non est dubium quin sint
perfecte proprietates anime. quia sinit ab ani-
ma tanquam a completo subiecto. Alie sunt poten-
tie que sinit ab anima et corpore simul. sicut
sunt potentie vegetative et sensitive. Et de illis
est dicendum. quod quis tales potentie non sinit
ab anima sicut a completo subiecto. sinit tamen
ab anima sicut ex completo principio et sicut ex
subiecto principali. quia quis ille potentie
sinit in anima et corpore sunt tamen principali in anima quam cor-
pore. et ideo demost-
trantur de anima sicut de sub-
iecto principali quibus non totali. Et per hoc sol-
uitur illud argumentum quo arguitur solus. Quic-
quid non habet esse per se non habet passiones p-
se. Sed anima est huiusmodi. Maior probatur. quia
actus secundus presupponit actum primum. Di-
cendum quod loquendo de anima rationali. tunc anima
habet esse per se secundum aptitudinem. et sic in ipsa possunt
esse complete passiones et perfecte. Loquendo autem
de anima in communi. Dicendum est quod illud quod habet pas-
siones sicut completum subiectum passionum hoc

It dicitur in...
et hoc est...
et sic...
et sic...

It dicitur...
et sic...
et sic...
et sic...

It dicitur...
et sic...
et sic...
et sic...

In dicitur h[ic] a[n]i[m]am d[ist]inctio[n]em a s[ub]st[ant]ia s[ecundu]m s[er]m[one]m s[ed] s[er]m[one]m
 r[ati]o[n]em d[ist]inctio[n]em h[ic] a d[ist]inctio[n]e p[ro]p[ri]a q[ui]e q[ui]e d[ist]inctio[n]e
 d[ist]inctio[n]em nob[is] p[er] aliq[ui]d op[er]a om[n]ia d[ist]inctio[n]em r[ati]o[n]em alb[er]t[us] do
 sumit s[ecundu]m a[n]i[m]am d[ist]inctio[n]em a s[ub]st[ant]ia s[ecundu]m s[er]m[one]m s[ed] s[er]m[one]m
 ut aliq[ui]d aliq[ui]d s[ed] s[er]m[one]m d[ist]inctio[n]em h[ic] a s[ub]st[ant]ia s[ecundu]m s[er]m[one]m q[ui]e s[er]m[one]m
 d[ist]inctio[n]em r[ati]o[n]em alb[er]t[us] do i[n] p[er]fect[us] et ubi
 est e[ss]e s[er]m[one]m q[ui]e e[ss]e s[er]m[one]m op[er]a om[n]ia

Liber

Primus

h[ic] esse p[er] se sed anime sensitiva et vegetativa no[n]
 su[n]t p[er]fectum subiectu[m] passionu[m] sed su[n]t p[er]ple/
 tu[m] cu[m] corpe. et sic no[n] op[er]at[ur] q[uo]d ille a[n]i[m]a habeat esse p[er]
 se. Et sic ho[m]o qui e[st] subiectu[m] risibilis p[er] se subsistit
 q[uo]d ho[m]o e[st] co[m]pletu[m] subiectu[m] risibilis. Et p[er] dari
 s[ecundu]m se de passionib[us] q[ui]e p[ri]ncipaliter fluunt a corpe
 q[ui]s su[n]t p[er] se toti inexistentes. sicut e[st] corrupti
 bile. q[ui]e q[ui]s sit passio toti[us] corp[or]is mixti. t[er]m[in]u[m] p[ri]n/
 cipali[us] fluunt ex materia q[ui]e est origo corruptibili/
 tatis. Sic etia[m] est dicendu[m] de istis potentis. q[uo]d
 q[ui]s potentie su[n]t in toto p[ro]posito. t[er]m[in]u[m] p[ri]ncipali
 us fluunt ab anima q[uam] corpe

Arguitur. Omnis scientia est habit[us] intel/
 lectualis. Tunc sic. de illo no[n] est scientia quod
 no[n] p[er] intellectu[m] apprehendi. sed a[n]i[m]a no[n] p[er] p[er]
 intellectu[m] apprehendi ergo r[ati]o. Minor pat[et] q[uo]d
 hoc no[n] p[er] apprehendi p[er] intellectu[m] q[uo]d no[n] potest
 cadere sub sensu. s[ed] a[n]i[m]a no[n] p[er] cadere sub sensu. ergo
 r[ati]o. Minor p[ro]bat[ur]. q[uo]d nihil est in intellectu qui
 prius fuit in sensu. Dicendu[m] q[uo]d dupl[ic]i aliq[ui]d
 cadit sub sensu. Uno mo[do] s[ecundu]m se et p[er] se. et sic no[n] so
 lum anima sed nulla suba cadit sub sensu quia
 ois substantia est sensibile p[er] accidens. Alio mo[do]
 aliq[ui]d cadit sub sensu s[ecundu]m aliq[ui]d accide[n]s eius et
 sic substantie sensibiles cadu[n]t sub sensu. sic p[er]
 de ho[m]i[n]e cur[us] substantia no[n] videt[ur] sed color. sic etia[m]
 dicendu[m] est de a[n]i[m]a. q[uo]d a[n]i[m]a cadit sub sensu s[ecundu]m ef/
 fect[us] eius. ut est viuere q[uo]d ex sensu cognoscimus
 aliq[ui]e viuere. et sic infra dicitur q[uo]d a[n]i[m]a est q[ui]dam
 mo[do] difficilis cognitionis sc[ilicet] q[uo]d ad quid e[st] et faci
 lis cognitio[n]is quo ad q[uo]d est. sufficit ergo ad co
 gnitionem intellectu[m] q[uo]d aliq[ui]d aliquo modo
 cadat sub sensu.

Arguitur. De infinitis non est scientia. sed
 a[n]i[m]e su[n]t infinite. ergo de a[n]i[m]a no[n] est scia. Minor
 pat[et] q[uo]d tot su[n]t a[n]i[m]e q[ua]ntu[m] su[n]t corpa aiata. sed talia
 su[n]t infinita q[uo]d no[n] tot quin plura. ergo de a[n]i[m]a
 no[n] est scientia. Dicendu[m] q[uo]d a[n]i[m]e capiuntur du/
 pliciter. Uno mo[do] ad numeru[m] et sic su[n]t infinite
 .i. indeterminate. q[uo]d sic no[n] est numerus eaz[us] det/
 miatus. nec quo ad nos nec q[uo]d ad natura[m]. Alio
 mo[do] accipiunt[ur] a[n]i[m]e s[ecundu]m species s[ecundu]m q[uo]d cadunt sub
 arte et sic no[n] su[n]t infinite quo ad natura[m]. quia
 natura determinavit eis certu[m] numeru[m]. sed su[n]t
 infinite quo ad nos. Et si dicat[ur]. ergo nos non
 habemus scientiam de a[n]i[m]a. Dicendu[m] q[uo]d de a[n]i[m]a
 dupliciter potest esse scientia. Uno mo[do] q[ua]ntum
 ad caru[m] numeru[m] et sic s[ecundu]m est q[uo]d nos no[n] habem[us]
 de animabus sciam. q[uo]d numeru[m] sp[eci]e[rum] animaru[m]
 scire no[n] possum[us]. Alio mo[do] accipiunt[ur] a[n]i[m]e s[ecundu]m
 q[uo]d referunt ad suas potentias. et sic a[n]i[m]a non ha/
 bet infinitate[m]. q[uo]d no[n] h[ab]et potetias infinite sed si/
 mitas et sic de a[n]i[m]a est scientia

Arguitur. Anima no[n] e[st] species. ergo de ea no[n]
 est scieria. Ans[er] p[er] q[uo]d no[n] e[st] vniuersale cu[m] d[ist]i[n]ctio[n]e
 vniuersal[is] sit e[st] vni[us] totu[m]. Dicendu[m] q[uo]d ad hoc
 q[uo]d de aliquo sit scientia sufficit q[uo]d habeat modu[m]
 speciei. in hoc sc[ilicet] q[uo]d habeat diffinitiones et passi
 ones que fluunt ex p[ri]ncipijs speciei. Et id de in/
 diuiduis no[n] est scia q[uo]d no[n] h[ab]et diffinitiones nec
 passiones de ipsis demonstrabiles. Un[de] etia[m] co
 mo[n]s ens p[er] dici sp[eci]es. q[uo]d h[ic] aliq[ui]d loco diffiniti
 omis et passionis. et omne quod non est indiui/
 duum p[er] dici species.

Queritur. Utr[um] scientia de anima sit vna.
 Dicendu[m] q[uo]d sic. Quia ratio est. q[uo]d illa scientia est
 vna que h[ab]et vni[us] subiectu[m] s[ecundu]m vna[m] formal[em] r[ati]o[n]em
 p[ro]sideradi. q[uo]d ex fo[r]mali r[ati]o[n]e p[ro]sideradi su[n]t d[ist]i[n]ctio[n]e scie
 vt p[er] p[ri]mo poster. S[ed] ista scia h[ab]et vni[us] subiectu[m]
 s[ecundu]m vna[m] formal[em] r[ati]o[n]em considerandi. ergo est
 vna scientia simpliciter. Minor patebit inferi
 us in assignatione subiecti

Arguitur. Illa que su[n]t diuerso[rum] generu[m]
 no[n] cadunt sub aliqua scientia vna. sed a[n]i[m]e scilicet
 vegetativa sensitiva et intellectiva su[n]t diuerso
 ru[m] generu[m]. ergo de ipsis no[n] est scia vna. Dicē
 dum q[uo]d genus capit tripliciter. sc[ilicet] p[er] genere loy/
 co. phisico. et p[er] genere scibili. Genus loyco est
 q[uo]d s[ecundu]m aptitudin[em] predicatur de plurib[us] specie
 bus. Genus phisicu[m] q[uo]d h[ab]et aptitudin[em] ad plu
 res formas siue substantiales siue accidentales
 Genus scibile est quod h[ab]et ordinez ad multas
 passiones. Per hoc ergo dicendum est. q[uo]d illa q[ui]
 su[n]t diuerso[rum] generu[m] scibilium no[n] cadunt sub
 vna scientia quia in eis diuersificatur formalis
 ratio p[ro]siderandi. Sed illa que su[n]t diuerso[rum]
 generu[m] loycaliu[m] vel phisicaliu[m] p[oss]unt esse sub vna
 scientia. Sicut patet de subiecto et passione q[uo]d
 p[oss]unt habere vnam formal[em] r[ati]o[n]em p[ro]sideradi. Iste
 aut[em] a[n]i[m]e su[n]t diuerso[rum] generu[m] phisicaliu[m] q[uo]d ha/
 bent alia p[ro]p[ri]a subiecta. Et em alia d[ist]i[n]positio
 materie in qua est anima r[ati]o[n]alis. et alia in qua
 est a[n]i[m]a sensitiva. et sic de alijs.

Queritur. Utr[um] scientia de a[n]i[m]a sit phisical[is].
 Dicendu[m] q[uo]d sic. Quia ratio potest esse duplex
 Prima. Illa scientia est phisicalis que determi
 nat de ente mobili vel de aliqua eius p[ar]te. S[ed]
 sic est de ista scientia. ergo est phisicalis. Quam
 uis em a[n]i[m]a no[n] sit p[er] se subiectiva entis mobil[is]. est
 t[er]m[in]u[m] p[er] se integralis alicui[us] entis mobilis sc[ilicet] cor/
 poris aiati. q[uo]d corpus aiatu[m] constituit[ur] ex a[n]i[m]a et
 corpe sicut ex p[ar]tib[us]. Sec[un]da ratio. Illa scieria est
 phisical[is] que p[ro]siderat de forma que necessario
 habet esse in materia. vel fieri. sed sic est de a[n]i[m]a
 q[uo]d necessario habet esse in materia. loquedo de
 a[n]i[m]a vegetativa et sensitiva. Anima autem in

H[ic] ois scia est habit[us] intellect[us]
 alio p[er] q[uo]d d[ist]inctio[n]em a[n]i[m]a
 et sensu[m] singulari[us] et q[uo]d scia
 no[n] p[er] h[ic] q[uo]d sensu[m] est hor
 p[er] ma[n]ifeste q[uo]d a[n]i[m]a et
 p[er] h[ic] q[uo]d si a[n]i[m]a s[ecundu]m s[er]m[one]m
 h[ic] et videt[ur] et h[ic] s[er]m[one]m
 h[ic] et r[ati]o[n]em et h[ic] h[ic] ad
 e[ss]e h[ic] s[er]m[one]m et h[ic] h[ic] s[er]m[one]m
 h[ic]

Quis[da]m d[icit] de 26. m[od]o h[ic]
 2 scia et h[ic] s[er]m[one]m s[er]m[one]m
 s[er]m[one]m q[uo]d d[ist]inctio[n]em a[n]i[m]a
 aliq[ui]d passio[n]em et h[ic] h[ic]
 h[ic] q[uo]d h[ic] h[ic] s[er]m[one]m
 2 mo[do] et h[ic] h[ic] h[ic]

tellectiua necessario habet fieri in materia. ergo de ill' est scientia phisicalis.

Arguitur. Anima est methaphisice conside rationis. ergo nō phisice. Conseqntia t3. qz di uersaz sciaz diuerse sunt considerationes.

Dicendū q' aia capitur dupliciter Uno mō generaliter put extendit se ad animā vegetati uam sensitīuā z intellectuā. z hoc mō Aresto. in hoc libro accipit aiam. z sic aia est solū phisi ce p' siderationis. qz sic aia ē forma q' necessario hz esse in materia. Alio mō accipit aia p' aia rō nali tm. Et sic aia capitur duplicitr Uno mō quo ad fieri. Alio mō quo ad esse. Si sumat quo ad fieri tunc iterū ē phisice consideratōis quia necessario hz fieri in materia. quia si extra materiā crearet nō esset aia sed substantia sepa ta. Sed si sumatur qntū ad esse. hoc est dupli citer. Uno mō sub ratione aīme fm q' animat corpus z sic iterum est phisice considerationis Et ideo anima sepata non est pprie anima ab animando dicta. Alio mō accipit anima fm q' est sepata a corpe. z sic dicitur anima quia fuit qnqz anima. Et sic potest anima rōnalis cē me thaphisice p' sideratōis. z hoc est qd' aliū dicūt q' tertius liber de anima. continuat libro metha phisice. qnia ibi incipit Aristoteles tractare de sepatis. et hoc postea p' tinuat in methaphisica

Arguitur. Illud qd' nō mouet nō ē phisice p' siderationis sed anima non mouetur. ergo nō est phisice consideratōis. Maior p3. qz phi sicus considerat de ente mobili. z sic nō cōside rat nisi illa que hnt ordinē ad mobilitatem

Dicendū q' quīs anima pprie nō mouet. est tñ ps cuiusdā entis mobilis. scz corpis anima ti. hoc sufficit qz fm Aresto. quarto methaphi sice. scientia nō est illoz que sūt vnū imo eozū etiā q' sunt ad vnum. Illa ergo cadunt sub vna sciētia q' quocūqz mō ordinē hnt ad subiectuz sufficit ergo q' anima habeat ordinem ad ens mobile sicut ps eius

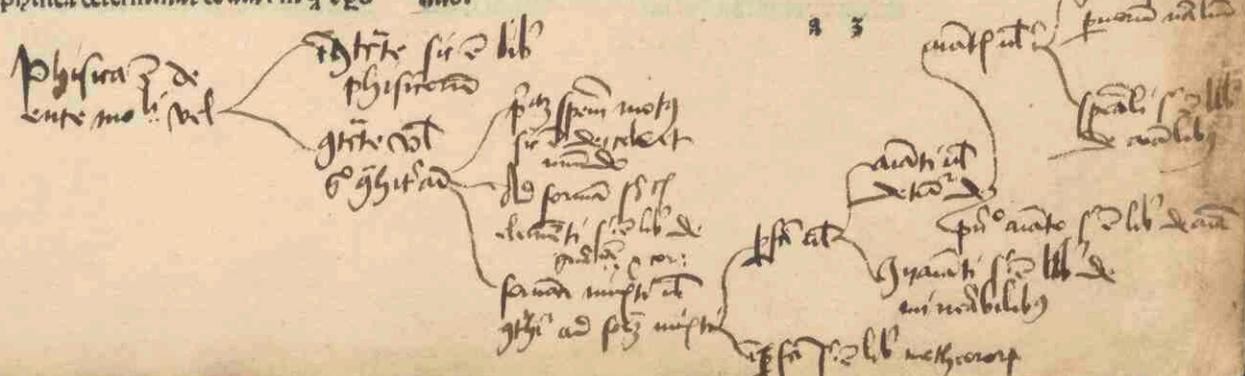
Arguitur. Scientia moralis de anima deti minat. ergo nō scientia phisicalis. An's pba. quia p' tutes de quibus determinatur in mora li philosophia sunt anime accidētia. mō ad eā dem sciētiā spectat determinare de passionib' z de subiecto. Dicendū q' phia moralis non tractat de aia in cōmuni. sed solū de aia rōnali. quia illa solū potest virtutib' informari. Et si dicatur. ergo ad mō coincidunt phia moralis z phisicalis quo ad animā rōnalē. Dicendum q' sub alia formali ratione considerandi deter minatur de anima rōnali in phia morali z phi sicali. qz in phisica determinat de aia fm q' ē ps

cuiusdā entis mobilis. scz corpis aīati. Sed in phia morali determinatur de aia fm q' ē infor mabil' p' tibus intellectualib' z moralib'. Et sic Aresto. dicit in. iij. Ethicor' q' tria sūt i aia scz potentie. passiones. z habitus. Potētie em sunt infor mabiles virtutib'. Passiones autem moderātur per virtutes. habitus vero refrenāt potētiās.

una for in aia potētie passiones habitus

Queritur. Cui parti phie subordinat ista scia. Dicendū q' phie naturali. Iuxta qd' no tandū q' vna sciām ex pte phie subordinari est eā contineri sub aliq' pte phie. sicut ps contine tur sub toto. p hoc dicendū est q' ista sciētia sub ordinat phie natali z illi pti q' d' phisica qz sic phica ē de ente mobili fm se z fm ptes ei'. ita sciētia libri de aia ē de pte entis mobil'. scz de aia q' est ps corpis aīati.

Queritur. Quē ordinē hz iste liber inter li broz phisicales Dicendū q' est sextus in or dine. Et hoc p3 p' sufficientiā libroz phisicaliū Nam phisica est de ente mobili. Et hoc est du pliciter. qz aut in contracte vel contracte. Si p mū sic est liber phoz. in quo agitur de cōmuni bus passionibus entis mobilis. Si scdm hoc est duplr. vel contrahit ens mobile ad primaz spēm motus scz localis. et sic est liber de celo z mundo. in quo determinat de p' tibus vniuersi scdm q' hnt ordinem z sitū in vniuerso. tal' aut situs z ordo acquirit p motū localē. Vel cōtra hitur ad formā simplicis elementi z sic ē liber de generatōe in q' determinatur de motib' ad formā in cōi. z hoc in p' io. z de generatōe ipoz elementoz in scdo. Vel fit contractio ad formā mixti z hoc ē duplr. qz vel cōtrahit ens mobile ad formā mixti imperfecti. z sic est liber metheo roz. in q' determinatur de impressionib' q' nō hnt mixtionē q' tuoz elemētoz. sed mixtionem qualitātū quattuoz elemētoz. vel contrahitur ens mobile ad formā mixti pfecti. z hoc est du pliciter. Vel in aīati. et sic est liber de minerali b' in quo determinatur de mineralib'. sic sunt aurū argentū plūbum zc. Vel animati z hoc ē duplr. qz vel determinatur de principio aīato rū z sic est liber de aia. vel de ipsis aīatis. hoc est duplr. qz vel in generali. z sic est liber puoz naturalū Vel in speciali z sic ē liber de aīalib' vegetabilib' z plāis. Sic ergo est ordo libro rum phie naturalis. qz phisicor' est prim'. de celo et mundo scdus. de generatōe z cor. terti us. Meteoroz quart'. de mineralib' quint' de anima sext'. paruozū naturalium septimus. de animalibus vegetabilibus z plantis octa uus.

Arguitur. Liber de mineralibus non est translatus, ergo liber de anima erit quintus, et etiam non debet computari inter libros naturales Aristotelis.

Dicendum quod quis non sit translatus, tamen alij inueniunt scientiam de mineralibus, sicut Albertus qui col legit ex diuersis libris unum tractatum de mineralibus. Secundo est dicendum quod isti libri possunt dupliciter ordinari. Uno modo secundum quod sunt translati, et sic liber de anima est quintus, quia non habemus librum de mineralibus translatum de greco in latinum. Alio modo ordinantur libri naturales secundum modum extractionis subiecti, et sic liber de anima est sextus et hoc est essentialiter in ordine. Primum autem est accidentale et ideo absolute dicendum est quod liber de anima est sextus.

Queritur. Quid sit subiectum librorum de anima. **Dicendum** quod est anima considerata secundum suam substantiam et secundum suas partes. Et ratio est, quia in primo libro et in una parte secundi determinatur de substantia anime, et in alia parte secundi de partibus subiectiuis et partibus. Unusquisque anima non habeat partes integrales quantitatiuas, habet tamen partes subiectiuas et partibus, partes subiectiue sunt anima sensitua, anima vegetatiua et anima intellectiua, sed partes partibus sunt potentie anime, scilicet intellectus, voluntas, visus, auditus, et sic de alijs.

Arguitur. Anima est subiectum cuiuslibet scientie, ergo non est tamen subiectum istius scientie. **Dicendum** quod duplex est subiectum scilicet inhesionis cui inheret aliqua scientia, sicut dicimus quod paries est subiectum inhesionis albedinis, quia albedo inheret parieti et sic est verum quod anima est subiectum cuiuslibet scientie, quia secundum Aristotelem in antepredicamentis, scientia est in anima sicut color in corpore. Alio modo accipitur subiectum per subiectum attributionis, et sic illud dicitur subiectum attributionis cui attribuntur passionibus in aliqua scientia, et sic anima est subiectum huius scientie sicut dicitur est supra.

Arguitur. Simplex forma subiectum esse non potest, sed anima est forma simplex, ergo subiectum esse non potest. **Dicendum** ad maiorem quod forma dicitur quadrupliciter simplex. Uno modo simpliciter quia scilicet nulla habet in se compositionem, et sic solus deus est forma simplex. Et tunc forma est quod talis forma simplex non potest esse subiectum accidentis cum in deo nullum sit accidens, potest tamen adhuc esse subiectum compositionis, ut deus est bonus, et sic de deo est scientia ergo oportet quod sibi aliqua attribuantur per modum passionis. Alio modo forma simplex dicitur quia non est composita ex materia et forma, sic subseparate sunt forme simplices et talis forma simplex potest esse subiectum accidentis, sicut est in angelo intellectus et voluntas que sunt forme de se de se specie

qualitatis. Tercio dicitur aliquid simplex, quia non est mixtum ex quatuor elementis, et sic celus dicitur simplex, et quod sic est simplex potest esse subiectum accidentis materialis, sicut patet de elementis. Quarto dicitur aliquid simplex, quia non includit in se multitudinem suppositorum secundum quod homini, et sic species speciosissima dicitur esse simplex, et tale simplex est subiectum formam quod consequuntur corpori mixtum, per hoc ergo dicendum est quod anima non est pure simplex siue primo modo, sed secundo modo quia non est composita ex materia et forma, et sic potest esse subiectum accidentis.

Arguitur. Corpus animatum est subiectum huius libri ergo non anima, probatur quia iste potentie de quibus hic loquitur Aristoteles, sunt potentie anime vegetatiue et sensitue, et fluunt a corporibus animatis ergo corpus animatum est subiectum. **Dicendum** quod corpus animatum non potest esse subiectum propter duas causas. Prima est quia non est satis commune, quis enim in ista scientia considerat de potentibus conuenientibus toti animato, tamen etiam in eodem libro fit mentio de aliquibus passionibus que tamen anime conueniunt et non corpori animato, sicut sunt intellectus agens intellectus possibilis et voluntas, sed anima est subiectum satis commune quia etiam ponit sensitue et vegetatiue fluunt ab anima tanquam ex principio et principali subiecto sicut in prima questione dicitur est. Secunda ratio est quia habet potestatem de istis potentibus secundum quod principaliter fluunt ab anima, et hoc fit ad duas libros de sensu et de fato, in quibus libro tractatur de potentibus sensituis secundum quod principaliter fluunt ab anima et corpore, et ideo anima est huius subiectum, ibi autem corpus animatum.

Arguitur. De subiecto debet presupponi quod est et quod est, sed habet inuestigat quod est anime ut patet secundo huius, ergo non erit subiectum. **Ad idem** quod subiectum aliquid scientie accipitur dupliciter. Uno modo secundum quod ponitur in demonstratione, et eo modo oportet principia presupponi que sunt diffinitio subiecti, quod ex presuppositione necessaria principiorum accipitur necessitas conclusionis. Alio modo accipitur subiectum absolute autem vel post actualiter de demonstratione, et sic potest etiam quod est inuestigari. In signum cuius primo posteriorum quod est ponitur per conclusionem, et in quibus posteriorum ponitur questio per se scilicet. Secundo potest dici quod in scientia non debet inquiri diffinitio subiecti ex principijs illius scientie, sed Aristoteles habet inquiri diffinitionem anime ex actu et potentia que sunt principia metaphysicabilia.

Arguitur. Anima est forma, ergo non potest esse subiectum, quia subiectum est materia. **Dicendum** quod forma non potest esse materia ex qua, sed bene potest esse materia in qua vel circa quam est ergo anima materia in qua, quia in se habet passiones et potentias, et est materia circa quam, quia circa animam versatur intentio auctoris.

subiectiue anime sunt anima sensitua anima vegetatiua anima intellectiua
 partibus anime sunt potentie anime
 intellectus voluntas visus auditus

ad maiorem quod forma dicitur quadrupliciter simplex

speculatiua aliquis vnus pmo principio scz deo ergo scia speculatiua est bonu ipsius intellectus. Minor puz. quia no est accessus ad deum nisi p cognitione et amore. **Q**uoniam honorabilis sit puz hoc est bonu honorabile qd p se appetit. sed ois scia speculatiua p se appetit. ergo est honorabilis. Maior puz ex ratione honesti. Minor puz. qz scia speculatiua no ordiat ad alteru sicut scia practica ordinatur ad opus.

Quoniam. Quotuplex est bonu. **D**icendum q triplex scz bonu honestu. bonu delectabile. et bonu vtile. **E**t differunt sic. Quia bonu honestu est qd ppter se appetit. sicut est beatitudo. scia et virtus. hz em tale bonu in se vn quietat appetitu. Sed bonu delectabile fm sensum. sicut dulcis potus. vl pulcher color. qz delectat visu. **S**z bonu vtile est qd appetit ppter alteru. sicut pecunia qz appetitur ppter necessitate victualiu. **E**t p se dari sufficientia. qz bonu fm q hic capitur terminat appetitu fm q dicit Aresto. in primo ethicoz. Bonu est qd omnia appetunt. vel ergo hoc bonu terminat appetitu fm quid et sic est bonu vtile qd est terminu appetit fm ordinu ad aliquod alteru. qz habet ppter alteru. **U**el est terminus appetit simpliciter. hoc est dupliciter. **U**el hoc bonu spectat ad sensu et sic e bonu delectabile. **U**el spectat ad intellectu et sic est bonu honorabile.

Arguitur Bonu honestu et bonu delectabile ide sunt. pbatur p Aresto. x. Ethico. que dic q phia hz mirabiles delectationes annexas.

Dicendum q delectabile capitur dupliciter. **U**no mo generali sz q hoc e delectabile qd sensu delectat intellectu. et sic coincidunt bonu honestu et delectabile. qz sunt multa bona que delectant intellectu. **A**lio mo capitur delectabile fm q aliquod delectat sensu. et sic delectabile distinguitur contra honestu. qz nunqz p hoc esse honestu qd delectat sensum. **P**er hoc ergo dicendum est q delectatio que est in phia e delectatio scdm intellectum.

Arguitur. Bonu delectabile et vtile coincidunt. pbatur qa portio medicinalis dulcis est vtilis et delectabilis. **D**icendum q ista tria bona pnt capi dupliciter. **U**no mo cu precisione sic scz q p se in aliquo inuenitur honestu. et p se in alio inuenitur vtile. **U**el p se in aliquo delectabile. et sic realiter abinuice distinguntur qz aliquid repitur qd est solu honestu sicut beatitudo et scientia speculatiua. **E**t est repiri aliqd qd p se est vtile. qd tn no est delectabile neqz honestu sicut portio medicinalis amara que e vtilis et no delectabilis. **E**t aliquid est delectabile

quod nec est vtile nec honestu sicut abundans portio vini. **A**lio mo accipiuntur ista tria bona sine precisione. et tunc distinguuntur formaliter qz in eodem concurrunt materialiter. quia e alia ratio vtilis et delectabilis sicut dictum est de dulci portione que absolute accepta est delectabilis. sed relata ad sanitatem vtilis e. **E**t predictis puz q illa diuisio est diuisio analogi i sua analogata. qz dicit pmo bonu de bono honesto. quod est fixum et simpliciter bonu. **S**ecundo de bono delectabili quod terminat appetitum simpliciter. **T**ertio de bono vtili qd terminat appetitum scdm quid. **U**nde secundu hoc triplex est amicitia. **P**rima est que fundat in bono honesto et illa est permanens. **S**ecunda est que fundatur in bono delectabili et illa cito perit. sicut delectabile cito vertitur in amarum. **T**ertia que fundatur in bono vtili. et illa statim habet finem quia cessante tali bono cessat amicitia.

Arguitur. Arestoteles primo ethicoz diuidit bonu in decem predicamenta. ergo no est tn triplex bonum. **D**icendum q bonum capitur dupliciter. **U**no modo transcendentur p ut conuertatur cum ente et sic diuiditur in decem predicamenta. **A**lio modo capitur bonum pro ut est terminus appetit. et sic diuiditur in ista tria bona. quia istis tribus modis appetit terminatur vt dictum est.

Arguitur. Est etiam aliquod bonum laudabile terminas appetitum. ergo ista diuisio est insufficientis. **D**icendum q bonum laudabile reductur ad bonu honestum. **J**urta quod sciendum q laudabile capitur dupliciter. **U**no modo vt illud dicitur laudabile quod habz in se rationem honesti formaliter. qz ppter se appetitur et sic laudamus virtutes. et isto modo manifestum est q coincidat cum honesto. **D**ifferunt enim honor et laus solum scdm ratione quia honor debetur bono honesto secundum se accepto. sed laus debetur bono honesto per comparisonem ad finem. et sic patz q bona laudabilia sunt honesta ppter finem. **A**lio modo accipit laudabile iproprie scdm q laudam ali q naturalia ordiata ad futurum. et sic laudabile possit pteriri sub bono vtili. sed sic iproprie accipitur. **D**ic ei Aresto. iij. ethicoz. q in his q nobis a natura insunt neqz laudamus neqz vitupamur.

Arguitur. Queda honoratur ppter diuitias et tn diuitie sunt bonu vtile. ergo coincidunt bonu vtile et bonu honestu. **S**cdm q duplices si diuitie. **Q**ueda se diuitie intellectuales sic sunt scie et pntes. sic notat aplos dices. q deus est diues

implig est bonu scz honestu delectabile vtile

in omnib⁹ et ppter tales aliqui sunt honoran-
di. quia aliquae diuitie sunt bonū honestū. A-
lie sunt diuitie bonoz tpaū exterior. et ppter
illas diuitias nudi sunt honorandi. Illi enim
qui honorant diuites ppter diuitias tpaes er-
rant non diiudicando bonū honestū et bonuz
vtile. **E**t si dicat q diuites honorant nec sci-
entes nec virtuosī. **D**icendū q diuites sunt
in duplici differentia. Quidā enī sunt diuites
et alioz rectores. sicut sunt supiores cōmunita-
tum. et tales diuites debēt etiā honorari quāuis
non sunt scientifici nec virtuosī. qz in eis hono-
ratur tota ciuitas et cōmunitas. in qua cōmu-
nitate multi reperiunt scientifici et virtuosī.
Et sic magister cuiū insciēs et inuirtuosus ho-
norari potest. Alij sunt diuites non tamen alio-
rum rectores. et illi nullo modo sunt honorādi
si tamen aliqñ contingat hoc contingit ex errore
hoīm plus diligentī bona vtilia q̄ bona ho-
nesta.

Queritur. Utz omnis noticia sit de nume-
ro bonoz honorabilū. **D**icēdum q sic. q̄a
ppter se appetitur sicut dictū est. **S**ed argui-
tur q non. qz scientia practica nō est de numero
bonoz honorabilū. ergo non oīs scia est de nu-
mero bonoz honorabilū. **D**icendū q veruz
est q nō oīs scia est de numero bonoz honora-
bilū. sed oīs scientia speculatiua. et hoc deno-
tatur in textu cū dicitur noticia. quia p noticiam
intelligit scientiā speculatiuā. **T**uī rō est qz si-
cut finis scientie practice est opari. ita finis sciē-
tie speculatiue est cognoscere. cū ergo vnūq̄qz
denoiatur a suo fine. sic optime p noticiā relī-
tur scia speculatiua.

Arguitur Medicina est scia practica et est
honorabilis. ergo aliqua scia practica ē hono-
rabilis. **A**ns pbat in ecclesiastico vbi dicit
Honoza medicū ppter necessitatē creant enī
eum dñs. **D**ō q duplex est pars medicine.
Est enī vna pars speculatiua sine theorica. et a-
lia pars est practica q patz ex libro Amphorū
moz. **S**aleni qui sic incipit. Medicina. alia
est speculatiua. alia practica. capiēdo ergo me-
dicinam quātū ad illā prem que est de princi-
piis infirmitatū et complexionibus. sic est sim-
pliciter speculatiua. et hoc mō est honorabilis
quia sicut dicit **A**resto. i principio paruoꝝ na-
turaliū. **U**bi phisicus desinit. ibi medicus inci-
pit. **C**apiēdo autē medicinā q̄tum ad illam
prem que est practica fm quā docet applicare
ista principia generalia ad pticulares infirmi-
tates. sic non est honora bilis quā ppterie habēt
empirici. et sic illi non sunt honora biles. qz nō

hnt causas et principia ex quib⁹ ista cōsurgūt

Arguit **M**ulte scie speculatiue appetuntur
ppter alias scias. ergo ille non sunt honorabi-
les. **A**ns pbat de loyca que est scia speculatiua
et tñ ordinat ad oēs alias scias. ergo est bonuz
vtile. et non honorabile. **D**icendū q dupli-
citer aliqua scia est honorabilis. **U**no mō for-
maliter et finaliter simul. et tñc illa scia est ho-
norabilis que ppter se appetitur et non ordina-
tur ad aliquā altioꝝ sciam. et sic scia metaphi-
sicalis est honorabilis in lumine nature. qz in
lumine nature nō ordinat ad aliā sciam. **E**t in
lumine gratie theologia ē honorabilis. et in lu-
mine glie scia beatoꝝ ē honorabilis. **A**lio mō
aliq̄ scia est honorabilis formaliter tm. qz in se
h̄z formā honesti scz vñ appetit fm se. et sic alie
scie speculatiue sunt honorabiles. qz hnt in se
vñ appetant quāuis nihilomin⁹ ordinatur ad a-
lias scias. et sic loyca etiā est honorabilis. **S**i-
militer p̄t dici de virtutib⁹. qz sunt aliquae virtu-
tes non ordinate ad alias sicut sapientia inter
virtutes intellectuales. et prudentia inter vir-
tutes morales. **A**lie sūt p̄tutes q̄ ordinant ad
alias. sicut alie virtutes morales et etiā virtu-
tes itellectuales alie a sapia ordinant ad alias
sicut ad sapiam. sicut virtutes morales ad pru-
dentiam.

Arguit. Aliq̄ scie sūt phibite etiā speculatie.
ergo nō sunt oēs honorabiles. **A**ns pbat. q̄a
scie magice. s. nigromātia. piromātia. astrolo-
gia q̄ sūt phibite oib⁹. **M**edicina et leges q̄ p-
hibent sacerdotib⁹. **D**ō q tripliciter aliq̄ scia p-
hibet. **U**no mō ex pte sciaz. qz sunt scie solū vo-
ce. et sic nigromātia et piromātia sunt phibite.
Tales enī scie cōsurgūt ex pacto inito cū demo-
ne. et si qñqz aliq̄ cōtingat nō tñ sūt sicut ex ali-
qua certa scia. sed ex pte opis demoms. q̄ qñqz
aliq̄d facit simpliciter. et qñqz apparet aliq̄d face-
re qd tñ nō facit. sicut in p̄stigijs. et tales sciē-
tie sunt phibite oib⁹ hoīb⁹. nō enī licet aliquē
h̄re pactū cū demone qd sit in his sciētis. **S**e-
cūdo mō qdā scie sunt phibite ppter vsum. qz
timef de malo vsu ipaz quāuis in se sint bone sic
ars p̄ficiēdi venenū. cū enī oēs hoies vt in plu-
rimū sunt mali timef de piculo abusionis il-
laz sciaz. et sic phibetur. **T**ercio phibetur aliq̄
scie p̄ p̄p̄atōem et in ordie ad discetē. quāuis enī
tales scie sūt i se vere scie et honorabiles tñ phi-
bentur aliq̄b⁹ q̄ sunt deputati ad studiū altio-
ris scie. et sic phibetur p̄biteris ne studeat sciaz
legū et medicinaz. qz tales sūt deputati ad stu-
diū theologie. et iuris canonici q̄ sunt altioꝝ
scie. **P**er illa dōm ad argumētū q nulla scia i se

est phibita. qz nigromātia et piromantia non sunt scie silter et ars conficiendi venenū. Et sic scia medicinalis non phibetur absolute. sed de terminate in ordine ad discipulū.

Magis autē alterā

Vicinter Aresto. ondit dignitatē huius scie in speciali. ondeno eā esse digniorē alijs scientijs speculatiuis. Et prio ponit duos modos quib' vna scia speculatiua ē dignior alia. Secūdo applicat illos ad ppositū scz ad istā sciētā de aia. Dicit ergo prio q' vna scia ē dignior alia ppt duo. Prio ex pte subiecti. et sic illa scia ē dignior. q' ē de nobiliori subiecto. et sic methaphisica ē dignior qz alie scie. qz ipa ē de deo. et alie scie sunt de creaturis. Secūdo aliq' scia est dignior ex certiori mō pcededi et demonstrādi. sicut scie mathematicales. Deinde applicando ad istam sciām dicit q' ex vtraqz cā historia v' scia de aia est pponenda alijs scientijs qd est verum in scientijs naturalibus. Et hoc declarat in textu. Primo quo ad primū scz ex parte subiecti quia ista scientia ē melior et mirabilior. Melior quia anima est melior omnibus formis corp'alib'. Et mirabilior quia anima hz multos effectus. de quibus merito miramur. Et sic ista scientia dignior est ex dignitate subiecti.

Secūdo ista scientia est certior. qz est de his que in nobis experimur. quilibet enī in seipso scit q' hz intellectum voluntatem. visum. auditum. et sic de alijs. Percipit enī in seipso q' hz mltas potentias quia vna rebellat cōtra aliam.

Queritur. Utz in artibus possint inueniri iste due conditiones sicut in scientijs. **D**icendū q' sic. qz sicut vna scia ē dignior alia istis duob' modis. sic etiā vna ars est dignior alia istis duob' modis. Primo enī illa ars ē dignior q' hz dignius obiectū. sicut ars faciēdi aliqd circa aurū. vt ars aurifabri ē dignior arte suto/rie. qz aurū est dignius coreo. Alio modo ars ē dignior ex certitudine opationis et ideo aurifaber ille est dignior qui pfectius et certius facit fiolā quā ille q' min' pfecte facit. sicut ille q' fm certitudine facit fiolā hz pfectius artē q' inceptus.

Queritur. Quis istorū modorū ē dignior alio. **D**icendū q' simpliciter debet attendi dignitas ex pte obiecti. Et hoc pbat autoritate et rōe Autoritate Aresto. in li. de aialib' vbi sic dicit q' mel' et dignius ē scire modicū et impfecte de rebus pfectis quales sunt substātie sepate. qz cognoscere multū de istis inferiorib' imperfectis pfecte. Et hoc ideo. qz magnū intelligibile ma-

gis pficit intellectū. Rōe sic qz ab illo habz res aliquā dignitatē a quo habet suā specie. qz dignitas essentialis sumit ex specie et natura rei. Sed scientia habet entitatem a subiecto. ergo etiā simpliciter dignitatē habet ex suo subiecto quia habet vnitatē a subiecto. vt dicit prio posterior. Illa ergo dignitas que est ex certitudine non est ita essentialis sicut ista.

Queritur. Quare Aresto. vocat istā sciām de aia historiā. **D**icendū q' hoc cōtingit ppter similitudinē quā habet ad historiā. que similitudo ex tribus p' attendi. Primo qz sicut i historijs tradunt et narrātur quedā generalia et principalia gesta nō autē particularia. qz sic fiet nimis magna. sic etiā in isto libro de aia traduntur generalia quedā et principalia de anima et in libris posteriorib' descēditur p'cularius de singulis aialibus determinando. vt in libro de vegetabilib' et plantis et de animalib'. Secūda similitudo ē qz in historijs sepe prius facta posterior narrātur et econtra. ita etiā in hoc libro pceditur de potentijs et opationibus aie ad eius essentiam. Tercia similitudo est. qz sicut in historijs traduntur aliqua specialia que i nobis experimur. ita scia de aia est de his que in nobis ita esse naturaliter experimur. sicut sunt opationes et potentie anime.

Queritur. Utrū historia. i. scia de aia sit in primis ponenda. Et videt q' non. qz liber phisicorū est prior illo. **D**icendū q' istud aduerbiū primū p' dupliciter accipi. Uno modo vt dicit ordinē. et sic sic cōparatio istius scientie nō ad oēs libros phisicales. sed ad illos in quib' determinat de aialib' et aiatis. Et sic ista est vera q' scia de aia est primo ponenda. Compan/do aut istū librum ad oēs libros phisicales. sicut libri phisicorū de generatiōe. meteororū et de mineralibus pcedunt istū. Alio modo capitur primū p' dicit dignitatē. et sic ista ppositio certus est vera compando etiam istū librum de anima ad omnes libros phisicales. non tamē compando ad metaphisicam que est simpliciter prima et digna. Et rō est quia dignitas alicuius scientie principaliter sumitur ex subiecto. Sed liber de anima habet nobilius obiectum qz alij libri naturalis phie. quia animā que est dignior aliqua re naturali.

Arguitur. Scientia que est de toto est dignior qz scientia que est de parte. sed in libro de sensu et sensato determinatur de toto scz de corpore animato. et hic determinatur de parte tm scz de anima que est pars corporis aiati. ergo scientia libri de sensu et sensato est dignior. **D**icendūz

h' auz' ondit dignitatem
scie scie ondeno eā esse
digniorē alijs scie speculatiuis
et p' duo dicit q' vna scia ē dignior alia
p' duo

p' duo

p' duo

h' p' q' ista scia est
dignior q' p' scie

h' p' q' est certior

De Anima

vi

q̄ dupliciter in aliqua scientia potest determinari de toto. Uno modo determinando de toto. et descendendo ad singulas partes. et sic scientia determinans de toto est dignior scientia de parte. Cuius ratio est. quia sic scientia de toto etiā includit scientiam de parte et cum hoc plus. et sic libri de sensu et sensato. et de animalib⁹ nō determinant de toto animato. Alio modo in aliqua scientia potest fieri determinatio de toto sub ratione totalitatis. et sic proprietates magis convenientes toti q̄ parti. et sic scientia de parte potest esse dignior q̄ scientia de toto. q̄ contingit q̄ partes habent nobiliores et digniores passiones q̄ totum. Et sic dicendū est de anima. quia anima habet nobiliores passiones absolute q̄ corp⁹ anima. passiones enim anime sunt intellectus et voluntas que non conueniunt corp⁹ animato. et hoc ad minus est ver⁹ de anima rationali.

Arguitur. Scientia de genere est dignior scientia de specie. sed liber philosophorum determinat de toto ente mobili. hic autem solum determinat de anima. ergo **D**icendū dupliciter. Primo q̄ dupliciter in aliqua scientia determinat de genere. Uno modo absolute preueniendo species et sic non est verū q̄ scientia de genere est dignior scientia de specie. imo species est dignior genere. quia species est magis actualis. ideo etiā habet passiones digniores. Alio modo aliqua scientia simul tractat de genere et speciebus. et de proprietatibus specierum. et sic scientia de genere claudit in se scientiam de specie. et sic dignior est scientia de genere q̄ scientia de specie. per hoc ergo dicendū est q̄ liber philosophorum tractat de ente mobili secundum generales passiones. et non secundum specificas. quia de illis tractat in posterioribus libris. Secundo potest dici q̄ anima non est species aut pars subiectiua. sed est pars integralis cuiusdam entis mobilis scilicet corporis animati. et sic contingit preter entis mobilis integrale esse digniore toto.

Arguitur. Scientia libri de celo et mundo est dignior q̄ scientia de anima. ergo ad minus inter scientias naturales aliqua est scientia dignior scientia de anima. Ans. probatur. quia ibi tractatur de toto vniuerso. modo totū vniuersum est dignius q̄ aliqua eius pars. **D**icendum q̄ vniuersum capitur dupliciter. Uno modo per aggregationem omnium entium creatorum. et sic anime nobiliores et substantie sepe comprehenduntur in vniuerso. et illo modo capiendū vniuersum verum est q̄ vniuersum est dignius anima. sed sic in libro de celo et mundo non determinatur de vniuerso. Alio modo accipitur vniuersum per

toto vniuerso corporeo. et hoc vniuersum habet quinque partes scilicet quattuor elementa et celum. et illo modo capit Aristoteles vniuersum in libro de celo. Quod sic patet. quia ibi determinatur de vniuerso secundum q̄ partes vniuersi accipiunt situm in vniuerso per motum localem. sed motus localis conuenit solum corporibus. sic ergo accipiendū vniuersum anima est dignior vniuerso. quia ex toto genere viuientia sunt perfectiora non viuentibus. cum ergo animata sint viuentia per animam. sic anima est perfectior non viuentibus. Unde patet q̄ in gradu nature anima formice est dignior celo. quia habet altior gradum essendi q̄ celum.

Arguitur. Celum est incorruptibile. sed anima est corruptibilis secundum genus. ergo falsum est q̄ anima est dignior celo. **D**icitur q̄ in rebus potest inueniri duplex perfectio. Quedam enim est perfectio essentialis secundum essentialem gradum essendi. et sic animata quecumque imperfecta sunt digniora inanimatis. et sic anima formice est dignior celo. Alio modo attenditur perfectio aliqua in aliquo ex parte durationis. et sic non est inconueniens q̄ aliqua que sunt essentialiter magis perfecta sint minus perfecta quo ad durationem. Et hoc contingit ex eo. quia perfectiones rerum sunt distribute in rebus. sic q̄ quandoque res minus perfecta habet aliquod accidens quod non habet res magis perfecta. Sicut homo essentialiter est dignior equo. tamen in portando pondus equus est dignior homine. per hoc ergo dicendum q̄ celum est dignius animatis quibusdam quo ad durationem. non autem quod ad essentialitatem.

Arguitur. In octavo philosophorum determinatur de primo motore. scilicet primum motor est dignior q̄ anima simpliciter. ergo octauo liber philosophorum est adhuc perfectior. **D**icendū q̄ primum motor et anima alicuius animati potest comparari dupliciter. Uno modo quantum ad eorum essentialitatem et substantiam. et sic primum motor est dignior anima. et sic determinat de primo motore in libris metaphisicalibus. et non in libro philosophorum. et sic bene sequitur q̄ libri metaphisicales sunt digniores scientia de anima. Alio modo comparantur primum motor et anima alicuius animati quantum ad eorum operationem que est motus. et sic anima alicuius animati est nobilior secundum substantiam q̄ anima nobilior quantum ad operationem. Per hoc ergo dicendum est ad argumentum quod in hoc libro determinat de substantia anime. scilicet in octavo philosophorum determinat solum de anima nobili seu primo motore in ordine ad motum.

Querit. Quo se habent ad dignitatem et certitudinem metaphisica. mathematica et physica. **D**icendum q̄ si iste scientie preuenit in dignitate tunc metaphisica

In rebus potest inueniri duplex perfectio

primum motor et anima alicuius animati potest comparari dupliciter

uno modo quantum ad eorum essentialitatem et substantiam. et sic primum motor est dignior anima. et sic determinat de primo motore in libris metaphisicalibus. et non in libro philosophorum. et sic bene sequitur q̄ libri metaphisicales sunt digniores scientia de anima. Alio modo comparantur primum motor et anima alicuius animati quantum ad eorum operationem que est motus. et sic anima alicuius animati est nobilior secundum substantiam q̄ anima nobilior quantum ad operationem. Per hoc ergo dicendum est ad argumentum quod in hoc libro determinat de substantia anime. scilicet in octavo philosophorum determinat solum de anima nobili seu primo motore in ordine ad motum.

ca est simpliciter dignior ex pte obiecti. qz obie
ctū suū ē a materia sepatū hz qd hmoi. Deinde
seqt phisica fm dignitatē subiecti. z vltio ma
thematica. quia phisice res sūt digniores ma
thematicis. Sed de certitudine sic ē dicēdum
qz metaphisica est certior fm naturam rei. quia
habet efficacissimū modū demonstrandi ex pri
mis pncipijs. Sz quo ad nos ē maior certitu
do i mathematica. qz mathematicalia sūt mul
tū bñ intellectui nostro pporcionata. z sic faci
liter intelligibilia. Est tñ vez qz etiā phisica est
notior quo ad nos qz mathematica. qz mathe
matica nō ē de his que experimur i nobis sicut
phisica. Et si querat vtz aliquo mō posset di
ci qz scia libri de aia sit pponenda oibus alijs
Dicendū qz sic nō tamē absolute. sed solū si ca
piat paise certitudo quo ad nos. z tūc cōingaf
certitudo dignitati. tunc pōt dici qz ista scia est
dignior et certior omnibz alijs. est enī de his q
experimur in nobis. qz quis ergo metaphisica ex
cedat quo ad dignitatē obiecti. nō tñ simul cū
certitudine quo ad nos

Arguitur. Aristoteles primo pōsteriorū pō
nit tres modos certitudis sciaz. ergo male po
nit hic tñ duos. Dicendū duplicat. primo qz
Aresto. pmo pōsterio. ponit modos certitudi
nis qb? vna scia ē certior alia. sed hic ponit mo
dos dignitatis qb? vna scia est dignior alia et
honorabilior. qz tñ modi certitudinis etiā spe
ctant ad dignitatē sciaz ideo. Scdo pōt dici qz
tres modi positi in primo pōsterio. cōprehen
dunt sub istis duobz. qz prim? mod? certitu
dinis ē qz illa scia ē certior qz cōsiderat qz z ppt
quid sil. Scndus mod? ē qz illa scia ē certior
que ē de nō subiecto. Tercius mod? ē qz illa scia
est certior qz pauciora p̄supponit. Cōprehendū
tur ergo prim? et tercius sub scdo mō hic posi
to scz qz illa scia ē certior qz hz certiorē modum
pcedendi. et ergo cōtingit in illis sciētis qz cō
siderant qz et ppter quid simul. et que paucio
ra p̄supponūt et scndus modus coincidit cūz
primo mō. qz scia qz ē de nō subiecto. i. de re mi
nus cōtracta ad materiā hz dignius subiectū.

videtur autem et

Dic cōsequēt reddidit auditores beniuolos o
stendendo vtilitatē hui? scie. postqz hoc fecerat
ex dignitate h? scie. Et dicit qz illa scia ē valde
vtilis. qz ē vtilis ad oēs scias. et tñ p̄cipue p̄
cipaliter et maxie ad cognoscendū scias qz sunt
de aiatis et aialibz quoz pncipiū formale est
aia. cū ergo vniqzqz cognoscat fm suū pnci
piū formale. sic etiā aiata cognoscunt p aiaz et

sic valet ista scia ad sciam de animatis.

Arguitur. Vtrū scientia libri de anima va
leat ad omnem scientiā. Dicendum qz sic. Et
hoc pōt declarari dupliciter. Uno modo in gene
rali sic. qz ē q̄litas ipius aie. cū ergo accūs habz
cognosci p subiectū. sic omis scia hz aliqualiter
cognosci ex natura aie. qz ē vna cōditio imma
terialitatis vtriusqz. Itē scdo. Aia ē quodā mō
oia sicut dicitur terciō hui? et sic oia pōt cognosci
cognita aia. Alio mō accipiunt scie p̄ticularē
et sic valet scia de aia ad omnē sciam p̄ticularē
Primo enī valet cognitio de aia ad sciaz phie
rōnalis que sūt grāmatica. loyca. rhetorica. qz
ille scie sunt de entibz rōnis. sed entia rōnis nō
cognoscūt nisi in ordine ad rōnē. sed rō ē que
dam potentia anime. ergo pncipiū rōnis est
ipsa aia sicut subiectū accidentis. Scdo valz
ad cognoscendū scias metaphisicales. quia ex
cognitōne aie rōnalis nos assurgim? ad cogno
scendū immateriales substācias. Deseruit etiā
ad mathematicā. qz mathematica considerat
formas abstractas a materia fm rōnem. Vnō
oportet etiā cognoscere qd sit ratio. et qmō ab
strahit. si debeam? intelligere mathematicalia.
Etiā v3 ad cognoscendū phisicalia. qz sicut di
cit Aresto. in textu. qz magna ps phie ē de aiatis
et aialibz. z etiā de alijs vuentibus. z illorum a
nimatoz pncipiū formale ē aia. Tercio valet
ad phiam morālē. qz in phia morali determia
tur de virtutibz diuersis. scz de virtutibz mora
libz et intellectualibus. Virtutes autē intelle
ctuales subiectant in pte intellectiva aie. Sed
morales sunt i pte appetitiva. sic iusticia hz eē
in volūtate. prudētia i rōne. z fortitudo in ira
scibili. qz ergo nō cognoscat potētias aie nō pōt
debite distinguere illas virtutes abinuicē. Itē
virtutes cōsistūt in medio sicut determinat rō. si
ergo nō cognoscat rō vel intellect? nō pōt cogno
sci virt? morales. Vñ necessariū ē ad cognoscē
dū virtutes morales cognoscere sciam de ania
naturam anime et eius potentias.

Arguitur. Ex isto sequeretur qz scientia libri
de anima esset de numero bonoz vtilium. quia
ordinatur ad habendūz alias scientias modo
illud dicitur vtile qd ordinatur in alterum. Di
cendū qz duplr aliq scia dicitur honorabilis. Uno
mō formaliter et finaliter sil. et sic scia honora
bilis nō ordinat ad alias scias. et hoc mō soluz
metaphisica i lumine naturali ē honorabilis. qz
est p̄cipue scia nō ordinata ad aliā. Alio modo
aliqua scia dicitur honorabilis formaliter tñ. qz
scz habz in se formā honesti ex eo qz ppter se ap
petit. licet in aliam sciam ordinet. z sic ista scia

884 autem bene
ostendit vtilitatē hui?

De Anima

etiā est honorabilis. quia habet intra se vñ ap-
petitur. etiam si non ordinetur ad alias scienti-
as. Similiter prius dictum fuit in loyca.

Inquirimus autem

Postq̄ posuit primā p̄tē p̄hemij in qua reddi-
dit auditores benivolos. Hic cōsequenter po-
nit secūda p̄tē p̄hemij in qua reddit audito-
res dociles. Dicuntur enī auditores dociles. q̄a
sunt apti ad capiendū doctrinā. Auditor enim
faciliter capit doctrinā q̄ sibi p̄ponit. oñdit er-
go ordine p̄cedēdi in ista scia. Et dicit q̄ vult
istū ordine seruare q̄ primo vult determinare de
aia q̄tū ad ei⁹ essentia et substātia. et hoc i pri-
mo libro facit fm opinionē antiquoz et in pri-
cipio secūdi fm veritatē et opinione p̄pria. De-
inde dicit q̄ velit inquirere q̄ accidunt circa a-
nīmā q̄les sunt potentie et passiones aie. q̄ pas-
siones sunt in duplici differētia. q̄ quedā sunt
cōmunes aie et corpi sicut sunt potentie aie ve-
getatiue et sensitiue. q̄dā sunt p̄prie ipi aie que
sunt potentie intellectiue quales sunt intellect⁹
et voluntas. Determinat ergo primo de illis q̄
cōueniūt aie et corpi simul. sicut ille q̄ sunt cō-
munes homini et alijs aialibus. et que sunt cō-
muniōres ideo prius determinat de eis.

Arguit. In scientijs est p̄cedendū a nobis
notioribus. sed talia sunt accidentia. ergo pri-
us determinare deberet de accidentibus ani-
me añq̄ determinat de substātia aie. **D**icēdū
q̄ duplex est p̄cessus. nā quedā est quo ad nos
qui non est scientialis. et sic p̄t p̄cedi ab effecti-
bus ad causas. q̄ effectus sunt nobis notiores
causis. Alius est p̄cessus quo ad naturā et sciē-
tialis. et sic substātia est añ accidens. q̄ substā-
tia est causa accidentis. scientifice ergo p̄cedit a
causa ad effectū. q̄ demonstratio p̄pter q̄d q̄ ge-
nerat scientiā p̄cedit a causa ad effectū. vt patet
primo postero. per hoc ergo dicēdū est ad argu-
mentū q̄ cū in isto libro tradit scia de aia p̄ce-
dendū e a substātia aie ad eius accidentia

Arguitur. In isto textu dicit Aresto. q̄ vult
determinare de natura et substātia aie. sed sub-
stantia et natura sunt idem. ergo hic est super-
fluitas. **D**icēdū q̄ natura et substantia sunt
idem fm rem. q̄ natura est idē q̄ species rei fm
q̄ dicit Boe. q̄ natura ē informans vnāquāq̄
rem specifica differētia. et sic substantia est etiā
natura. differunt tñ fm rōnem. q̄ dicit substā-
tia absolute accepta dicit substātia. sed talis essen-
tia ad opationes cōpata vocat natura. sic etiā
est de aia. q̄ aia d̄ substantia inq̄tum dat esse

absolute corpi. Sed dicit natura fm q̄ ē prin-
cipiū opationū vitaliū. et hoc est q̄d dicit. ij.
phicoz. q̄ natura ē p̄cipiū mouēdi et q̄scēdi

Omnino autem

Hic ponitur tertia pars p̄hemij in qua reddit
auditores attentos. et hoc facit oñdendo diffi-
cultatem hui⁹ scientie q̄ oportet in re difficili
maiore facere attentōnē. Et primo p̄ponit hoc
dicens q̄ accipe aliquā fidem. i. aliqua certitu-
dine de ipsa aia est omnino. i. p̄fecte et penitus
difficilimoz id est valde difficile. Deinde i spe-
ciali ponit difficultatē. Primo q̄tum ad co-
gnitionem substātie. Secūdo quātū ad cognitio-
nem accidentiū et passionum aie ibi. Dubita-
tionem aut̄ habent. Circa primū primo ponit
difficultatem quātum ad modum diffiniēdi
Secūdo q̄tum ad ea que ingreditur diffini-
tionem ibi. Primū aut̄ fortassis. Circa primū
dicit q̄ difficile ē cognoscere quō debet inuesti-
gari diffinitio aie. et circa hoc primo ē dubiū
Utrū sit vna via inuestigandi q̄ditatē aie cum
via inuestigandi diffinitiones et q̄ditates alia-
rū rez. Et arguit ad hoc Aresto. q̄ sic. Et ponit
duas rōnes. quaz prima ē. De quibus est vna
questio de illis erit vna inuestigatio. sed de q̄di-
tate aie et aliaz rez est vna questio. q̄ vndiq̄
querit quid est. ergo erit vn⁹ mod⁹ inuestigan-
di omnes diffinitiones. Secūda rō est. q̄ sicut ē
vna via cognoscendi oim p̄piorū accidentium
sc̄z demonstratio. sic etiā videt q̄ oim substan-
tiaz sit vna via cognoscendi q̄ditates earum
passiones enī indifferenter inuestigantur p̄ de-
monstrationem. ergo etiā qlibet q̄ditas debet i-
uestigari p̄ vnā viā. Dicit aut̄ Aresto. in textu.
q̄ fortassis ē vna via. q̄ licet diffinitio aie inue-
stigat via diuisionis. vt doceat in sc̄do hui⁹. sic
etiā diffinitiones aliaz substantiaz debet in-
uestigari. tñ partes posite in diffinitōne substā-
tiaz loquēdo de toto aiato insunt intrinsece dif-
finito. tamen differenter. quia per materiam et
formam phisice. loyce per genus et differētiaz
sed partes posite in diffinitione anime. nō ha-
bent se intrinsece ad diffinitum. sed habent se
sicut additamentum. quia anima diffinitur p̄
corpus. et corpus est extra intellectum anime.

Si autem est vna

Hic remouet Aresto. aliaz dubitationē. Et di-
cit. si sit vna via ad inuestigandum diffinitōnē
aie et aliarū substantiaz tunc est magna diffi-
cultas que sit illa via inuestigandi p̄ quam ille
diffinitōes inuestiganē. an illa sit via remōstra

Signe p̄tē p̄hemij in
q̄ reddat auditores
dociles

aut p̄tē p̄hemij

p̄tē p̄hemij
+ d̄ d̄ d̄ d̄

Ita est p̄tē p̄hemij in
q̄ reddat auditores
attentos

Remouet
aliaz dubitōnē

tionis. sicut dicit Iocras an sit via diuisionis sicut dicit Plato. vñ sit aliqua alia videlicet cõpositiois quã ponit Aresto. ij. posterio. vbi dicitur q̃ diffinitioes substãtiãz inuestigatur p̃ viã diuisionis nõ syllogisticã et compositionis. debet tñ noian a termino. et ergo non noiatur via diuisionis et compositionis

Queritur. Quare ponit hic Aresto. tñ duos modos inuestigandi ipm qd̃ qd̃ est cum tamen plures sint. **Dicendum** q̃ ideo. quia iste due opinionones fuerunt tpe Aristotelis magis famole quaz̃ vna fuit ab Iocrate posita quã etiam tangit Aresto. ij. posterio. improbando eam. **Alia** fuit opinio Platonis. q̃ dicit q̃ qui ditates essent inuestigande p̃ viã diuisionis syllogisticẽ. **Sed** Aresto. etiã ponit q̃ diffinitio per viã diuisionis inuestigari debet sed nõ syllogisticẽ sicut dicit Plato. et illa via diuisionis coincidit cū viã compositionis. qz̃ in principio genera diuidũt vt in fine componantur in diffinitione illi diffinitio. cui diffinitio inquirebat

Arguitur. Scientia de aia e certissima. ergo aia est facilis cognitionis. qz̃ difficilima sũt incerta. **Dicendum** q̃ aia accipitur dupliciter. **Uno** modo q̃tum ad q̃a est. et q̃tum ad opationes et potentias que sunt principia talium operationum. et sic cognitio de aia e certissima. imo scia de aia est de his que experimur in nobis. qz̃ aliquis facilliter cognoscit in se habere visũ aut tactũ. **Alio** modo accipit aia q̃tum ad quid est. et sic cognitio de aia est difficilima. Et hoc pot̃ facilliter patere ex signo. qz̃ antiqui phi habebãt multas opinionones de natura aie. quia non potuerunt in eius cognitione venire.

Sed tunc querit̃ quare cognitio de aia quo ad quid est. est ita difficilis. **Circa** istã questionem scias q̃ ex duab⁹ causis cõtingit aliqd̃ difficilis esse cognitionis. **Primo** ex pre rei cognoscibilis que est fm̃ se imperfecta et deprese nature non potens mouere intellectũ. neqz̃ sensum. et sic materia prima. motus. relationes. et sex vltima predicamenta sunt difficilis cognitionis. **Alio** modo aliquid est difficilis cognitionis ex parte ipi⁹ intellectus. qz̃ scz̃ intellectus e imperfectus nõ potens tendere in cognitione alicui⁹ perfecti cognoscibilis. Et eo modo de⁹ et substãtie sepate sunt difficilis cognitionis q̃li excedet̃ p̃portione nostri intellectus. Et sile e de visu. qz̃ aliqd̃ d̃r̃ difficulter visibile ex pre visibilibus sicut tenebrorum et obscurũ. **Alio** modo aliqd̃ dicitur difficulter visibile. ex pre videntis et sic lumen solis est difficulter visibile. **Intendebat** ergo questio querere an difficultas ipius aie

pueniat ex natura ipius aie. vñ ex natura ipius intellectus. **Tunc** videtur q̃ aia capitur dupliciter. **Uno** modo p̃ aia vegetatiua et sensitiua. et sic aia est difficilis cognitionis ex parte anime qz̃ ille aie sunt nimũ immerse materie. et ideo q̃tum est ex pre aiaz̃ difficulter cognoscuntur et ideo in arboze porphiriana insensibile e differentia aie vegetatiue. qz̃ non poterat imponi differentia affirmatiua per se cognoscibilis. **Alio** modo accipit̃ anima p̃ aia ronalis. et sic adhuc capitur dupliciter. **Uno** modo vt est pars totius hois. et ex illa pre habet aliquid inspectioinis. et tunc est difficilis cognitionis etiam fm̃ se p̃pter suã inspectionem. **Alio** modo vt est act⁹ sepabilis a corpe. et sic est difficulter cognoscibilis ex parte intellectus nostri. habet eni vt sic p̃portione cum substãtijs sepatis. sicut eni substãtie sepate sunt difficulter cognoscibiles ex eo q̃ excedũt nostrũ intellectũ. sic etiã aia ronalis

Arguitur. Hoc cognoscitur maxime ab aliq̃ potentia qd̃ est p̃ns illi potentie. sed aia nostra est p̃ns intellectui. ergo intellectus maxime cognoscit aiam. et p̃ cõsequens aia est maxime cognoscibilis. **Dicendum** q̃ dupliciter aliqd̃ e p̃sens intellectui. **Uno** modo fm̃ esse nature et reale. et hoc contingit tripliciter. **Uno** modo quia est subiectũ intellectus. et sic aia ronalis est maxime p̃ns intellectui. qz̃ ipa est subiectum ipius intellectus. et intellectus est potetia anime. **Alio** modo aliquid est p̃sens intellectui. qz̃ est habitus intellectus. et sic scientia est maxime p̃ns intellectui. qz̃ scientia est in intellectu. **Tercio** aliquid dicit̃ p̃ns intellectui. qz̃ est opatio et actus eius. et sic intelligere est maxime p̃ns intellectui. **Sed** dicendum est q̃ hoc qd̃ istis modis est p̃ns alicui potentie non est maxime cognoscibile ab ea. **Alio** modo aliquid dicit̃ p̃ns fm̃ esse. p̃portionalitatis et obiectaliter. et sic obiectum est p̃ns ipi⁹ potentie. Et qd̃ sic e p̃ns ipi⁹ potentie maxime cognoscit̃ a tali potentia. sic aũt quiditas rei materialis est maxime p̃ns ipi⁹ intellectui. qz̃ est eius obiectum. Et simile e de visu. qz̃ id qd̃ est maxime realiter p̃ns visui non est maxime cognoscibile a visu. sicut est pupilla oculi. sed qd̃ e maxime p̃ns obiectiue hoc maxime cognoscitur a visu sicut color.

Adhuc aute habet

Postq̃ Aresto. mouit difficultatem de modo inquirendi diffinitionem anime. **Dic** primo mouet dubitationem circa diffinitionem in se. et secundo q̃tum ad ea que ingrediũtur diffinitione. **Circa** primũ dicit q̃ h̃z̃ multas dubitatioes

Arguitur. Qualiteq; accipiat differre actus et potentia non differunt. probatur quia actus et potentia in multis coincidunt quia anima est in actu et in potentia. In actu scilicet ad corpus. quia est actus corporis. et est in potentia ad scientias. Sicut superficies est in actu ad parietem et est in potentia ad colores.

Quod actus et potentia capiuntur dupliciter. Uno modo simpliciter et absolute et cum perfectione. sic quod inueniatur actus sine potentia et potentia sine actu. et sic valde multum differunt. et diuersa sunt. quia tunc actus est essentia diuina in qua nulla est potentia. ut deus qui est ens perfectissimum habens in se omnes plenitudines perfectionis. Et est potentia in qua nullus est actus. sic materia prima secundum se accepta que est ens imperfectissimum. Alio modo capiuntur actus et potentia secundum quod et sic inueniuntur in alijs creaturis. quia in omnibus alijs creaturis reperitur aliquid de actu et aliquid de potentia. Et sic actus et potentia adhuc possunt capi dupliciter. Uno modo secundum quod referuntur ad idem secundum idem et sic inter multum differunt. quia nihil idem est in actu et in potentia respectu eiusdem. sed solum respectu diuersorum. Et sic est de argumento tacto. quia si anima referatur ad corpus tunc est actus. Si autem referatur ad species intelligibilem et ad sua accidentia tunc est in potentia. Alio modo referuntur ad idem secundum diuersa. et sic bene possunt coincidere quia bene potest idem esse in actu respectu unius et in potentia respectu alterius. Et hoc est quod alij dicunt quod actus et potentia bene conueniunt materialiter in eodem sed non formaliter.

Arguitur Contra Illa que non differunt sunt idem. sed deus et materia prima non differunt. ergo sunt idem. Sed deus est purus actus et materia prima est pura potentia. ergo actus et potentia non differunt. Maior patet per locum ab oppositis. Minor probatur. quia non habent aliquam differentiam. **Dicendum** quod consequentia est neganda. quia maior est falsa. non enim verum est quod quecumque non differunt sunt idem capiendo differre proprie. quia idem et differens non opponuntur. sed idem et diuersum. unde bene sequitur quod si aliqua non sunt diuersa. ergo sunt idem. per locum ab oppositis negative. et sic arguendo minor est falsa. quia deus et materia prima sunt multum diuersa licet proprie non differant.

Arguitur. Quecumque habent eandem proprietatem illa sunt eadem. sed deus et materia prima habent eandem proprietatem. ergo sunt idem. Minor patet. quia simplicitas conuenit deo et etiam materie prime. **Dicendum** quod duplex est simplicitas. Quaedam que est per negationem compositionis. et illa est que conuenit deo. quia quous in deo sunt omnes perfectiones rerum. tam in deo tales perfectiones non faciunt

compositionem sicut in alijs. quia omnia que dicuntur de deo sunt eadem cum deo. quia sunt essentialia ipsius dei. ut deus est iustus. bonus etc. Alio modo aliquid dicitur simplex ex opposito scilicet per negationem perfectionis. scilicet quod est sine omni perfectione. quia ipsius secundum se acceptum nullam habet in se perfectionem. et sic materia prima dicitur simplex. Patet igitur quod simplicitas non est una que conuenit deo et materie prime. immo est perfecta equiuocatio secundum quod conuenit deo et materie prime.

Arguitur. Ex illis que maxime differunt non potest fieri unum. Sed ex actu et potentia fit unum simpliciter. sed non multum differunt. quia ex materia et forma componitur totum compositum ut homo ex anima et corpore. **Quod** ad maiorem quod dupliciter ex aliquibus potest fieri unum. Uno modo sic quod unum transeat in naturam alterius et sic est quod illa que differunt multum non possunt fieri unum. quia postquam sunt facta unum. tunc non differunt. Alio modo potest intelligi quod ex duobus fit unum tertium distinctum ab utroque. et sic maior est falsa. et sic ex materia et forma fit unum. quia aliquid tertium componitur ex eis non sic quod unum mutetur in aliud. et sic adhuc manet distinctus actus et potentie. quia actus non fit potentia nec e contra. **Exempli gratia.** Ex anima que est actus et ex corpore quod est potentia fit homo non tamen anima fit corpus. nec corpus anima et sic inter se multum differunt anima et corpus quous ex eis fiat unum tertium. Et sic patet quod componendo actum et potentiam inter se tunc multum differunt. sed componendo ea ad tertium quod ex eis componitur non multum differunt.

Considerandum autem

Hic mouet dubitationem de anima secundum quod est totum potentiale. Et dicit quod dubium est de anima an sit priuilegiata localiter et subiectaliter diuisibilis sicut dicit Plato. quia Plato posuit in uno homine quattuor animas differentes loco et subiecto. scilicet animam rationalem quam ponebat in cerebro. Concupiscibilem quam ponebat in corde. Nutritiuam quam ponebat in epate. Et generatiuam quam ponebat in genitalibus. Et quia iste anime essent in diuersis subiectis et locis sic distinguerent loco et subiecto. Est tamen dicendum quod anima non sit diuersa in diuersis subiectis si sit in eodem homine. Et ista est intentio Aristotelis ut probat multipliciter quod est tamen una in uno corpore habens tamen diuersas potentias. Et sic anima est diuisibilis non in partes quantitativas nisi forsitan per accens in animalibus imperfectis. Sed per se in partes subiectiuas scilicet in species diuidit ei sic autem

ma in vegetatiua sensitua et intellectua. Et i
pres prauas sez in diuersas potetas. de qb
psequitur Aresto. in scdo et tertio hui?

Utrum sit similis

Hic ponit dubitationem de aia scdm q e totu
vle. Et dubitatio stat in hoc. Utru ois aia sit
eiusde speci. cu oi aia vel no Si no sit ois ania
eiusde speci. est qstio. An aie drant genere vel
specie. Et addit Aresto. q ista qstio non hebat
locu apud antiquos qz ipsi solu loqbant de aia
ronali. Dicebant em opa in alijs aiatis fieri a
natura. Et si loqmur de illa tunc manifestu est
q ois aia est eiusde speci. Dicebant em opato
nes in alijs uiuentibus pcedere a natura z no
ab aia qd Aresto. satis reprobat in scdo hui
pbado q opa aie vegetatiue sunt ab aia.

Queritur Utr ois ania sit eiusde speci cu
qlibet aia. Ddm q spes capif duplr. Uno mo
pprie. z sic species est qda vle z totu. z sic aia
no est species qz est ps z nulla ps est spes. Alio
mo accipit spes pmutiter fm q illud dr spe
cies qd est sub alio specialiter pntu. z sic i pri
bus substantiaru tam essentialib qz integrali
bus repitur spes. Et sic distinguendu est de aia
qz vel anima accipitur p aia humana tm. z sic
oēs aie sunt eiusde speci. Vel accipit pmutit
put se extendit ad aiam vegetatiua z sensitua
z sic omnes aie sunt eiusde speci subalterne. et
no eiusde speci specialissime. Quod sic pbat.
qz omnis species sumit a forma rei. si ergo ois
aia in oibus aiatis esset eiusde speci. segratur q
omnia animata essent eiusde speci qd est ma
nifeste falsum. ergo illud ex quo seqtur Ex eode
etia pbat q aie ronales sunt eiusde speci. cum
ho sit species specialissima

Formitandū autē.

Hic consequenter mouet vnam dubitationem
circa vnitatem diffinitionis anime. Ex quo eniz
Arestoteles in tex tu pcedenti dixit q sunt mul
te aie z no vni? speci. sic incidit talis dubita
tio. Utru sit danda vna pmutis diffinitio aie
q sez pueniat ydee aie. sicut fm platonē est dāda
vna cois diffinitio aialis q pueniat ydee aialis
Aut sunt dande diuersae diffinitiones p diuer
sis aiabus. sicut etia in aiali est alia ratio canis
alia ratio hois. et alia ro dei. i. celi qd dicebant
antiqui aiatur. Quia ro aialis fm vnū qd qz
animal est altera z altera. Et arguit Arestote
les contra pma prem sez q non est dabilis vna
cois diffinitio q coueniat ydee aie. qz al vle ni
hil e aut posterius suis singularib. z n solu hoc

est fm de aiali sed de qcumq alio vli.

Queritur. Quare Aresto. mouet ista dubi
tationē circa vnitatem diffinitionis aie. Dice
du q ppter diuersas opiniones de diffinitioni
bus. Aliqui em opinati sunt q diffinitiones
reru dantur de ydeis sepatis. z illa fuit opinio
Platonicoz q ponebant vniuersalia sepata p
se subsistentia extra oem intellectu. z q diffini
tiones reru darent de talib ydeis. Exemplgra
Qu diffinitur ho. ho est animal ronale. tuc ta
lis diffinitio puenit ydee sepate z non homini
fm q est in singularib. Et fm ista opinionem
est danda vna pmutis diffinitio aie pueniens
ydee aie z no singularibus. fuerit etia aliqui
hntes opposita opinionē sez pictagozici q dice
batur naturales et dixerunt q no essent substā
tie vles. sed solu pculares. z sic fm illos no e
dāda vna cois diffinitio aie. sed cuiuslibet alia
z alia. Aresto. aut tenet mediu sez q est danda
vna communis diffinitio de aia no q illa pue
niat ydee anime sicut posuit plato. sed q etiam
illa diffinitio conueniat singularis animalib si
cut patet in. ij. huius. qz illa diffinitio anie con
uenit sic anime in comuni q etia est vera de pri
cularibus animab.

Arguitur Aresto. ponit vna comune diffini
tionē anime. ergo male dicit q no est dāda vna
cois diffinitio aie. Dicendu q duplr de aliq
pt dari diffinitio in coi. Uno mo sic q conueni
at soli tali coi z sic no est dāda vna cois diffini
tio de aliq re. quo mo voluit plato dare diffini
tionē coem. Alio mo sic q talis diffinitio non
solu pueniat illi coi sed etia singularis contentis
sub ipso z sic Arestoteles dat communem diffi
nitionem de anima.

Queritur. Quo est soluenda questio Ar.
in tertu. an sit danda cois diffinitio aie an non

Ddm q nec sic nec sic. qz no est danda cois
diffinitio q conueniat ydee tm. nec e danda dif
finitio q conueniat singular animab tm Sed e
danda vna cois diffinitio anime q couenit sin
gularis animabus. z etia anime in coi. Et sic dif
finitio anime data ab Arestotele dicitur de aia
in coi et cum hoc conuenit singularis animabus
Simile e de diffinitione hois qz ista diffinitio
animal ronale conuenit ho in coi. z singular ho
minib pculareb. z ad hoc ostendendu q no
pt dari vna cois diffinitio anime. q conueniat
ydee tm. Aresto. ponit ista autoritate. Animal
vle nihil e aut posterius suis singularib. qz qd
nihil e no pt diffiniri.

Arguitur. Ule aliquid est. ergo male dr q
vle nihil est Ans pz. qz de nihilo no e scientia.

Sed de vli est scientia. ergo zc. Etia vle habet diffinitione et essentia ergo aliquid est. Dicendū q ista ppositio posita ab Aresto. in textu est disiunctiva ad cui' veritate sufficit vna pre esse vera. Vult ergo Arestote. in ista auctoritate q al vle nihil est fm mēte platonis qui posuit vlia esse ydeas sepatas a singularibus Aut fm veritate z peripatericos vle aliquid est. sed posterius suis singularib'. qz vle abstrahit a singularibus. iō necesse ē q sit posterius illis a quibus abstrahit. z sic scda ps est va.

Queritur. Et quot motibus fuit plato motus ad ponēdum ydeas sepatas. Adm q ex duobus. Primū fuit ppter generationē rerum naturaliu. Et p sic sumi ratio. Dpret generationes resolui in vna causaz ppetua seo ptecularia nō sunt ppetua. ergo optet fieri resolutiones in alia cam q sit ppetua. z qz cā est silis effectui suo. iō optz q illa cā sit ydea vel ppria silitudo rerū generataz. et sic necesse erit ponere ydeas sepatas Scdm motiū fuit ad saluandū sciaz de rebus naturalib'. Et p sic formari rō. Scietia est vliū. sed illa que sunt a pte rei matene cōiuncta sunt singularia. ergo oz extra singularia ponere vlia. de quib' vlib' dant passiones fm necessitate. z sic optet ponere ydeas vles extra singularia. Et ad ista argumenta est dicendū. Et primo ad primū dicendū q dnt cā vniuersalis z ptecularis La em vniuersalis nō ē silis fm spēm suo effectui. Nō ergo optz ponere ydeas in causis vniuersalib' q sit specificē similitudines rerū sicut plato posuit. hnt tñ iste res generare aliquā cām ppetuā. sed illa cā non est ydea rerū generatarū sed est motus celi. z ania nobil' q aia nobilis hz in se silitudinē rerū generatarū quā nō oz esse similitē reb' fm speciem. sed fm pportione. eo mō quo potentia cognoscens sui obiectū ē silis obiecto. Et quis omnia ista inferiora habeant ydeas existētes in mēte diuina z aia nobili. n tñ fuit iste res p ydeas p se existētes sicut dicit plato que sunt rerum naturaliu specificē silitudines de quib' darentur diffinitiones. qz ydee in mente diuina sunt ipsemet deus z ydee in animab' nobilib' sunt accidentia. Ad scdm motiū est dicendū q scientia que est de vlibus nō ē de vlibus p se extra singularia subsistentibus sed de vlibus fm q etia sunt in rebus ipsis. qz tales passiones reales nō pueniunt nisi vlibus fm q sunt in singularibus sic tñ q essentialiter pueniunt vlib' z ex sequenti ptecularibus Sicut patet de nobili qd licet pueniat homini nō tñ puenit hōi

sepatō extra singularia. s' homini qui est in singularibus Nec est verum q oz omnē vltatem esse p sepatōne a materia qz materia potest etia capi vniuersaliter. vt dicit viij. methaphisice Arguitur Vides q nullū sit vniuersale. ergo vltima ps ppositionis est falsa. Ans pbat. qa oē qd est. est singulare z vniū numero. Adm q singulare z vniū numero p't capi dupli' Uno mō accipit singulare p singulari p se. Et dicit singulare p se qd ex sua ppria rōne aut significatōne includit singularitatem sicut Sortes vel materia Sortis. Alio mō dicit aliquid singulare p alterū. qz scz est singulare p h' q est in alio. Et ē qd ex sua ppria rōne vel significatōne nō icludat singularitatem Tunc dicendū q si singulare capiat pmo mō tūc ans ē falsū. scz q omne qd est a pte rei est singulare. qz nō oia sunt singularia p se. sed quedā p alterū. Si aut capit singulare scdo mō put se extendit ad singulare p se et p alterū. tūc ans est fm. qz omne qd est a parte rei vel est singulare p se vel p alterū. Juxta qd sciendū q in aliquo indiuiduo substantiali pnt multa p'siderari. Exēpligrā. vt in Sorte pmo p'sideratur materia Sortis. tūc Sortes Tertio anima Sortis. Quarto humanitas Sortis Quinto albedo Sortis. Ista sic se habent q duo ex eis sunt singularia p se scilicet materia Sortis z Sortes. qz in sua natura includit singularitatem intrinsecam Sortes em includit hanc materiam p quā est singulare. Sed tria vltima scz anima Sortis. humanitas Sortis. z albedo Sortis. sunt singularia p alterū quia p Sorte z nō p se. Arguitur. Ergo adhuc nō ē aliqd vlea a pte rei. quia omne qd est. est singulare p se vel p alterū. Dicendū q res accipit dupli' Uno mō p re pcepta. et sic vle ppriissime reperit in rebus. Alio mō accipit p re adextra. z sic est distinguendum de vniuersali. qz vel vle accipit p vniuersali impfecto quale est vle in re Sic em dicit vniuersale qd nō est de se singulare. z sic vle simpliciter est a pte rei qz a pte rei est res q de se nō est singularis. v' accipit vniuersale p vli pfecto. s. p vli post rem z sic est fm q vle nō est a pte rei. Sic em dicit Auicenna. q intellect' ē qui facit vniuersalitatē in reb' Tūc rō ē qz vniuersalitas pfecta icludit in se duas relatōes q's supaddit nate. Una ē relatio nate ad intellectus fm quā natura dicitur vna Alia relatio ē habitudo siue aptitudo ad plura inferiora fm quā natura dicitur esse in multis aptitudinaliter. Et illas relations nunq' p't h're natura nisi qn est p intellectū apprehensa. quia natura accep

Et quot motibus fuit plato motus ad ponēdum ydeas sepatas

Adm

Ad primū dicendū

Ad scdm motiū dicendū

Ita te nō ē qd est p se et p alterū qd est p se et p alterū qd est p se et p alterū qd est p se et p alterū

Ita dicitur q intellect' ē qui facit vniuersalitatē in reb' sicut dicitur q intellect' ē qui facit vniuersalitatē in reb'

ea p̄ intellectū est vna obiectiue apud intellectū et pluriſicabilis est per multa inferiora. Ex quo manifeste elicit q̄ vniuersalitas est accidens rationis et nō est in predicamento qz est ens rationis factū p̄ rationē speculatiuā. Iuxta illd̄ notādū q̄ dupliciter aliqd̄ dicitur ens rationis. Uno mō qz est cōceptū p̄ rationē. et sic res realis p̄ dici ens rōnis. Alio mō aliquid dicitur ens rationis qz est factū p̄ rōnem. Et est distinguendū de ratione. aut sit p̄ rationē practica sicut domus. et hoc iterū p̄ esse reale. Aut sit p̄ rationē speculatiuā. et sic ens rōis nō p̄ esse ens reale. Et per hoc p̄t intelligi qd̄ p̄muniter dicitur intellectus est faciens vtilitatem in rebus. qz intellectus obiectiue accipiens aliquā naturā fundat in tali natura ista accidentia rōnis. Et ex hoc aliquid dicitur vltē qd̄ habet in se accidentia ista. Ex q̄ vltē elicitur q̄ sicut albn̄ est accidēs rei ad extra siue vltis in re. ita vltas est accidēs rōnis ipsius vniuersalis post rē. Ex iā dicitur etiā seq̄tur q̄ idē p̄dicatū dicitur de multis inferiori vt *Sortes ē hō. plato ē hō. et sic de alijs.* qz ibi p̄dicatur vt vltē sed vltē est vniū. ergo ibi p̄dicat vt vniū. Sicut si dicatur hō est animal. azur̄ est aial. ibi p̄dicatur vniū p̄dicatū qd̄ est idē genere ad hōiem et ad azurū.

Arguitur Contra. si hic p̄dicaretur idē p̄dicatū *Sortes est hō. plato est hō.* sequeretur q̄ idē esset hō neq̄ et bonus. Itē idē saluaretur et damnaret. Nā p̄ stare q̄ *Sortes est nequaz et plato bonus.* et tñ sunt idē in hōie. sic idē hō dānaretur et saluaretur. **Dicendū q̄ hō accipitur dupliciter.** Uno mō p̄t est aliquid vniū apud intellectū. et sic nec hō saluatur nec dānatur nec est bonus nec malus. nec alb̄ nec niger. Alio mō accipitur hō s̄m qd̄ ē i singularib̄. et sic est malus bon̄ dānabilis saluabilis. Et iō nō sequit̄. Si est vniū p̄dicatū *Sortes est hō. plato est hō.* q̄ idē hō saluaretur et dānaretur. quia talia accidentia nō p̄ueniunt hōi nisi s̄m qd̄ ē in singularibus

Arguitur Singulare nunq̄ p̄t fieri vniuersale. sed omnia a pre rei sunt singularia. q̄ nunq̄ p̄t fieri vniuersalia et p̄ seq̄ns intellect̄ nunq̄ p̄t facere vltē. **Ddm̄ q̄ singulare** capitur dupliciter. Uno mō p̄ singulari p̄ se. i. pro illo qd̄ h̄z in rōne aut significatione sua singularitate. et sic maior est vera et minor falsa. Quia tñc est verū q̄ singulare nunq̄ p̄t fieri vltē p̄ quācumq̄ intellect̄ abstractionē. qz qd̄ est de rōne alicui vltē p̄t p̄ quācumq̄ abstractionē seu apprehensionē ab eo separari. sed singularitas est de ratione illius quod est p̄ se singulare. ergo et. Alio mō ac

cipitur singulare pro singulari p̄ alterū quod. s̄ nō h̄z singularitatem ex sua pp̄ria rōne. sed per aliud cui adiungit̄. sicut humanitas *Sortis* est singularis qz p̄iungitur *Sorti*. Tunc ē dicendū q̄ sic capiendū vniuersale maior est falsa minor vera. qz tunc singulare p̄t fieri vniuersale p̄ abstractionē intellectus. Pro cui⁹ intellectu datur talis regula. **Quicumq̄ aliq̄ duo** sic se h̄nt q̄ vniū nō est de intellectu alterius. tunc contingit vniū intelligere alio nō cointellecto. **Exempligrā.** quis hō et risibile semp̄ p̄iunguntur realiter. tñ qz risibile nō est de diffinitione hominis p̄iungit intelligere hōiem nō cointelligendo risibile. Ex quo sequitur q̄ nō contingit intelligere hominē nō intelligendo aial rōnale qz animal rōnale est de diffinitione hominis. **Per hoc dicitur ad p̄positū q̄ qz singularitas** p̄ se nō est de rōne singularis singularis sine singularis p̄ alterū. Ideo p̄t singulare singularis sine p̄ alterū intelligi nō cointelligendo singularitatem illius in quo singularisatur p̄ se. quis tñ in ipsa re semp̄ p̄iunguntur. Et hoc est qd̄ dicitur solet q̄ vniuersale fit per abstractionē nostri intellect̄. i. vltē fit per h̄ q̄ aliqd̄ abstrahitur a singulari per se. **Exempligrā.** hō et *Sortes* p̄iungunt in re et tñ *Sortes* nō est de rōne hōis. qz si sic tñc nō inueniretur hō extra *Sortē.* potest ergo hō intelligi non cointelligendo *Sortē.* et sic habetur vltē. **Similiter ē ddm̄ de genere et sp̄e.** quis sp̄es nunq̄ poss̄ fieri genus per abstractionē qz in sua ratione includit vltimā d̄m̄. tñ specificatū p̄t fieri gen̄ vt hō nunq̄ p̄t fieri gen̄ sed aial in hōie p̄t fieri gen̄ per abstractionē a d̄m̄a specifica hōis que non est de rōne animalis

Arguitur Videtur q̄ vniuersale in reb̄ sit. pbatur qz *Por.* loq̄ns de vniuersalibus vocat ipsa res. dicēdo istaz rerū speculatione. **Dicendū q̄ vniuersale perfectū** qd̄ est vltē post rez ē in reb̄ fundamentaliter et nō s̄m illā p̄ditio nē s̄m quā vocatur vniuersale. Capiēdo autē vniuersale p̄ vniuersali in re sic est actualit̄ in reb̄. qz h̄z p̄iungitur singulari s̄m q̄ h̄mōi. Circa qd̄ sciēdū q̄ natura vel essentia designata per modū totius. vt hō p̄t tripliciter p̄siderari. Uno mō s̄m ei⁹ pp̄riā rōnem. et sic p̄ueniunt nature q̄ cadūt in ei⁹ prop̄a diffinitione et passiones exorte ex principijs essentialibus. et nō p̄ueniunt vt sic nature aliq̄ predicata accidentalia realia nec rōnis. Itēo qn̄ queritur an natura sic p̄fixata sit vniuersalis. **Ddm̄ q̄ nō.** qz de rōne vniuersalis ē vnitatis cū multiplicitate aptitudinali quaz quelibz p̄ditio superaddit vniū accidēs

rōnis. **S**upaddit em vnitas relationē rōnis ipsius nature ad intellectū. quia vt sic natura dicit vna qm̄ est obiectiue apud intellectū. **M**ultiplicitas addit etiā vnaz relationē rōnis ipsius nature ad sua singularia. **E**xempligratia. **S**i dicat. hō est spēs. ibi spēs supaddit hūane nature duas relationes rōnis. **U**nā ad intellectū scdm̄ quā relationē dicitur vna apud intellectū. **A**liā relationē supaddit nature ad singularia scdm̄ quā dicitur multiplicabilis p̄ multa numero dīa sicut genus dicit multiplicatē p̄ multa specie dīa. qz ergo vltas addit accidētia rōnis p̄ q̄ nō pt̄ puenire nature scdm̄ se acceptē. qz dicitur est q̄ tunc solū pueniunt nature que sunt de eius diffinitione. et natura sic accepta vocatur vltas an̄ rem. **A**lio modo accipit̄ natura vt in re. i. in supposito et sic iterū nature n̄ puenit vltas. qz sic deficit nature vnitas vltatē que est solū in natura scdm̄ q̄ est obiectiue apud intellectū. deficit etiā sibi cōicabilitas aptitudinalis. qz scdm̄ q̄ est in aliquo vno supposito. sic non est cōmunicabilis. **T**ertio modo accipitur natura scdm̄ q̄ est accepta p̄ intellectū et sic conuenit sibi vltas. sic em̄ dicitur vltas p̄ rem. i. vniuersale a singularibus abstractū. tūc em̄ conuenit nature ipsa vnitas vltatis. qz est obiectiue apud intellectū. **C**onuenit etiā sibi plurificabilitas quia potest plurificari p̄ mltā indiuidua et qz accidit nature est p̄ intellectum accepta. sic etiā accidit nature q̄ est vltas. vñ p̄ q̄ sicut albus est accidens reale hoīs ita vniuersalitas ē accidēs rōnis ipsius nature. i. puenit nature apprehensē p̄ intellectū.

Queritur. **Q**uō possum⁹ venire in cognitōnem sine noticiā istoz vltū. **D**ōm q̄ istas acceptiones possum⁹ cognoscere ex ipsis pdicatis ipsi nature attributis. **Q**ñqz em̄ nature attribuitur pdicata realia essentialia. vt hō est aīal hō est rōnalis. et tunc accipitur natura vt ē vltas an̄ re. i. accipit̄ vt nō est in singularib⁹ neqz apud intellectū. **A**lio mō attribuitur nature pdicata realia accidentalia. et sic accipit̄ vltas fm̄ q̄ est in re. qz illa pdicata pueniūt sibi fm̄ q̄ est in singularibus. vt hō ē albus. **T**ertio mō attribuitur nature pdicata accidentalia rōnis. et tūc accipit̄ nature. vt vltas post rē. qz talia pdicata non pueniunt nature nisi put̄ est apprehensā p̄ intellectū. **E**x quib⁹ p̄ q̄ pprie nulla scientia est de vlti in re. **C**ui⁹ rō est qz vlti in re fm̄ q̄ h̄mōi cōueniūt solū pdicata realia accidentalia que de suis subiectis nō sunt scibilia. **S**ed vltis post rem fm̄ q̄ h̄mōi pt̄ esse scientia. qz etiā illa accidētia sunt scibilia fm̄ q̄ h̄mōi de ipsa natura.

sicut fit in libro pdicabiliū et pdicamētoz. **A**lie scientie reales sunt de vlti an̄ re. vt phisica et huiusmodi.

Querit. **U**tz ista scia vltia distinguant realit̄ vel modalit̄. **D**ōm q̄ dīnt solū fm̄ moduz accipiēdi naturā. qz eadē natura pt̄ tripliciter p̄siderari p̄ intellectū nīm. **E**st em̄ eadē natura q̄ qñqz ē scdm̄ se accepta. et qñqz vt est in singularib⁹ sumpta. et qñqz accepta ad pdicata scdm̄ intētionis. **S**i tñ species intelligibilis est vltas post rem sicut quidam dicebant qd̄ est falsum tunc esset realis distinctio inter vltas in re an̄ re et post rem.

Querit. **U**tz vltas sit generabile. **D**ōm q̄ vniuersale capitur dupliciter. **U**no mō vt ē acceptum in singularibus. et sic vniuersale est generabile qz etiā generat̄ ad generationē singularis. **A**lio modo accipit̄ vniuersale vt an̄ rem et post rē. et sic generabile et corruptibile accipitur dupliciter. **U**no mō in ppria significatōe scdm̄ q̄ dicit aptitudinē ad generationē et corruptōnem et sic vltibus quibusdā puenit eē generabile et corruptibile. qz corpis mixti pprietas ē eē generabile et corruptibile. sicut dicitur lati⁹ circa subiectū libri phoz. **A**lio mō accipit̄ generabile improprie scdm̄ q̄ dicit actualē generationē et corruptibile scdm̄ q̄ dicit actualē corruptōnem. et sic vniuersale ante rē et post rē nō sūt generabilia nec corruptibilia. qz aliqd̄ sic est generabile p̄ generatōis actionē. **U**niuersalia aut̄ scdm̄ q̄ h̄mōi nō h̄nt ordinē ad actionē. qz nō sūt termini actionū. quia actiones sunt singulariū p̄ mō metaphisice.

Arguitur. **U**niuersale est prius suis singularibus. ergo male dicitur q̄ sit posterius illis. **A**ntecedens probatur. quia dat eis esse. **I**tem illud est prius a quo non conuertitur subsistentiā consequētia. vt bene sequitur. **S**ortes est. q̄ homo est. sed nō econtra. **D**icendū q̄ vltas accipitur dupliciter. **U**no mō scdm̄ p̄fectā rōem vltatis. et sic semper vltas post rē est posteri⁹ suis singularibus. qz sic abstrahitur a singularib⁹ et illd̄qd̄ abstrahit̄ ab aliqd̄ est posteri⁹ illo a quo abstrahit̄. **A**lio mō accipit̄ vltas scdm̄ q̄ ē an̄ re vel in re. et sic est prius singularib⁹. qz dat eis esse nomē et rōem. mō ratio sine diffinitio ē prioz diffinitio. et ab illo nō auertit̄ subsistendi cōsequētia. **E**st aut̄ circa pdicata p̄siderandum q̄ res accipit̄ p̄ singulari. qm̄ distinguit̄ vltas ante rem in re et post rem. **S**ensus em̄ est q̄ est aliqd̄ vltas an̄ rem. i. an̄ singularia acceptū. **E**t aliqd̄ ē vniuersale in re. i. in singulari. **E**t aliq̄d̄ p̄ rem. i. abstractū a singularib⁹. **E**t ratio istius ē

qz nos imponimus rebus noia fm q nos eas cognoscim. pri^o em cognoscim^o singularia qz vniuersalia. Ideo h^o nomē res qd significat tā vniuersale qz singulare imponit a nobis ad significandū singulare.

Queritur. Utrū rō animalis fm vnūqd/ qz animal est altera z altera. **Ddm qz** Aresto. inducat illā autoritatē per modū dubitatis. qz dicit qz querēdū est an sit vna diffinitio aie danda. vel de qualibet aia debet dari vna specialis diffinitio sicut ratio aialis fm vnūquodqz animal est altera. Tunc dicendū est ad questio nē qz nō est dubiū qn rō aialis fm vnū quod/ qz aial est altera z altera. si accipiat animal fm suas species tunc em necesse est qz animal habe at alia diffinitionē in vna specie qz in alia. Jō qzuis diffinitio animalis in cōi possit esse vna nō tñ diffinitio aialis fm vnū quodqz aial

Arguit. Ail diffinit sic. Animal ē corp^o aia tum sensibile ergo aial hz vnā diffinitionē.

Ddm qz aial capis duplī. Uno mō loyce fm q significat pceptū vni puenientē suas species z sicanial hz vnā diffinitionē sic pbat argumē tū. Alio mō accipit aial phisice fm qz repit in diuersis spēbus eius. z sic est alia z alia diffini tio aialis. Et est ratio illi^o diuersitatis. qz vnū qd qz diffinit fm qz est aliqd vnū. sed aial loyce acceptū hz vnitatē pceptus z nō hz vnitatem phisicam. qz nō est vnū aliqd fm rē. Et sic fm Aresto. vii. phisicoz. in genere multe equocati ones latent. Et si dicat. genus etiā diffinit phisice. vt dicendo. Animal est quid ppositum ex corpe sensitio z aia sensitio. **Ddm qz** ista dif finitō nō puenit pceptui aialis fm que pceptū aial est vnū. sed puenit aiali fm qz inuenitur in suis speciebus. Et est dīna inter phisicū z loy/ cū ista. Quia phisic^o diffinit pmutat fm cō/ munē rōnem quā hz in suis inferiorib^o. Loy/ cus sō diffinit fm pmutat rōem tñ. Aliter tñ est de spēb^o. qz spēs etiā significat vnitatē realē vt ps. vii. phisicoz.

Amplius autē et si.

Postqz Aresto. mouit dubitationes de anima fm qz est totū potentiale. z fm qz ē totum vlē. Dic iam psequēter pmutat dubitationē de aia fm qz est totū potentiale. dicēs qz nō sunt multe aie in vno corpe. sicut dicebant platonici. qz po nebāt qz tuoz aias in vno corpe. sed sunt multe ptes aie. i. potentie. Tunc est qstio. An primo optet inquirere totā animā vel de ptribus eius. Itē secūdo est difficile si sint multe potētie aie quō ab invicē distinguuntur qz fm thocompūtiū

difficile est cognoscere manifestā dīaz inter po tētias. scz inter potētā nutritiā augmētatiā z generatiā. scz ē manifesta dīa inf vegetatiā sensitīā z intellectuā. Uel fm Cōmētatozem difficile est cognoscere dīam inter potētā intē lectiā z imaginatiā. Aliqui em ponebāt in tellectū esse de sensibus interiorib^o. Et si optet determinare de potētīs iterū incidit questio an prius oz inquirere de potētīs vel de opationi/ bus. Et an prius de opationib^o vel obiectis po tētiaz optet determinare. Et qz iste questiones solūtur in secundo huius ideo non est necesse eas h^o solvere

Arguitur. Potentie sunt nobis notiores qz essentia. Ideo prius determinandū est de potē/ tīs qz de essentia ipsius aie. **Ddm qz** verum ē fm ordine nature sed nō fm ordine qz ad nos Sed p ordine essentie. potentie z opationis ē piderandū qz in aia inueniuntur quinq. scilicet essentia. potentia. habitus. obiectū et operatio. Et hnt se aliqziter vt magis cōe z minus cōe. nō fm predicationē sed fm cālitatem. qz essen/ tia ē cā z origo multaz potētiaz. z vna potētia est causa multoz habitū sū i intellectu sū mul te scie z multi habitus. et vnus habit^o hz mul ta prialia obiecta que tñ in vnū reducuntur z circa vnū obiectū sunt multe opationes. z hu/ ius precipue in intellectu nostro. qz nō intelli/ git simplici intuitu.

Arguitur. Anima nō est totū ergo nō habet pres. et p psequēter nō optet ponere difficultates istā de ptribus anime. quia est simplex forma. **Ddm qz** licet aia nō sit totū integrale z qstiatū unū. quia nō hz pres integrales z qntitatiuas. Est tñ totū diffinitū quia hz pres diffinietes. Est etiam totū potentiale. quia hz pres poten tiales scz potentias. Est etiam totū vniuersale quia hz pres subiectiuas scz aiam vegetatiāz sensitīā z intellectuā. In hoc autē textu loqui tur Ar^o. de aia fm qz est totū pātūm.

Videtur autē non

Vic pmutat psequēter Aresto. difficultates de aia scdm qz est totū diffinibile. Et tangit diffi/ cultates qntū ad ea que inuant ad diffinitōes de aia. Et ponit circa hoc duas pclusiōes. Qua rum prima est qz ipsū qz quid est. i. diffinitio nō solū ē vtile cognoscere accidētia. Alia pclusio. sed etiā accidētia magnā pte pferūt ad cogno/ sendū quod quid ē. Primā ptem primo pbat exemplariter. quia in mathematic^o cognoscere quid curuū. quid linea. qd planū z sic de alijs. valet multū ad cognoscendū qz triangul^o habz

*Essentia
habito
obiectū
operatio*

Et tangit difficultate quā ad ea qz inuant ad diffinitōes de aia. Et ponit duas pclusiōes.

prima

2a

prima pte pbat exemplar

Probemium

tres angulos cōles duob⁹ recti Deū pbat vtrā
q̄ ptem rōe **Primo** scōdam. scz q̄ accidentia ma/
gnā ptem conferūt ad cognoscendū qd̄ quid est
Et sic. qz qn̄ habem⁹ imaginationem vel fan/
tasiā de accidētibus cōibus et pprijs alicui⁹
rei. tūc facili⁹ reuēim⁹ in cognitionē subiecti il/
lius accidētis. **Cui⁹** causa est qz nostra cognicō
orit⁹ a sensu qui sensus cognoscat accidētia. vbi
ergo habem⁹ certā cognitōnē de accidētibus. etiā
possum⁹ facili⁹ cognoscere diffinitōz. Deinde
probat p̄maz ptem. et hoc sic. qz ipm̄ qd̄ qd̄ est
est p̄ncipiū demonstratōis. sed p̄ demonstratōem
cognoscat passio de subiecto. ergo ipm̄ qd̄ quid
est est p̄ncipiū cognoscēdi accidētia. Ex quib⁹
infert **Aresto.** cōclusiue q̄ quedā diffinitōes scz
que sūt dyalectice sūt casse et vene. qz dicitū ē q̄
ipm̄ qd̄ quid est siue diffinitō est mediū demo/
strādi passioē de subiecto et hoc habet p̄ fine. q̄
illa diffinitio est vna que nō potest demonstrare
passioē de subiecto. qz vanū d̄z quod nō attin/
git sine ad quē ordinator. Et est p̄siderandum
q̄ diffinitiones de quib⁹ **Aresto.** hic intēdit sūt
diffinitiones passioē assignate absqz subiecti
z date p̄ genus z d̄iam. Sicut si dicatur ira est
appetitus vindicte p̄ illā diffinitionem nō p̄nt
cognosci passiones irati quare scz irat⁹ pallefit
i facie **Hoc** autē p̄t fieri p̄ illā diffinitionē Ira ē
ebulitio sanguinis circa cor. Et vocantur t̄les
diffinitiones dyalectice qz dant p̄ genus z dif/
ferentiā. q̄liter dyalectice solet diffinire.
Queritur Utrū accidentia magnā p̄tē con/
ferant ad cognoscendū quod qd̄ est **Dicendū**
q̄ sic. **Cui⁹** ratio est qz nostra cognitio oritur ex
sensibus interioribus z exterioribus. sed accide/
tia cognoscuntur sensibus exterioribus z interi/
oribus. ergo p̄ accidentia possum⁹ deuenire in
cognitionē ipsius quod qd̄ est subiecti.
Arguitur. Albū z nigrū sunt accidētia z t̄n
nō ducunt nos in cognitionē substantie siue ipi/
us quod qd̄ est. **Qd̄m** q̄ duplicia sunt acci/
dentia. Quedā em̄ sunt accidentia ppria q̄ flu/
unt ex p̄ncipijs speciei z maxime de talib⁹ in/
relligitur textus. qz illa nos ducunt in cogniti/
onē ipsius quiditatis. **Cui⁹** rō est qz talia acci/
dentia inducūt ad cognitionē p̄ncipiorū spe/
ciei. qz sunt adequati effect⁹ ipsius q̄ditas siue
p̄ncipiorū speciei. Et hoc est quod dici solet q̄
ppriū fluit ex p̄ncipijs sp̄ei. p̄ncipia autē spe/
ciei sunt ipsū quod quid est. z sic p̄nt talia acci/
dentia ducere in cognitionē ipsius quod quid
est. Alia sunt accidentia p̄munia z illa accipiū/
tur dupliciter. Uno mō fm̄ se z sic solum indu/
cunt in cognitionē indiuidui ex cui⁹ p̄ncipijs

fluunt. qz vniū quodqz facit cognoscere suū p̄nt
cipiū. **Alio mō** accipiunt q̄ ad nos. et sic p̄nt
taliam accidentiam etiā ducere in cognitionē ipsi⁹
qd̄ quid est. qz qn̄qz p̄ multa accidentia indiui/
dualia circūloquimur vna ppria d̄iam. sic per/
gressibile bipes circūloquimur d̄iam z passioēz
hōis. z t̄n manifestū est q̄ tam gressibile q̄ bi/
pes sunt accidentia p̄munia.

Arguitur **Aresto.** dicit. i. topicorū q̄ ppriūz
nō indicat quid est esse rei. ergo male dicit q̄ ac/
cidentia magnā p̄tē p̄ferunt zē. **Qd̄m** q̄ dif/
ferentia est inter indicare z p̄ferre. qz indicare ē
a priori oñdere. **Sed** p̄ferre ē q̄litercunqz du/
cere ad cognitionē alterius. Quāuis igit acci/
dentia nō indicant quid est esse rei. t̄n p̄ferunt
ad cognoscēdū qd̄ quid est. qz a priori nō ostē/
dunt sed a posteriori manuducunt

Arguitur Si accidentia ppria p̄ferunt ad
cognitionē substantiarū materialū. tūc sequit⁹
q̄ substantie materiales ducūt nos in cognitio/
nem substantiarū imaterialū. sed hoc est falsūz
ergo illud ex quo sequitur. **Seq̄la** p̄batur qz ē
maior p̄uenientia substantiarū imaterialū z ma/
terialū q̄ substantie z accidētis qz sunt diuer/
sorū p̄dicamētōz. **Qd̄m** q̄ est duplex p̄mie/
tia siue similitudo **Una** est inesse nature. z sic sub/
stantie materiales z imateriales h̄nt b̄n maio/
rem p̄uenientia q̄ substantia z accidens. quia
sunt eiusdē p̄dicamētū z ideo h̄nt eandē natū/
ram p̄munē scz substantiale. **Sed** substantia
z accidens nō h̄nt aliquā naturam p̄munē sed
solū p̄ueniunt in ente quod est analogū. **Alia**
est similitudo fm̄ esse p̄portionis z cognitōis
q̄ ad nos fm̄ q̄ vniū est p̄portōnatiū alti. z vniū
cognoscitur ex alio. z sic ē maior similitudo in
substantiā z accidēs q̄ inter substantias mate/
riales z imateriales. qz cū accidens sit natural⁹
effectus ipsi⁹ substantie. sic p̄t ducere in noticiā
substantie. **Substantie** autē materiales nō sunt
naturales effect⁹ substantiarū imaterialū quāvis
b̄n sunt effectus voluntarij qz ista inferiora de/
pendent ab aīa nobili que est substantia imate/
riales sicut ab agente voluntario **Sicut** dom⁹
est effect⁹ volūtari⁹ domificatoris. ergo ex illo
effectu b̄n cognoscimus artem eius sed nō sub/
stantiā. **Sic** ex cognitōe istoz inferioroz cogno/
scim⁹ artē substantiarū imaterialū et nō subaz/
eaz. Et sil⁹ p̄t r̄nderi cū querit. **Utrū** plus p̄ue/
niant hō z azim⁹. vel hō et n̄ibile

Arguitur Si ipsū quod qd̄ est valeret ad
cognoscendū accidentia et econtra. sequeretur
q̄ esset circulatio in cognitionibus que est p̄hi/
bita. primo posteriorū **Dicendū** q̄ duplices

Vacua magna p̄tē p̄ferunt
ad cognoscendū quod quid est

sunt res. Queda sunt res respectiue et in talibus cognitionibus oportet circulationem committi quia vni cognoscatur per alterum et e contra. Sed de his non est ad oppositum cum substantia et accidens sint entia absoluta et non respectiua. Alie sunt res absolute. Et in talibus cognitionibus fit circulatio secundum diuersos modos cognitionis. Sic enim aliquid potest esse principium cognoscendi alterum secundum naturam et e contra. alterum potest esse principium cognoscendi quo ad nos. sic autem est hoc. quod quod quid est et propter quid potest esse principia cognoscendi accidentia secundum naturam a priori et de modostratione propter quid. sed accidentia sunt principia cognoscendi subam quo ad nos et demonstratione quia. circulatio autem prohibita est in absolutis secundum eundem modum cognitionis.

Arguitur Omnis cognitio fit per causam sed accidentia non sunt cause substantie. **D**icendum quod maior est solum vera de cognitione a priori et non de cognitione a posteriori et quo ad nos.

Arguitur Eadem sunt principia essendi et cognoscendi. sed accidentia non sunt principia essendi. ergo nec cognoscendi. **D**icendum quod in isto argumento committitur fallacia consequentis quod fortuita liter sic arguitur. Si aliquid sunt principia essendi illa sunt principia cognoscendi. si sunt principia cognoscendi etiam sunt principia essendi. quod argumentum non valet. quia ibi arguitur a positione consequentis ad positionem antecedentis. esse enim principium cognoscendi est in plus quam esse principium essendi sunt enim accidentia principia cognoscendi subam non tamen sunt principia essendi sube.

Arguitur Nulla substantia potest cognosci quod nihil est in intellectu quin prius fuit in sensu. sed substantia non potest apprehendi per sensum. ergo nec per intellectum et per consequens non potest cognosci. **D**icendum quod quis non apprehendat per aliquem sensum exteriorem apprehenditur tamen per sensum interiore scilicet per virtutes cogitativas que virtus cogitativa ex redundantia rationis facit collationem et operationem rerum particularium. ergo oportet quod cognoscat res substantiales et particulares.

Arguitur Virtus estimativa in brutis non cognoscit substantiam particularem. ergo nec virtus cogitativa in hominibus. **C**onsequentia probatur. quia sunt eiusdem speciei. cum habeant eandem operationem. **D**icendum dupliciter. primo quod dupliciter cognoscit substantiam particularem. Uno modo absolute. et sic cognoscitur a virtute cogitativa in homine. et non a virtute estimativa in brutis. Alio modo cognoscitur substantia particularis in ordine ad actionem vel passionem et sic etiam cognoscit a virtute esti-

mativa in brutis. quod omnis lupus particularem cognoscit secundum quod est principium passionis aut letitiosis que est inimicitia. **U**n potest aliter dici quod duplex est operatio virtutis cogitative. Una est que sibi inuenit secundum propriam suam naturam. et illa est eadem tam in brutis quam in homine. Alia est inueniens ei ex redundantia rationis. et sic habet alteram operationem quam secundum suam naturam propriam. **E**t simile est de igne siue de calore ignis quod calor secundum se incinerat et corrumpit. sed secundum quod est instrumentum anime vegetatiue sic carnificat. **S**ic etiam virtus cogitativa habet alteram operationem secundum quod inuenit intellectum quam alias habet.

Queritur Utrum accidens necessario diffinitur per suum subiectum. **D**icendum quod accidens capit dupliciter. Uno modo sub ratione generis et speciei. et sic potest diffiniri absque subiecto. quod tunc est in aliquo genere predicamentali sub quo habet determinatam veram vel circumlocutionem. Alio modo accipit accidens sub ratione accidentis. **E**t tunc est dicendum quod duplex est diffinitio. Queda est diffinitio totaliter completa. id est completa tam essentialiter quam subsistentia liter. et sic accidens non potest diffiniri absque subiecto. quod completio accidentis subsistentialis est a subiecto quod non habet subsistentiam nisi a subiecto. Alia est diffinitio solum completa essentialiter. et sic potest completa diffinitio ipsius dari absque subiecto. **N**on sic probatur. quod si non posset diffinitio essentialiter completa ipsius accidentis dari absque subiecto. tunc impossibile esset accidens esse sine subiecto. quod impossibile est aliquid separari ab illo quod est de eentia ipsius. **S**i ergo subiectum esset de eentia accidentis. tunc impossibile erit accidens esse extra subiectum. cuius tamen oppositum videmus in sacramento altaris. **E**t hoc idem patet ex signo. nam accidens diffinitur per subiectum sicut per additamentum. quod si subiectum additur nature vel essentie accidentis et non est de natura eius. cum essentie predicamentorum sint impmixte. vnde est alia natura parietis et albedinis eius.

Arguitur Materia est causa intrinseca cuius est materia. sed subiectum est materia accidentis ergo est pars intrinseca accidentis. **D**icendum quod maior est vera de materia ex qua et non de materia in qua cuiusmodi est subiectum respectu accidentis.

Queritur Utrum diffinitiones dyalectice sint casse et vane. **D**icendum quod sic. quod sicut circa tertium dictum est. diffinitiones dyalectice dicuntur diffinitiones passionum que dantur absque subiecto. **P**assiones autem dicuntur ut dolor. timor. amor. gaudium. spes. et cetera. **S**i ergo diffinitiones talium passionum dantur absque subiecto tunc sunt diffinitiones vane. quia vanum est quod non attingit

V- accidens nec diffinitur per suum subiectum

V- Diff. dyalectice sunt casse et vane

Dolor timor amor gaudium spes

In fine no igno
sunt p. s. h.
vni p. accub

Problema

finem in quem ordinatur. cum ergo definitio ex sui natura ordinatur ad demonstrandum passionem de subiecto. sic ille definitiones que tale finem non habent dicuntur vane. Sic autem est de definitionibus passionum datis absque subiecto. Exempli gratia. Passiones ire in ordine ad subiectum sunt pallores faciei. tremor manuum etc. Cause vero istarum passionum non possunt dari ex formali definitione ipsius ire. sed ex materiali que datur per subiectum. Formaliter autem sic definitur ira. Ira est appetitus vindicte. Sed definitio data per subiectum est ista. Ira est ebullitio sanguinis circa cor. et statim cognoscitur quare irati pallescant in facie quia sanguis tendit immediate ad cor. et sic derelinquit membrum exteriora. scilicet faciem et manus. ille autem esse non possunt sumi ex alia definitione.

Arguitur. Videtur quod ista autoritas non sit ad propositum. quia anima non est aliqua passio. **D**ominum quod genus anima non sit passio habet tamen se per modum passionis non ad suam definitionem. quia definitiones passionum dantur per additamentum quod est alterius generis. sic anima definitur per additamentum quod est eiusdem generis. Et ideo sicut definitiones passionum date absque subiecto sunt vane. sic etiam est de definitione anime data absque corpore. Et sic valet ad ostendendum quod definitio anime est danda per additamentum.

Arguitur. Definitiones date per genus et dicitur sunt definitiones physicales. ergo non sunt dialectice. **D**ominum quod genus et dicitur possunt tripliciter considerari. Uno modo secundum quod genus habet rationem potentie. et dicitur rationem actus. et sic definitio data per dicitur et genus est metaphysicis. In signum cuius etiam separata a materia qualia sunt substantie sepe sic definiuntur. Alio modo accipiuntur genus et dicitur in quantum genus habet rationem materie et dicitur rationem forme. et sic definitio data per genus et dicitur est physialis. Tertio modo capiuntur genus et dicitur secundum rationem generis et dicitur secundum quod genus significat conceptum extrahibilem et dicitur conceptum extrahentem. Et hoc est quod dicit sanctus thomas in de ente et essentia quod ex duobus conceptibus scilicet ex genere et dicitur constituitur tertius conceptus scilicet species. Et sic definitio data per genus et dicitur est localis. Pro quo sciendum est quod duplices sunt definitiones scilicet substantiarum et ille date per genus et dicitur sunt bone formaliter et finaliter quia sunt sufficientes cause ad demonstrandum passionem de definito. et sic non sunt vane. Alie sunt definitiones accidentium et precipue passionum. que si dantur per genus et dicitur sunt quidem bone quia dantur per ea que sufficienter ad bonam definitionem. sed sunt vane quia non attingunt finem ad quem ordinantur. quia non sunt sufficientes cause ad demonstrandum passionem. de subiecto.

Patet quod illa questio non habet locum de speciebus substantiarum.

Dubitatione autem.

Postquam Aresto. posuit difficultates ex parte substantie anime. et quod quid est ipsa anima. hoc dicitur mouet difficultates de anima que sunt ex parte accidentium et passionum ipsius anime. Primo mouet dubitationem. Secundo ea soluit. Tertio ex solutione inferuntur quod cognitio de anima pertinet ad philosophum. Primo mouet difficultatem. Secundo ostendit illius difficultatis necessitatem. Est ergo ista dubitatio. Utrum passionem id est potentie anime sunt communes anime et corpori. vel est aliqua passio propria secundum quod anima non communicat corpori. **A**d hoc dicit Aristoteles quod istam dubitationem terminare non est leue. id est non est facile. Sunt enim aliquae proprietates de quibus manifestum est quod non sunt siue corpore. ut sunt irasci et sentire. et ideo in illis manifestum est quod sunt passionem in anima et in corpore simul. et hoc inferuntur probat. Si autem sit aliqua passio. id est propria potentia ipsius anime illa potest erit intellectiua. hoc tamen est verum nisi dicatur quod intelligere sit quedam fantasia. sic enim dicebant antiqui non ponentes diuisionem inter sensum et intellectum. et si sic. potentia intellectiua non erit propria anime. Si autem intelligere non est sine fantasia tunc iterum non potest intelligere absque corpore. quia fantasia sit cum organo corporali.

Si quidem igitur

Hic consequenter assignat causam necessitatis determinationis huius questionis. quia ex determinatione huius questionis cognoscitur aliquid quod omnes homines naturaliter scire desiderant scilicet an anima sit separabilis a corpore aut non. Et hoc est ideo. quia si anima habet in se aliquam potentiam et operationem in qua non communicat corpori tunc est separabilis a corpore et si non habeat aliquam tunc non erit separabilis. Et patent iste conditionales quarum prima est. si habet anima operationem et potentiam quam non communicat corpori ipsa est separabilis. quia operatio propria rei corripit eam rei. quia operatio non potest esse perfectior quam esse. Si ergo operatio est separabilis a corpore ergo etiam ipsum esse est separabile a corpore. Secunda conditionalis sic patet scilicet quod si anima non habeat aliquam operationem in qua communicat corpori ipsa non est separabilis. quia si anima separaretur absque operatione a corpore tunc esset ociosa et frustraretur suo fine quod est inconueniens et non contingit alicui rei naturali. Et Aresto. addit in textu exemplum quod est tale. quia linee recte uenit tangere eadem speram secundum punctum. et non potest sibi competere nisi secundum quod est in

corpore quia tactus est ipsius corporis. sic etiam videtur aliquibus qd intelligere non conuenit anime nisi fm qd est in corpore sicut tactus nunq potest fieri sine corpore.

Arguitur Aresto. in textu committit fallacias consequentis. quia arguit a tota conditionalium destructione antecedentis ad destructionem consequentis. Dicendum qd dupliciter contingit arguere in conditionalibus. Uno modo in terminis conuertibilibus. et sic indifferenter potest argui a positione vel destructione antecedentis vel consequentis. quia inconuertibilibus posito vno ponitur et reliquum. et destructo vno destruat et reliquum. et sic arguitur hic. quia animam habere potentiam et operationem propriam et esse separabilem a corpore conuertuntur. et ideo licet arguere a destructione antecedentis ad destructionem consequentis. Alio modo arguitur in terminis non conuertibilibus. et sic est necesse arguere a positione antecedentis ad positionem consequentis. vel a destructione consequentis ad destructionem antecedentis.

Arguitur videtur qd exemplum textus sit inconueniens. quia si corpus sphericum tangeret lineam rectam fm puncta indiuisibilia tunc linea esset ex indiuisibilibus. Pro intellectu argumenti est sciendum. qd si enea spera moueat super aliquam superficiem duram tunc necesse erit talem superficiem tangere eneam speram fm puncta quia si tangeret fm aliquam partem quantitate tunc enea spera non esset perfecta spera. quia haberet aliquam superficiem fm quam tangeret retinendam et hoc repugnat sperere. Secundo sciendum qd quia inter duo corpora dura est aliquid medium. ergo oportet ymaginari qd enea spera ponatur super superficiem aque. et qd aqua non cedat. Istis consideratis ad argumentum dicendum qd duplex est tactus. scilicet metaphoricus. siue mathematicus et phisicus. Dicendum ergo mathematice loquendo. qd enea spera tangeret superficiem fm multas superficies et non fm puncta. nec sequitur si tangeret fm puncta qd continuum componeretur ex indiuisibilibus. quia illa puncta que tangit corpus sphericum non sunt in actu sed in potentia. ergo ex eis non componitur linea. quia soluz componitur ex his que sunt in actu. Et ad argumentum dicendum qd minima vel inconsiderabilis relicitudo in corpore spherico non impedit sphericitatem et ideo quis in corpore sunt inconsiderabiles superficies ex hoc tamen non impeditur eius sphericitas siue figura spherica.

Queritur. An anima sit separabilis a corpore. Ad id quod capiendum animam per animam vegetatiua et sensitua. sic ille anime que sunt immerite ma-

terie non possunt a corpore separari. Sed capiendum animam pro anima rationali. tunc est separabilis a corpore. quia est forma potens per se subsistere. sicut patet tercio huius. vbi dicitur qd anima est id quod vere est.

Arguitur anima dependet a corpore. quod non est a corpore separabilis. Ad id quod anima rationalis capit dupliciter. Uno modo quo ad fieri. et sic dependet a corpore quia non potest fieri nisi in corpore. quia si fieret extra corpus tunc esset substantia separata et non anima. et quis anima sit in corpore tamen potest separari a corpore retinendo illam indiuiduationem quam recepit a corpore. Alio modo accipit anima rationalis quo ad esse ipsam. et sic dupliciter aliquid dependet a corpore. Uno modo subiectiue. et sic potentie sensituiue dependent a corpore et non potentie anime rationalis. quia intellectus non subiectus in aliquo organo corporeali. sed est immaterialis sicut patet tercio huius. Alio modo aliquid dependet a corpore obiectiue quia corpus est obiectum eius. et sic etiam anima dependet a corpore etiam quantum ad intellectum. quia intellectus per statum huius vite non potest intelligere immateriale sicut obiectum. ergo intellectus obiectiue dependet a rebus materialibus et hoc non impedit eius separabilitatem. quia intellectus etiam actu a corpore separatus. sicut intellectus angelicus potest intelligere corpus non obstante eius separatione.

Videtur autem et

Dicit manifestat Aresto. quod passiones presupponit scilicet quod quedam sunt passiones communes anime et corpori. Quod probatur tripliciter. Prima ratio stat in hoc. quia ille passiones sunt communes anime et corpori. quibus corpus aliquid patitur. quia si corpus aliquid patitur. ergo etiam sunt in corpore. scilicet multe sunt passiones anime quibus corpus aliquid patitur. sicut sunt ira. gaudium. mansuetudo. timor etc. quia ira fit ex bullitio sanguinis circa cor. ergo ille passiones sunt communes anime et corpori. Secunda ratio. ille passiones sunt communes anime et corpori que diuersificantur ex dispositione corporis secundum diuersa tempora. Quia quicquid contingit quod magnis passionibus occurrerit homo non irascitur. contingit etiam ex alio tempore quod minore passione occurrere homo potest perturbatur. facit ergo ad hoc dispositio aeris quod quicquid homo potest irascitur quia dicit Aresto. primo meteororum. quod quicquid cometa regnat tunc sunt multa bella inter principes. Tercia ratio stat in hoc. ille passiones sunt communes anime et corpori que variatur secundum diuersas complexionibus quia complexio respicit corpus. sed iste passiones sunt diuersimode in hominibus secundum diuersas complexionibus. quia sunt aliquid ita complexionati quod passiones inuicibilis vel nullis iminentibus multum timet sic melancholici ex sola fatasia picolorum timet. Alii sunt ita complexionati sic quod magnis iroribus iminentibus otio nihil timet

Indistinctio
nisi qd anima
non potest
separari
a corpore
quia anima
est in corpore
et non potest
separari
a corpore
quia anima
est in corpore
et non potest
separari
a corpore

manifestat Aresto qd passiones
presupponit scilicet
quod quedam sunt passiones
communes anime et corpori
Quod probatur tripliciter
Prima ratio stat in hoc
quia ille passiones
sunt communes anime et corpori
quibus corpus aliquid patitur
quia si corpus aliquid patitur
ergo etiam sunt in corpore
scilicet multe sunt passiones anime
quibus corpus aliquid patitur
sicut sunt ira gaudium
mansuetudo timor etc
quia ira fit ex bullitio sanguinis
circa cor ergo ille passiones
sunt communes anime et corpori
Secunda ratio ille passiones
sunt communes anime et corpori
que diuersificantur ex dispositione
corporis secundum diuersa tempora
Quia quicquid contingit
quod magnis passionibus
occurrerit homo non irascitur
contingit etiam ex alio tempore
quod minore passione
occurrere homo potest perturbatur
facit ergo ad hoc dispositio aeris
quod quicquid homo potest irascitur
quia dicit Aresto primo meteororum
quod quicquid cometa regnat
tunc sunt multa bella inter principes
Tercia ratio stat in hoc
ille passiones sunt communes anime
et corpori que variatur secundum
diuersas complexionibus
quia complexio respicit corpus
sed iste passiones sunt diuersimode
in hominibus secundum diuersas
complexionibus quia sunt aliquid
ita complexionati quod passiones
inuicibilis vel nullis iminentibus
multum timet sic melancholici
ex sola fatasia picolorum timet
Alii sunt ita complexionati
sic quod magnis iroribus iminentibus
otio nihil timet

Prohemium

sicut sunt colerici. **Et** ergo timor est passio aie manifestum est qd alique sunt passiones communes corpori et anime simul.

Si autem sic se ha.

Hic infer conclusionem principaliter intentam correlative scilicet ista. qz scilicet dictum est qd si passiones sunt communes anime et corpori. ergo etiam debent diffiniri per animam et corpus. qz unumquodque habet diffinitionem sicut hinc esse. qz ergo iste passiones habent esse in corpore. ergo habent diffinitionem per corpus. **Unde** Aresto. diffiniendo iram sic dicit. Ira est quedam motus corporis aut preteritis. aut potentie ab hoc et gratia huiusmodi. **Et** hinc ista diffinitio quatuor causas. **In** hoc enim quod dicitur motus tangit causam formalem. qz omnis passio appetitiva est motus secundum quod motus accipitur per exitum potentie ad actum. **Diffinit** enim Eustachius sic passionem tercio ethicorum. Passio est motus appetitus sub fantasia boni vel mali. **Unde** motus in diffinitione ire non potest significare formam fluentem. sed actum appetitivum. sicut etiam in alijs diffinitionibus passionum. qz formaliter loquendo passio est actus siue operatio ipsius appetitus sensitivi factus cum alteratione corporali. **Et** qz fit cum alteratione corporali ideo vocatur passio. imponimus enim notionem a notioribus nobis. qz si talis motus siue alteratio est nobis notior. ideo imponimus notionem a tali passione. **Ponit** ulterius in diffinitione ire corporis aut preteritis. ubi tangit causam materiales quia iste motus. siue ista operatio fit per materiam que est corpus. **Deinde** ponitur aut potentie in quo tangitur principium efficiens. qz potentia irascibilis est principium istius motus siue passionis. **Ad** dicitur gratia huiusmodi. ubi tangit causam finalem. qz propter appetitum vindicte.

Et propter hoc er.

Hic concludit ex dictis. qz iam dictum est aliquas esse passiones communes anime et corpori. qd ad philosophicum cum spectat determinare de anima scilicet in ordine ad tales passiones. vel de omni anima. vel ad minus de anima habite tales passiones. **Et** ratio est. qz sicut patet secundo philosophorum. philosophicus habet determinare formas secundum quod sunt in materia. **Sed** anima ad minus secundum istas passiones predictas est forma in materia. qd ratio

Differentem autem

Hic ponit differentiam inter dialecticam et philosophicam cum quatuor ad diffinitionem. **Et** distinguit triplicem diffinitionem. qz quedam est que datur per materiam tantum. quedam per formam tantum. quedam per formam et materiam simul. **Ex**empla dantur in textu de ira et de timore. **De** ira diffinitio data per materiam est. Ira est ebullitio sanguinis

nis circa cor. **Data** per formam est. Ira est appetitus vindicte. **Data** per formam et materiam est. Ira est ebullitio sanguinis circa cor propter appetitum vindicte. **Similiter** domus habet tres diffinitiones. **Prima** formalis est ista. **Domus** est cooperimentum prohibens nos a ventis ymbribus et caumatibus. scilicet caloribus. **Materialis** est ista. **Domus** est quedam compositio ex lignis et lapidibus. **Alia** est completens utramque.

Quoniam in quo predicamento sit ira. **Domus** quod ira potest multipliciter capi. **Uno** modo potest significare principium a quo procedit. et sic quod procedit a potentia appetitiva que inclinatur ad rem appetitam. est in predicamento quantitas in secunda specie. sed sic accipitur proprie. qz manifestum est quod potentia appetitiva non est passio cum in una potentia sint multe passiones. et ideo quoniam sic diffinitur ira. est appetitus vindicte. ibi appetitus non accipitur per potentiam appetitivam. sed per actum appetendi. **Accipit** ergo ira alio modo proprie. et sic est de predicamento actionis. sic enim ira nihil aliud est quam actus potentie irascibilis factus cum alteratione corporali scilicet cum motu sanguinis ad cor. **Tercio** modo accipitur ira quantum ad motum factum in corpore. et tunc iterum accipitur improprie. et sic ira est de predicamento ubi. qz fit in ira motus localis sanguinis ab exterioribus membris ad cor.

Que igitur naturalis

Hic ostendit quod illa est physica. **Et** vult quod illa que datur per materiam est physica sed imperfecta. **Sed** data per formam et materiam simul est physica. et perfecta. **Sed** data per formam tantum est loyca. **Et** ratio est quod philosophicus considerat formas secundum quod sunt in materia. quia sic conveniunt rebus mobilibus. cum ergo unumquodque habet diffinitionem sicut habet esse. ideo oportet omnia physicalia diffiniri per materiam. **Quod** autem diffinitio data tantum per materiam sit imperfecta. **Patet** quod cognitio proprie non potest sumi per materiam nisi ei addatur forma illi rei tunc enim potest res proprie cognosci. **Sed** quia loyca abstrahit a materia et a motu. ideo diffinit per solam formam.

Arguit Materia non potest de se notificare. ergo non est aliquid diffinitio tantum data per materiam. qz materia est ens in pura potentia. sed unumquodque cognoscitur secundum quod est in actu. **Domus** quod duplex est materia. scilicet materia priora que est subiectum forme substantialis. et ex tali materia secundum quod huiusmodi non potest fieri cognitio rei nisi capiat cum forma vel sub forma. **Alia** est materia secunda que est subiectum forme accidentalis. et sic paries est materia albedinis. et ex tali materia potest res accidentaliter cognosci. qz materia priora modo accepta est ens in pura potentia. sed materia secundo modo accepta est ens in actu

Infert conclusio principaliter intentam correlative

Diffinitio in 4 hinc qd ratio causa formalis

causa materialis principium efficiens causa finalis

ma scilicet materia priora que est subiectum forme substantialis. et ex tali materia secundum quod huiusmodi non potest fieri cognitio rei nisi capiat cum forma vel sub forma. Alia est materia secunda que est subiectum forme accidentalis. et sic paries est materia albedinis. et ex tali materia potest res accidentaliter cognosci. qz materia priora modo accepta est ens in pura potentia. sed materia secundo modo accepta est ens in actu

neris potentis. Ad secundam dicendum quod vivere capit dupliciter. Uno modo per vivere essentialiter. et sic vivere est ab anima non autem ab aliquo parte anime. **Alio modo** capit vivere pro actu potentie anime et tunc generaliter est ab omnibus potentis. quia non solum videre est vivere. sed etiam audire appetere et intelligere. et sic de alijs. **Tercio** considerandum est quod ex textu in quo **Aristoteles** tractat de erroribus prout specialiter notari novem auctoritates. Quarum prima est. **Animal** differt a non animali motu et sensu. **Secunda**. Dector iacet aliud sapiens. **Tercia** intelligere assilatur quieti. **Quarta** quod dicit animam irasci dicit eam terere et edificare. **Quinta** si senex accipiat oculum ut iuuenis videbit utique ut iuuenis. **Sexta** intellectus corrumpitur quodammodo interiori corrupto. **Septima**. si anima esset composita ex omnibus rebus ut omnia cognosceret tunc deus esset insipientissimum animalium. **Octava**. rectum est canon sui et obliqui. **Nona**. anima continet corpus et non econtra. **Quarum prima** sic introducitur. Nam convenienter antiqui inquirunt animam ex motu et ex sensu. quia animata dicitur ab inanimatis motu et sensu. sed manifestum est quod animata et inanimata dicitur per animam. ideo convenienter ex motu et sensu inquirunt animam. **Secunda** auctoritas introducitur sic. quod **Aristoteles** ponit dicitur in opinione **Anaxagore** et **Democriti**. Quia **Democritus** dixit simpliciter sensum esse intellectum et ideo ipse recommendat **Homerum** qui posuit istam auctoritatem **Dector** iacet aliud sapiens. et est in intellectu auctoritatis. **Dector**. i. ille vir iacet sapiens. i. intelligens aliud. i. sapes in Dectore mutatur secundum diversa tempora. Ex quo auctoritate sumitur quod intellectus dependet ex tempore. quicquid autem dependet ex tempore hoc est corpale. hoc autem quod est corpale est sensus ergo intellectus est sensus. **Sed** **Anaxagoras** distinguunt inter sensum et intellectum. posuit enim ipse intellectum separatim segregantem omnia ex casibus confuso. ut tertio huius. **Tercia** auctoritas sic introducitur. Ex quo **Plato** dixit animam intellectum esse in magnitudine circulari. **Dicit** **Aristoteles**. quod hoc non cognovit anime intellectivae. quod intelligentia assilatur quieti. et ideo non potest anima intellectiva esse motus circularis. **Quarta** auctoritas sic introducitur. quod aliqui dicebant quod anima moueret. **Uult** ergo **Aristoteles** dicere. quod motus qui convenit anime non convenit sibi ex parte sui. sed ex parte corporis. **Irasci** enim est motus. sed anima non irascitur. Quia sicut non possumus dicere quod anima edificet vel faciat aliquez actum exteriorum sicut est operum terendi. ita non possumus dicere animam irasci. sed hoc irascitur. **Ubi** patet quod aliqui male allegabant istam auctoritatem dicentes quod dicit animam intelligere dicit eam terere vel edificare. **Addit** tamen **Aristoteles**. quod proprie non dicit animam

intelligere quibus hoc posset dici. sed potius dicendum est quod homo intelligat per animam siue per intellectum. **Quinta** auctoritas sic introducitur quod vult **Aristoteles**. in textu quod defectus qui accidunt in vita animalis. sicut videndi audiendi et operationi non perveniunt ex parte anime sed ex indispotione organorum corporaliu. Et ideo si senex accipiat organum videndi ut iuuenis videbit ut iuuenis. Et quod posset aliquis dicere quod intellectus quicquid impediatur per corpus. ergo etiam intellectus erit corruptibilis. **Ideo** ponitur sexta auctoritas. quod dicit quod intellectus corrumpitur quodammodo interiori corrupto scilicet sensu interiori. non tamen unquam corrumpitur essentia intellectiva. sed actus siue usus intellectus. **Septima** auctoritas sic introducitur. quod **Empedocles** dixit animam esse compositam ex omnibus ut omnia cognosceret. ergo deus qui est summe simplex nihil cognosceret. **Octava** auctoritas sic introducitur. quia non oportet in anima esse compositionem ex omnibus rebus. quod ad minus non oportet animam componi ex privatione. quod privatio cognoscitur per habitum. quod omne certum est canon. i. regula cognoscendi suum obliquum. i. privationem. **Potest** etiam ista propositio moraliter exponi. et tunc exponitur sic. rectum. i. bonum et iustum est canon. i. regula vivendi sui. ad est ipsum. et obliqui. i. mali siue iniusti. **Sicut** enim dicit **Aristoteles**. v. politicorum. virtuosus sunt optimi rectores civitatis. quod virtuosus prout se regere et alios. **Ultima** auctoritas introducitur sic. quia dicebant aliqui quod in uno corpore essent multe anime. **Et** dicit **Aristoteles**. quod hoc non est verum. quod non potest dari rationem quare tales anime sunt in uno corpore. cum corpus non contineat animam. sed anima corpus.

Arguit videtur quod inanimata etiam moveatur. ergo non dicitur animata ab inanimatis motu et sensu. **g** est contra primam auctoritatem. **Ad** id quod dupliciter aliquid movetur. **Uno modo** aliquid movetur scilicet ab alio separato ab illo. et sic etiam movetur inanimata. sic lapis movetur a generante siue remouente prohibens ut dicitur octavo physicorum. **Alio modo** aliquid movetur ab aliquo sibi coniuncto. et sic motus convenit animatis. quia animata movetur ab anima eis coniuncta. **Vel** potest dici quod est aliquid motus qui non convenit nisi animatis sic motus augmentatois. scilicet in inanimatis est magis proprie additio materie ad materiam quam proprie dicta augmentatio sicut patet in primo de generatione non enim fit conversio in inanimatis alicuius additi in priorem substantiam sicut in animatis. sed generatur nova res. **Exempli gratia**. si ignis augmentetur propter appositionem lignorum tunc ille ignis qui profuit non convertitur ligna in sui naturam sic aliquid appositum animali convertitur in naturam aliti. sed generatur novus ignis ex lignis appositis.

Arguit Argētū viūū p se mouetur et tñ nō habet aīam. **D**icēdū q argētū viūū nō mouet motu augmētationis p se licet mouetur aīa lia que mouet motu augmētationis. Et si dica tur de motu locali. Dicēdum q talis motus lo calis nō cōuenit sibi ex natura aīe sed ex natura mixtionis. qz in argento viūo est cōmixtio siccī et humidī. et ppter humiditatē cōmixtā natu ralis argētū viūū fluit. sed ppter siccitatē ma net in numerali loco. et sic est quedā pugna inf humidū et siccū ppter quā cōtingit argentum viūū sic semp moueri. Est etiā cōsiderādum q differre nō debet capi. pnt dicit differētiā cētia lem. qz sic aiata dnt ab inaiatis p intrīsecam dntā sed dz capi hic p qcumqz accidētali dntā vel diuersitate. Ita enī dntā fuit data ab an tiquis que fuerūt sensibiles non cognoscentes rerum differentias

Arguitur Corp^o continet aīaz. ergo illa est simpliciter falsa. q aīa continet corpus. et non econtra. quia illud continet aliud in quo alte rum est. sed aīa est in corpe. ergo cōtinet a corpo re. **C**ōm q cōtinentia est duplex. quedā est materialis siue indiuidualis fm quā cōtines indiuiduat contentum. et sic corpus continet aīam. quia anima sit indiuidualis ex hoc q est in corpore. **A**lia est cōtinentia formalis siue specifica. et sic anima continet corpus. qz ania dat speciem corpe et toti composito. **E**t ideo **A**resto. bñ loqitur in textu q nō pnt esse plures aīe in vno corpe. qz tunc corpus non haberet vnā speciē. sed quattuor qd est impossibile. **E**t si loquamur de cōtinentia qstatiua tūc quo dāmodo pnt intelligi q ania cōtinet corpus. qā dicit **A**resto. in textu q ptes quantitatiue cor poris non simul manent remota aīa a corpore **E**t tantū de primo libro

Nota versus in se continentes opinioes antiquoz de anima.

Sic sunt ponentes animam primi sapientes
Ignē democrit^o athamos **L**eu. **P**ythagorasqz
Ponit **A**naxogoras intellectū. elementa
Empedocles. **P**lato posuit numeros et ydeas
Et **T**hales animā memorabitur esse motiā.
Aera **D**yogenes. **E**racitus esse vaporem.
Comparat **A**lmeon hāc immortalib^o. **I**ppus
Dixit aquā. **T**urias aīam dedit esse cruorem
Summus **A**restoteles hāc dicit corpis actū.

De quidē

a priorib^o. Postqz **A**resto teles in primo libro deter minant de aīa fm opinio nē antiquoz. **N**ic in se cundo determinat de aīa fm opinione pprā. **E**t pmo determinat de aīa qstuz ad ei^o quiditatem. **S**ecundo de eis potentis. **I**bi **P**otentiarum autem anime.

Arguit **Q**uestio an est pshupponit a questio ne qd est. ergo videt q prius debeat qri an aīa sit anqz diffinitio aīe ponat. **C**ōm q aīam esse ptes ad sensum. sed ars et virt^o sūt circa dif ficilia r circa ea q nō sūt de se nota. **S**ic g^o **A**re sto. dicit primo topicoz q nō ē qrendū de illis in aliq scia q cadūt sub sensu. **E**t hoc enī q ali quis habet opationē vitalem q cadit sub sensu sic etiā stari cognoscat aīam esse. **S**ile isti^o poit **A**resto. ij. phis. vbi sic inq^t q ridiculosum fuit siue ridiculū ē naturā demonstrare eē qz cadit sb sensu. **I**n primis ergo cōtinuat **A**resto. dicta di cēdis. **E**t dicit q illa q dicta sūt de aīa sūt tra dita a priorib^o. i. antiqz phis q solebāt hre di uersas opinioes de aīa. **E**t ideo nūc a pncipio dicēdū ē de ania qd sit aīa r q sit cōmunissima rō ipi^o aīe. **I**n quo tria cōsiderant. **P**rimū ē q de nouo tractandū ē de aīa ac si nihil dictū essz de ea. qz oīa dicta prius de aīa paz vel nihil ha bent veritatis. ergo si debem^o de aīa veritatē di cere. tūc oportet a nouo incipe. **S**ecōm cōside randū ē q in textu dz temptates. in quo tangit difficultas determinadi de aīa. qz quis aīa quo ad qz est sit facilis cognitōis. tñ cognitio ipius quo ad qd est ē difficilis. **T**ercū qd notat ē q **A**resto. vult determinare de aīa fm cōmunissi mā ei^o rōnē. **Q**d dicit **A**resto. ad excludēdū du as opinioes. antiqz. **D**uoz aliq locuti sūt solū de aīa vegetatia et sensitua nō distinguētes in tellectū a sensu. **A**ly aut sic **P**lato solū locuti sūt de aīa rōnaliz nō de alijs animab^o. **E**t ideo ad excludēdū vtrāqz opinione dicit q vult dare cōmunē rōnem q cōuenit oibus aiabus.

Dicimus enī vtiqz

Dic psequit interū suū scz ponendo duas dif finitōes aīe. **E**t primo inuestigat eā que ē sic cōclusio demonstratōis. **S**ecō illā q ē sic demō stratōis pncipiū ibi. qm at ex incertis. **C**irca primū duo facit. qz pmo inuestigat diffinitōes **S**ecō pbat eā ibi. vlr ergo. **C**irca primū itez duo facit. qz pmo poit diuisiōes ad inuestigan dū diffinitōes de aīa. et illū modū inuestigan

di diffinitionem ponit. ij. posterior. Secdo ex illis diuisionibus concludit diffinitioem anime Circa primam pmitit sex diuisiones. Quarum prima est entis in ree pdicamenta. et illa inuariat paucis verbis in textu cu sic dicit. Nos phi dicimus vnu genus entis esse substantiaz per qd intelligitur qd ens etia habet alias partes scz alia predicamenta

Huiusmodi autem:

Dic ponit alia diuisionem. Et est ista. qd substantia diuidit in materia forma et totu compositu Et differunt ptes istius diuisionis sic. qz materia p se non e hoc aliqd. i. copletu ens in actu sed est in potentia tm. sed forma e act. r spes fm qua aliqd dr esse i actu et hoc aliqd. Totum compositu e aliqd constitutu ex materia et forma

Arguit. Substantia diuiditur in corporea. et i incorporea. ergo male dr qd i materia forma et totu compositu. Cdm qd substantia capit dupliciter. Uno mo generaliter put. omne subiectu accidens vocat substantia. et sic diuiditur in corporea et i incorporea. qz substantia incorporea scz sepata est subiectu accidentiu spualium sicut substantia corporea e subiectu accidentiu materialiu. Alio mo capit substantia p substantia phisica siue naturali. et sic diuidit hic substantia in materia forma et totu compositum.

Un. Aresto. sicut hic e phisicus ita loquit de substantia phisica. et ideo sub ista diuisione no continent substantie sepate sicut sub prima. Et si diceret aliqs qd substantie sepate sunt forme. et go continent sub forma. Dicedu qd no sunt forme sicut forma diffinit hic. qz forma e fm qua res est hoc aliqd. qd e falsuz de substantiis separatis. qz substantie sepate non dat esse materiale. qz no hnt materia p qua in phisicis res e hoc aliqd.

Arguitur Materia e aliqd in actu. ergo no est in potentia. qz ferrum est materia cultelli et tn est ens in actu. Cdm qd duplex est materia. qda e simpliciter prima que e subiectu forme substantialis. et sic materia e simpliciter ens in potentia. qz fm se accepta no includit aliquem actu siue forma. Alia e materia secunda que est subiectu forme accidentalis siue naturalis siue artificialis. et talis materia licet sit in actu simpliciter. est tn in potentia fm quid. quia est in potentia ad forma accidentalem.

Queritur. Sub quo membro substantie continentur aia. Cdm qd continet sub forma. Arguitur tn qd no. qz aia est hoc aliqd. ergo no est forma. Aliis pbat qz pt p se subsistere. ergo

est hoc aliqd. Dicedu qd dupliciter accipit hoc aliqd. Uno mo aliqua res dr hoc aliqd qz p se subsistit ex sua ppria natura. et sic substantia materialis pposita ex materia. et forma vel etia substantie sepate dicuntur hoc aliqd vnde anima no est tunc hoc aliqd. Alio mo accipit h aliqd p oi illo qd pt p se subsistere qz nis naturaliter sit pars alterius. et sic etia anima dicitur hoc aliqd. et pcpue aia ronalis q pt per se subsistere. Et sile est de pibus substantiarum quas Aresto. no vocat substantias sed pres substantiaz. et tn pnt p se subsistere. Per hoc ergo dcedu e qd illud qd dr prio mo hoc aliqd e totu compositu. sed no qd scdo mo e hoc aliqd qz tunc etia partes substantie siue essentielles siue integrales possunt dici hoc aliqd.

Arguitur Aia nec est prima substantia nec scda. et p pns aia no e substantia. Cdm qd substantia copleta diuidit tali diuisione. sed aia no e substantia copleta sed ps substantie. Est ergo reducibilis ad tale diuisionem. sic ps ad totu qa in vli accepta e ps scde sbe. Sz aia singularis est ps pte substantie. Et ideo no oportet qd aia constituat vnu gradu nouu i entib. qz no e res copleta i sua natura. sic sunt substantie sepate. et ideo tales sbe faciunt nouu gradu i entib creatis

Arguit Aia e i alio. ergo e accns. et p pns n est substantia. Cdm qd licet e i alio no tn sicut accns i subiecto. Sz sicut ps i toto r no sic ps integralis. Sz sic ps essentialis. ipa eni cu corp essentialit constituit totu compositu scz corp aiatum

Et hoc quidem du.

Hic ponit tertia diuisionem q est qd act siue forma diuidit in actu primu et i actu scdm. Act primus e sic scia. Act secundus e considerare. oportet eni prio sciaz inesse alicui anqz posset pside rare vl operari fm illa sciaz. Ro diuisionis est qz act diuidit i ordie ad potentia r ecotra fm ergo duplici potentia erit duplex act. Est eni vna potentia essentialis q est ad forma essentiali q est act primus. Alia e potentia ad operatio ne cosequentie ipam forma r tali potentie correspondet act scdus. prime vero act primus.

Arguit Scieta e accns. ergo e actus scdus. Cdm qd scia pt ad duo copari. Uno ad forma substantiali scietis r ad sciete. et sic e actus qz forma substantialis est prior ipa scia q est illa forma. Alio mo copat ad speculatoem siue pnteratoem. r sic scia e act primus. qz necessario p supponit i aliquo anqz posset pside rare sz illa sciam. Ex quo ptz qd no e inconueniens aliqd ide copatu ad diuersa ee actu primu r scdm. Ex q

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including 'quod est' and other small annotations.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including 'quod est' and other small annotations.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including 'p. d. i. i. i.' and other annotations.

Handwritten notes at the bottom of the page, including 'p. d. i. i. i.' and 'Anima diuidit'.

si alijs acty q' p'm' p'p'et' d'm'o'
p'p'et' p'p'et' p'p'et' p'p'et' p'p'et'
et t'p' e' acty q' d'm'o' p'p'et'
c'ndi p' p'p'et' p'p'et' p'p'et'
p'm' et t'p' e' acty q' d'm'o'
p'p'et' p'p'et' p'p'et' p'p'et'
p'm' et t'p' e' acty q' d'm'o'
p'p'et' p'p'et' p'p'et' p'p'et'

Sumitur q' ois forma p't esse act' prim' siue sit
substantialis siue accidentalis si competur ad o
peratoez sequentē talē formā. sicut calor ē act'
prim' i ordine ad calefacere. et scia ad p'siderare
Arguit' Videtur q' cōsiderare p'cedat sciam
p'bat' q' ex mult' actib' et cōsiderationib' ge
neratur habitus et scientia. R'ndetur triplicat'
Primo q' scientia accipit' dupliciter. Uno mō
fm se fm q' est habitus causalatus ex actibus. et
sic est v'z q' cōsiderare p'cedat sciam. Alio mō
accipitur fm q' est in suis principijs ex quibus
causatur sciētia que principia effectiue sūt ipa
potentia intellectiua. et ipse habitus assensiu'
primoz principioz. et sic scientia p'cedit cōsi
derationem. sed istud non est incōueniens. q'a
scientia accepta in suis principijs est sciētia ac
cepta analogice. quia scientia in principijs effe
ctiuis est solum virtualiter et non actualiter et
p'p'ie. Et ideo sic dicunt q' scientia et cōside
ratio accipiuntur dupliciter. Uno mō fm q' sūt
in eodem. Et sic cōsideratio est ante scientiaz
Alio mō fm q' reperiuntur in diuersis. et sic sciē
tia est ante cōsiderationē. q' oportet aliquid
p'cedere de potentia ad actū per illud qd' est in
actu. q' ergo cōsiderans est in potentia ad re
cipiendū sciam. oportet p'supponere illā scien
tia in alio scz in doctore. Sed quia actus pri
mus et actus secund' referuntur ad idēz subie
ctum. Ideo potest tercio dici et melius q' du
plex est cōsiderare scz p'fectū qd' procedit ex ha
bitu et hoc necessario seq'tur ipaz sciam. Aliud
est cōsiderare imp'fectū. et hoc p'cedit sciam. et
est causa acquisitionis scientie. Anteq' eni ali
quis habet scientiā grāmaticē p' multas cōsi
derationes imp'fectas circa obiectum grāmati
ce. acquirit grāmaticā. S'it' etiā est de virtuti
bus. q' actus imp'fecti generant aliquā virtu
tem et actus perfecti qui sunt ex delectatione cō
sequuntur ipam virtutem.

Substantie autem

Postq' Aresto. posuit tres diuisiones tenētes
se ex parte aie. Jam ponit tres diuisiones tenē
tes se ex parte corpis. Prima est ista. Substan
tia alia corporea alia incorporea. Et istā di
uisione tangit Aresto. dicendo q' corpa vident'
esse maxime substantie qd' intelligit' non fm ve
ritatem. q' cum substantia dicatur ab essendo
ille sunt magis substantie que habent magis
esse. Sed substantie immaterialis habent ma
gis esse quia sunt forme t'n. et conditio forme ē
esse. sed substantie materiales h'nt minus de ec
cū sunt corruptibiles. Et ideo cōiter intelligit'

Hic ponit p' h'c diuisio
de t'n' p' p' p' p' p'

pa diuisio
Substantia a corporea
corporea

iste textus fm opinione vulga in antiquoz
phoz q' non ponebant aliquas substancias im
materiales. p't tamen distinguit. q' vel substan
tia d'r a substando accidentibus. et tunc corpo
ra sunt magis substantie. q' in corpibus sunt
plura accidentia q' in immaterialibus substā
tijs. Vel d'r substantia ab essendo tunc imma
teriales substantie sunt magis substantie.

Quere' Quare ponuntur hic diuisiones q'
se tenent ex pte corpis cū tamē aia non sit cor
pus. Adm q' quis non sit corpus t'n etiam
habet diffiniri p' corpus sibi p'porcionatus. vt
ergo reueniamus in noticiā corpis qd' p'por
cionatur aie. necesse est ponere istas diuisiones
que se tenent ex parte corpis. q' aut necesse sit a
nimā diffiniri p' corpus p'tis. q' vnūq'q' diffi
nitur sicut habet esse. sed aia non h' esse nisi in
corpe. ergo habet diffiniri p' corpus. Different
tamen diffiniuntur p' materiā forma totius. for
ma p'tis et forma accidentalis. Quia forma to
tius diffinif p' materiā intrinsece. q' materia ē
intrinseca pars illius forme. Sicut homo dif
finietur intrinsece p' corpus humanū. S'z for
ma p'tis diffinuitur p' materiā sicut p' additame
tum et extrinsece. q' materia non est intrinseca
forme p'tis. vt p'z de aia. Et i hoc etiā iam cōue
nit forma accidentalis cū forma p'tis. q' mate
ria in eius diffinitione ponitur sicut additame
tum. Sed in hoc est differentia. q' forma sub
stantialis diffinuitur p' additamentū qd' est sui
generis q' substātie. Sed forma accidentalis
diffinuitur p' additamentū alterius generis. q'a
forma accidentalis est de aliquo p'dicamentoz
accidentiu' et eius materia de p'dicamento sub
stantie.

Et hoz phisica hec

Hic ponit scdam diuisione tenentem se ex pte
corpis scz substantiaz corpaliū quedā sunt na
turales quedā sunt artificiales. Et p'bat q' phi
sicalia id est naturalia corpa sunt plus corpora
q' artificialia. Et hoc sic. quia corpa phisicalia
sunt principia materialia corporū artificialiū
ergo ipa sunt plus corpa. non eni artificialia di
cerentur corpora nisi haberent in se aliqd' cor
pus naturale. Exempla gratia. domus d'r cor
pus q' habet in se lapides et ligna que sunt en
tia naturalia. Sicut dicit Aresto. y. phicoz.
q' sicut corpora dicuntur naturalia p' formā na
turalē. ita corpa dicuntur artificialia p' formā ar
tificiale. Et ideo quecūq' fiunt p' agens natu
rale fm q' h'mōi dicuntur naturalia. quecūq' at
fiunt p' intellectū nostrū dicuntur artificialia.

pa diuisio
Substantia corporea a
naturalis
artificialis

Phisicorum autē

Hec est tertia diuisio. Et stat in hoc. Corpora
liū quedā habent vitā sicut corp^o hūanū. que
dā nō habet vitā sicut elemēta. ignis. aer. terra
et aqua. Deinde aresto. diffinit illa que habet
vitam. Et dicit illa habere vitā que sumūt ali/
mētū et habet augmētū et decemētū. et hoc p
se. i. a causa extrinseca. Ex quo cōcludit Aresto.
q corpus naturale. i. phisicū habēs vitam est
substantia pposita. quāuis enī aīa sit vitā tñ hūs
aīam est totū compositū.

Arguitur Multa habēt vitā que non sumūt
alimētū sicut de^o et substantie separte. **Adm** q
vita capis duplicis. Uno mō generaliter put
etiā vitā intellectualis que est metaphisica dō
vita. et sic nō loquitur phs naturalis de vitā. et
tunc est vera q multa viuunt que nō sumunt
alimētū. Alio mō capitur vitā p vitā phisica
de qua loquit naturalis phs. et sic solū viuētia
sūt que sumūt alimētum. sicut pbat Aresto.
in fine tertij hui^o. Et quia loqundū est fm mate
riā subiectā sic. Aresto. diffinit illā vitā. Vel p
aliter dici vt dicit sanctus Thomas. qz illud
dictū de vitā nō ponit p modū diffinitionis s3
p modū exempli. Sed de natura exempli est q
debet pcedere ex notiorib^o nobis. cū ergo vitā
phisica de qua hic loquit Aresto. est nobis ma
gis nota. ergo Arestoreles exemplificat de vitā
phisica.

Arguitur Aīa nō est corpus. ergo nō dnt
poni aliqū diffinitiones ex pre corpis. **Ad**
eendū q quāis aīa nō sit corpus tñ non pot
aīa diffiniri sine corpe. Circa qd sciendū q est
duplex diffinitio. Quedā dat p pncipia intrin
seca. et sic diffinitur spēs rei naturalis p materi
am et formā. Et hō diffinitur p aīam rōnalem
et corpus hūanū. et sunt ille pres pure intrin/
sece diffinito. Alia est diffinitio data p addita
mentū. i. p intrinsecū additū diffinito qd nō ē
de natura diffinitū. Et hoc duplicis. Uno mō
p additamentū qd est eiusdē generis cū diffini
to. et sic diffinitur forma ptis. sicut aīa diffinit
que est ps corpis aīati. et tñ corpus est eiusdem
generis cū aīa sc3 substantie. Alio mō per addi
tamentū qd est alterius generis pdicamētalis.
et sic diffinitur forme accidentales p subiecta
sic symitas est nasi curuitas. Nasus em ē in pdi
camento substantie. curuitas est in pdicamēto
qualitatis. Et quia materia et forma debent p/
porcionari o3 etiā in diffinitione aīe ponere ali
quas pdiciones p quas fit pportio materie ad
formā. Et ideo additur in diffinitione q anima

est actus corporis phisici que est conditio ma/
terie

Arguitur Materia est cognoscibilis per for
mā. ergo nō potest forma cognosci p materiam
quia nō sunt relativa. **Adm** q in absolutis
vnū pōt cognosci p alterum et econtra qñ hoc fit
fm diuersa genera cognitionū. qz fm naturam
rei materia cognoscit p formā. quia forma fm
q hmoi est aliquid in actu. sed potentia natura
liter cognoscitur ex actu. et nō econtra. sed tamē
quo ad nos pōt forma cognosci per materiam qz
ex dispositione materie sepe deuenim^o in cogni
tione forme. sicut cognoscim^o aliā formā esse in
homine et in asino ppter aliā dispositionē ma/
terie. Et sicut est de ppria passione et suo subiecto
qz q ad nos passio ducit in noticiā subiecti. sed
q ad naturā rei econtra fit.

Arguitur Materia nō est aliquo mō pnci/
piū cognitionis. ergo nō pōt ducere in cognitio
ne forme. Ans pbat. qz est ens in pura poīa

Adm q materia pōt dupl^r capi. Uno modo
fm q nuda est. et sic nō ducit in cognitionē forē
etiā quo ad nos qā tñc nō possum^o cognoscere
materiā p sensum ex quo est nostra cognitō in
ciatine. Alio mō accipitur materia vt est dispo
sita. et sic pōt ducere in noticiā forē. et sic ponit in
diffinitione aīe qz addit phisicū et organicū

Quoniam autem est

Postqz Aresto. posuit diuisiones ad inuestigā
dū diffinitionē aīe. psequēter ex diuisionibus
habitis inuestigat eā. Et pmo inuestigat pres
Secdo eā ponit ibi si aut aliqd. Et tertio soluit
dubitationem. Primo inuestigat pncipias q te
nēt se ex pre aīe. Secdo que tenēt se ex pre corpo
ris. Ibi. et hoc. Primo inuestigat q aīa est act^o
Secndo q est pmo. Qz est act^o sic pbat. qz aīa
est suba^o vel g est materia vel forma vel totū cō
positū. Sed nō pōt dici q est corpus vel matia
qz corpus nō inest alteri. Sed alterū est in ipo
sed aīa inest corpi ergo nō est corpus. Itē si aīa
esset corp^o ergo oē corp^o hret vitā. qz aīa inqua
tū aīa est pncipiū vite. Si g aīa eēt corp^o tunc
omne corp^o viueret. Nec pōt dici q aīa sit totus
ppositū. qz aīa natural^r est ps. qā dicimus q
corpus h3 vitā ab aīa. et iō in viuētib^o significa
tur aīa et corpus. g aīa nō est totū sed est pars.
Locludit ergo q est actus

Arguitur. Videtur q aīa sit corp^o qz nihil
mouet alter nisi moueat. viij. phisicor. mō oē
qd mouetur ē corp^o. **Adm** q dupl^r aliquid
mouetur. Uno mō mouetur per se et h est pps
corpori sic ps. vi. phisicor. Alio mō aliquid mo

*diuisionib^o habitis inuestigat
eā p pncipiū diffinitionis*

pbat q aīa est act^o

dupl^r aliquid mouet

Liber

Secundus

uel p aliud. et sic no corpa pnt moueri. vt aia in qntu scz est in corpe p informatione. qa motis nobis mouentur oia q sunt in nobis p iformatione. Et si dicat. corp^o p se mouet ab aia. q aia mouet p se. qa nihil dat alteri qd no hz. Ddm negando pnam et ro est. qa in agerib^o equocis no oz q aliq forma sit silt in ea et effectu. sic non requirit si suba sepaata scz aia nobilis moueat celu q etia mouet. Sufficit ergo ad h^o q aima mouet corp^o q aia sit actus et corpus in potentia. qa vnūq^o qz quod est in poia ducitur in actu p illud qd est in actu

Arguit Aia mouet realiter corpus. q mouet phisice. **Ddm** qd aliqd mouet alteru phisice duplr. **Uno** mo p qualitates phisicas. sicut ignis mouet aqua cu eade calefacit. et sic aia no mouet phisice corp^o cu in aia no sint qlitates phisice. sed solu in toto pposito. **Alio** mo aliqd mouet alteru phisice qz mouet ipm realiter et effectua motioe. sic etia aia nobil mouet celu et sic aia mouet corp^o phisice. **Illud** aut qd mouet alteru phisice pmo remouet ab eo qd mouebat.

Arguitur Aia intelligit corp^o qd est corp^o. qz ois cognitio fit gra silitudinis. **Ddm** q illa ppositio ois cognitio fit gra silitudinis p dupliciter intelligi. **Uno** mo de silitudine naturali et sic est falsa. qz no oz q intellect^o et intellectū sint eiusde nature realis. Sic tñ credebāt atiqui q cognitio fieret gra illi^o silitudinis. **Alio** mo p intelligi de silitudine fm spēm intelligibile qd est silitudo pportiois. et sic e verū q ois cognitio fit gra silitudinis. qz intellect^o intelligēs lapidem hz intra se spēm et silitudinē lapidi s n fm naturā sed fm spēm intelligibile lapidis. et sic est silitudo pportiois

Arguitur. Quicquid tangit alteru e corp^o sed aia tangit corpus. ergo est corpus. **Minor** pz. qz moues et motū sunt sil p tractū. **Dicē** dñ q duplex est tractus. scz phisicus q est fm vltima qlitatis. et talis no est nisi in corpib^o sic et qntitas. **Ali^o** est tract^o methaphoric^o et strualis q fit fm vltima strutis. et sic no oz tangens alteru esse corp^o. qz etia no corp^o hz virtute mouendi corpus. et sic pt tangere corpus fm virtute. qz q aia tagit corp^o sedo mo scz fm strute no oz aiam esse corpus

Arguitur. Anima est totū ppositū. ergo illa pricula est male posita q aia no e totū ppositū. **Ans** pbat qz e subiectū q est totū ppositū. **Ddm** q duplex est subiectū. Aliqd est subiectū accidentis corpalis. et sic qd sic est subiectū e totū ppositū. qz necesse est accidens corpale ee in corpe. sed no pt esse in solo corpe. i. in sola ma-

teria. q est sil in materia et forma. et p pns est in toto pposito. **Aliud** est accidens incorpale et i materiale. vt intellect^o scia spēs intelligibilis. et talia accidentia pnt esse in forma tm. si forma sit imaterialis sicut est aia rational^o. **Ex** q sequitur q albū et nigrū q sūt accidentia corpalia no pnt esse in aiatm. sed accidentia spūalia pnt ee in aia tm no obstare q aia sit forma tm.

Arguit Quicquid e in poia hz aliquid de materia. **Sed** aia e hmoi. ergo hz in se materia et p pns est totū ppositū. **Ans** pbat. qz poiali tas sigt materia. **Ddm** q maior est falsa. **Et** ad pbationē qñ dicit poia sigt materia **Ddm** q multiplex est potētia. **Quedā** est poia ad sciendū intrinsece formā subale. et tal^o est solū in materia. quia sola materia pt suscipe formas subalem. **Alio** mo accipit poia generalr. put recipe est pditio potētie et silr pati. et sic aia est in potētia quia intra se recipit. loqundo de aia rō nali. habit^o et spēs intelligibiles. **In** cui^o signū etia imaterialia qlia sunt substantie sepaate. sūt illo mo in potētia et tñ no hnt materia. quia recipiūt in se spēs intelligibiles. et nouas cognitions quas prius non habuerunt. vt est illūi natio angeloz.

Arguitur. Omnis actualitas est per participationem primi actus scilicet dei. ergo omnis potentialitas est a picipatione prime potētie et illa est materia prima. ergo omne quod est in potētia habet aliquid de materia prima. **Dicendum** q non est simile de actu et potētia. qz actualitas aduenit alicui rei ex picipatione alicuius scilicet primi actus. sed potentialitas no aduenit alicui rei ex picipatione alicuius potētie. sed ex recessu a primo actu. et ideo hoc est magis in potētia quod magis recedit a primo actu scilicet a deo. **Et** no dicitur h^o esse in potētia quod participat primam potētiā

Hoc autem dicitur.

Hic inuestigat aliam particulam diffinitio nis anime. **Et** dicit q est duplex actus scilicet primus et secundus. **Et** anima est actus primus. **Quod** sic probat. **Sicut** se habet scientia ad considerare. et somnus ad vigiliam. ita se hz aia ad suas operationes. **Sed** scientia est act^o primus ipsius considerare et somnus in ordine ad vigilia. ergo anima est actus primus in ordine ad suas operationes. **Maioz** patet. quia sicut aia pt esse in actu absqz psideare et tamē habere scientiā. **Ita** etia aia pt ee in corpe et no

aliquid mouet alteru phisice

illud qd ois cognitio fit p silitudinis potest illud

Subest

Subest

De

Anima

xxviii

df. au

q. p. h. d. f. au

operari. Ex quibus concludit diffinitione anime dicēs. Quod anima est actus primus corporis phisici vitæ habentis in potestate. Et subintelligitur illa particula substantialis. Quia in h. q. d. primus actus corporis etiã implicite significatur q. d. e. substantiali actus. Cõplera g. diffinitio sic diffinitus anima. Anima est actus primus subalis corporis phisici organici vitæ hñtis in potestate. Et sumitur ista diffinitio s. m. sex particulis ex sex divisionibus primis positis. q. a. ex scda divisione scitur q. sit forma sine actus. Ex tertia q. sit primus. Ex prima q. sit subalis. Ex quarta q. sit actus corporis. Ex quinta q. actus corporis phisici. Ex sexta q. sit actus corporis organici.

Tale aut quodcumque

Hic Aresto. inuestigat vnã principalem particulam tenentem se ex parte corporis. s. q. anima est actus corporis organici. Et h. i. q. a. omnia illa particula omnes alie tenentes se ex parte corporis ostendunt. quia si anima est in corpore organico. g. in phisico. quia organici presupponit phisici. Et p. p. ponit primo q. corpus cuius anima est actus sit organici. Circa quod sciendum q. corpus dicitur organici quod habet diuersas partes situ et figura distinctas ordinatas ad diuersas operationes. vt corpus humanum dicitur organici quia in corpore humano sunt diuersae partes scilicet caput. manus. pedes. etc. que sunt distincte situ. quia caput ponitur sursum. manus a lateribus pedes deorsum. Etiam figura quia est alia figura capitatis quae manus et pedes. Et ordinantur ad diuersas operationes quia alia est operatio capitatis. alia manus et pedes quia in capite vigent sensus visus auditus etc. Sed in manu sensus tactus. Et per h. p. q. sunt alia corpora naturalia non organica vt elementa et quaedam mixta vt lapides. quia talia corpora non habent diuersas operationes in diuersis partibus. Probat g. Aresto. quod p. p. s. q. illud corpus cuius anima est actus est organici. Et hoc p. b. sic. Quia si illud quod minus videtur esse inest et illud quod magis. Sed minus videtur q. in aiatu anima vegetatiua corpus sit organici. et tñ ibi est organici. g. s. l. iter in oibus alijs aiatu corpus erit organici. Maior p. b. q. a. q. ad duas partes in illis aiatu anima vegetatiua est minor distinctio corporis quae in alijs aiatu. vt in equo et homine. Minor p. b. quia ibi sunt diuersae partes corporis distincte situ et figura ordinate in diuersas operationes. quia radices in plantis habent modum oris in animalibus. quia sic per os accipit nutrimentum in animalibus. ita per radices in arboribus. et superflua nutrimenti emittunt s. ramos. et ideo in ramis est alia operatio quam in folijs et in folijs est alia operatio quam in ramis et radicibus

quia folia cooperiunt fructus arborum. Arguitur Si radices sunt ori siles. g. radice erit superma in arboribus sicut os in animalibus. Dicendum q. partes arborum ponunt dupliciter considerari. Vno modo ad totum vniuersum. et tunc radice est deorsum et rami sunt sursum. q. d. sit qui est circa terram est deorsum in vniuerso. et sit qui est s. s. celi est sursum quia celi est sursum. Alio modo accipiuntur partes arborum s. m. naturam arborum. et sic radices sunt sursum et rami deorsum. Et h. p. q. illud est sursum ut qlibet aiatu vbi aiatu accipit nutrimentum. et h. est deorsum vbi emittunt superflua nutrimenti. quia g. in radice arboris arborescunt nutrimenti. ergo radice est sursum in arboribus. Et q. p. primo q. non bene depingitur arbor per phisiana quoniam suba ponitur circa ramos arboris. quia s. b. d. ponit in radice arboris q. est principium ramorum et non e contra. Et ideo talis pictura arboris potest vocari homo porphirianus quae arbor. Secundo p. q. si homo cadat de arbore s. s. terram tunc talis homo non cadit sursum sed deorsum. quia non cadit s. m. naturam arboris sed s. m. naturam quantum est pars totius vniuersi. et ideo cadendo s. s. terram cadit deorsum. Queritur Utz diffinitio anime sit bene assignata. scilicet anima est actus primus subalis corporis organici phisici. Ad id q. sic. Et ratio est. quia anima est forma materie certo modo disposita. Et ideo oportet ponere aliquid ex parte illius. et aliquid ex parte materie in qua est illa anima. Ponuntur g. tres particulae primo ex parte ipsius anime. Quarum prima dicit q. anima est actus. i. forma. et quia multiplices sunt forme ideo sunt necessarii addere primum. ad sciendum q. corpus non potest habere partem actus quam animam. Et quia quicquid actus primus est accidentaliter sicut scia. ideo addit substantiali. Tres autem alie tenent se ex parte materie. quia materia in qua est anima dicitur esse certo modo disposita et ideo dicitur q. d. esse corporis phisici actus. quia in artificialibus non potest esse. et quia non omne corpus phisicum est dispositum per anima. additur organici. Et ratio est quia materia et forma p. p. portio naturae quanto ergo forma est perfectior. tanto habet materiam perfectiorem. quia ergo corpus organici est perfectissimum inter corpora. g. erit p. p. portio aiatu que est perfectissima forma. Arguitur. Anima est actus materie prime. ergo non est actus corporis organici phisici. Dicendum negando. quia corpus capitur h. p. materia prima. et hoc sic patet quia impossibile est animam vniuersi totum composito. oportet ergo dicere q. vniatur materie prime. p. batur. quia si anima vniatur totum composito tunc multe forme substantiales essent in eadem materia quod est impossibile. Ans. patet. quia hoc totum tñ adue

p. arbor p. p. considerari

ponit 3. p. p. b. c.

niret aia haberet esse substāiale p aliquā for-
 mā substāiale. Si ergo adueniret anima que
 etiā est forma substāialis illi pposito. ergo ani-
 ma et prior forma sbalis in eadem sūt materia
 sed hoc est inuēniēs. qz tūc illō vñ haberet
 duas formas substāiales et per cōsequēs essz
 vñ et non vñ quod implicat ptradictionem
 Scdo qz tūc generatio aiatī esset generatio fm
 quid et nō generatio simpliciter. quia oīs forma
 pma sbalis adueniēs materie dat esse simplici-
 ter. ergo qēcūqz forma alia adueniēs materie da-
 bit esse fm qd. Cū ergo aia adueniret post pma
 formā existētem in materia. ergo ipa daret esse
 fm quid **Sed** arguit q nō. qz embryo pmo
 viuit vita plante. et sic habet aiaz vegetatiuam
 Scdo viuit vita aialis. et sic habz aiaz sensitīuā
 Et vltio viuit vita intellectīua. ergo sūt ibi plu-
 res forme **Adm** q qzuis in embriōne succē-
 dāt multe forme. vltia tñ forma adueniēte de-
 sinit esse inferior forma fm p priā substāiā qz
 uis adhuc maneat fm sbalem ptem. et hoc
 in alioz forma Et sile ponit aristō. postea i tex-
 tu de figuris. qz figura maior includit in se mi-
 norē. sed nō fm actū p priū s; fm essentialē pte-
 re. sicut in qdrangulo nō est formalis et actua-
 lis triangulus sed est ibi triangul⁹ pteual. sic eti-
 am in aia sensitīua est pteualit substāialiter ip-
 sa aia vegetatiua et i intellectīua ē virtualit sensi-
 tiua. Et sic patet q nō sūt forme multe substā-
 tiales in eodem.

Arguitur Si prior forma desinit eē qz corru-
 pitur. modo quicquid corrūpitur a suo pterario
 corrūpitur. si ergo vna forma corrūpuit ab
 alia hoc videtur esse inuēniēs quia vna nō
 est alteri pteraria. **Adm** q dupliciter aliquid
 desinit esse. Uno mō ex actione pterarij agentis.
 sicut frigiditas in aqua desinit esse p actionem
 ignis calefacientis. vt sic inferior aia nō desinit
 esse adueniente supiori cū nō sūt pterarie Alio
 mō aliquid desinit esse ppter dispositionē ma-
 terie in qua talis forma subiectat sicut nūc aia
 rationalis a corpe indisposito sepatur. et sic in-
 ferioz forma desinit esse supiori adueniente. qz
 inferior forma nō pt esse in subiecto disposito
 ad alioz formā. ex quo quelibet forma requirit
 materiā suo mō dispositā

Arguitur Adminus forma mixtional ma-
 net. ergo manet forma substāialis in embriō-
 ne. **Adm** q qzuis manet forma mixtionalis
 fm spēm in quibusdā generatis et corrūptz nō
 tñ manet aliquo mō fm nūmerū. **Circa** qd
 sciendum q in vna materia phisica est solū vna
 forma substāial⁹ vt dictū est. Cū ergo forma

mixta sit substāialis forma necesse ē dicere qz de
 sinēte qzūqz forma in aiatō desinit esse forma
 mixta. Ex quo pz q nulla accidētia manent in
 generatis et corrūptis Et hoc pbatur. qz omia
 accidentia dependēt a toto pposito cū ergo totū
 ppositū nō manet idē. ergo nec accidentia ma-
 nent eadē. **Ad** ppositū nō manet idē pz. quia
 forma substāialis desinit esse. et desinente p
 cipali parte alicui⁹ compositi. tunc necesse est to-
 tum ppositū nō manere. Et quo pz q qñ aia
 vnitur materie prime desinit esse et cessant oēs
 forme substāiales priores et omnia acciden-
 tia et remanet ex pre corrūpti sola materia pma

Arguitur Videtur q plures forme pnt esse
 in eodē viuente qz opatio arguit formam. sed
 in eodē sunt plures pationes. ergo et plures for-
 me **Adm** q duplices sunt opationes. Aliq
 sunt eiusdē speciei vt due visiones aut due au-
 ditiones. et tales opationes nō arguūt diuersi-
 tatē neqz forme prime neqz formariū primariū
 forma prima est potentia a qua pcedit opatio
 sed forma prima est forma substāialis. quia
 ergo pcedūt ab vna potentia tales actiones. er-
 go nō arguūt diuersitatē specificā primaz for-
 maz et potentiaz. **Alie** sunt opationes in aiatz
 diuersaz speciez sicut sunt visio auditio intel-
 lectio. Et tales opationes arguūt diuersitatem
 specificā formaz primaz scz potētiaz. sed nō
 arguūt diuersitatē specificā prime forme sbal
 quia ab vna forma substāiali habente plures
 potentias pnt pcedere opationes diuersarum
 speciez. Unde patet q nō optet ponere plurali-
 tatem formaz

Arguitur De homine dicunt multa pdica-
 ta substāialia. sed pdicatū substāiale signi-
 ficat formā substāiale. ergo in homie sūt mul-
 te forme substāiales. Maior pz quia de hoie
 pdicatur suba. corpus zc.

Adm q diuersitas pdicatoz substāialiū
 arguit diuersitatē substāialiū formaz. sed de
 hoie nō pdicant diuersa pdicata substāialia.
 qz diuersitas dicē realē distinctionē. sed pdica-
 ta substāialia q de homine dicunt nō distin-
 guunt realiter. et sic nō sunt diuersa. **Sz** con-
 tra hoc arguit. illa pdicata sunt admin⁹ distin-
 cta. ergo in hoie erūt plures forme disticte di-
 cendū q sicut pdicata substāialia iā dicta de
 homine sunt distincta fm rōnem rei rationalis
 ita in homine est vna forma hñs distinctionez
 fm gradus pfectionis. vnde alijs significatur
 in genere generalissimo et ali⁹ in specieb⁹ subal-
 nis. Et sic dicim⁹ q aia rōnalis pntet oēs for-
 mas supiores pteute. quicquid autē pntet alre

item in embrio p-6 dicit
 vita plantę et hñc aia de
 substāit alijs. N embrio sūt
 planta ut arbor. hñc aiaz
 sensitīuā tñ suba est hñc
 embrio sūt pte ut rap ut
 hñc aiaz sensitīuā hñc
 de aiaz sensitīuā hñc
 sūt ab aia sensitīuā hñc
 embrio nō sūt arbor ut equ⁹
 Nota

aliquid desinit et duplici
 hñc qz in pte de gēne qz quā
 simpliciter dicit est mixta hñc
 tñ in hñc tñ nullo simpliciter
 numer⁹ eod mō et hñc ad
 forme sbalis sūt aia nō
 sūt sūt sbalis hñc gēne hñc
 et p qz quod quod est pte

De

Anima

22

actus materie. Sed no est mediū inter actū et potentia sicut dictū est in tertū

Arguitur. Illud est mediū vnionis quo abstracto abstractis vnio. sed subtracto spū subtrahitur vnio inter aiam et corp⁹ q̄ rē. **D**ōm q̄ duplī subtrahit vnio aliquoz vmbilium. Uno mō p̄ subtractionē mediū viuētis. sic abstractis vnio duoz lignoz subtracto clauo vnite. et sic nō subtrahitur vnio aie et corpis subtracto spū. **A**lio mō vnio aliquoz tollit p̄ dispositionē vmbilium. quia scz vmbilia nō sūt disposita ad vnionē. et sic subtracto spū tollitur vnio. quia nō existente spū in corde corp⁹ non est aptū instrumētū aie. et sic est indispositū p̄ susceptione eius. **P**ro quo sciendū q̄ spūs vitalis est q̄ddā corp⁹ subtile p̄tentū in vtre cordis p̄ que spm̄ cor viuificat cetera mēbra influendo motū et calozē. **L**ui⁹ signū ē q̄ qn̄ istel ps leditur vel infirmat tūc oia alia mēbra reddūt debilia et inepta ad motū sicut p̄ in febricitantib⁹. **H** enī iō p̄tingit qz oia mēbra recipiūt ab illo spū motū p̄ q̄ corpus nō est aptū ad opā dū opa aie subtracto spū. **S**ecō p̄t dīca q̄ spū ritus vitalis est bñ mediū in mouendo sed nō in vnione. **J**am aut̄ dictū fuit q̄ nō est incoueniēs q̄ in vnione aie et corpis sit mediū qn̄ vnū: sicut motor et mobile.

Arguitur Que plurimū distant nō pnt vniri nisi p̄ mediū. sed aia et corp⁹ plurimū distant q̄ nō pnt vniri nisi p̄ mediū. **D**ōm q̄ corp⁹ et aia pnt duplī capi. Uno mō fm̄ pprias suas naturas. et sic manifestū est q̄ multū dnt. quia natura corpis nō p̄t esse natura aie nec econtra. **A**lio mō accipiūt fm̄ q̄ ex eis p̄stituit totūz p̄positū qd̄ est vnū simpliciter. et sic aia et corp⁹ nihil distant in ordine ad hoc tertū. qz ex eis intrinsece h̄ tertū p̄stituit. et iō nō p̄t esse aliqd̄ mediū inter ea q̄ si sic tūc nō esset intrinseca cōstitutio alicui⁹ tertij ex aia et corpe

Queritur Utr̄ in diffinitione aie phisicū debeat p̄cedere organicū vel econtra. **D**ōm q̄ phisicū debet p̄cedere organicū qz ē p̄mū. **E**st em̄ omne corpus organicū phisicū sed nō econtra. cū ergo determinatio debet seq̄ sui dēterminabile. ergo o3 q̄ organicū seq̄tur phisicū.

Arguitur Sunt aliq̄ corpa organica q̄ tñ n̄ sūt phisica vt statua est corpus organicū et nō phisicū. **D**ōm q̄ illa corpa artificialia nō sūt organica q̄uis habeant similitudinē cū corpibus organicis qz corpus d̄r organicū qd̄ h̄z diuersas ptes ordinatas ad diuersas opationes. sed iste ptes i statua nō ordinatur ad diuersas opationes.

V. in diff. aie phisicū debeat p̄cedere organicū ut q̄

Queritur Utr̄ debeat addi vitā habentis in potentia. **D**ōm q̄ illā p̄ricula vitā habentis in pona significat idē fm̄ rez cū illa p̄ricula organica qz corpus organicū est h̄ns vitā in potentia. nā corpus h̄ns organa p̄t p̄ diuersa organa exercere diuersas opationes vitales. **E**x quo p̄t q̄ sufficiat vnā illaz p̄cularū ponere in diffinitione aie. et ideo **A**resto. ponit bis diffinitionē aie. et in p̄ma addit vitā h̄ntis in potētia. **S**ed in scda nō addit illā p̄culā organici. ad tenotandū q̄ vna ex eis sufficiat. **P**ōt etiaz dīca q̄ illa p̄ricula vitā h̄ntis in pona p̄t capi duplīter. **U**no mō fm̄ eius ppria significatione et sic nō o3 addi in diffinitione. **A**lio mō accipit̄ expositiue. put illā p̄culā organici exponit. et tūc bñ p̄t poni in diffinitione aie.

Vniuersaliter ergo

Postq̄ **A**resto. posuit diffinitionē aie manifestando aliqs eius p̄culas. nā manifestat totaz diffinitionē aie. **E**t p̄mo manifestat eā cū silitudine ad artificialia. **S**ecō manifestat eā de p̄tibus aialū. **E**t prima stat in hoc. **S**icut se h̄z forma artificialis ad subiectū si esset substantialis. **I**ta se h̄z aia ad corpus. sed forma artificialis esset actus p̄mus corpis si esset substantialis ergo nunc aia est actus primus substantialis corpis. **E**t ponit exemplū de dolabra q̄ si esset corpus phisicū sicut est artificiale. tunc forma eius esset forma substantialis et sepata forma dolabre a dolabra nō maneret dolabra nisi eā. **N**unc aut̄ dolabra est ens artificiale. ergo sepata forma dolabre a dolabra adhuc manet artificiale vniuoce. **E**x quo sic p̄t argui. hoc est actus substantialis alicui⁹ quo sublato ipsū non manet nisi equiuoce. sed sepata aia a corpe non manet corpus nisi equiuoce. ergo aia est ei⁹ forma substantialis. **M**aior p̄t. qz de rōne forme substantialis est q̄ dat esse rei et spēm. qū q̄ talis forma sepata a materia tunc est alia substantia.

Queritur Quare est q̄ sepata forma substantialis alicui⁹ rei res nō manet nisi equiuoce. **D**icendū q̄ iō qz forma substantialis dat esse specifiū materie ad mīn⁹ originaliter q̄uis nō cōplete. et qz spēs sūt rōez et diffinitōz rei. **I**ō sepata forma substantiali a materia fit noua spes et qz illa natura equiuoco est q̄ sit vnū nomē et alia rō. q̄ ibi fit equiuocatio. **E**x q̄ etiā cognoscitur q̄ si ab aliq̄ re separet forma accidentalis adhuc talis res manet res sicut p̄mus vniuoce qz tenet eandē formā substantialē. **E**t si q̄ratur quare in artificialib⁹ manifestat **A**resto. suam diffinitionē **D**ōm q̄ ideo qz artificialia sūt nō

h̄ram manifestat totā diff. aie et p̄mo cū silitudine ad artificialia et p̄tibus aialū

c. iij

bis notiora eo q sunt effectus intellecti nri pra
ctici. Ideo sunt nobis notiores alijs effectibus
qui sunt ipsi dei.

Considerare autem

Hic notificat diffinitione aie ex pte priu aialiu
Et sic qz sicut se hz ps ad pte ita totu ad to
tu sed aliq ptes aie sunt actus aliqui priu cor
poris. ergo tota aia est actus prim totius cor
poris. Maior est nota. Minor onditur. quia
visus est forma z ro oculi z remoto visu ab oculo
no manet oculus nisi equoqe z hoc si visus
esset forma subalis oculi. ergo etia sepata aia a
corpe no manet illa res q fuit corp aiatu nisi
equiuoce. z sic equocat corp. Ex quo elicit tal
regula. Qu vniqdq dicitur tale cu pt in suam
ppria opatione. z qn in illa no pt tunc manet
talis res equoqe. Ex quo textu pz q non manet
eadem forma in generato z corrupto. qz si mane
ret eadem forma in generato z corrupto tunc ma
neret vna res vniuoce qd est tra textu qz ma
neret vna forma subalis.

Est autem non abiiciens

Hic pnt Aresto. exponit vltima pculā scz q
aia est actus corpis hntis vitā in poña. Quia
aliquis posset dicere q aia est actus corpis ha
bentis vitā in actu. qz aia est actus corpis orga
nica Sed corpus organicū dz qd hz ptes ordi
natas ad diuersas opationes z tales opationes
sunt ab aia. ergo oia aia inesse actu corpis hntis
vitā in actu. Hoc soluit Aresto. dicens. q du
pliciter aliquid est in poña ad alterū. Uno mō
in poña abiiciente actu. i. in potētia ad aliqua
formā quā nodū hz sicut carēs albedine dz esse
in poña ad albedine. Alio mō aliquid ē in po
tentia nō abiiciente actu. i. in poña ad formā
quā actu hz. sic aliq hns albedine adhuc dici
tur in poña ad albedine. qz albedo existēs in al
bo est actus accidentalis albi. et albū est in po
tentia Ddm est ergo q aia hz vitā in potentia.
nō abiiciente actu. i. aia est actus corpis actu ha
bentis vitā z tū ppatur corpus ad aiam sicut
potentia ad actū

Queritur Quare non ponit in diffinitione
aie q aia est actus corpis hntis vitā in actu.
Ddm q tūc idē diffiniret p seipsū. qz hns vitā
in actu est pprie totū ppositū. sed in toto pposi
to inducit aia. Ad significadū igit q corp co
patur ad aiam. sicut poña ad actū etia in iun
ctione corpis z aie sic in diffinitione dz vitam
hntis in poña Et est silis locutio. si diceret. lu
men est actus lucidi hntis lumē in poña. mani

festū est em q lucidū includit lumē in actu. qz
tū ad significadū q lucidū est materia lumis
iō pt puenienter addi in poña.

Arguitur Anima est actus corpis vitā ha
bentis in potentia abiiciente actum. pbat. qz
corpus organicū est multociens sine opationi
bus vitalibus. q caret vita in actu. Ddm q
vita capif duplr Uno mō p vita prima. Et sic
dz in h libro. viuere in viuētib est esse. Et dz
in primo elencoz. q aia z vita idē sunt. tūc em
nihil aliud est vita qz diffusio siue informatio
aie supra corpus. Alio mō accipit vita p vita
scda. i. p opatione vitali fm q sentire. appetere
z sic de alus dicunt vita p hoc g dicendū est q
si vita accipit primo mō tūc necesse est oē corp
organicū hz vitā etia in actu. z p pns ē in po
tentia ad vitā nō abiiciente actu sic aut loquit
Aresto. in textu. Sed accipiēdo vitā scdo mō
tūc pt corp organicū etia hz vitā in potentia
abiiciente actum. i. pt nō hz opationes vitales
hz em se corpus subiectiue z receptiue ad vitā
primo mō acceptā z etia se hz ad vitā scdo mō
acceptā coeffectiue. quia multe opationes vita
les nō pnt exerceri nisi p corpus. Ex quo ita pz
pnt quō differēt alimentū ē in potentia hns
vitam et corpus organicū. Quia alimentū et
semen aialis sunt in potentia ad habere vitam
abiiciente actu. qz ita actu nō hnt vitā Sz corp
organicū ē hns vitā in poña nō abiiciente actu.

Ar. Videt q semē heat vitā in actu. pbat.
qz facit vitā in actu. mō oē qd fit a sili suo fit.
Ddm q duplex est agens. scz agēs principa
le vniuocū z tale debet esse sile suo effectui. z sic
pater est agens principale z vniuocū in genera
tione filij Aliud est agens instrumentale vel eq
uocū z nō oia tale agens sile suo effectui Si
cut sol est cā equoca qz sol z hō generant hoiez
sic etia semē est agens instrumentale habēs in se
quādam stutē impressā a principali agente grā
cui etia absente pncipali agente agit ad intro
ducendū formā pncipal agentis.

Ar. Actus z poña nō paz distant. g idēz non
pt habere vitā in actu z i poña Ddm q h est
diuersimode qz corpus capif dupliciter. Uno
mō fm se. z sic habet vitā in potentia. Alio mō
vt est informatū aia. z sic hz vitā in actu nō q
de a se sed ab aia. Sile est de albo. albū em est
in potentia ad albedinem. qz albū nō hz albe
dine a se. sed ab albedine

Quod quidem igit

Hic Aresto. ex dictis infert q aia nō est sepabi
lis a corpe ad mō fm omnes eius poñas. qz

h vna notificat diffinitionē aie ex pte priu aialiu

regula

h qm vna exponit vltimā pculā scz q aia est actus corpis hntis vitā in poña

soluio

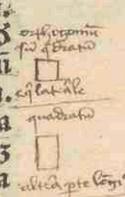
ille potentie q̄ requirunt certā partē corpis q̄ scz sunt in determinato organo nō sunt sepabiles a corpe q̄uis tñ aia fm aliqs potentias scz fm intellectu et voluntate sit sepabilis a corpe. Cuius rō ē. qz ille potentie nō distinguūt fm certa organa in subiecto. Scdm qd̄ subiungit ē q̄ q̄uis nō sit exp̄se adhuc determinatū. vtruz aia sit in corpe sicut nauta in nauī sicut dixit Plato. tñ p̄t dici ex dictis q̄ nō. Dicedū ē enī q̄ aia est in corpe sicut act⁹ corpis. i. forma substantialis. sic aut nō ē nauta in nauī. Dicit in fine q̄ figuratiter id ē cōiter dictū est de aia. postea vero specialiter descendet ad singulas aias

Nota

Quonia autem ex.

Postqz assignauit diffinitionem aie que ē sicut cōclusio demonstratōis. hic intendit inuestigare aliā diffinitōem aie q̄ ē sicut principiz demonstratōis. Et incēdit demonstrare primā p̄ scdam. Primo ponit intentū. Secundo exequit hoc ibi Dicam⁹ igit̄ rē. Primo ostendit modū p̄cedēdi. Et dicit qz sic ē q̄ ex incertis fm naturā et tñ ex notiorib⁹ quo ad nos sit aliqd̄ certius qd̄ certum ē fm naturā. r̄ fm se notius. Ideo sic ē aggrediēdi ad demonstratōē vnā diffinitōē p̄ aliā. Circa qd̄ sciendū q̄ ois demonstratio d̄z fieri ex notiorib⁹. Sz hoc cōtingit duplr. Quia qdā ē ex notiorib⁹ sz naturā sic demonstratio p̄pter qd̄ q̄ p̄cedit p̄ causam. Quedā ex notiorib⁹ q̄ ad nos sic demonstratio p̄cedens p̄ effectus. In q̄busdā aut scz mathematicis eadē sunt nobis nota et nature. In phisicis aut cause sunt simplr r̄ fm naturā notiores. Effectus aut notiores quo ad nos. et ideo a certiorib⁹ q̄ ad nos. incertiora q̄ ad naturā p̄cedendū ē. Quia aut̄ Aresto. intendit hic vti demonstratōē. qz demonstratō primā diffinitōē p̄ scdam in q̄ ponūt viuere sentire rē. que sunt effect⁹. sic bn̄ d̄r in textu a certiorib⁹ q̄ ad nos ad certiora quo ad naturā. Si enī loquimur de demonstratōē q̄ tenet p̄ causas tñ p̄ma demonstrat secūda. Tūc aut̄ ostendit q̄no differēter dant̄ demonstratōēs. Et dicit q̄ aliq̄ demonstratōēs dant̄ p̄ diffinitōēs q̄ nō dicūt causam. Alie sunt q̄ dant̄ p̄ diffinitōēs q̄ dicunt causam. Et ponit exēplū mathematicale de tetragonismo. Tetragonismus h̄z duas diffinitōnes. P̄ia ē q̄ ē orthogoniū equilaterale. Et illa dat̄ p̄ effect⁹. Alia ē data p̄ causam. vt tetragonism⁹ ē medie linee inuictio. Et ponit hic istud exēplū. qz sic vna diffinitio tetragonismi demonstrat aliā. ita vna diffinitio aie demonstrat aliā. Querit̄ Quō scda diffinitio tetragonismi dicit causam p̄ie q̄ d̄z tetragonism⁹ ē orthogoni

um equilaterale. i. h̄ns q̄ttuor latera equalia. vel eq̄lis longitudis. et est orthogoniū idē qd̄ q̄dratū. Pro quo sciendū q̄ duplex ē quadratū equilaterale. vñ ē vbi oia latera sunt equalia. Alia ē q̄dratū altera p̄te longiora vbi scz duo latera sunt longiora. r̄ alia duo minorā. sicut p̄t̄ de mēsa. Potest ergo ostēdi q̄ q̄dratū equilaterale ē eq̄le ad quadratū qd̄ ē altera p̄te longiora p̄ vnū mediū scz p̄ causam. vt inueniēdo mediā lineam inuenim⁹ q̄ suspicites illaz figuraz sūt eq̄les. qz tetragonismi erunt sex pedū fm mensurā. et latera q̄drati altera p̄te longioris sic se habebūt q̄ linee longiores erūt nouē pedū r̄ breuiiores erūt q̄ttuor pedū. d̄z enī media linea inueniri inter nouē r̄ q̄ttuor. Et notū est q̄ illud mediū ē sex. qz sicut se h̄nt nouē ad sex. ita q̄ttuor ad sex fm p̄portōem sesq̄alterā. r̄ fm illā p̄portionē ē eq̄litas nō aut̄ fm excessum. qz si illi numeri in se ducant̄ sit eq̄litas in numero accepto p̄ multiplicatōem. vt series sex r̄ q̄ter nouē. Arguit̄ Dicitū est q̄ scda diffinitio aie demonstrat primā a posteriori. Sz scda diffinitio tetragonismi demonstrat primā a priori. ḡ istud exēplū nō ē cōueniēs. Cōm q̄ non oportet in exēplis esse omnimodā similitudinem. Et ideo sufficit sicut vna diffinitio tetragonismi demonstrat aliā. ita vna diffinitio aie demonstrat aliā. Sz in modo demonstratōē est differētia. qz scda diffinitio tetragonismi demonstrat primā a priori. Sed scda diffinitio aie demonstrat primā a posteriori.

Dicamus igit̄ pri.

Postqz p̄hs posuit intētiōē suā. hic itā p̄seq̄t̄ ea. Et intendit ponere demonstratōem p̄ qua scda diffinitio demonstrat primā p̄ sequētia duo capitula. Et intendit talē demonstratōē. Id qd̄ ē p̄cipiū viuēdi est act⁹ corpoz viuētū. Sed aia est p̄cipiū viuēdi. ergo ē act⁹ corpoz viuētū. Et in ista rōne sic p̄cedit. qz p̄mo determinat̄ minorē. Secdo maiorē. ibi qm̄ aut̄. Deinde ostēdit p̄clusionē seq̄ ex p̄missis in textu sequenti.

Postqz intētiōē suā ponēdo demonstratōē p̄ qua scda diffinitio demonstrat p̄ p̄cipiū viuēdi

Multipliciter aut̄.

Hic itēdit ponere maiorē ponēdo p̄mo qd̄ viuētū. Secdo ostēdit q̄ aia ē p̄cipiū viuēdi h̄z oēs qd̄ viuētū. r̄ sic minor ē p̄a. Poit̄ ḡ q̄ttuor qd̄ viuētū. i. vegetatiū. sensitīū. fm locū motiū. r̄ intellectīū. Et dicūt̄ ideo qd̄ viuētū qz sūt p̄cipia viuēdi difficta a seiniore sic scz q̄ p̄or r̄ p̄fectior qd̄ inuenit̄ sine posteriori r̄ p̄fectiori. sed non posterior et p̄fectior sine prior. Est ergo triplex similitudo ad gradū in realib⁹

Argumentū sicutū fm locū motū intellectū

Et si tripliciter sit in gradibus...

Item vegetatiuum somnium...

quod sicut in gradu reali fieri potest ascensus ab inferiori gradu ad superiorem...

Unde et vegetabi.

Hic declarat istam minorem in speciali in singulis gradibus vite...

Hic probatur quod anima est principium...

to non potest esse motus naturalis ad contraria loca...

Separari autem hoc

Hic dicitur ostenditur quod istud principium vite...

Arguitur propter intellectum etiam inest alii vivere...

Animal autem pro

Hic probatur quod sensitivum est principium vite...

Hic probatur non solum...

illo sensu que hnt illa aialia sensitiva immobi-
lia. ideo Aresto. addit qs sit ille sensus. Et di-
cit q sit sensus tactus. qz sicut vegetatiuū pt se-
parari ab oibus alijs potentijs sensitivis. sic
etiā tactus pt separari ab oibus alijs sensib⁹. Et
quibus elicit Aresto. tres gradus vite. scz vege-
tatiuū sensitivū et fm locū motiū. Et qz ma-
nifestum est etiā intellectiū inueniri i aliq/
bus aialibus. et itez manifestū ē q motiū fm
locū sepat ab intellectu. Sic Aresto. in fine
cōcludit esse quattuor grad⁹ vite. et q aia ē de-
terminata et distincta his principijs viuendi. s.
vegetatiuo. sensitivo. motiuo. et intellectu.

Nota

Arguit Sensus tact⁹ nō sepat ab alijs sen-
sibus pbatur. qz omne aial habet in se sensum
tactus et gustus. ergo nō sepat ab alijs. Di-
cendū q gustus capit dupliciter. Uno⁹ fm q
ē discretiū⁹ alimēti fm q alimētū est calidū. fri-
gidum. humidū. et siccū. et sic simpliciter eo in-
cipit cū tactu. qz idē ē obiectum gustus et ta-
ctus formaliter. Ille enī qlitates sunt etiā obie-
ctum tactus. Et isto modo accipiēdo gustum
sic gustus inest omnibus aialib⁹ sicut et tact⁹
Allo⁹ accipit gustus fm q est discretiuus ali-
menti in qzūm est saporosum. id est dulce vel
amarū. et sic gustus realiter est distinctus a ta-
ctu et formaliter. quia habet aliud obiectum et
eo modo gustus nō est in aialibus imperfectis.
Et hoc sic patz. qz talia aialia plus eligūt humi-
dū cū salitudine et amaritudine qz cū dulcedie
sicut pat et in conchis marinis.

Utrum autez vni.

Hic Aresto. circa pdicta mouet duas dubita-
tiones. Ex quo dicitur est q quattuor sunt prin-
cipia viuendi q principia etiā vocant gradus
sic mouet questio. An quodlibet principioz
tam dictoz sit anima. et sic in eodē corpe eēt
multe aie. qz in anīa rōnali inueniunt oia ista
principia viuendi. et qā hoc non apparet verū
qz tūc in vna materia essent multe forme sub-
stāciales. Ideo mouet aliā dubitationē scz istā

Si ista principia dicta sunt pres aie. tunc est
questio an iste pres sint separebiles abinice rōe
solum. i. diffinitione et essentia. aut etiā loco et
subiecto. sicut dixit Plato q in diuersis parti-
bus corpis essent diuerse aie. posuit enī aiam
rōnalem in cerebro et cōcupiscibilem in corde.
nutritiuā in epate. generatiuā in genitalibus.

De quibusdā hoz

Hic Aresto. soluit istas duas dubitationes. Et
primo soluit scdā que est difficilior. Et quia
scdā habet duas pres. ideo primo soluit eam

quo ad vltimā partē scz an pres aie distinguā-
tur loco et subiecto. Scdo soluit primā scz an
distinguant rōne. Quo ad primū dicit q diffi-
cile est videre scz q pres. i. potentie distinguan-
tur abinice loco et subiecto in tribus. Primo
scz in plātis. Scdo in aialibus entonijs. i. faci-
liter diuisibilib⁹. sicut sunt anguille serpentes.
et sic de alijs. Tercio in intellectu et sensu si ab-
inuiem non distiguuntur sicut dicebant anti-
qui. Quo ad primū dicit q in plantis omnes
partes. i. potentie anie vident in qualibet pre-
etiā diuise a toto. Quo ad primū dicit q i plan-
tis oēs pres. i. potētie aie vident i qlibet parte
etiā diuise a toto. Un nō pt dici q i eis distin-
guā⁹ potētie loco et subiecto q si sit in vna pre-
plāte vna potētia. et i alia pre plāte alia poten-
tia. Exēpli grā. vt i tota arboze sūt tres potētie
scz nutritia. augmētatiua. et generatiua. Et ma-
nifestū ē q si aliq ps arboris vt surcul⁹ diuida-
tur a tota arboze. tūc etiā i tali sūt oēs tres po-
tentie. qz si illa ps plātes ad terrā tūc in ipa sūt
nutritiua. augmentatiua et generatiua. qz illa/
rū potentiaz opatōnes apparent in eo. Ex quo
sequit q in tota plāte ē vna aia in actu. sed sūt
plures aie in potentia. quia si planta diuidat⁹
in multas partes fm certā qzitatē tūc in q
libet parte manet aia cū oibus suis potētijs.
Ex quo elici solet q aia est in toto tota. et in q/
libet parte eius tota. Scdo principaliter pro-
bat idem in aialibus entonijs recisū a seini-
cem sicut anguille et serpētes. et de illis maifest-
tū est q in qualibet pre sūt mltre potētie. Quod
sic pbat Aresto. qz in qualibz pre est sensus. et
go in qualibz pre ē tristitia et leticia qz pūctio
discōcientis causat tristitiā. sed vbiqz est tris-
titia et letitia ibi est appetit⁹. quia appetit⁹ ē i-
clinatio ad bonū ex cui⁹ cōsecutiōe causat leti-
cia. Deinde pbat de tertia pre q difficile est vi-
dere an itellec⁹ et sens⁹ differāt loco et subiecto
Et hoc si dicatur sens⁹ coincidere cū intellectu
sicut dixerūt antiqui. qz tūc in eodē subiecto et
loco sūt itellec⁹ et sensus. Sz addit Aresto. q
intellect⁹ videt totalit⁹ distingui a sensu tanqz
aliud gen⁹ potētie. Quia cōtingit intellectu se-
parari a sensu sic ppetuū a corruptibili. qz
ergo in istis difficile sit videre q distinguāt lo-
co et subiecto. In qbusdā tū manifestū ē q sepa-
rent loco et subiecto sic de pfect⁹ aialib⁹. Quia i
illis diuerse potētie sūt i alijs locis et i alijs sub-
iectis. sic i hoīe pz. qz visus hz aliū locū et aliū
subiectū qz hz audit⁹. Un pt dici ad vltimāz
pre qstionis q in quibusdā aialib⁹ scz pfectis
qdā potētie distinguūt loco et subiecto. sz non
oēs. In hoīe enī appetit⁹ et sens⁹ nō distinguūt

Solut⁹ qz dubit⁹ qz sit
difficilior et qz dicitur
pcepta pmo soluit ea

97

97

97

forma substantialis non solo est pfectio totius
sed et est pfectio nullius pars recipit hanc pfectio
autem dicitur esse in ipso aut in toto tota et in quibus
pfectio tota

De

Anima

si quis habet aridam manum. tunc manibus non est
ps ipsi aialis sed est qd dicitur mixtum specificiter disti-
ctus a qualibet parte eiusdem aialis. Secundo probatur
pote qz quilibet ps habet operationes. ergo in quolibet
parte est anima. Ans patz. qz quis in qualibet parte
aialis non sit quilibet operatio aialis. tñ in quali-
bet parte est aliqua operatio eius Circa qd scien-
tia dicitur qz est triplex totum. scz qz tñ. essentialiter po-
tentiale. Totum qz tñ. pprie non concit for-
mis. Sed ei' conditio est qz non est in aliq parte nec
fm essentia. nec fm virtute. Sicut domus est to-
tum quantitativum et non est in fundamento nec
fm essentiam. nec fm virtutem. Totum essen-
ciale est in qualibet parte fm essentia. sicut genus
est in qualibet specie sed non est in qualibet parte
fm virtute totam. Similiter dicitur de toto
potestativo qd est etia in qualibet parte fm es-
sentia sed non fm virtutem nisi in aialibus im-
perfectis. Secunda pars scz qz anima in perfectis aia-
libus non est in qualibet parte fm omnes ei'
operationes. sic probatur quia operationes in aia-
libus pfectis requirunt magna organizatione
in corpe. ex quo sunt perfecte operationes. sed ta-
lis organizatio non potest esse in qualibet par-
te corporis. ergo nec potest esse in qualibet par-
te corporis talis virtus ad operandum. sed ope-
rationes in aialibus imperfectis sunt imperfecte
ideo talia opera non requirunt tanta organizatio-
nem in corpe. et sic in singulis partibus corporis
potest inveniri virtus anime. Exempli gratia. Virtus
anime rationalis operative consistit in videndo. in au-
diendo. in olfaciendo. et talia opera requirunt
determinata organa. quia visio requirit orga-
num qd est oculus. et auditio requirit aures. scz
manifestum est qz oculi non inveniuntur in quolibet
parte corporis nec aures

Arguitur Ex illo sequeret qz eodem modo anima
aialis imperfecti esset in aiali sicut albedo in pa-
riete. Ans patz. qz dividunt eodem modo scz ad
divisionem subiecti. ergo etc. **Ad idem** qz ppter
perfectionem anime in aialibus imperfectis tales
anime hnt similitudinem ad formam accidentalem. disti-
tudinem. Similitudo stat in hoc. qz sicut albedo di-
viditur ad divisionem parietis in quo est ita anima
aialis imperfecto dividit ad divisionem aialis.
Sed distimilitudo stat in multis. Primo qz
anima aialis imperfecti dat esse substantiale aiali
Sed albedo aut alia forma accidentalis dat
esse accidentale. Secundo est differentia quo ad di-
visibilitatem. quia non omnino eodem modo
dividunt. qz albedo parietis manet etia in mi-
nima parte fm essentia. quis forsitan non fm mo-
dum immutandi. sed in minima parte corpo-

ris entonij aialis imperfecti non manet anima
fm essentiam. Tunc ratio est. quia albedo est coex-
tensa qz tñ. ipsius parietis. sed anima non est p-
prie extensa in corpore fm essentiam. Etia anima
requirit corpus organicum p sua materia. sed mi-
nima pars non potest esse organifata. ergo non
potest ibi esse anima fm essentiam.

Arguitur Anima est actus corporis organici. scz non quolibet
ps est organica. g' in qualibet parte non est anima

Ad idem qz dupliciter potest anima comparari ad
aliquid corpus. Uno modo ad corpus sibi deter-
minate. pporcionatum. et sic est verum. qz anima tñ est
in corpore organico. quia hoc corpus est ppu-
um pfectibile ipsius anime. Alio modo anima respicit
corpus aliquid ex consequenti et sic non oportet a-
nima esse in corpe pporcionato vel organifato
sic eni est in qualibet parte corporis. na primo
et principaliter est in toto. secundario et ex con-
sequenti est in partibus.

Arguitur Aristotele. in primo d' aialibus dicit qz anima
principaliter est in corde. g' non est in toto primo

Ad idem qz anima comparatur ad corpus dupliciter.
Uno fm genus cause efficientis. i. mouentis
scz fm qz anima est motrix corporis. et sic principaliter
est in corde. qz anima mouet corpus p spiritum vita-
lem qz ipse est in ventre cordis. Alio comparatur
anima ad corpus fm qz est forma substantialis cor-
poris. et sic anima est principaliter in toto corpore
dans ei esse substantiale. et sic Aristotele. hic loquitur
de anima cum dicit qz est actus corporis. i. forma substantialis.

Arguitur Videtur qz anima rationalis non sit in quolibet
parte fm essentia. probatur. qz quicquid est compositum
ex corpe et anima rationali est homo. sed quilibet ps hominis
est composita ex corpe humano et anima rationali. g'
quolibet ps hominis est homo. **Ad idem** qz duplici-
ter aliquid est compositum ex corpe humano et anima
rationali. Uno modo ex corpe pporcionato ipsi anime
et sic maior est vera. et minor falsa. qz non quolibet
ps hominis est composita ex corpe pporciona-
to ipsi anime. Alio aliquid componitur ex anima et cor-
pore non pporcionato ipsi anime in quo scz est ani-
ma parva. et ex consequenti et tunc maior est falsa
et minor vera.

Arguitur Si anima rationalis esset in digito tunc
amputato digito remoueret anima rationalis. **Di-**
cedit qz in pfectis aialibus anima non est divisibilis ad
divisionem corporis aialis pfecti etia fm partes pri-
cipales. qz divisio pfecto aiali fm principales
partes definit anima vtriusque parte informare. vt qñ ca-
put amputatur in aliquo pfecto aiali. Et ratio est qz
nulla pars manet tunc determinatum subiectum p anima
ppter defectum organizationis vtriusque partis.
Sic tñ est in animalibus imperfectis.

Arguitur Si aia est in qualibet pte fm es-
sentia. ergo fm virtutem etiā in aialibus pfe-
ctis. qz potētia seqtur sp eētia. **Dōm** qz el-
sentia aie p̄ duplici cap. **Uno** fm qz respicit
corpus sibi pporzionatū. et tūc ē vez qz poten-
tia aie seqtur eētia. **Alio** accipit essentia aie
put ppatur ad partes corpus et nō ad totū cor-
pus sibi pporzionatū. et tūc nō est vez qz potē-
tia sequat essentia. Et hoc ē qz aliū sic dicit. U-
bicūqz ē tota essentia ibi ē tota potentia in ra-
dice et non in actu

Arguit Si aia ē i q̄libet pte corpus tūc seq-
ret qz idē esset mouens et motū simul. et idē mo-
ueret et quiesceret. vt vna manus moueri p̄t. et
alia q̄escere. et aia eadē moueret sursum et deor-
sum. et idē moueret cōtrarijs motib⁹ qd ē incō-
ueniēs. **Dōm** ē dupl. **Primo** qz non pprie
mouet aia qdā pte corpus mota. qz quis aia
moueret moto toto corpe nō tū mouet ad mo-
tionē ptis. qz aia nō ē pprie i pte. **Secūdo**. cō-
cesso qz aia moueat ad motionē ptis. **Tūc** dicē
dū qz nō ē incōueniēs vni et idē p accūs moue-
ri et q̄escere et etiā moueri cōtrarijs motibus et
hoc i motū nō ē pfecte vni et cōtinuū. **Exem-
plū** extra ppositū. vt aliquē cōtingit existētes
in nauī quiescere fm se et tū moueri fm motū
nauis. **Itē** cōtingit aliquē existētes in nauī mo-
ueri cōtrarijs motib⁹. qz p̄t cū nauī descendere
et p motū p̄riū ascendere cōtra motū nauis.

Sic dōm ē de aia existēte in pte corpus et qz
pres aialis nō sunt pfecte cōtinuē sic vna pars
p̄t moueri alia quiescere. et vna pars potest mo-
ueri sursum. alia vero deorsum.

Arguit Aia rōnalis ē diuisibilis vel indi-
uisibilis. qz vel ē i corpe extēsiue vel nō extē-
siue. si ē i corpe extēsiue sic ē diuisibilis. si non
extēsiue sic ē indiuisibilis. **Dōm** qz est du-
plex extēsiō. qdā ē extēsiō q̄titatiua sicut al-
bedo extēdit in pariete. et sic aia nō ē extēsa
in corpe. qz tūc diuideret ad diuisionē corpus
Alia ē extēsiō essentialis. et sic aia est extēsa i
corpe. qz essentialiter informat quālibet partē
corpus. et non oportet qz sic extēsum diuidat
ad diuisionem corpus diuisi.

Quod autē quib⁹.

Hic p̄ter soluit primā qōnē prius motam qz
fuit. An vegetatiū. sensitīuū. et intellectīuū
sint pres aie diuersē vel vna aia. **Dōm** qz
ista iā dicta s̄ vegetatiū. sensitīuū. intellectī-
uū et motiū capiūt dupl. **Uno** put inueni-
tur i aialib⁹ segregatim. et sic sūt diuersē anime
Qd sic probat **Aristo.** qz q̄ inueniuntur in di-

uersis tūc penes istas aias sumit d̄na aialit̄
sed d̄ne sumuntur ex forma substāiali. ḡ in di-
uersis significat formas sbales. **Alio** accipiūt
fm qz inueniūt i vno et eodē. et sic nō significat
diuersas aias. qz tūc possibile esset diuersas a-
nimas eē i eodē. sed significat diuersas potēti-
as. **Uñ** p̄t qz i hoīe nō sūt diuersē aie. quis tū
in vno hoīe sint vegetatiū. sensitīuū. intelle-
ctīuū et motiū.

Querit Utz aia vegetatiua. sensitīua. et in-
tellectīua sit vna aia vel plures aie. **Dōm** qz
ista tria in vno numero sunt vna aia numero
sicut in hoīe. Et hoc p̄t trib⁹ rōnib⁹ ducētib⁹
ad impossibile et vna rōne oñsiua. **Prima** rō
stat in hoc. **Si** plures forme substāiales eēt
in vno subiecto id ē materia. seqret qz vni ens
in numero esset plura entia substāaliā. **Sz** se-
q̄la ē impossibile. qz implicat cōtradictionem
Seq̄la tū p̄t. qz a forma substāiali aliqd d̄
simplicit̄ ens cū ipa dat simplicit̄ esse. **Sz** aia
est forma substāialis. ḡ si sūt plures anime in
vno hoīe sunt plura entia substāalia. **Secūda**
rō sumit ex mō predicandi. Et stat in hoc. **Si**
aia sensitīua et intellectīua diuersē sint aie tūc
ista propositio hō ē aial vel esset falsa vel p ac-
cidens. quoz vtrūqz ē p̄ta intentōem **Aristo.**
sc̄do postorio. **Seq̄la** p̄t. qz ois p̄dicatio q̄ su-
mit ex diuersis formis. vel ē falsa si forme non
sunt subordinatē. vt albn ē dulce. ibi p̄dicatur
diuersē forme nō subordinatē. vl si forme sunt
subordinatē ē p̄dicatio p accūs. vt superficies est
colorata. superficies enī subordinat̄ colorī. qz co-
lor ē in superficie. sicut in subiecto primo. **Si** er-
go ista ppō hō ē aial sumit ex diuersis formis
sc̄z a forma rōnali et sensitīua nō p̄t esse in pri-
mo mō p se. **Tercia** rō stat in hoc. qz si aia vege-
tatiua. sensitīua. et intellectīua essent diuersē aie
in vno hoīe seqret qz opatōes facte ab vna aia
nō ipeditēt opatōnes factas ab alia aia. **Sz** hoc
est falsum. ergo sūt vna aia. **Maioz** p̄t. quia
q̄cūqz sunt simplr diuersa vni nō ipedit aliez
Minoz p̄t. qz si opatio vni aie sit multū inte-
sa tūc ipedit opatio alterius aie. **Cōtingit** enī
ex multū intēsa imaginatōe ipediti virtutem
intellectīuā. cōtingit etiā ex intellectōe ipediti
opatōes sensitīuas. **Rō** oñsiua stat in hoc. sic
se h̄z numer⁹ altioz et supioz ad numerū inferioz /
rē. ita se h̄z aia dignioz ad minus dignā. sed su-
perioz numer⁹ includit inferioz. ḡ supioz aia
includit inferioz. sic intellectīua includit sensi-
tiuā. et sensitīua vegetatiuā. **Maioz** patet. qz
spēs rez sumit ex aiab⁹. sicut ergo spēs rerū se-
h̄nt vt numeri ita et aie. Et hoc ē qd dicit infra

ergo qz ubiqz est aia fm
eandē. ibi est ma fm p̄t
tūc ubiqz originalit̄ et rad
cali non tū est actualit̄ et
forh

Aresto. q̄ sicut trigonū est in tetragano. i. figu-
ra triangularis in figura qua drangulari. ita ve-
getatiuū in sensitiuo. Minor p̄z exemplariū q̄
q̄ternariū includit ternariū virtute sic etiam
intellectiuū includit sensitiuū sicut infra pa-
bit manifestius.

Arguit Corruptibile et incorruptibile nō
sunt vñū numero. s̄ aīa sensitua et intellectua
sūt sicut corruptibile et incorruptibile. ḡ non
sunt idē nūero. **Q̄d̄m** q̄ si aīa sensitua ca-
piat̄ fm se et h̄z q̄ sepat̄ ab aīa rōnali vt i b̄ruto
sic est vez q̄ nō sunt idē numero. sed differunt
sicut corruptibile et incorruptibile. sed si capia-
tur aīa sensitua fm q̄ cōiungit̄ aīe rōnali sic
sunt idē numero. et sic aīa sensitua est incorru-
ptibilis. In hoīe enī non est aīa sensitua fm
naturā ppriā sicut in b̄ruto. sed solū fm substā-
tiāle virtute. Et p̄ hoc soluit̄ argumentū. Si
dicat̄ corruptibile et incorruptibile plus diffe-
runt q̄ genere. Vez est de genere phisico et ideo
illa autoritas non habet veritate de animab̄
quia anime non habent materiā fm se.

Arguit In hoīe sumit̄ gen̄ ab aīa intelle-
ctiua. Jā idē nō p̄supponit̄ seipm. s̄ aīa intelle-
ctiua p̄supponit̄ sensitua. ḡ nō sunt vna aīa.
Q̄d̄m q̄ idē capit̄ dupl̄. Vno fm idem et
fm eūdē gradū essendi. et sic idē nō p̄supponit̄
seipm. Alio accipit̄ idē fm diuersos gradus
p̄fectōnū. et sic idē bñ p̄supponit̄ seipm. q̄ idē
acceptū fm vñū gradū p̄supponit̄ seipm acce-
ptū fm aliū gradū. sic aīa rōnalis fm q̄ h̄z i se
gradū sensitiuū p̄supponit̄ ab aīa fm q̄ h̄z in
se gradū rōnalē. Sumitur ergo gen̄ in hoīe et
d̄na ab eodē. q̄ ab aīa rōnali fm tñ q̄ habet
in se alias aīas. Et silr̄ dicēdū est de alijs generi-
bus subalternis. q̄ etiā oīa alia genera p̄dica-
menti substācie sumunt̄ in hoīe ab vna aīa ac-
cepta fm diuersos gradus.

Arguit Predicata substātia sumit̄ a for-
mis substātia lib̄. s̄ in hoīe sūt plura p̄dicata
substātia. ḡ in hoīe sunt plures forme sub-
stātiales. **Q̄d̄m** q̄ ista minor p̄t̄ dupl̄ intel-
ligi sc̄z q̄ de hoīe p̄dicant̄ plures forme sbales.
Vno q̄ pluralitas significet pluralitatē reale
et sic ē fallā. q̄ p̄dicata sbalia nō d̄nt̄ realiter
abinnicē. Alio q̄ talis pluralitas significet
pluralitatē rōnis. et sic ē vera. Et p̄ hoc dicen-
dū est q̄ sicut in p̄dicatis est distinctio rōnis et
nō realis. ita etiā in formis substātia lib̄ ē di-
stinctio fm multos gradus. Unde eodē modo
debet argui in p̄dicatis sicut in formis. Et si di-
catur. de Sorte dicuntur diuersē forme sbales.
ergo in Sorte sūt diuersē forme sbales. **Dōz**

negādo p̄nam. q̄ diuersitas impositat̄ diuersi-
tatem reale que nō est in Sorte fm formas
substātiales.

Arguit Disticta p̄dicata substātia p̄dicā-
tur d̄ Sorte p̄cedēdū ē. ḡ i Sorte sūt distictē
forme sbales. etiā p̄cedēdū ē q̄ ille aīe sunt di-
stincte p̄ mltos ḡd̄ q̄ tñ grad̄ nō h̄nt̄ tale di-
uersitatē sed solū distinctōem rōnis rei rōnabi-
lis. Et nō distinguūt̄ fm distinctōem phisi-
cam sed loycam.

Queritur Utz i generatōe hoīs sint mlte
forme substātiales sibinnicē succedētes. **Di-**
cēdū q̄ sic. et hoc p̄z autoritate Aresto. in libro
de aīalib̄ q̄ dicit̄ q̄ embrio. i. fet̄ cōcept̄ in vte-
ro materno prio viuit̄ vita plante. i. vita vege-
tatiua. deinde vita aīalis. i. sensitua. deinde vi-
ta intellectua. S̄z vita vegetatiua ē ab aīa ve-
getatiua. sensitua ab aīa sensitua. et intelle-
ctiua ab aīa intellectua. ḡ i hoīe sūt plures
aīe sibinnicē succedētes. et sicut dicit̄ ē ad-
ueniente altior forma inferior desinit̄ esse.

Arguit Dis forma sbalis dat̄ sp̄m. si ergo
forme plēs succedūt̄ in generatione hoīs. ergo
embrio ē diuersarū sp̄z. **Q̄d̄m** q̄ q̄ncunq̄ i
motu cōtinuo acq̄rit̄ a liq̄ forma p̄ multas me-
dias formas. tūc denoiatio illi mobilis nō fit
a medijs formis sed ab vltia. **Cur** rō ē q̄ me-
die forme nō sūt pp̄ie termini mot̄ s̄ sūt dese-
rētia subiectū ad p̄cipalē formā. Et fm hoc
dicit̄ cōmētator q̄ generatō hoīs ē translatio
a prima forma ad vltimā. Per hoc ḡ **Q̄d̄m** ad
maiorē q̄ duplex ē forma sbalis. Quedā est q̄
pp̄ie ē termin̄ mot̄ siue mutatiōis. et talis for-
ma sbalis dat̄ sp̄m. Alia est forma sbalis q̄ est
via ad p̄cipalē terminū mot̄. et talis forma
nō dat̄ sp̄m. et ideo dicat̄ femia non bauulare
plantam s̄ hoīem. quia ille forme p̄cedentes i
materia non denoiant̄ materiam.

Quoniam ergo quo.

Postq̄ Aresto. declarauit̄ maiorē p̄cipalis rō-
nis. i. q̄ aīa ē id q̄ viuimus fm oēm ḡdū vite
Dic̄ p̄nter ponit̄ p̄cipalē demonstratōez p̄ quā
deklarā maior. Et stat̄ i hoc demonstratō. Duo-
rū q̄z utroq̄ dicimur eē vl̄ opari id q̄ p̄mo di-
citur eē l̄ opari h̄z se vt act̄ vl̄ forma. et id q̄ se-
cūdario dicimur opari h̄z se vt materia. s̄ dici-
mur viuere aīa primo et ex p̄nti corpe aiato. ḡ
aīa ē act̄ et forma corpis aiati. Maiorē p̄bat
p̄ duplicē formā sc̄z d̄ scia et sanitate. q̄ nos di-
citur scietēs scia. et eē dicimur scietēs aīa scietē
Silr̄ dicimur sani sanitate et corpe s̄o s̄z p̄o di-
citur san sanitate et ex p̄nti corpe s̄o. Et silr̄ p̄

h̄ p̄nt̄ p̄cipalē demonstratōez p̄
quā deklarā maior.

Dicimur scientes scientia. ergo scientia e forma et actus scientis. est eni scientia actus scientifi / ci et no cuiuscunq. r sanitas est act^o corpis sana bilis et non cuiuscunq. Et hoc ideo qz actus actiuoz sunt in patiente disposito. i. forme sut in suis pprijs materijs. Ex quibus concludit diffinitionez anime que est minor principalis demonstrationis scz Aia est id quo viuim^o sen timus mouemur et intelligim^o primu. Et ex hoc sequit q aia est sicut forma et actus et cor / pus sicut subiectum.

2^a diffi^o m^o

Arguitur Non dicimur sani solu corpore. quia tunc hoies infirmi essent sani. Nec dici / mur scientes ania. qa tunc omnes pueri essent sciētes quia habent animā. **Q**dm q corp^o accipitur dupliciter. Primo fm se. r sic no di / cimus sani fm corpus. Et silitur non dicimur scientes aia absolute accepta. Alio modo capif corp^o p corpe sano. et sic tunc dicimur sani cor pore sano. Similiter dicendū est de anima. qz dicimur scientes aia sciente. sic etiam dicimur viuere aia et corpore non absolute sed corpore aiato. et ideo prima reuocatio vite est ab ania quare est actus corporis.

Tripliciter enī dic.

Hic consequenter ostendit pclusionem prius dictam sequi ex pmissis. fuit enim prius sic de monstratu. Si anima est id quo primo dici / mur viuere. ergo aia est actus. pbat ergo illam conclusionem sic. quia vel ania est materia vel forma vel totū ppositū. Sed aia non est mate ria vel totū ppositum. ergo est forma et actus. Maior patet ex sufficienti diuisione. Minor pbatur. qz tam corpus qz corpus aiatum sunt ea quibus secundo viuimus. Anima autē ē id quo primo viuimus. et ppter hoc inducit duo correlaria. Quoz primū est q antiqui be ne dixerunt aiam non esse sine corpe. sic tamen q non esset corp^o sed actus alicui^o corporis scz organici. **S**cdm q aia non est in quolibet cor pore. sed in corpe organico et disposito. Et in hoc sunt aliqui antiqui reprehededi qz quis dicebant aniam non esse sine corpe non tamen aptabant aiam ad corpus. qz non dixerunt in quali corpe haberet aia esse. Ideo sunt vere re / phensibiles. et hoc patet sensu et rōne. qz vide / mus q quelibet aia non est in quocunq. corpo re sed in determinato corpe. Et rōne sic. qz act^o vnuscuiusq. natus est fieri in ppria materia. Et deinde recapitulat q aia est actus corporis habentis vitam in potentia.

1^a p^o

2^a

Nota

corporis humani et non manet in materia. q^o pprius actus non est semp natus esse in mate / ria. **D**icendū q **A**resto. in ista autoritate nō dicit esse sed fieri sic q sit sensus. **A**ctus pprius semper natus est fieri in sua ppria materia. Et tunc non habet exceptionem in aia rōnali. qa ipa nullo modo potest fieri extra materiā. Si eni fieret extra materiā non esset aia sed substā tia sepeata. **S**cdm dicendū q si ponat in auto / ritate esse sic q sensus sit q pprius actus nat^o est esse in sua materia. Tunc est verū qdū ma teria est ppria potentia aie qd contingit qn pt aia exercere suas opationes vitales per corpus et sic stat autoritas ista. q actus semper manet in ppria materia.

Queritur **U**tr aia rōnalis debeat esse i cor pore corruptibili sicut in ppria materia. **D**i cendum q sic. et rō est. quia aia debet esse in illo corpore p qd potest recipere suas perfectiones scz scientias et virtutes. sed hoc non potest facere per corpus incorruptibile ergo. **M**aior patet quia deteriora sunt gratia melioz. cū ergo ania est melior corpe oportuit corpus esse tale q ser uiret ad suas pfectiones. **M**inor patet. qz sci / entie acquirunt in nobis per potentias sensiti uas sed fundamentū oim sensuū est sensus ta / ctus. ergo oportet in corpe aie rōnalis. esse sen sum tactus. **S**ed ubi est sensus tactus ibi est corruptibilitas. quia sicut patebit inferius sen sus tactus fit ex quadam medietate quattuoz qualitātū. sed vbicumq. est talis medietas ibi est corruptibilitas.

Arguitur **E**x hoc sequeret q substantie se / parate etiam vnirentur corpibus corruptibili bus. **S**equela patet qz necesse est illas habere scientias. **D**icendū est q quis necesse sit il / las habere scientias et cognitiones rez nō ta / men est necesse q ppter hoc vniantur corpi. qa tales substantie hnt cognitionem rez p species a deo infusas r nō p species acquisiteas. sicut aia rōnalis.

Arguitur **I**nter formā et materiā debet esse pportio. quia actus actiuoz sunt in patiente pdisposito. sed aia rōnalis est incorruptibilis ergo debet vniri corpi incorruptibili. **E**tia dici tur in textu. actus pprius ē in determinata ma teria. **D**icendū q est duplex dispositio i ma teria. **U**na est fm quā materia est apta ipi for me. **A**lia est que cōsequitur ex necessitate mate rie in qua est talis dispositio sicut patet exem / planter de terra in qua pt inueniri dispositio duplex. **Q**uedā est necessaria ferre vt attingat suū finē sicut q terra sit ferrea. quia oportet q

no est fm materia sicut est ferrea materia qz potest q no pot. et sine corpore corruptibili

at qm q si aia fo. qz est in ma. r in ma. ut rez. possi. rōz. corruptibil. qz ut

diuidat ligna. Alia est dispositio que sequit ad hoc qd terra sit ferrea et est qd contrahit rubiginē et hoc ē pter intētionē illi⁹ qui introducit formā serre. Sic in pposito duplex est dispositio in materia aie rōnalis. **¶** Una est qd necessario est in corpore cui debz aia vniri. et illa dispositio est qd corp⁹ habeat sens⁹ sic pbatū est. **¶** Alia est i materia dispositio qd sequit ex necessitate illi⁹ materie. et sic oportz illā materiā esse corruptibile qz in corpore incorruptibili nō p̄t fūdari sensus. Et qz corruptibilitas n̄ ē pncipalit̄ intēta ab illo qui disponit materiā p aia rōnali. s; corruptibilitas cōsequit illā dispositiōem qd est pncipalit̄ intēta ab agēte. **¶** Tūc r̄ndet ad argumētū qd forma et materia debet pportōnari qz tū ad illā dispositiōem quā pncipalit̄ intēdit agens in materia. et illa nō est corruptibilitas sed est qd corp⁹ habeat in se sens⁹ et fm hoc pportōnatur aie. **¶** Si ergo sens⁹ possit esse in corpore incorruptibili tūc tali corpore deberet aia rationalis vniri. **¶** Scōdo p̄t dici qd aia rōnalis nō est tū rōnalis sed etiā sensitua. qz n̄is ergo fm qd est rōnalis nō requirat corp⁹ corruptibile tū fm qd est sensitua qz necessario habz fūdamētū in corpore corrupti. **¶** Arguit. Aia rōnalis inter oēs formas naturales est maxie immaterialis ergo debet vniri corpore celesti. **¶** Dm qd aia rōnalis cap̄t duplici. Uno mō fm potētias intellectias et sic est maxie imaterialis qz opa talin potētiarū fiūt sine corpore. **¶** Alio mō accipit fm qd ē sensitua et vegetatiua. et sic habet eādē cōditiōnē cū alijs aiab⁹. sicut ergo alie aie vegetatiua s; sensitua sūt i corruptibili corpore sic etiā aia rōnalis. Et ita hoc argumētū pcedit de anima que est tū intellectua sic est aia nobilis. **¶** Arguitur. Anima est simplex. ergo d; vniri corpore simplici. et p oīs vniret vni elementorū v; celo cū nō sint plura corpa simplicia. **¶** Dm qd quis sit simplex in essentia nō h̄ns dispositiōnē in materia et forma tū est multiplex in fūture opatiua et p talem fūture multiplice etiā corrūdet ei corpus multiplex in ptribus. **¶** Cui⁹ ratio est qd oīs illas diuersas fūtures aie exercere p diuersa organa. qz alia est ps p quā actus vidēdi exercetur qz audiēdi. **¶** Arguitur. Anima rōnalis est pfectior alijs aiabus. ergo deberet vniri corpore habenti auxilia naturalia p que posset descendere seipsam. **¶** Dicēdū qd hō accipitur dupl^r. Uno mō fm eius primā instrūtiōnē s; in statu innocentie et sic homo non indiguit auxilijs ad resistēdū suis p̄trarijs. quia nihil fuisset p̄trarium homini qz diu seruaret rectitudinē illius status. **¶** Alio mō

accipitur hō fm statū peccati et tūc etiā satio p̄ videtur de auxilijs p hō sibi p̄feratur rō p quaz p̄t seipsum munire p̄tra impugnationē. Et qd animalia brutā nō h̄nt rōnem qua se sic defendant. ideo necesse fuit qd deus p̄videret illis aia lib⁹ de auxilijs naturalibus.

¶ Arguitur. Si corpus humanū est p̄prium subiectū anime rōnalis. ergo anima rōnalis nūq̄ sepatur a corpore. **¶** Sequela pbat. qd p̄prium act⁹ nō sepatur ab eo cui⁹ est actus. **¶** Dm qd corpus humanū accipitur dupl^r. Uno mō fm qd est debite pportōnatū ipsi anime rōnali. et sic aia rōnalis nunq̄ sepatur a corpore. **¶** Alio mō accipitur corp⁹ fm qd sit improporionatum ad animā rōnale. et sic anima p̄t separari a corpore. qd tūc corpus nō est p̄pria poña ipsius anime. **¶** Cū p̄t qd maior simpliciter est vera qd p̄prium actus nō sepatur a p̄pria poña fm qd h̄mōi. id est qz diu manet propria poña tal actus.

¶ Queritur que sit secūda diffinitio aie. **¶** Dm qd ista Anima est id quo primo viuim⁹ sentim⁹ mouemur et intelligim⁹. Et est bñ assignata. qd descriptio alicui⁹ rei ignote p̄t optime dari p̄ proprias passiones vel opationes qbus ducimur in noticiā ipsaz rerū. cū ergo iste p̄ticule. s. viuim⁹ sentim⁹ et sic sint p̄prie opationes aie. g. diffinitio est bene data de aia.

¶ Arguitur. Ista diffinitio puenit potentijs anime. ergo nō est bona diffinitio anime. p̄obatur. qd poña vegetatiua viuim⁹. et potētia sensitua sentim⁹. et potētia motiua mouemur et poña intellectiua intelligim⁹. **¶** Dm qd ista p̄ticula primo cap̄t dupl^r. Uno mō vt tū valet sicut proximi et sic est verū qd potētias p̄mo viuim⁹ sentim⁹ mouemur et intelligimus. **¶** Alio mō p̄mū tantū valet sicut principale. et sic puenit anime qz est id qd pncipalit̄ viuim⁹ s; p animā vegetatiuā. sentim⁹ p animā sensitua. et sic capitur primo in diffinitione ista. qz n̄is em̄ potētia est proximiū principiū viuēdi. i. opationū vitaliū nō tū ē pncipiū pncipale.

¶ Arguitur. Etiaz sic capiedo primo tū c̄ ista diffinitio puenit anime rōnali tū. qd illa est qd viuim⁹ sentim⁹ mouemur et intelligim⁹. **¶** Dicēdū qd iste p̄ticule diffinitionis p̄nt capi dupl^riter. **¶** Uno mō iunctim et sic solū pueniunt anime rōnali. qd illa iunctim est pncipiū viuēdi sentiēdi mouēdi et intelligēdi. **¶** Alio mō accipiuntur iste p̄ticule diuisim s; reddēdo singula singulis. et sic ista diffinitio puenit omnibus animab⁹. qd sub prima p̄ticula s; viuim⁹ intelligitur anima vegetatiua sub secūda s; sentim⁹ intelligitur anima sensitua. sub ter

Liber

Secundus

cia scz mouemur intelligitur motina. sub vltia scz intelligim⁹ intelligit⁹ aia intellectina.

Queritur Quo vltia scda diffinitio demonstret p^{ri}ma. **Adm** q^o hoc m^o. q^a id q^o d^e p^{ri}ncipi^o p^{ri}mo quo primo viuim⁹ sentim⁹ mouemur z intelligim⁹ est actus p^{ri}mus substantialis corpis phisici organici. Sed aia est hmoi g^o zc. Est at ista demonstratio q^a. **Qui** r^o est q^a in ipsa p^{ri}ce dⁱst^o ab effectu ad causam. talis aut^{em} demonstratio est q^a sicut p^{ri}mo posterior^o. Sunt enim moueri sentire intelligere effectus aie.

Queritur Que istaz diffinitionu sit materialis z que formalis. **Adm** q^o scda e formal^{is} z prima materialis. q^a in prima diffinitione ponit^{ur} aliq^o q^o se h^z ex p^{te} materie scz corp^o. scz in scda ponit^{ur} aliquid quod se h^z ex p^{te} forme z nihil ponit^{ur} q^o spectat ad corp^o p^{ri}uenter. g^o p^{ri}ma diffinitio dicitur material^{is}. q^a dat^{ur} p^{ri} materia^z. z scda dicit^{ur} formalis q^a dat^{ur} p^{ri} opatione z opatio est forma.

Arguitur. Diffinitio formalis demonstrat material^{is} a p^{ri}ori. z demonstratio p^{ri}pter quid ergo scda diffinitio aie d^ez demonstrare p^{ri}ma a p^{ri}ori cu sit formalis. **Adm** ad prim^{am} p^{ri}te assumpti q^o duplex est diffinitio formal^{is}. Una q^o est data p^{ri} forma z illa h^z demonstrare material^{is} a p^{ri}ori sicut p^{ri}ngit in duab^{us} diffinitionib^{us} motus tert^o phisicoz. quaz prima demonstrat scdam a p^{ri}ori. Alia est diffinitio formal^{is} q^o datur p^{ri} effectu forme. z sic diffinitio formal^{is} demonstrat material^{is} a posteriori. z talis est secunda diffinitio aie. quia illa que ponunt^{ur} in secunda diffinitione aie sunt effectus formarum q^a viuere est effectus aie vegetatiue. z sentire est effectus anime sensitue. moueri est effectus aie motiue. z intelligere est effectus aie intellectiue. Est t^u p^{ri} considerand^u q^o aliqui volentes concordare duas opiniones adinuice scz an prima diffinitio demonstret scdam a p^{ri}ori vel ecotra ponit^{ur} ista distinctione. Quia iste p^{ri}ncipule in secunda diffinitione scz viuim⁹ sentim⁹ zc. p^{ri}nt^{ur} dupl^{ic} capi. Uno m^o put^{ur} dicit^{ur} essentiam vitalem. sic q^o iste dictiones significant effect^{us} cause formalis sicut dicit^{ur} Aresto. postea q^o viuere in viuentibus est esse. z sic scda diffinitio a p^{ri}ori demonstrat prim^{am}. Alio m^o accipiunt^{ur} iste dictiones vt significant effectus aiaz sic q^o sit sensus. Anima est id quo exercemus opa viuendi opa sentiendi zc. et tu ne prima demonstrat secundam a p^{ri}ori. et scda primam a posteriori. Sed ista cordia multipliciter deficiat respiciendo oes p^{ri}ncipulas. Primo q^o no p^{ri}nt^{ur} ille p^{ri}ncipule capi fm q^o significant essentia aiaz. q^a q^uis inuenit vi

uere q^uis accipi p^{ri} essentia vite siue p^{ri} anima. t^u no p^{ri}nt^{ur} sic alie p^{ri}ncipule capi. scz q^o sentire lignificet essentia sensitina. et intelligere essentia intellectina. Sec^o q^a si admittat^{ur} q^o ille p^{ri}ncipule sic capiant^{ur} adhuc prima demonstrat scdam a p^{ri}ori. Circa q^o sciend^u q^o aia adueniens corp^o intelligitur primo informare corp^o. z p^{ri} info^z matione dare esse vitale corp^o. p^{ri}ntelligitur ei q^o aia sit in corp^o anteq^{uam} intelligat^{ur} aiam dare esse vitale. q^a ergo prima diffinitio dat^{ur} de aia fm q^o absolute inest corp^o. secunda fm q^o dat^{ur} esse vitale corp^o. igitur adhuc prima diffinitio sigⁿⁱficat scdam scde diffinitionis fm natura

Potentiaru autem

Postq^{uam} Aresto. determinauit de substantia aie ponendo duas diffinitoes eius. Dic^{it} iaz determinat de potentys anime siue de p^{ri}ncipib^{us} anime. Cuius ordinis ratio est q^a substantia natura liter p^{ri}cedit accis. sed potentie anime sunt acci d^etia aie. ergo aia p^{ri}cedit suas potias. P^{ri}mo g^o determinat de potentys aie in generali. Sec^o in speciali descendit ad singulas p^{ri}tes anime. Ibi quare de alimento primo. Circa prim^{am} enumerat potentias anime in genere. Et circa h^{anc} p^{ri}mo ostendit quod differenter se h^{ab}ent ad diuersa aia/ta. Secundo ostendit quod ille potentie se h^{ab}ent. Et dicit q^o quedam potentie anime insunt q^uibusdam animatis sicut brutis insunt vegetatiu^{is} sensitiu^{is} appetitiu^{is} z motiu^{is} fm locu. Quibusdam autem animatis insunt omnes iste potentie sicut homibus. Quibusdam vero inest sol^u vna ps anime scz vegetatiuum que est in plantis t^u. Et p^{ri}nt^{ur} enumerat genera potentiarum dicens q^o potentie anime sunt vegetatiuum sensitiuum appetitiuum motiuum fm locum. et intellectiuum.

Inest autē plantis

Ex quo prius dict^{um} est q^o t^u q^uatuor sunt grad^{us} vite. s. vegetatiuum. sensitiuum. fm locu motiuum z intellectiuum. et h^{ec} Ar^{istoteles}. addidit appetitiuum. Vult g^o Ar^{istoteles}. h^{ec} q^o q^uis appetitiuum sit genus pot^{er}tie no t^u e grad^{us} vite. Et h^{ec} ont^{ur} q^o no sepant abinuice sensitiuum et appetitiuum. Dict^{um} aut^{em} e sup^{er} q^o grad^{us} vite e p^{ri}ncipi^u viuendi ab alijs sepabile. cu g^o sensitiuum z appetitiuum no sint sepabilia sic faciunt vn^u gradu. Dicit g^o Ar^{istoteles}. quod differet ista genera insunt diuersis aiatis. Dicit em^o q^o in platis est vegetatiuum. Animalib^{us} aut^{em} p^{er}fectis in e etia sensitiuum. Cui^{us} r^o est q^a spes reru h^{ab}ent se sicut numeri sed in numeris p^{ri}cedit ab imperfectioribus numeris ad p^{er}fectiores. ergo etia oz sic p^{ri}cedere

De intellectu appetitu gignibilem
ma i appetitu manifestabilem
voluntate appetitu et intellectu
De

in speciebus reru. Quib⁹ aut inest sensitivum in
 est etia appetitivum. Et dividitur appetit⁹ in desi
 deriu. i. in appetitu concupiscibile. et in iram id e
 in appetitum irascibile. et in voluntatem id est
 in appetitum intellectivum quoz appetitivum duo
 sunt sensitivum scz irascibile et concupiscibile. Se
 cundus vero appetitus est intellectual⁹ distinctus
 intellectui

Lui autē sensus est

Dic pbat pncipale intentu scz q no sepant ab
 invice sensitivum et appetitivum. Et ad hoc ponit
 duas rōes. Quaru prima stat in hoc. Quibus
 cumqz inest sensus illis inest et appetit⁹. q no se
 pantur ab invicē. pna est nota. et ans pbat. q
 qui bulcūqz inest sensus illis inest delectatio et
 tristitia. q a junctio convenientis sensibilis fac
 leticia. et junctio discōvenientis fac tristitia.
 Sed quibuscūqz insunt leticia et tristitia illis
 inest concupiscentia. Quia nihil aliud est concupi
 scentia qz inclinatio in delectabile fm sensum.

Adhuc autē alimē.

Dic ponit alia rōne ad hoc q appetitivum et sen
 sitivum no sepant. Et stat rō in h. Ubi cūqz e sen
 sus alimēti ibi est appetit⁹ sed in aialib⁹ est sen
 sus alimēti. ergo etia appetit⁹. Maior pz. quia
 ubiqz est sensus alimentu ibi est esuries et sitis
 sed esuries et sitis sunt appetitus. Quia esuries
 est appetitus calidi et siccī. et sitis est appetitus
 frigidū et humidū. et ideo tact⁹ est sensus alimēti
 q ipse percipit calidū frigidū humidū et siccū
 Sensibilia aut alioz sensu no pferit ad ali
 mentū nisi forsan fm accidēs qz eis accidit ca
 lidū et frigidū. Sapor aut no pferit ad alimēti
 sed est delectatio alimēti. Minor pbat. qz om
 ne al necessario nutritur. qz nisi sic al no posset
 pssistere neqz pmanere. ergo aiali inest sensus ali
 menti. qz alias no posset al distinguere veniēs
 nutrimentū a discōvenienti. Ex quo pcluditur
 q oibus aialib⁹ qbus inest tactus etia inest ap
 petitus. De fantasia aut manifestū est quō se
 habeat ad alias species potentiaz de qua poste
 rius intendendū est. Quibusdā inest motuuz
 fm locū. Alijs aut inest intellectivū sicut hōib⁹.
 Et si sit aliqua natura honorabilior hūana illi
 etia intellectu inest sic sūt sube separe.

Arguitur Aliqui appetit potū calidū. ergo
 no est appetitus semp humidū et frigidū. Dōm
 q dupl⁹ p potus dici calidus. Uno mō absq
 tute. et sic no est fm q aliqua aialia appetat po
 tū calidū. Alio aut mō dicitur pot⁹ calidus vel
 frigidus i ordine ad pmiotionē aialis. et sic ois

Anima

potus est frigidus. Lui⁹ rō est. qz oz animata
 esse mixta ex quatuor elementis. scz calido frigido
 humido sicco. et io oz q vrant calido frigido sic
 co et humido. sed manifestū q in cibo no appe
 tunt frigidū. q in potu.

Queritur Quot sunt aie et qz gradus vite et
 quot genera potentiaz. Dōm q sūt tres anie
 scz vegetativa sensitiva et intellectiva. Sed sūt
 quatuor grad⁹ vite. scz vegetativū sensitivū mo
 tivū fm locū et intellectivū. Et sunt quoz gene
 ra potentiaz scz vegetativū sensitivū appetiti
 vū motivū fm locū et intellectivū. Ratio istius
 diversitatis est. qz distinctio animaz. distinctio
 graduū vite et distinctio generū potentiaz sumū
 tur ex diversis. et ergo necesse est variare numerū
 illoz. Distingunt em aie fm qz differenter exce
 dunt naturā siue formas naturales. Sicut em
 prius pbatū est. Aia vegetativa excedit naturā
 qz movet ad pstrans dās positionis. Uel q
 talis aia vtitur qlitatibus in sua opatione vel
 no. Si no vtit⁹ qlitatib⁹ sic est aia intellectiva
 q inquantū intellectiva no agit p aliqs qualita
 tes. Uel aia vtitur qlitatib⁹. Et hoc dupl⁹. qz
 vel vtitur qlitatibus dispositivē et no esse
 ctive et sic est anima sensitiva qz talis aia opaf
 p organa corpalia que necesse est disponi p ali
 quas qlitates. Exempli grā. aia sensitiva opaf
 visionē p oculos necesse ē aut oculos esse dispo
 sitos aliquibus qualitatibus. Uel aia vtit⁹ ta
 libus qlitatibus in sua opatione dispositivē et
 effectivē sil. et sic ē anima vegetativa qz illa hz
 aliqua organa p que opatur suas opationes si
 cut est stomachus epar cor etc. Et etia i sua opa
 tione agit in obiectū p tales qlitates qz oz p ca
 lore alimentū decoqui. Unde pz q no solū or
 gana aie vegetative disponūt p qlitates sic
 in sensibus. sed etia opationes sūt p mediū
 ipsaz qlitatu. hoc aut no fit in sensibus. Nam
 visus no recipit suū obiectū qz calidū aut fri
 gidū. Uel possunt anime ab invicē distingui
 fm qz dant differenter esse. Anima em vel dat
 esse pure spūale et sic est intellectiva. vel dat esse
 pure materiale et sic est aia vegetativa. vel dat
 esse prim materiale et partim spūale et sic ē aia
 sensitiva. Dat em anima sensitiva esse partim
 materiale. quia vtitur qlitatibus disponētib⁹
 organa. Et dat esse prim spūale. quia recipit for
 mā spūalem qz sensibile recipitur in sensū absq
 materia sicut infra patebit. Sed gradus vite
 distinguūtur ab invicē fm qz sūt differenter
 sepabiles in diversis aiatib⁹ scz hoc cōiugit tū
 quatuor modis scz dū vegetativū separatur
 a sensitivo sicut in plātis. et sensitivū a motivo

Tres sūt mē s⁹ Vegetativa
 sensitiva
 intellectiva

Quatuor
 sūt gradus

Vegetativū
 sensitivū
 motivū fm locū
 intellectivū

Vegetativū
 sensitivū
 appetitivū
 motivū fm locū
 intellectivū

no distinct⁹

Sufficit aiaz

Alia sufficit aiaz

Sufficit q dividit

nō est gradus vite qz nō sepatur a sensitivo sic in textu pbatū est. Sed in intellectu oīa illa inveniunt. Sed genera potentiaz distinguunt penes pationē ad obiectū. vel ergo obiectum potentie est alqd corpus iunctū aīe fm locūz z p pūnitatē. z sic est primū gen^o potentiaz scz vegetatiū. qā necesse est alimentū qd ē obiectū potentiaz vegetatiū esse iunctū aīe z alito. Vel obiectū est sepatū fm locū. z hoc cōtingit duplr. qā aīa duplr se hz ad obiectū. qnz em p opationē aīe res tendunt in aīam. z qnz aīa tendit in res. Exempla grā. p sensationē tendit sensibile in sensum. qā visio fit p h^o q visibile recipit in visum p suam spēm. vel ergo accipitur hoc obiectū fm q res tendit in aīam. Et h^o duplr. qā vel talis res est sensibilis. z sic est genus sensitivū. vel talis res est vniuersalis z intellectualis. z sic est intellectivū. vl tale obiectū accipit fm q aīa tendit in res sicut in finē. z sic est appetitiū. vel aīa tendit in finē opis. sic est motiū. qā appetitus est respectu boni z bonuz et finis coincidunt. sed p potentia motiua tendit aīa in aliqd sicut in terminū opis. qā p illā veniunt ad aliqd qd ē termin^o appetitus

Queritur. Quare vocatur genera potētiar. **Adm** q ideo dicunt genera quia continent sub se multas spēs potentiaz sicut gen^o vegetatiū continet sub se tres spēs. Sensitivū sō continet sub se nouē species. Intellectivū continet sub se duas Appetitiū aut continet tres spēs

Arguit Ergo motiū nō est gen^o quia nō continet sub se plures species pbat. Nā ideo dicit aliqd gen^o qā hz sub se plures species. **Adm** q motiua potentia est duplex. Quedā est motiua impatiua que scz impat motū. z talis potētia est diuisa in multas species. quia continet sub se intellectū voluntatē appetit^o sensitivos et sensus inferiores sicut infra patebit. Alia est potētia motiua localis executiua. z tunc est **adm** q spēs accipit duplr. Uno mō p reali natura specifica. z sic nō est distinctio specifica in illa potētia. quia sicut dicit Aresto. ij. hui^o. q diuersa organa nō diuersificant spē ipsam potētiar motiua. Alio mō accipit species p speciali mō z sic potētia localiter motiua executiua est diuersarū species in diuersis aīalibus qā aliqua aīalia mouent localiter reptando sicut sunt serpentes z vermes. et aliq mouentur volādo sic aues. et aliq ambulando sicut hoīes.

Querit Que sit ratio ordinis istoz genēz potētiar. **Adm** q genera potētiar possūt duplr ordinari. Uno mō fm viā generationis fm quā pceditur ab imperfectis ad pfecta. et sic

vegetatiū est primū. deinde sensitivū tūc appetitiū. Deinde motiū fm locū. et vltimo intellectiū. Alio mō pnt ordinari fm ordinē pfectionis z sic est oppositus ordo Istud aut pot esse manifestū p pando ista genera potētiarū ad aīata. qā vegetatiū inuenit in imperfectioribus qz sensitivū. deinde appetitiū. deinde motiū fm locū z tūc intellectiū

Arguitur Appetitiū etiā repitur in nō animatis. ergo nō est potētia aīe. Ans pbat. quia materia appetit formā. pzo physicoz. **Adm** q est duplex appetitus scz naturalis qui nihil aliud est qz inclinatio nature ad finē vel opationē et talis appetitus etiā est in nō animatis nec vt sic est potētia aīe. Alius est appetit^o aīalis qui sequitur cognitionem alicui^o appetibilis et talis solū inuenit in aīalibus. et de tali appetitu hic loquit Aresto. Appetitus em sensitiv^o sequit cognitionē sensitiuā. z intellectiv^o cognitionē intellectiuā.

Queritur Utū plures sint potētie in aīa. **Adm** q sic. Et precipue in aīa rōnali. **Quo** rō duplex est Prima. aīa pēpue rōnalis est pfectissima inter inferiores creaturas. ergo d^o hie pfectissimas et plures opationes qā opatio est finis rei. et pfectior res hz pfectiore fine. sed nō pōt habere multas opationes pfectas p vnam potētiar. qā diuersarū opationū sunt diuersa pncipia. ergo o^o q illas pfectas opationes habeat p plures potētiar. **Quo** rō est quia illa q fiunt in superiorib^o p pauca media. fiunt in inferiorib^o p plura. Nō em est ordinabilis ad eundem finē cū substantijs sepatis. sed illū finē habent substantie separe p pauca z nō p multa media sed inferiora sicut hō hnt illū finē p multa media. Secunda ratio stat in hoc quia homo est ppositus ex duplici natura scz ex corpali q ad corpus z spirituali quo ad animā ergo etiā habebit duplicē potētia correspondentem illi duplici nature scz spiritualem sicut est intellectus agens. possibilis z voluntas. Et alias potētiar corpales sicut sunt vegetatiue et sensitivae. Et h^o ideo quia naturaliter potētia sequit naturam. sed in omni natura tria inveniunt. scz esse posse et opari

Arguitur Anima rōnalis plus accedit ad dei similitudinē qz alie forme. sed in deo nō est potētia. ergo etiam ipsa aīa rōnalis nō habebit aliquā potētia ergo rē. **Adm** q in aīa rōnali duo inveniunt z fm hoc duplicat similit. Uno mō quo ad pfectionē opationū. Et quo ad hoc aīa rōnalis magis accedit ad diuinā similitudinē. qz sic deus pfecte opatur ita etiāz pfecte

Sufficit. qm pōnāz

De

Anima

sunt operationes aie rationalis. Alio mō acci-
piē ania rōnalis quo ad numez potentiaz. et
tunc nō habet similitudinē cū deo qā in deo nō est
multitudo potentiaz sicut in anima rōnali ea
cū que sūt per pauca in superiorib⁹ sūt in in-
feriorib⁹ per multa

Arguit Anima est simplex in essentia. ergo
etiā erit simplex in potentia et sic nō erit multe
eius potentie p̄ba q̄ quia essentia et poten-
tia debent p̄portionari. **Q̄d̄m** q̄ duplex ē sim-
plicitas. quedā est simplicitas per negationem
perfectiois. et sic materia prima dicitur simplex
q̄ ipsa nō h̄z in se aliquā perfectionē et talē sim-
plicitatē nō h̄z anima. Alia est simplicitas per
negationem p̄positionis. q̄a sc̄z res in se nō est
cōposita. et sic solus deus est simplex. q̄ cū sum-
ma sua perfectione nullā habet p̄positionē. et sic
etiā aliquo mō anima rōnalis quo ad eius es-
sentia p̄t dici simplex q̄ sc̄z non est p̄posita ex
materia et forma. est t̄n̄ multiplex in p̄tute ope-
randi. et ideo requirit ad tales operationes mul-
titudō potentiaz.

Querit Quot sunt potentie aie rōnalis cō-
iuncte corpori. **Q̄d̄m** q̄ decē et octo quarum
potentiaz ipsa anima est p̄ncipiū q̄uis non
p̄pletū sc̄z tres p̄one anime vegetatiue videlicet
nutritiua augmētatiua et generatiua. et q̄n̄z po-
tētie sensitiue exteriores. sc̄z visus auditus olfa-
ctus gustus et tactus. Et sunt q̄truoꝝ sensus in-
teriores sc̄z sensus cōmuni q̄ locat̄ supra p̄ternum
oculū. Et p̄tus imaginatiua q̄ locat̄ supra fini-
strū oculū. Et virt⁹ cogitatiua q̄ locat̄ in supio-
ri p̄te capitis sc̄z in cacumine. Et memoratiua
que locat̄ i posteriori p̄te capitis. Et sunt duo
appetitūs sensitiui sc̄z irascibilis et concupiscibi-
lis. **Concupiscibilis** est q̄ iungit̄ sensui cōmuni.
Et irascibilis q̄ iungit̄ virtuti cogitatiue sic
p̄z. iij. hui⁹ Irē in p̄fectis aialib⁹ est vna p̄na
localiter motiua p̄ quā al̄ erequit̄ motū et illa
est originaliter in corde s̄m q̄ ei iungunt̄ alia
mēbra. Inq̄ntū autē aia est intellectiua h̄z tres
p̄nas sc̄z intellectū agentē possibile et volūta-
tē. Et sepata aia a corpe iste potētie nō manent
actualr. q̄ sūt in aia et in corpe s̄l.

Querit. Utz potentie aie distinguant̄ ab
aia. **Q̄d̄m** q̄ sic. Et p̄bat̄ triplici rōne. P̄ria
stat i hoc. Illa distinguunt̄ realiter q̄ distiguū-
tur predicamentaliter cū distinctio p̄dicamen-
talis sit realis. Sed aia et sue potentie distin-
guunt̄ p̄dicamentaliter. Est em reductiue in p̄-
dicamento sube. Sed p̄one aie sunt in secūda
specie q̄litate. **T̄rca** maiore sciendū q̄ dupl̄
p̄tingit̄ loq̄ de distinctione reali. **Uno** mō sic. q̄

illa q̄ distinguunt̄ loco et subiecto q̄a sc̄z p̄nt ab
inuicē separi distinguuntur realiter. Et sic layci
loquuntur de distinctione reali et cū eis p̄cordat̄
aliq̄ modern. Et sic est verū q̄ predicamenta
nō distinguunt̄ realiter. q̄ nō sunt forme reali-
ter abinuicē diuerse cū necessario accidens sit
in subiecto. Alio mō accipit̄ distinctio real̄ s̄m
q̄ essentia rei d̄z res. Et sic illa distinctio dicit̄
realis que est essentialis. Illa ergo q̄ h̄nt diuer-
sas essentias etiā si nō p̄nt abinuicē separi disti-
guuntur realiter. et sic p̄bi loquunt̄ de distinctōe
reali cū dicūt q̄ p̄dicamēta distinguuntur realit̄.
Secūda ratio stat in h̄. Act⁹ et p̄na diuidūt̄
q̄libet genus entis s̄m **Aristo.** ix. methaphis-
ce. et accipit̄ **Aristo.** ibi gen⁹ s̄m q̄ genus sube
distinguit̄ cōtra genus accidentis vt sit sensus
actus et p̄na sunt eiusdem generis. i. si act⁹ ali-
cui⁹ potētie sit de genere sube tunc etiā illa po-
tētia erit de genere sube. vt p̄z de materia et for-
ma. q̄a forma est in p̄dicamēto sube etiā mate-
ria est in p̄dicamēto substantie. q̄ est p̄na eius.
Et quo sic arguit̄ **Opatio** potētie est de p̄di-
camento actionis sicut videre et audire. cum ḡ
actus et potētie sunt de eodē genere. q̄ etiā q̄
p̄na sit de aliquo genere accidentis. Et sic ne-
cesse ē dicere q̄ p̄na sit de genere q̄litate. **Nō** ḡ
p̄t dici q̄ sit de genere substantie sic q̄ aia sit sua
potētia. **Tertia** ratio stat in h̄. si aia sit sua po-
tētia sequer̄ q̄ aia semp̄ esset in exercitio sue
opatiōis. **Seq̄la** ē falsa. q̄ aia nō sp̄videt nec sp̄
audit. p̄bat̄ t̄n̄ sic. q̄a si aia esset sua p̄na tē cet̄
immediatū p̄ncipiū sue opatiōis sicut nunc est
immediatū p̄ncipiū dandi esse vitale. sicut ergo
aia semp̄ dat esse vitale. ita si aia esset sua p̄na
semp̄ daret opatiōnē vitālē. et sic semp̄ esset in
exercitio opandi.

Arguit Aug⁹. dicit q̄ mens noticia et amor
sunt substantialr in aia. sed ista significat̄ potē-
tias. ergo videt̄ q̄ aia sit sua p̄na. **Q̄d̄m** q̄
ista locutio p̄t dupl̄r intelligi. **Uno** mō q̄ sit lo-
cutio essentialis sic q̄ significetur q̄ mens noti-
cia et amor sunt substantialiter ipsa aia. et sic lo-
cutio est falsa. Alio mō p̄t intelligi hec locutio
vt sit obiectiua. vt sit sensus. mens noticia et
amor h̄nt subam aie p̄ obiecto et sic loq̄t̄ Aug⁹
quia vult p̄ istam locutionē q̄ in anima n̄ra est
imago trinitatis. q̄a sicut vna anima cognoscit̄
p̄ tres vires sic vna essentia est in tribus p̄sonis.
Vult ergo q̄ ipsa mens siue anima p̄ memoria
et aiam. noticia cognoscit̄ animā. amore amat
animā. sic q̄ vna substantia memoriē tenet quo
ad mentē. Noscit̄ quo ad noticiā. amat quo ad
amorē. **Secūdo** p̄t dici q̄ ista p̄dicatio ē toti⁹

Tres p̄p̄
ad vegetatiue s̄z
m̄tra
Augmētatiua
Generatiua

Tres p̄p̄
ad rōnalis s̄z
Intellectus agens
Intellectus possibilis
Voluntas

Quatuor
s̄z
Nutritiua
Augmētatiua
Generatiua
Sensitiua

Duo p̄p̄
ad rōnalis s̄z
Irascibilis
Concupiscibilis

q̄ p̄ q̄
distinctione p̄
concreta
est rōnalis

Liber

Secundus

to. 2.
 univ. fak
 mag. gl.
 ptatum

potestati in suis partibus Circa quod scien-
 dum q totum univ. est inest cuilibet sue pri-
 m. in essentia et p. tatem sicut al. h. o. i. et io p. t. h. totu
 simpliciter p. d. icari de suis p. t. b. diuisim s. u. p. t.
 Aliud est totu integrale sicut dom. et hoc nec
 inest p. t. b. s. in essentia nec s. in p. t. t. e. m. et ideo
 tale totu nullo mo p. t. p. d. icari de suis p. t. b. sum
 p. t. s. diuisim. Ita em est mala p. d. icatio lapis
 est dom. lignu est dom. Sed totu p. t. i. u. u. in
 est cuilibet p. t. s. in essentia et no s. in p. t. t. e. m. et io
 h. p. t. p. d. icari de suis p. t. b. diuisim acceptis vt
 sicut pot. dici calidu leue lucidu sunt vn. ignis
 Sic etiã p. t. dici q mens noticia et amor sunt
 substantialiter anima. Et tñ sicut caliduz leue
 lucidu distinguunt ab igne realiter. sic etiã iste
 p. t. e. distinguunt realt. ab anima.

Arguitur Materia p. ma est sua potentia et ta-
 lis no distinguit realit. a materia. ergo anima
 est sua p. t. a. p. t. a. tenet p. s. i. l. e. **D**dm q n. e. s. i. l. e.
 quia non est inconueniens q aliqua res sit sua
 p. t. e. t. a. passiuã cã passio pot. fieri p. essentia rei
 et no p. p. t. a. m. sup. additã. Sed no pot. aliquid
 esse sua p. t. a. actiuã qles s. i. t. p. t. e. t. i. e. a. i. e. q. s. u. n. t.
 ad m. i. n. actiuã postq. receperit sp. s. s. i. c. u. t. v. i. s. u. s.
 post q. recepit sp. s. v. i. s. i. b. i. l. e. t. u. c. v. i. d. e. t. **R**atio
 isti diuersitatis est q. a. s. i. c. u. t. d. i. c. t. u. m. e. s. t. q. a. c. t. u. s. et
 p. t. a. s. u. n. t. e. i. u. s. d. e. g. e. n. e. r. i. s. c. u. e. r. g. o. f. o. r. m. a. s. u. b. a. l.
 q. e. s. t. a. c. t. u. s. m. a. t. e. r. i. e. p. r. i. m. e. s. i. t. d. e. g. e. n. e. r. e. s. u. b. s. t. a. n. t. i. e.
 necesse est dicere q. p. t. a. i. l. l. i. a. c. t. u. s. s. e. z. m. a. t. e. r. i. e. p.
 me etiã sit de p. d. i. c. a. m. e. n. t. o. s. u. b. e. et sic nihil ad-
 d. i. t. p. t. a. m. m. a. t. e. r. i. e. s. u. p. m. a. t. e. r. i. a. r. e. a. l. i. t. e. r. s. i. c. p. t. a. m.
 a. i. e. s. u. p. a. n. i. m. a.

Ar. Forma accidentis agit p. e. e. n. t. i. a. s. u. a. g. e. t. i. a.
 forma substantial. Anus p. z. de calore q. imediate
 agit in aquã q. a. n. i. s. i. s. i. c. e. s. s. e. t. p. c. e. s. s. u. s. i. n. i. n. f. i. n. i. t. u.

Ddm q. ista p. p. o. s. i. t. i. o. n. e. s. t. v. e. r. a. q. f. o. r. m. a.
 accidentalis agit p. s. u. a. e. e. n. t. i. a. q. a. t. a. l. i. a. a. c. c. i. d. e. n. t. i. a.
 no s. i. t. e. a. q. a. g. i. t. s. e. d. q. u. i. b. a. l. i. q. a. g. i. t. et sic ignis
 agit in aquã p. c. a. l. o. r. e. s. i. c. u. t. p. p. r. i. m. u. p. n. c. i. p. i. u. m.
 no tñ calor agit. **C**ui ratio est q. a. c. u. o. p. a. r. i. s. e. q.
 t. u. r. e. s. s. e. e. o. m. o. d. u. e. n. i. t. a. l. i. c. u. i. o. p. a. r. i. q. u. o. m. o. d. u. e.
 n. i. t. s. i. b. i. e. s. s. e. **S**ed iste forme accidentales p. s. e. n. o.
 h. u. n. t. e. s. s. e. et sic no p. c. e. d. i. t. u. r. q. f. o. r. m. e. a. c. c. i. d. e. n. t. i. a. l. e. s.
 a. g. a. t. p. s. u. a. e. s. s. e. n. t. i. a. **E**t si tunc replicetur. si deus
 crearet calore extra substãtia tñc talis calor a. g. e.
 r. e. t. p. s. u. a. e. s. s. e. n. t. i. a. **R**idetur dupl. Uno mo sup.
 p. o. s. i. t. o. q. d. e. u. s. c. r. e. a. t. e. t. t. a. l. e. c. a. l. o. r. e. p. r. e. t. e. r. s. u. b. i. e. c. t. u. m.
 tñc daret sibi talẽ actionẽ p. r. e. t. e. r. s. u. b. i. e. c. t. u. m. **S**e.
 c. u. n. d. o. p. r. d. i. c. i. q. n. o. e. s. t. p. o. s. s. i. b. i. l. e. t. a. l. e. f. o. r. m. a. c. r. e. a.
 r. i. e. x. t. r. a. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. q. a. c. r. e. a. t. i. o. t. e. r. m. i. n. a. t. a. d. e. s. s. e.
 s. u. b. s. i. s. t. e. s. **S**ed calor creat. extra substantiam
 no esset subsistens. g. no esset creabilis. q. a. e. s. s. e. s. u. b.
 s. i. s. t. e. n. t. i. e. c. a. l. o. r. i. s. e. s. t. e. s. s. e. i. n. s. u. b. i. e. c. t. o. c. u. g. n. o. h. e. r. e. t.

subiectu tñc eẽt subsistens. et no subsistens qd
 implicat Nec est sile de accidente sine subiecto
 subsistere. postq. p. n. a. t. a. z. p. d. u. c. t. u. e. q. z. p. t. e. r. s. e. r. u. a.
 ri sine p. n. c. i. p. a. l. i. s. u. b. i. e. c. t. o. s. z. tñ tal. q. l. i. t. a. s. n. o. e. e. t.
 n. a. t. a. l. i. a. b. i. s. q. z. q. n. t. i. t. a. t. e. q. s. u. p. p. l. e. t. i. b. i. v. i. c. e. s. u. b. i. e. c. t. i.
Ar. Aug. dicit q. p. o. n. e. a. i. e. n. o. s. u. n. t. i. n. a. i. a. s. i. c. s. i. c.
 a. c. c. i. d. e. n. s. g. s. i. c. s. u. b. a. i. n. e. o. c. u. t. e. s. t. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. **D**dm
 q. d. u. p. l. e. x. e. s. t. a. c. c. i. d. e. n. s. s. e. z. c. o. e. z. p. p. r. i. u. **J**a. s. i. m. e. s. t.
 q. p. o. n. e. a. i. e. n. o. s. u. n. t. i. n. a. i. a. s. i. c. u. t. a. c. c. i. d. e. n. s. c. o. e. s. e. d.
 s. i. c. u. t. a. c. c. i. d. e. n. s. p. p. r. i. u. q. a. i. p. e. p. o. n. e. s. u. n. t. e. x. e. e. n. t. i. a.
 l. i. b. p. n. c. i. p. i. u. s. a. i. e. q. d. e. s. t. p. p. r. i. u. a. c. c. i. d. e. n. t. i. b. p. p. r. i. s.
Ac. c. i. d. e. n. s. a. t. c. o. i. a. s. u. n. t. e. x. p. n. c. i. p. i. u. s. i. n. d. i. u. i. d. u. a. l. i. b. s.

Ar. Accens no extendit se vltra suu subiectu
 sed pone aie extendit se vltra suu subiectu ergo
 no sunt accidentia. **D**icendũ est ad maiorẽ
 q. accidens no extendi vltra suu subiectu p. t. i. n.
 t. e. l. l. i. g. i. d. u. p. l. i. **U**no mo subiectiue et sic est veru
 q. accens no pot. eẽ subiectiue nisi in suo p. p. r. i. o.
 subiecto. **A**lio mo pot. intelligi effectiue v. l. o. b. i. e.
 c. t. i. u. e. et sic est falsu q. a. c. c. e. n. s. e. x. t. e. n. d. i. t. s. e. e. f. f. e. c. t. i. u. e.
 v. l. t. r. a. s. u. u. s. u. b. i. e. c. t. u. m. s. i. c. u. t. c. a. l. o. r. i. g. n. i. s. a. g. i. t. v. l. t. r. a.
 s. u. u. s. u. b. i. e. c. t. u. m. s. e. z. i. n. a. q. u. a. m. s. i. c. e. t. i. a. m. o. b. i. e. c. t. i.
 u. e. p. o. t. e. s. t. a. c. c. e. n. s. v. l. t. r. a. s. u. u. m. s. u. b. i. e. c. t. u. m. a. g. e. r. e. q. z.
 v. i. s. u. s. p. o. t. e. s. t. o. b. i. e. c. t. i. u. e. t. e. n. d. e. r. e. i. n. c. o. l. o. r. e. z. e. x. t. r. a.
 s. e. e. x. i. s. t. e. n. t. e. m.

Arguitur. Forma simplex subiectum esse
 non potest. sed anima est forma simplex ergo
 non est subiectum accidentium. **D**icendum
 q. maior est vera de forma simpliciter simplici
 que nullam admittit compositionẽ sicut est es-
 sentia diuina. sed aia n. e. forma simplr simplex
 sed est simplex q. a. n. o. n. e. s. t. c. o. m. p. o. s. i. t. a. e. x. m. a. t. e. r. i. a.
 et forma io pot. haberi in se accna etiam ab ipsa
 realiter distincta.

Arguitur. Sensibile et rationale sunt dif-
 ferentie anime. ergo significant substantiaz ani-
 me sed sensibile sumitur ex sensu. ergo sensus e
 substantia anime et p. p. r. i. u. s. n. o. e. s. t. p. o. t. e. n. t. i. a. **D**i.
 c. e. n. d. u. m. q. s. e. n. s. i. b. i. l. e. c. a. p. i. t. d. u. p. l. i. **U**no mo s. i. m. e. i.
 p. p. r. i. a. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. i. o. n. e. et sic sensibile significat ali-
 qd p. p. o. s. i. t. u. m. e. x. c. o. r. p. e. s. e. n. s. i. t. i. u. o. z. a. i. m. a. s. e. n. s. i. t. i. u. a.
 et illo mo sensibile est d. n. a. p. s. t. i. t. u. t. i. a. a. n. i. m. a. l. e. t.
 sic significat idẽ realiter cũ a. i. a. l. i. **A**lio mo c. a. p. i.
 t. u. r. s. e. n. s. i. b. i. l. e. p. r. o. u. t. s. e. n. s. i. b. i. l. e. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. h. a. b. e. r. e.
 s. e. n. s. u. m. et sic sensibile est accidens et non diffe-
 rentia. quia sensus est qualitas extra essentiam
 animalis.

Queritur Utruz potentie anime sint in
 anima ut in subiecto. **D**icendum q. quedaz
 potentie anime sicut intellectiue sunt in anima
 sicut in subiecto. **S**ed alie potentie sunt in ani-
 ma et corpe simul. **C**ui rō naturalit. p. t. i. c. s. u. m. i.
 q. a. s. e. m. p. e. i. n. s. d. e. e. s. t. p. o. t. e. n. t. i. a. c. u. i. e. s. t. o. p. a. t. i. o. s. i. c.

ad
 p. t. i. c.
 s. u. m. i.
 q. a. s. e. m. p.
 e. i. n. s. d. e.
 e. s. t. p. o. t. e. n. t. i. a.
 c. u. i. e. s. t. o. p. a. t. i. o. s. i. c.

patz p Aresto. in libro de somno r vigilia. Ille eni poterie sunt poterie aie tm qz opationes tm sunt p aiam. sz ille poterie sunt aie et corpis quaz opationes sunt p aiam et corp sil. sz maifestu e qz opationes intellectuue sunt p aiam tm opationes aut sensitue r vegetatiue sunt per aiam et corp sil. ergo etia poterie vegetatiue r sensitue sunt in anima et corpe simul.

Arguit Videtur qz sint aliq poterie corpis tm pbat. qz sic aia e tm subiectu potetiaz spi ritualiu. ita corp erit tm subiectu potetiaz coz poraliu. pna tenet a sil. **Q**dm qz no est sile. qz no egliter se hz corp ad potetias sic aia. qz aia e principiu oim potetiaz etia cozpalium qzuis no copletu subiectu. sz corp no e princi piu oim potetiaz. r sic no e aliq potetia i coz porz tm. **C**ui ro e. qz poterie qz ponit i aia sut poterie actiue. sed actio est a forma. ergo etiam a forma sunt potentie potius qz a materia. Et ideo nulla e potentia q tm corpi conuenit.

Arguit Aug. dicit qz aia quedam sentit sine corpe. qz aia hz aliqz sensuz sine corpe. **Q**dm qz aiam sentire sine corpe pt duplici intelligi. **U**no obiectiue. r sic e vez qz aia quedam sentit que no sunt in corpe ipius aiati. sicut qn ouis sentit inimiciu lupi. qda tm sentit cu corpe sic sentit aliquis vulnus. vel dolorz in corpe pro prio. **A**lio intelligit qz aia sentit sine corpe sub iectiue. r sic est simpliciter falsum. qz oportet sen sum organu et sensitua opatione semp esse in corpe sicut in subiecto.

Arguit Accideta dnt esse pporcionata suo subiecto. sed poterie aie no sut pporcionate aie ergo no sunt accia ipius aie. **M**inor pbat. qz in aia ronali qnqz e potetia auditiua sicut i sur do. **E**tia in ceco no e potentia visua. **Q**dm qz potentie aie capiut duplici. **U**no generalif et sic couertunt cu aia et sunt pprie passiones aie in generali. **A**lio accipiut pculatum. r sic non oportet qz adequent aiabus. **E**xempli gra **A**ie vegetatiue pporcionant potentia nutriti ua. augmentatiua. et generatiua. r ille potentie pporcionant aie vegetatiue fm qz hmoi. **S**ilr sensus in coi pporcionant aie sensitue r no il le sensus vel iste. et ideo oes sensus sunt in aia sensitua pfectu aiatis si no sit defect ex pte coz poris. qz aut pfectu aiatis qnqz no hz visum non puenit ex defectu aie sz ex defectu organi cozpal.

Querit Utrū potentie aie fluant ab ipa anima. **Q**dm qz oes potentie aie fluut ab ipa aia sicut a principio effectiua. sicut inferus pa tebit. sed intellectuue potentie fluut ab ipa aia ronali sicut a completo subiecto. et vegetatiue

et sensitue fluunt ab anima sicut a principali subiecto. **C**ui ratio est. quia principiu in vno quoqz genere est causa illoz que sub tali genere cotinent. **S**ed aia e prior fm natura suis po tentiis. qz omne subiectu forme accidentalis e prius naturaliter in actu p forma substantialē aiaz sibi pt inesse accns. fm qz tale subiectu est in actu substantiali. sic est principiu pdu ctuu accidentis si ipm accns sit intrinsecum subiecto id est ortum ex natura subiecti. **S**i at accns sit ab extrinseco inductu tunc subiectu e susceptiuu talis accidentis sed no pductiuu. r sic est principiu subiectiuu sed no effectiuum.

Arguit Ab vno non pnt fluere plura. sz aia est vnu qddam ergo non hz plures potencias. **Q**dm qz dupliciter est aliquid vnu. **U**no substantia et virtute simul r ab illo no pcedit plura. **A**lio mo aliqd e vnu in substantia multi plex tm in virtute et ab illo possunt plura pce dere fm aliqz ordine. sic aut est de ipa aia. qa aia est multiplex in virtute et ideo pcedunt ab ipa multe potencie fm quendam ordinem.

Arguit Aia est subiectu potetiaz ergo no est principiu neqz causa efficiens. qz materia et efficiens no coincidunt. **Q**dm qz materia ex qua no coincidit cu efficiente sed bene materia in qua. **E**t ro e qz materia ex qua fm qz hmoi e pura potetia. efficiens aut scdm qz hmot est in actu sed implicat aliqd esse in potetia et i actu. sed materia in q e etia in actu. ergo illa pt esse i mul efficiens et materia. sic aut est de aia. qz aia est materia in qua id est subiectum potentia rum. ex quo pty qz aia est principiu potetiaru in triplici genere cae scz efficiens materialis et fi nalis. qz aia pfect p potencias. et sic pfectio q est i potenty ordinat ad aiam sicut ad finem. **E**st tm psideradu qz efficietia q aia efficit potetias no e p trahimutadem sz p simplicē emana tionem.

Manifestum autez

Postqz Aresto. posuit diffinitoes aie ienumerā do pres laie. i. potencias in generali. hic pnter ondit quo se habeat cois diffinitio aie assigna ta ad pres aie in speciali. **E**t dicit qz quis sut multe pres aie sicut dictu est. tm manifestu erit ex infra dicendis qz vna erit diffinitio aie sicut et figure. qz sicut figura no est pter illa et illam figurā. ita etia nec erit vna cois diffinitio aie q no conueniat singulis aiabus. **C**irca qd scie du qz Plato posuit ydeas vles in singulis reb non se hntib pnter. r in illis reb quaz vltia cōstituit ex priori sicut sut numeri et figure. cō

efficiens
mūlis
pualis

hondit quo f. subcar
quis diff. b aie assignat
ad p aie i speciali

ai qz passio
fluit a suo pbo
sz oib potie aie
sunt passiones
ne qz fluit
ab aia tm qz a suo pbo

ponit enim posterior numerus ex priori numero et posterior figura ex priori figura. in illis ergo que se habent inter non ponit Plato ydeas. Cuius ratio est quod ydee ad hoc ponuntur que sunt cause illarum rerum que sunt de nouo. sed in illis que se habent inter primam et causa posterioris. sicut binarius est causa ternarius et ternarius est causa quaternarius. et ideo non oportet ibi ponere eandem ydeam ad causandum speciem sicut in alijs. Vult ergo Aresto. in textu que sicut secundum Platonem non est dabilis aliqua diffinitio figure que conveniat ydee cum ydea non sit in illis ita non est danda aliqua diffinitio corporis anime que conveniat ydee anime et non particularibus animabus. Est tamen verum que sicut in diffinitioibus figurarum primo datur vna corporis diffinitio que convenit singulis figuris. Ita etiam est danda vna corporis diffinitio anime que convenit singulis animabus. Secundo sicut prout eandem diffinitioem figure dant singule diffinitiones de singulis figuris. Ita etiam sunt dande singule diffinitioes de singulis animabus. Et simile est in omnibus illis que habent se inter. que autem partes animarum et figurarum se habeant inter. sic probatur quod illa se habent inter quorum posterior est in prior sed sic est de singulis animabus. Maior patet ex ratione illa que est inter. Minor probatur sic. quia illud quod est in potentia includitur in eo quod est in actu. sicut posterior et perfectior anima sine figura se habet. ut aliquid in actu. ergo includit in se priorem que habet se ut aliquid in potentia. Ex quo concludit Aristoteles. que sicut trigonum est in tetragano. id est triangulum in quadrangulo. ita vegetativum in sensitivo. **Arguitur** Si vegetativum est sensitivo. ergo plures anime erunt in vno corpore quod est inconueniens. **Ad idem** que in vno composito non sunt plures anime actuales sicut vna actualis et alie virtuales ut in homine est tamen anima rationalis actualiter. sed in eo sunt etiam vegetativa et sensitiva virtualiter. Sed contra hoc arguitur. homo tenet substantialiter ab anima vegetativa et sensitiva. ergo anima vegetativa et sensitiva sunt in homine substantialiter. **Ad idem** que dupliciter aliquid est substantialiter in alio. **Uno** substantialiter actualiter. id est secundum proprium actum. et sic anima vegetativa et sensitiva homo sunt in homine. que sunt ibi sub actu anime rationalis. **Alio** aliquid est in alio substantialiter virtualiter. et sic etiam anima vegetativa et sensitiva sunt substantialiter in homine. Sunt autem ille anime in homine non sub proprijs substantijs sed sub substantia anime rationalis. Et ideo dicuntur esse substantialiter virtualiter in anima rationali. Simile est in figuris. que in superiori figura et perfectiori est inferior et imperfectior figura non actualiter. que tunc vna figura esset diversarum specierum sed substantialiter virtualiter et non solum virtualiter accidentaliter sic di-

cimus que ignis per calorem est in aqua virtualiter. non virtualiter substantialiter. sicut virtualiter accidentaliter.

Queritur Utrum adveniente anima rationali anima sensitiva corrumpatur. **Ad idem** que non proprie corrumpitur. **Uidetur tamen** que sic. Illud corrumpitur que non manet. sicut adveniente anima rationali anima sensitiva non manet. **ergo** etc. **Ad idem** que hoc proprie corrumpitur quod non manet substantialiter. quibus ergo anima sensitiva non manet substantialiter actualiter. tamen manet substantialiter virtualiter. ergo non debet dici corrumpi. Et simile est de elementis in mundo. de quibus dicit Aresto. in primo de generatione. que non manet neque corrumpitur sed saluat virtus eorum sicut substantialis.

Quare et secundum

Hic que Aresto. dixit que preter eandem diffinitioem anime etiam oportet dare particulares diffinitioes de singulis animabus. **Idem** hoc ipsum concludit correlarie dicens que oportet quod sit vniuersaliusque rei anime. sicut anime plante hominis et bestie. **Circa** quod sciendum que dupliciter contingit descendere determinando de singulis animabus. **Uno** manendo in genere vegetatiuo. sensitivo. motiuo. et intellectiuo. **Et** sic descendit Aresto. in hoc libro de anima ad tractandum de singulis animabus. **Alio** contingit descendere etiam ad particulares species animarum secundum animam vegetatiuam. sensitivam. et intellectiuam. et sic de animabus determinat in libro de animalibus vegetabilibus et plantis. **Et** per hoc intelligitur prius textus. **Quia** Aresto. in hoc libro non vult inquirere que sit anima hominis plante et bestie. sed hoc facit in libro de animalibus et plantis.

Propter quas autem.

Hic ostendit quod restat determinandum. **Et** dicit que declarandum est que sensitivum non est sine vegetatiuo et tamen e contra ut in plantis. **Deinde** quod est quare anima non potest esse sine tactu. et tamen tactus presens sine animalibus sensitivis. sunt enim animalia multa que neque habent visum. neque auditum sic animalia affixa petris et etiam alia que mouentur secundum locum. In perfectissimis igitur animalibus est vltimum et minimum quod est rationatum sicut in homine vel in alijs corporalibus etiam est rationatio. sicut in corporalibus celestibus. non tamen in omnibus animalibus est rationatio. que quedam animalia viuunt solum imaginatioe. id est fantasia. oportet igitur inquirere de vnoquoque specialiter. **Et** hoc ideo. que si indistincte de istis determinaret tunc esset doctrina confusa. Illa enim possunt faciliter teneri que distincte et per ordinem traduntur.

Queritur Quare in quibusdam animalibus reperitur vegetatiuum absque sensitivo. **Ad idem** que ideo que

Duplex aliquid substantialiter in alio

natura pcedit ab imperfecto ad perfectu. cum ergo vegetatiu sit imperfectus sensitivo dz in qui busda inueniri vegetatiu absqz sensitivo. et sensitiu absqz motiuo. qz que fm natura sunt ordinata sunt. sicut dz. viij. phisi. g. oz in natu raliu pcedere ordinate ab imperfectis ad perfecta

Querit Quare tactu inuenit i oi aiali r no aly sensus. Ddm q ideo. qz sine tactu aial no posset diu pmanere in esse qd sic ptz. qz p ta ctu cognoscit dz na in nutrimento. nisi ergo ani mal haberet tactu statim conigeret aiali aliqd nutrimentu qd esset corruptiuu aialis. ideo aial no posset consistere sine tactu. Alij aut sen sus no sunt necessarij aiali fm q aial. sed de be ne esse. Sunt eni aialia qda q necessario hnt querere nutrimentu in distacia. qz scz non hnt nutrimentu coniunctu. r talia etia hnt alios sen sus qb pcpit nutrimentu in aliqua distacia

Querit Quare intellectiu vocat vltimu et minimu in textu. Ddm e q dz vltimu fz via generatonis. et ideo e pfectissimu. qz via p fectionis includit oia alia. Sed vocat mini mu ex tribus. Primo qz est imateriale. et ergo hz min de copositione. Seco vocat minimu. qz no diuidit in tot potentias sicut sensitiu. Snt eni in aia intellectiua tm tres potentie sz in sensitiu aialis pfecti sut noue sensus et duo appetitus. Tercio dz minimu p comparoz ad subiectu. qz intellectiu inuenit in pauciorib subiectis qz sensitiu vel vegetatiu. Inuenit eni solu in hoibus loquedo de intellectu qd est rocinatiu. quis eni Aristo. loquat codito naliter i textu. qz rocinatiu inest hoib. r etia si est aliqd corpaliu cui inest rocinato. sicut cor porib celestib. fm veritate tm aia corporis cele stis scz aia nobilis no e rocinatiua sed intelle ctua per simplicem intuitum.

Necessarium e aut

Postqz Aristo. dixit q de ptib aie sit determi nadi sic q non sit danda vna cois diffinitio de aia. Jam pnter ondit quo ordine determinan dum sit de ptibus siue potentis aie dicens q ille qui vult facere pseruatorem. i. pfecta in qui sitione de his ptib. debet primol cognoscere qd sit vnaqueqz ps. r post hoc dz determinare d ha bitis. i. de illis que consequuntur ipas pres. sicut sunt accidentia potentiaz siue partiu. Et sup posito q primo debeat determinare de potetis quo ad quid e. tunc ante quiditate oportet ad huc pdeterminare de aliquibus scz de actibus. Cur rone ponit. qz actus et opationes poten tiam sunt priores ipis potentis fm rone. i. fm diffinitiuam cognitionem. quia scz poten

tie diffiniunt per actus. cum ergo partes diffi nitionis cognoscant prius ipo diffinito. ergo etiam oportet prius determinare de operationi bus qz de potentis. Et si de opationibus e de terminandu prius qz de quiditate potentiaru tunc oportebit adhuc de aliquo prius determi nare qz de operationibus. quia de obiectis que sunt adhuc priora ipis operationibus cu obie cta etia diffiniant operationes. Arguendo er go de primo ad vltimu iste est ordo determinan di de partibus aie. prius eni debet determinare de obiectis. quia obiecta diffiniunt actus. De inde de operationibus. quia operationes diffi nunt potentias. Deinde de potentis. et vltio de accidentibus potentiaz. Ex quo infert Aristo. correlane q oportebit primo determinare d alimento qd est obiectu partis vegetatiue. De inde de sensibili qd est obiectum pris sensitue. Deinde de intelligibili quod est obiectum par tis intellectiue.

Querit Utru potentie aie distinguant per actus et obiecta. Dicendū q potentie imme diate distinguunt p actus. et actus vltimus p obiecta sicut dictum est. Dd pbatur autorita te et rone. Autoritate Aristo. in hoc libro q su pra dixit q quia sentire et opinari sunt diuersa etiam sensitiu et opinatiu sunt diuersa. Ex quo datur intelligi manifeste q potentia sensi tiua et intellectiua distinguunt per actus. Ra tione aut pt sic declarari. Primo q distinguan tur potentie per actus. qz vnūqzqz distingi tur per hoc per qd habet diffiniri. quia diffini tio est principiu distinguendi a quolibet alio. Sed potentie diffiniunt per actus. ergo distin guunt per act. Minor patet. quia vnūqzqz diffinit fm q est in actu. sed potetia est in actu per operationes. ergo habet diffiniri per ope rationes. Ratio secundi est scz q actus distin guunt p obiecta. quia omnis actio habet suaz distinctione a principio aut a termino. sic eni dznt domificatio r albefactio. qz domificatio e a domificante sicut a principio ad domu sicut ad terminu. Sz albefactio e ab albefaciete ad albu. Sz obiecta sut vel termini vl principia potentiaz. ergo actus distinguunt p obiecta. Li ca minore sciendū est q sunt duplices potentie aie. Queda sunt potetie actiue sic sunt potetie aie vegetatiue. Et dicunt actiue qz agūt i obie cta sic potetia nutritiua agit in alimētū trans mutado ipm. Alie sunt potetie passiue q sunt receptiue qz scz i se recipiunt obiectu. sic potetia visua recipit i se colore fm similitudine. Est g ista dzna i istis potetis. qz obiectu potetie pas siue e principiu actois. sic color e principiu visio

Alberic dicit q ponit d. singulat p acty et ob iecta et post hunc fm q acty subiectiue opo b f. thomaz dicit q a poi et fm q acty sut i mēte agentis et qd p pbā q rursu est pōt suo effe f. acty et obiecta sut rōe ponat salū i gūe rōe f. pōt et finalis ign

namo pōt pōt d. singulat p acty

quo acty disti gnunt p obiecta

actio passio

Amo qd vna acty st melior ut pōt qd p acty 2 melior d bono p r malis pōt qd melior p illi 2 melior q p p f. rōe q illi q p rōe q

De oba potie actus sup flid
si oba potie passiv sup purpna

nis. Ex hoc eni fit visio q color mouet visu. sed in potentijs actiuis obiectu est terminus actio/ nis siue finis. vt obiectu potetie nutritiue e ali/ mentu fm q est potentia aiati. sed ipa poten/ tia nutritiua ad hoc opaf vt obtineat nutritiue/ tum aiatum. Tnc eni cessat nutritio qn alime/ tum est aggeneratu alito. Ex quo pz q obiectu non est principiu potetie fm natura sed fm q in potentia e aliqua operato. Exempli gra Lo/ lor no e principiu potetie visive fm q hm oi sed e pncipiū potetie visive fm q i ipa poten/ tia est visio. et ideo q̄uis potentia videndi po/ test esse absq obiecto no tn opatio visus.

Arguit Unū hz tm vnā distinctionē. ergo potetie no debent distingui per actus et obie/ cta. **Adm** q̄ immediata distinctio alicui/ rei e tm p vnu. sed mediata distinctio pt esse p plura. sic ergo imediare distinguunt potetie per actus et mediantib/ actibus distinguunt vltierius p obiecta. sicut homo distinguitur ab asino imediare per ronale. sed mediate p risibi/ le distinguit ab ipo

Arguit Si distinguerent potetie p obie/ cta et act/ sequeret q̄ sensus visus esset duo sen/ sus. **Seq̄la** p̄bat. qz hz duo obiecta. qz sensus visus est albi et nigr. **Adm** q̄ duplex est ob/ iectu alicui/ potetie scz p se et p accns. Obie/ ctū p se alicui/ potetie e qd̄ adequate se habet ad potetia. sic q̄ nec excedit nec excedit a potē/ tia. p oppositu d̄ obiectum p accns qd̄ excedit vel excedit a potētia. Exēplū primi. vt color p se est obiectu visus. extendendo colorē ad lume qz tnc omne qd̄ videt e color. et ois color e visi/ bilis. Albus eni color no e adequatu obiectuz visus. qz qnqz visus percipit colorē nigrū. Per hoc ergo **Adm** e q̄ qlibet potetia habet tm v/ nū obiectu p se et a tali obiecto p se specificatur potetia q̄uis habeat multa obiecta p accns. q̄ illis eni no sumit species potetie. qz obie/ cta hnt se in potetijs s̄lr sicut differētie i sub/ stantijs sed no est incoueniens vnā substantiā habere vnā d̄nam p se sicut aial sensibile. sed h̄re mltas p accns scz albū nigrū sanuz et egrū.

Arguit Contraria maxime distāt. ergo illoz no erit vna potetia. et p cōsequēs no pnt ca/ dere sub vna potetia. **Adm** q̄ potetia no respicit p se vnā prem cōtrarioz. qz si sic tnc al/ terū cōtrarioz spectaret ad aliā potētiā sed po/ tentia respicit duo contraria sub aliqua cōmu/ ni rōne sicut visus respicit album et nigrū sub rōne coloris. p hoc ergo dicendū e ad argumen/ tū q̄ q̄uis cōtraria maxime distant in ordine ad subiectum in quo sunt. qz no possunt esse in vno subiecto. no tn maxime distant quo ad po/

tentiā cognitiuā. qz pnt p vnā potentiā cogno/ sci. accipiendo eni duo cōtraria put referuntur ad sensum sic non hnt cōtrarietatem sicut spe/ cies albi et nigrī no sunt cōtrarie. qz pnt simul esse i vno medio et i vno organo. sed no in vno subiecto. Et si accipiant cōtraria quo ad potē/ tiā intellectiua tnc non solū non sunt cōtraria sed vnā e pncipiū cognitionis alterius. qz di/ cit Aresto. vi. topicoz. tnc diffinitio vni/ con/ trarij est bene posita qn ex illa diffinitioe pt al/ terū cognosci. et ideo ptz q̄ no maxime distant quo ad sensum. aut quo ad intellectum.

Arguit Illud no distinguit alterū qd̄ e po/ sterius eo. sed obiecta et actus sunt posteriores potetijs. ergo no distinguunt potetias. **Di/ cēdū** q̄ actus capiunt dupliciter. Vno/ fm q̄ sunt in executōe opis. et sic actus sunt postero/ res ipis potetijs. qz vt sic potetia e pncipiū act/ . et ideo actus cōsequit potetias. Alio/ accipiuntur actus fm q̄ sunt in intentione age/ tis. et sic sunt priores potetijs. sicut finis est prior agente fm intentionē. Et sic d̄ in textu q̄ actus et opationes sunt priores potetijs p̄ rōnem et diffinitionē. De obiectis s̄lr dicēdū est q̄ ea que sunt ad finē p̄portionant finī. ideo oportet etiā obiecta p̄portionari actib/. Unde ptz ista distinctio potetiaz p actus est a prio/ ri et tn extrinseca. Prima pars pz. qz causa fina/ lis est prior illo qd̄ est ad finē. cū ergo actus et obiecta sunt fines potetiarū. ideo distinctio a fine est distinctio a priori. **Secda** ps ptz. qz e distinctio per causam extrinsecā. et ideo est extri/ seca sicut distinctio per causam intrinsecā e in/ trinseca

Arguit Distinctio debet fieri p intrinsecam d̄nam. ergo male dat ista p extrinseca. **Adz** q̄ est duplex distinctio. Quedā e distinctio es/ sentialis p intrinseca. et illa d̄ fieri per p̄p̄iam d̄nam loyce. et per intrinseca pncipia phisice et illa distinctioe no distinguunt potetie per actus et obiecta. Alia est distinctio circūlocuti/ ua que scz circūloquitur d̄nam nobis ignotā et talis distinctio pt fieri per extrinseca. Exem/ pli gra. rugibile distinguit a sinū ab hoie et tn manifestū est q̄ rugibile est extrinsecū a sino cū sit de alio p̄dicamento. Sic etiā ad p̄positum dicēdū e q̄ ista distinctio potetiaz e circūlo/ cutiua et no intrinseca qz p actus circūloq̄mur d̄nam potetiaz. hnt eni potetie p̄p̄ias dif/ ferentias in p̄p̄ijs generib/ accidentiū. sed qz tales differentie sunt nobis ignote. ideo oportz eas circūloq̄ per ordinē ad actū et obiectū. Nec valet qd̄ alij dicūt q̄ relatio ad obiecta sit extri/ seca ipis potetijs. qz tunc potetie essent de p/

Dicamento relationis. qz semper differentia intrinseca e de eode genere cu illo cui est differentia intrinseca sed manifestu est qz potentie sunt de genere qualitatris. no eni significant potetie ipas relationes sed connotant.

Arguit Idem est obiectu diuersaz potentiaz. ergo potentie non distinguuntur per obiecta. Ans pty. qz idem e obiectu potentie cognitive z appetitiue. **D**om qz potentie non distinguuntur per obiecta materialiter accepta. sz formaliter. p hoc g^o dom e qz quis e idem obiectu materia lit potetie cognitive z appetitiue sibi couincte. no tn e idem obiectu formaliter qz hoc obiectu sub rone cognoscibilis refertur ad potentia cognitiua. et sub rone boni refertur ad appetitiua potetia. qz omia bonu appetit. qd si e bonu delectabile fm sensum tuc in ipm fert appetitus sensitiuus. Si est bonu simpliciter tunc in ipm fert appetitus intellectiuus.

Arguit Si obiecta distinguunt potetias. g^o ubiqz distinguet ipas et sp. Sed hoc no quia id e obiectu sensu exteriorz z sensus cois.

Dom qz obiecta no qlitercngs accepta sz aequata distinguunt potetias. sed qz obiecta particularit accepta adequant sensib^o exteriorib^o. ideo distinguunt sensus exteriores abinuicē sicut color adequat visui. z sonus auditui. z sic de alijs. Ita tn sil accepta adequant sensui coi et ideo distinguunt sensus coem ab oib^o alijs sensib^o. **U**n p^o qz sensibilia p se sunt dnter obiecta sensu exteriorz z sensus cois. qz si accipiantur singulariter tuc sunt obiecta sensu exteriorz. Sz si accipiat sil coiter tuc sunt obiecta sensu cois.

Querit Utr potentie sensitive in diuersis aialib^o diuersaz spez sint vni^o spci vel diuersaz. **D**om qz sunt eiusde spei vt potetia visua in homie z i asino vni^o spci. **D**o pt. p bari autoritate z rone. Autoritate Aresto. qz p ea dicit i capitulo de odore. qz olfact^o e eiusde spei in oibus olfactib^o p coopculu z sine coopculo. id est in respirantibus et in non respirantibus. Et hoc probat ibi. quia ex diuersitate organorum non sumitur dntia specifica sensuum. sed ex dntia obiectoz. Rone sic. qz sic dictu est potentie distinguunt p actus et obiecta. sed sut eade obiecta potetiaz in oib^o aialib^o specificis distinctis. g^o etia sunt eede potetie fm spem vt visus in hoie pcipit colore sicut visus in asino

Arguit Accidentia ppria hnt distinctiones ex principijs. sed sunt alia pncipia i diuersis animalibus. ergo etiam potentie sunt diuersaz speciez. **D**om qz duplices sunt passiones. Queda sunt passiones pprie alicui^o speciei z tales sunt ex principijs speciei. z p consequens

distinguuntur fm principia speciei. sicut risibile distinguit a rugibile per principia vtriusqz. **A**lia est passio qz hnt ex principijs alicui^o communis. z non ex principijs speciei et tales passiones possunt esse vni^o speciei in diuersis speciebus. sic est de potentia sensitua in homine z in bruto. quia tales potentie fluunt ex principijs anime sensitive fm qz hmoi.

Arguit Ex hoc sequeret qz esset vna potentia sensitua fm genus in homine z in bruto.

Dom qz non est inconueniens ab aliquo principio generis fluere aliqua forma specifica. sic patz de dyaphaneitate et albedine. dyaphaneitas eni fluit ex principijs aeris. z aque fm aliqd coe innominatu. sicut dicit Aresto. in capitulo de visu. z tn manifestum est qz dyaphaneitas e forma specifica. Itē albedo est forma specifica. z tn est in diuersis specificis distinctis. sic quis aia sensitua in hoie et in equo sit alter^o speciei. tamē ex ea fluit vna forma specifica scz potentia visua.

Arguit Omnis distinctio fit p principia ergo male dicit qz no debet sumi distinctio per principia. **D**om qz duplicia sunt pncipia. scilicet formalia. z penes talia dnt res specificis distincti. z sic distinguunt pone p p^oas dntes qz dntes qz n cogiscunt circuloqmur p p^oatōez ad act^o et obiecta. **A**lia sut pncipia materialia. z penes talia pncipia accidentia non distinguuntur nisi materialiter. et sic potentie no distinguuntur penes pncipia subiectoz. sz penes pncipia ppria

Ar. Nichil fluit phisice ab aliq^o coi. g^o no pot dicit qz iste potetie sil fluat ab aia sensitua qz est aliqd coe i hoie z i asino. **D**om qz coe caput dupli. **U**no fm intentione coitatis. z sic e vez qz a coi nihil fluit phisice. qz tuc loy^o tractat de coi z no phisice. **A**lio^o accipit coe fm qz etia inuenit i suis inferioribus. z sic a coi aliqd fluit phisice. fm g^o pprie dicta locutione possz sic dicit qz phisice fluit aliqd a pncipijs contractis. sed no fm coem rone. **E**xempli gra. **V**isus i hoie fluit ex pncipijs hois. **V**isus in asino a pncipijs asini. sz no fm illa roem fm qua sunt pncipia hois z asini. sed fm alia generaliore roem scz fm qz illa pncipia sunt pncipia aialis. sed manifestu e qz aial est res phisica.

Quare prio de ali.

Postqz Aresto. dixit d potetijs aie i coi qz ordine d eis sit determinadu. **N**ic determinat singulari d potetijs aie. **E**t prio d potetijs vegetatis. **S**eco d sensitis ibi. determinat at **T**ercio d intellectia. z h^o i. iij. l. i. de pte ar. **Q**uarto d potetia motiua fm locu et hoc ibi. de mouente aut

folia p^o est ob. 170 p^o 171

Liber

Secundus

Arguit videt q̄ ista determinatio nō sit cōueniens. qz p̄mittit potentia appetitiuam. **C**ōm est duplici. Primo q̄ Aresto. principiāly determinat hic de istis p̄tibz s̄m q̄ cōstituit gradū vite sed appetitiū nō constituit gradū vite sicut dictū est. Sc̄do p̄t dici q̄ de terminatio de appetitiuo simul sit cū determinatio de motiui. qz appetitiū est principium motiui sicut infra dicit Aresto. ergo determinat in tercio hui⁹ diuersos esse appetitus quibus differenter possunt aialia moueri. Determinatio ergo de potentia aie. Primo determinat de vegetatiuo p̄pter duas causas positas i textu. Quaz prima est. Illa aia est prior que ē fundamentū aliaz aiaz. Sed aia vegetatiua est h̄mōi. ḡ r̄c. Maior p̄tz qz fundamentū p̄cedit fundatū. Minor p̄tz qz organa sensuum fundant in p̄tibz viuētibz aia vegetatiua. Sc̄da rō stat in hoc. Illa aia est prior que est cōmuni⁹ sc̄z que in pluribz inuenit. sed ania vegetatiua in pluribus inuenit. Minor patet qz inuenit in sentientibus et non sentientibus. Et deinde Aresto. in textu adiungit diffinitio nem aie vegetatiue. Et dicit q̄ aia vegetatiua est s̄m quā rebus inest viuere. Et hoc ideo qz principū r̄ principale principū viuēdi ē aia vegetatiua. Deinde enumerat opa istius anie sc̄z generare et vti alimento. Et est cōsiderādū qz sub ista p̄tula vti alimento comprehendunt duo opa sc̄z opus nutritionis r̄ augmentatio nis. Sicut ergo sunt tres potentie aie vegetatiue. ita etiā sunt tria opa aie vegetatiue sc̄z generare. nutrire augmentare.

Arguit Aia intellectiua est prior. qz est p̄fectior alijs aiaibz. ergo aia vegetatiua nō est prior. **C**ōm q̄ aia intellectiua ē prior s̄m viā p̄fectionis. sed nō s̄m viā generatōis. imo vti licet aia vegetatiua est prior vti p̄batū est.

Naturalissimū enī

Quia nūc dictū est q̄ generare et alimento vti sunt opa aie vegetatiue. p̄nter p̄bat primā partem sc̄z de generare r̄ non fuit necesse p̄bare aliā partem. qz Aresto. circa primā diffinitōē aie q̄ diffiniuit vitā habere posuit duo opa sc̄z nutritionem et augmentatiōē. fuit ergo nūc necesse hic p̄bare aliud opus videlicet generare. Uel p̄t etiā dici q̄ in textu sequēti sc̄z Est autē ania Aresto. p̄bat generaliter. q̄ aia vegetatiua ē principū viuēdi quo ad oīa opa. Probat ḡ sic de generare. Illa opatio que p̄tinet ad oīes viuētes est opatio aie vegetatiue. Sed generare est opus qd̄ spectat ad oēs viuētes tanqz naturalissimū nisi talia viuētia sunt imp̄fecta sicut

pueri qui sc̄z nondū venerunt ad p̄fectū statū viuēdi. vti aialia nouiter genita. vel orbata. i. p̄uata principijs generationis. vel genitalibz siue hoc contingat ex natiuitate siue ex impedito supueniente vti castratione. vel nisi habeant spontaneā generatiōē. i. que vident p̄prie et sponte generari. Dicit sp̄ntaneē p̄ similitudinē. qz vident ex p̄p̄ria voluntate generari et non agens p̄ticularē extrinsecū adiunctū. generant enī talia p̄ solā influentiā corporū celestium ex materia ad hoc disposita. Maior p̄bat qz aie vegetatiue ē vitā dare. Illud ergo qd̄ cōuenit oībus viuētibz hoc ē ab aia vegetatiua q̄ facit vitā. Minorē p̄bat Aresto. qz viuū qd̄ ens creatū appetit assimilari diuino eē. sed talis assimilatio fit p̄ generatiōem. ḡ ē natura le viuētibz appetere generatiōem. Maior p̄tz qz oīa q̄ agūt p̄ naturā agūt p̄pter talē assimilatiōē. Cui⁹ rō ē. qz oē ens creatū ē imp̄fectus in ordie ad diuīnū eē cū ḡ. oē imp̄fectū appetit p̄fici aliq̄ p̄fectōē quā nō h̄z. cū ergo oēs p̄fectio nes sint in deo sic appetit assimilari diuino esse. Circa qd̄ tñ Aresto. distinguit q̄ duplex est finis rei sc̄z finis quo et grā. Intēdit ḡ Aresto. q̄ res viuētes appetit generatiōem sicut finē q̄ q̄ ē forma acq̄lita p̄ generatiōem. sed appetit diuinā similitudinē sic finē grā cū et vltima tñ. Minor p̄tz qz duplex ē p̄ditio diuini esse. Una ē q̄ diuīnū esse ē p̄petuū. Sc̄da ē q̄ diuīnū eē ē cū oīum aliorū. In his ḡ duobz viuētia sūt s̄m deo p̄ generatiōem. P̄tio quo ad p̄petuitatē essendi. qz viuētia nō p̄nt manere eadē numero cū sint corruptibilia. ḡ oīa q̄ p̄petuitas i eis sumat penes sp̄m. qz ḡ p̄ generatiōē sp̄s diffūdit. ḡ p̄ generatiōem aliqd̄ acq̄rit p̄petuitatē q̄ ē cōditio rei. Itē p̄ generatiōem aliqd̄ est cū geniti. Et iō sic r̄ ē cū oīum rez. ita generas est cū geniti. Ex q̄ p̄cludit Aresto. q̄ p̄ generatiōē nē aliq̄ res manet quodāmo p̄petua vel sit p̄petua nō s̄m idē numero. s̄m idē in specie.

Querit Utrū naturalissimū opus i viuētibz sit generare sibi sile. **C**ōm q̄ sic. Et hoc p̄bat tribz rōnibz s̄m q̄ tres sūt modi nature. P̄tio capis natura vti ē principū mouēdi r̄c. Sc̄do capis p̄ specie. Tercio capis vti opponitur huic qd̄ ē violētū. Est ḡ p̄ma rō. Illud est naturalissimū qd̄ cōuenit viuētibz r̄ etiā alijs rebz naturalibz. Sed generare etiā cōuenit alijs rebus naturalibz. ergo est naturalissimū. Minor p̄tz. q̄a ignis generat ignē. aqua aq̄m que sūt pure naturalia. Sc̄da rō. Illud opus d̄ naturalissimū p̄ qd̄ acquiris natura. S̄z p̄ opus generatiōis acquiris natura siue species ergo est naturalissimū. p̄ nutritionem enī p̄seruat

Alia solutio

Primo q̄ d̄ dicitur de vegetatiuo

q̄

Diff. aie b̄c

Notandum est

Hic videtur p̄ p̄p̄riū
vidēdi ē aia vegetatiua

individuū p augmētationē acquirē pfecta q̄sti-
tas individui. cuius ḡ individuum nō sit natura.
sic illa opa nō vocant naturalissima ex pte ter-
minoz. qz nō terminant ad specē. **Tercia rō ē**
Doc est naturalissimū ad qd natura magis in-
clinat. Sed ad opus generationis natura ma-
gis inclinat. ḡ est opus naturalissimū. qz qnqz
natura in detrimentū siue corruptōez individui
nūq̄ cōservare sp̄m. sic Aristo. dicit de lōgitu-
dine z breuitate vite q̄ aialia multi coitus sūt
brenis vite vt passerēs. Et sic op̄ generationis
dicit naturalissimū triplr. **Primo ex pte mate-**
rie siue subiecti. qz in rebz pure naturalibz in-
uenit. **Secdo ex pte termini.** qz natura siue spe-
cies acquirē p generatōez sic dicit scda rō **Ter-**
cio ex pte finis qz ad eā natura inclinat vt ad
finem sicut dicit tertia ratio

Arguitur Si generatio repit in rebz pu-
re naturalibz. ergo nō est opus aie vegetatiue.

Adm q̄ generatō accipit duplr. Uno mō
generalit̄ z sic nō solū repit i rebz viuētibz s̄ etz
in nō viuētibz. z sic nō d̄z generari esse op̄ aie
vegetatiue. **Alio mō accipit generatō specialit̄**
s̄z q̄ sit a pncipio intrinseco z sic est op̄ aie vege-
tatiue. **Triplicit̄ ḡ differt generare qd inuenit̄**
in viuētibz ab illo generare qd ē in pure natu-
ralibz. **Primo qz generatō in viuētibz est a pnc-**
ipio intrinseco. qz semen decessū ab aiali est in
prima potētia ad h̄ q̄ sit ps ipsi viuēt̄ z ideo
tibi d̄z intrinseco nō s̄z actū sed s̄z potētia prima
qz qd paz deest nihil deesse videt̄. **Circa qd scie-**
dū q̄ in hoie l̄ in aiali pfecto ē triplex digestio.
Una est digestio que est i stomacho z ibi sepa-
rat̄ puz ab impuro z impurū mittit̄ ad intesti-
na. puz at̄ mittit̄ p̄ epar. in epate ḡ fit scda di-
gestio z itez sepat̄ puz ab ipuro z t̄li ipuro ge-
nerat̄ crines z vngues in aiali. h̄ aut̄ puz sic re-
lictū mittit̄ in via p̄ cor. z tūc p̄ cordis z po-
tētia nutritia v̄ p̄ distributua fm̄ medicos
in corde ex̄ns distribuit illd̄ nutrimentū sic col-
lectū fm̄ q̄ cōgruit sigul̄ membr̄is **Ista ḡ mate-**
ria sic collecta ē i prima potētia ad h̄ q̄ vniatur
cūlibet membro aialis. **Quia igit̄ natura ma-**
pime intendit p̄seruationē speciei sic mittit̄ vnā
p̄te illi materie q̄ debuit aggenerari cūlibet p̄ti
aialis v̄ viuēt̄ ad vasa seminalia vt ex ea fiat
generatō. **Dicit̄ ḡ illa materia seminalis a qua**
fit generatō intrinseca ipi generati nō fm̄ actū
qz nūq̄ fuit ps generant̄ sed fm̄ primā poten-
tia. qz illa materia est sic disposita q̄ nisi fuisset
transmissa ad vasa seminalia ipsa fuisset vnita
cūlibet p̄ti viuēt̄ **Et ista est causa.** qz ista p̄
seminalis p̄t̄ pducere h̄oem simile genera n

ti h̄ ei sit p virtutes in tali semine existentem.

Arguit̄ In oī generatōne fit resolutio vsqz
ad materiā primā. ḡ ista p̄tus formatiua in se-
mine corrupit̄ z p̄ns nō p̄t fieri generatō s̄z
tute alic̄ seis decessū **Adm q̄ in generatōe vi-**
uentis sūt duo pncipia scz passiuū qd est mā,
ex qua fit generatō. z h̄ in viuētibz amminit̄
traf a matre v̄ ab illo qd habet cōditionē ma-
tris ex t̄li pncipio fit substātia geniti z tūc ē ve-
rū q̄ fit resolutō in tali embrione vsqz ad mate-
riā primā. **Alia ē ps effectiue cōcurrēs ad gene-**
ratōez z amminit̄ra a p̄te. z illa materia sic am-
ministrata nō intrat subaz geniti s̄z solū agit ad
hoc q̄ forma introducat̄ i materiā si fit forma
introducibilis p agēs naturale sic sūt aia ve-
getatiua z sensitua. vel disponit materiā ad h̄
q̄ p agēs supior forma introducat̄. sic cōtingit
in generatōe hois. **Exemplz ad ista ē.** vt in ouo
pull̄ generat̄ ex vitello om̄ sic ex materia. z al-
bumē om̄ ē nutrimentz pulli. **Uit̄ at̄ forma-**
tua cōiungit̄ vitello z tal̄ p̄tus cōstitit̄ in qdā
hūido qd humidū pducro pullo euāescit̄ et
expirat̄. **Et h̄ p̄t̄ aliq̄ correlaria elici.** **Primū**
ē q̄ sicut i nullo effectu intrat cā efficiēs fm̄ sb-
stātiāz. ita nec etiā in generatōe aializ p̄ for-
matiua intrat subaz geniti. **Secdo p̄t̄ elici q̄re**
ples plus sequit̄ q̄tūatē m̄ris q̄ patris. qz m̄
admittit̄ materiā ex q̄ t̄z se q̄tūatē. **Scda d̄ia**
pncipalis qz generatō i viuētibz fit p̄ decessi-
onē semis. sicut plāte generat̄ur ex semie plāte
poris. sic at̄ non ē in generatōe pure naturalū
sed i illis generatō fit p cōuersionē vni i alte-
rū. vt ignis generat̄ ignē in lignis p cōuersionē
lignoz i ignē. **Tercia d̄ia est.** qz p̄tus p quā fit
generatō i viuētibz manet p̄ corruptōez p̄n-
cipal̄ agētis. z iō h̄z eundē effectū que haberet
si pncipale agēs nō esset corruptū. **Sicut at̄ n̄**
est in inaiatis. qz cessante pncipali agēte nō p̄t
fieri generatō. qz talis p̄tus generat̄is nō s̄t eē
separata a generatē sic in viuētibz.

Arguit̄. **Doc qd ē naturale oibus viuēti-**
bz cōuenit oibus viuētibz. sed generatō nō
cōuenit oibus viuētibz sed nutrire. qz vt d̄z
in textu. imperfecta viuētia nō generat̄. neqz or-
bata neqz illa que h̄nt sp̄taneaz generatōez. ḡ
actus nutritōis d̄z esse naturalior. **Adm q̄**
aiqua opatō p̄t dici naturalior duplr. **Uno**
mō extensiuē qz extendit̄ ad plura in quibz in-
uenitur. z sic opatō nutritōis ē naturalior qz
generatō. qz est coior. **Alio mō d̄z aliqua opa-**
tō naturalior intēsiuē. qz s̄ natura magis incli-
nat ad talē opationē. z sic generatō ē naturali-
or. **In quibus enī omia ista opa simul inueni-**

Liber

Secundus

inibi generatio est opus perfecti. tñ a genera-
tione tria excipiuntur scz imperfecta orbata et habet
tia spontanea generationem.

Arguit. Operatio intellectiva est naturalior
qz generativa. qz hō est maxime suus intellectus
qz est sibi magis naturalis. **Adm qz genera-**
re nō dō comparari ad operatōes cuiuscumqz pōne
sed ad operatōes pōnar anime vegetative vt sit
sensus generare sibi ille est naturalissimus ope-
ruz inter ista opa. s. nutrire. augmentare et gene-
rare. et sic cōcedit argumentuz qz nō est p ppo-

Arguit. Nutritio est naturalior. **hinc**
qz ē magis necessaria cū aial sine nutritōe esse
nō pōt. sed bene sine generatōe. qz natura est ma-
gis sollicita circa nutritōem qz generatōem.

Adm qz natura duplicat ē sollicita circa aliqd
Uno mō absolute. et sic est magis sollicita cir-
ca generatōem. qz qñqz p defectū nutritōis dispo-
nit natura materiā p generatōem. **Alio mō natu-**
ra est sollicita circa aliqd ex suppone. et sic est
magis sollicita circa nutritōem qz nutritō subser-
uit ad generatōem. et ideo natura ē sollicita pro
nutritōe vt posset fieri generatō. Et hoc est qd
sub alijs vbis dicit q nutritio capis duplicat

Uno mō absolute et sic natura nō est sollicita
p nutritōem. **Alio mō accipit fm q subseruit ge-**
neratōi. et sic natura est sollicita p nutritōem. Et
per hoc soluit replica qñ arguit. natura p gene-
ratōem totalit corrupit. vtz in multis. qz natu-
ra nō erit sollicita p generatōem sed p nutritōem

Adm qz natura accipit duplicat. **Uno mō**
fm q est in individuo. et eo mō corrupitur per
se. et sic ē vtz q qñqz generatio tendit i corrup-
tionē nature fm q est in individuo. **Alio mō**
accipit put significat spem. et sic natura nun-
qz destruit p generationē sed pseruatur p eam.

Arguitur. Magis naturale est q aliquid
conseruat seipm qz alterum. sed p nutritōem
aliquid conseruat seipsum et p generationē al-
terum. **Dicendum q aliquid conseruat se-**
ipsum dupliciter. **Uno modo in numero.** et h
fit p nutritōem. **Alio modo conseruat seipm**
in specie. et hoc fit p generationem. **Tunc dicē-**
dum est q magis naturale est in omnibus vi-
uentibus q aliquid conseruat seipm in specie.
qz impossibile est seipm conseruare in numero
et ergo inclinatio naturalis est ad hoc q aliqd
conseruet seipsum in specie. quia tñc potest res
in specie pperuari. qd nullo mō potest fieri in in-
diuiduo corruptibili. Et nota q omia ista ar-
gumenta pcedunt cōtra terciā ratiōem positā ad
hoc q naturalissimū opm i viuētibz tē.

Queritur. Quis sit ordo istoz actum. Et
bue est ratō ordinis. **Dicēduz q in istis ope-**

ratōibus potest assignari duplex ordo. s. gene-
ratōis fm quē procedit ab imperfectis ad per-
fecta. et sic actus nutritōis pcedit actum aug-
mentatōis. et actus augmentatōis pcedit
actum generationis. **Sed fm ordinem perfecti-**
onis est ecōtra. Et ratio ordinis sumitur ex tri-
bus rōnibus. **Prima est qz actus nutritōis**
ordinatur ad conseruandū indiuiduuz. actus
augmentatōis ordinatur ad pficienduz indi-
uiduū fm determinatā quantitātē. Actus ge-
nerationis ordinatur ad conseruandū rem in spe-
cie. sicut q species ē dignior et prior indiuiduo
fm viam perfectōis. Ita etiaz generatio qzuis
generatio psupponat nutritōem et augmentati-
onem. **Secunda ratio qz nutritio est primus**
actus fm viam generatōis ex q pcedit pponit
a generatōe et augmentatōe. q generatō est vl-
tima operatio fm viam perfectōis et non ecōtra
Tercia ratio stat in hoc qz p actionē generati-
u i ipsa anima vegetatiua habet cōuententiam
cū aia sensitua. quia sicut anima sensitua p
suas potētias se extendit extra finis subiectum
qz agit in colorem p pōnar visua que est extra
subiectū. sic etiaz p potētā generatiuā ipm vi-
uens se extendit vltra suū subiectū pducendo
genitū qd est extra substantiā generatōis.

Est autē anima cor

Postqz Aresto. ostendit q operatio vegetatiua
est ab anima vegetatiua. **Iā consequenter ostē-**
dit hoc de omnibus operationibus anime ve-
getatiue. Dicebant em antiqui q iste operatio-
nes scz nutritiua et augmentatiua non puen-
rent ex anima. sed ex natura. Et hoc sic pbabāt
qz sicut natura vtit in suis operatōibus quali-
tatibus actiuis et passiuis. sicut ignis calefacit
calore. ita etiaz aia vegetatiua facit suas operatō-
nes p qualitates naturales. **Probat q Aresto**
ti. q aia est principium corporis viuētis in tri-
plici genere cause. scz formalis. finalis. et efficiē-
tis. **Primū probat duabus rōnibus quarum**
prima est. **Illud qd dat esse corpi est forma cor-**
poris. sed aia dat esse corpi. qz aia est forma cor-
poris. **Maioz pz ex diffinitōe forme.** qz forma
est que dat esse rei. **Minorez pbat i ter. qz aia**
dat viuere. sed viuere i viuētibz est esse. **Pri-**
ma ps patet qz sepata aia a corpe corpi nō vi-
uit. **Secda rō est.** **Illud qd est actus corpi ē for-**
ma corporis. sed aia est actus corpi. qz aia est cau-
sa formalis corporis. **Maioz pz qz ois forma**
est actus. **Minorez pz ex diffinitōe aie in qua**
dicit q aia est actus corporis tē.

Arguit. **Viuerē i viuētibz ē opari.** qz nō ē ēē.

Quomodo quod vivere accipit dupliciter. Uno modo pro vivere vita prima, et sic sicut effectum formalem ipsius anime. et nihil aliud est tunc vivere quam esse animam in corpore et informare corpus. Unde dicit Aristoteles primo ethicorum, quod anima et vita idem sunt et sic vivere in viventibus est esse. Alio modo accipit vivere, pro operatione vitali consequente animam existentes in corpore, et sic vivere est operari vitaliter, et sic videre est vivere, aut dicitur vivere et sic de alijs.

Manifestum autem

Consequenter probat secundam partem scilicet quod anima est causa finalis ipsius corporis, et hoc probat. Sicut se habet intellectus practicus in disponendo materiam artificialem, ita se habet natura ad materiam naturalem. Sicut intellectus practicus disponit materiam artificialem propter formam artificialem, et natura disponit materiam naturalem propter formam naturalem. Sed hoc quod est propter alterum est finis eius, et anima est finis dispositionis materie. Et addit Aristoteles, quod non solum anima est finis corporis sed etiam omnium naturalium. Et hoc sic probat, quod si principale est finis instrumentorum. Sed omnia naturalia ordinantur in animam sic que dicitur instrumenta quibus vivunt animata, et anima est finis omnium naturalium. Minor pars, quod plante nutriuntur ex mixtis, et mixta ordinantur in plantas, et animalia nutriuntur plantis, sic plante ordinantur in animalia, et homo nutriuntur ex animalibus, sic animalia ordinantur in hominem, et sic patet quod homo est finis omnium naturalium. Sed addit Aristoteles, quod duplex est finis, scilicet quod est gratia cuius. Per quam distinctionem intendit quod anima non est finis simpliciter ultimum ipsorum naturalium sicut finis gratia cuius, sed est finis qui mediante natura tendunt in deum sicut in fines gratia cuius. Unde dicitur in ecclesiastico, Omnia propter seipsum creavit dominus, et sic ipse est simpliciter finis omnium naturalium quod omnium rerum creaturarum.

Querit Utrum homo possit dici finis omnium rerum. **Q**uomodo quod sic, quod quodammodo omnes res create sunt propter hominem. Sunt enim in rebus quedam res artificiales, quedam naturales, quedam supernaturales sive spirituales. Sed omnes iste res sunt propter hominem, et homo est finis omnium rerum creaturarum. De rebus artificialibus dicit Aristoteles, quod philosophorum, quod homo est finis omnium artificialium. Et ratio illius est, quod artificialia sunt ab intellectu humano, et ideo fiunt in iumentum naturalium, et ubi naturalia deficient artificialia iumentum. Et ideo si sunt aliqua per arte quibus homines non iumentum, vel quibus ad subiectum artificialium, vel quibus ad modum faciendi artificialium, non debent dici artes sed abusiones. Et ideo ars faciendi taxillas est prohibita quod illis homines ut in plurimum abutuntur. In hoc secundo Aristoteles dicit quod ho-

mo est finis omnium naturalium, quod homo ex omnibus naturalibus iumentum Junat ei ex celo et terra et ex alijs elementis et omnibus mixtis. Sed quod homo est finis subiectum spiritualium nullibi ponitur ab Aristoteles. Sed sanctus Thomas hoc idem probat sic in secundo scripto, quod subiectum spirituales vel sunt bone et in bono firmate, et sic administrant hominibus et sic sunt propter homines sicut ministri. Et hoc est quod dicit apostolus quod ille subiectum administratorum spiritus sunt propter eos qui hereditate capiunt salutis. Aut subiectum sunt in malo obstinate, et tunc tales subiectum propter hominem per accens ad exercitia quod pro hoc quod homo resistit tempore peccatoribus et malicys talium spirituum sic accipit bonum victoriae et meriti.

Ut vero et unde principium

Hic consequenter Aristoteles probat terciam partem scilicet quod anima est principium et causa efficiens corporis. Et hoc sic probat. Omnis forma corporis naturalis est principium corporis. Sed anima est forma naturalis, et est principium corporis finis quod in corpore est motus. Maior pars exemplari, quod forma ignis est principium motus ignis. Sed minor est manifesta. Sed posset aliquis dicere quod motus qui sunt in corpore animato sunt a natura. Sic addit Aristoteles, quod isti motus sunt solum in viventibus et habentibus animam. Et hoc sic arguit. Illi motus sunt ab anima qui solum inveniuntur in habentibus animam sed isti motus solum inveniuntur in habentibus animam sed motus localis progressivus et motus finis augmentum et decrementum quod nihil sentit nisi quod habet animam neque aliquid auget et decrescit nisi quod aliquid. Unde nihil aliquid quod non coicet vita, et de primo ad ultimum hoc aliquid solum quod habet animam.

Querit Utrum anima sit causa et principium corporis in triplici genere cause. **Q**uomodo quod sic ut patet in textu, scilicet in genere cause efficientis formalis et finalis.

Querit. Formatur efficiens nunquam coincidit in uno numero, et si anima est forma corporis non potest esse causa efficiens eius. **Q**uomodo quod forma et finis non coincidit in idem numero in ordine ad eundem effectum sed bene in ordine ad diversos effectus sicut est hic. Et hoc sic patet, quod corpus accipit dupliciter. Uno modo finis quod est absolute animatum, et sic anima est causa formalis, quod habet esse animatum est ab anima. Alio modo accipit quibus ad eius organizationem augmentum et perfectionem secundas que etiam sunt in corpore et sic est causa efficiens. Et hoc est quod alij dicunt, quod anima est causa formalis corporis quibus ad actum primum sed est causa efficiens in ordine ad actum secundum.

Querit. Anima non est causa efficiens perfectio

nus fm qd ptes hnt aliā r aliā influentiam ad influentiam aie nobilis. r ideo i celo sumūtur ille dñe que sunt fm diuersas ptes i diuersis ptribus. Est eni alia ptes in polo artico et antartico fm quas sumit sursuz r deorsuz. Itē est alia ptes in oriente r occidente fm quas sumūtur dextrū r sinistrū. Itē alia est ptes i meridie et septentrione fm qs sumūtur añ r retro. sicut ptes scdo celi. Sed i vniuerso corruptibili sicut in elemētis sumit sursuz r deorsum fm motū locale grauū r leuiū. Sed in aiatis sumit iste dñe ptes fm opa vitalia. sumūtur eni sursuz r deorsuz fm motū alimentū. qd hoc ē sursuz vbi aiatus recipit nutrimentū. et hoc est deorsuz vbi mittitur supflua. Sed añ et retro sumūtur fm motū sensatōis. qd hoc ē ante vbi vigēt sensus. r hoc ē retro vbi non vigēt sensus. Sed dextrū r sinistrū sumūtur fm motū locale in aiati. qd hoc est dextrū vbi naturaliter incipit motus. Et hoc sinistrū vbi naturaliter desinit motus. Et qbus pz in quib⁹ inueniuntur iste dñe ptes fm in oibus hntibus nutrītōes inueniuntur sursuz r deorsuz. r i oibus hntibus sensuz ante r retro. r in oibus habentibus motū locale dextrū r sinistrū. In quibus at sil inueniuntur sicut i pfectis aiatibus sibi etiā inueniuntur omīs dñe ptes. Secūda rō est. si in aliq viuēte sunt sil ignis r terra. tunc sequitur qd hoc viues nō possit pmanere in sua ptes. Qd sic pbat. qd ignis r terra sunt dña. r naturaliter mouētur ad contraria loca nisi aliqd cōtineat ea. opz qd aliquid ponere in viuēte qd ptes illa dña sicut aiāz. qd aiā dñi dñi cā augmentatōis nō ignis r terra.

Arguit. Nutrimenta mouētur deorsuz. salte grossiora r subtiliora sursuz qd sequit qd ex natura terre r ignis fiat nutrītō. Qd dñm qd dispositio nutrimenti fm calidū r frigidūz subseruit bene nutrītōni. qd oz grossiora p grossiora nutrimenta nutrizi. eni nutrītōis cā non est dispositio nutrimenti sed aiā que mittit nutrimenta ad diuersa loca.

videtur autem qui

Hic ponit scds error circa aiāz vegetatiāz qui est Democriti qd dicit qd nutrītō r augmentatio sūt a natura ignis r n p aiāz vegetatiāz. Difert qd hec opinio ab opinione Empedoclis qd ipē dicit nutrītōes fieri ab igne r terra sil. Sz Democritus dicit nutrītōes fieri solū ab igne. Et hoc sic pbat. qd nutrītō r augmentatio sūt p calozē naturale. oportz ei alimētum decoqui anteqz vniat substantie aliti. sed calor ē ab igne

ignis est cā nutrītōis r augmentatōis.

Hic autem concavitur

Hic pbat p. et p. dicit qd ignis siue calor ignis ē bene cōcausa. i. instrumentalis cā nutrītōis. qd sicut dicitur ē. ne cesse est cōcurrere calozē ad nutrītōes. sed non pot dicit qd ignis siue calor sit pncipal cā nutrītōis r augmentatōis. qd tūc viues naturaliter accipet quācumqz indetermiatāz qstitatez per nutrimentū. qd ignis crescit i infinitū appositō psubstibili. Sz h est impossibile. Qd oim natura cōstantiū certus ē i in in⁹ magnitudinis et augmenti. Est qd tal certitudo siue determinatō qstitatez nō ab igne. qd ignis fm se non hz certū terminū est qd ab aiā. determinare qd rem non spectat ad materiā que est de se incerta sed spectat ad formā que est de se determinata r pfecta

Arguit. Entia naturalia sunt determinata ad minimū r maximū. pmo p hōz. qd non pot ignis crescere in infinitū. Qd dñm qd ignis capis tripliciter. Uno mō ex pte sue materie. r sic ignis nō pot crescere in infinitū. qd est determinata materia i vniuerso qd est ignibilis qd materia que pot fieri ignis est materia elemētōrū et mixtoz. r supposito qd illa essent pueria i igne adhuc ignis eet finitus. Alio mō capis ignis fm qd est ps totius vniuersi. r sic itez non pot esse infinitus. Et hoc id qd si ignis esset in finitus tūc destrueret totum vniuersū. qd conuerteret omīs ptes vniuersi in suā naturāz. Et qd vniuersū pstitit in ordine partū diuersaz sic cessaret vniuersū r soluz esset ignis. Tertio mō capis ignis ex pte sue forme. r sic ignis nō habet determinatōē ad certā qstitatez. r sic loqitur hic Aresto. sic autē hz omne aiatus materiam determinate qstitatez. qd in aiatis non pot ee materia indetermiate qsta qd si eet indetermiate qsta tūc aiā nō in formaret illā materiā. Ex emplī gfa. Repugnaret hōi ex pte aie huāne qd suuz corpus eet indetermiate qstitatez. qd n haberet opationes suas. sed h non repugnat igni. qd ignis ex pte sue forme nō restringitur ad certā materiā seu ad certā qstitatez materie. Intellectus qd textus ē. qd ignis crescit i infinitum ex pte sue forme. qd non repugnat siue forme qd sit in materia indetermiate qsta. sed aiata requirunt certā materiā ex pte forme. Etiaz dñm qd ista ppo est cōditionalis ē ambe ptes sunt false. r tñ tota pditionalis est fa. Sicut etiā si igni apponeret psubstibile infinitū ignis cresceret i infinitū

Hic pbat p. et p. dicit qd ignis siue calor ignis ē bene cōcausa. i. instrumentalis cā nutrītōis. qd sicut dicitur ē. ne cesse est cōcurrere calozē ad nutrītōes. sed non pot dicit qd ignis siue calor sit pncipal cā nutrītōis r augmentatōis. qd tūc viues naturaliter accipet quācumqz indetermiatāz qstitatez per nutrimentū. qd ignis crescit i infinitū appositō psubstibili. Sz h est impossibile. Qd oim natura cōstantiū certus ē i in in⁹ magnitudinis et augmenti. Est qd tal certitudo siue determinatō qstitatez nō ab igne. qd ignis fm se non hz certū terminū est qd ab aiā. determinare qd rem non spectat ad materiā que est de se incerta sed spectat ad formā que est de se determinata r pfecta

Arguit. Entia naturalia sunt determinata ad minimū r maximū. pmo p hōz. qd non pot ignis crescere in infinitū. Qd dñm qd ignis capis tripliciter. Uno mō ex pte sue materie. r sic ignis nō pot crescere in infinitū. qd est determinata materia i vniuerso qd est ignibilis qd materia que pot fieri ignis est materia elemētōrū et mixtoz. r supposito qd illa essent pueria i igne adhuc ignis eet finitus. Alio mō capis ignis fm qd est ps totius vniuersi. r sic itez non pot esse infinitus. Et hoc id qd si ignis esset in finitus tūc destrueret totum vniuersū. qd conuerteret omīs ptes vniuersi in suā naturāz. Et qd vniuersū pstitit in ordine partū diuersaz sic cessaret vniuersū r soluz esset ignis. Tertio mō capis ignis ex pte sue forme. r sic ignis nō habet determinatōē ad certā qstitatez. r sic loqitur hic Aresto. sic autē hz omne aiatus materiam determinate qstitatez. qd in aiatis non pot ee materia indetermiate qsta qd si eet indetermiate qsta tūc aiā nō in formaret illā materiā. Ex emplī gfa. Repugnaret hōi ex pte aie huāne qd suuz corpus eet indetermiate qstitatez. qd n haberet opationes suas. sed h non repugnat igni. qd ignis ex pte sue forme nō restringitur ad certā materiā seu ad certā qstitatez materie. Intellectus qd textus ē. qd ignis crescit i infinitum ex pte sue forme. qd non repugnat siue forme qd sit in materia indetermiate qsta. sed aiata requirunt certā materiā ex pte forme. Etiaz dñm qd ista ppo est cōditionalis ē ambe ptes sunt false. r tñ tota pditionalis est fa. Sicut etiā si igni apponeret psubstibile infinitū ignis cresceret i infinitū

Arguit. Entia naturalia sunt determinata ad minimū r maximū. pmo p hōz. qd non pot ignis crescere in infinitū. Qd dñm qd ignis capis tripliciter. Uno mō ex pte sue materie. r sic ignis nō pot crescere in infinitū. qd est determinata materia i vniuerso qd est ignibilis qd materia que pot fieri ignis est materia elemētōrū et mixtoz. r supposito qd illa essent pueria i igne adhuc ignis eet finitus. Alio mō capis ignis fm qd est ps totius vniuersi. r sic itez non pot esse infinitus. Et hoc id qd si ignis esset in finitus tūc destrueret totum vniuersū. qd conuerteret omīs ptes vniuersi in suā naturāz. Et qd vniuersū pstitit in ordine partū diuersaz sic cessaret vniuersū r soluz esset ignis. Tertio mō capis ignis ex pte sue forme. r sic ignis nō habet determinatōē ad certā qstitatez. r sic loqitur hic Aresto. sic autē hz omne aiatus materiam determinate qstitatez. qd in aiatis non pot ee materia indetermiate qsta qd si eet indetermiate qsta tūc aiā nō in formaret illā materiā. Ex emplī gfa. Repugnaret hōi ex pte aie huāne qd suuz corpus eet indetermiate qstitatez. qd n haberet opationes suas. sed h non repugnat igni. qd ignis ex pte sue forme nō restringitur ad certā materiā seu ad certā qstitatez materie. Intellectus qd textus ē. qd ignis crescit i infinitum ex pte sue forme. qd non repugnat siue forme qd sit in materia indetermiate qsta. sed aiata requirunt certā materiā ex pte forme. Etiaz dñm qd ista ppo est cōditionalis ē ambe ptes sunt false. r tñ tota pditionalis est fa. Sicut etiā si igni apponeret psubstibile infinitū ignis cresceret i infinitū

Hic pbat p. et p. dicit qd ignis siue calor ignis ē bene cōcausa. i. instrumentalis cā nutrītōis. qd sicut dicitur ē. ne cesse est cōcurrere calozē ad nutrītōes. sed non pot dicit qd ignis siue calor sit pncipal cā nutrītōis r augmentatōis. qd tūc viues naturaliter accipet quācumqz indetermiatāz qstitatez per nutrimentū. qd ignis crescit i infinitū appositō psubstibili. Sz h est impossibile. Qd oim natura cōstantiū certus ē i in in⁹ magnitudinis et augmenti. Est qd tal certitudo siue determinatō qstitatez nō ab igne. qd ignis fm se non hz certū terminū est qd ab aiā. determinare qd rem non spectat ad materiā que est de se incerta sed spectat ad formā que est de se determinata r pfecta

in contrarium s; ipm alimentu mutat in sub-
 stantia aliti. ergo est contrarietas int alimentum
 z alitum. Maior pz. v. phoz Minor pbatur
 qz oportet alimentum decoq p calore stomachi z
 alioz mebroz. Secda ro e. Dis passio fit a co-
 trario. qz sic pz p Aresto. pmo de generatõe. file
 non patitur a sibi s; a contrario. s; alimentum pati-
 tur ab eo qd alitur. s; alimentuz e contrariuz ali-
 to. h; se ergo alimentuz ad alituz sic materia ad
 edificatore. qz sic materia patitur ab edificato-
 re ita alimentum ab alito. sed pprie edificator
 non patitur sed ducit de ocio ad actum.

Utruz autez alime

Hic soluit questione pri^o mota. Et vult qz qli-
 bet illaz opinionu h; aliqd veritatis. capitur
 eni alimentum duplr. Uno mo quando in prin-
 cipio coniugit alito an decoctione. z tuc alimen-
 tum est cotrariu alito qz h; in se aliqs qlitates q; s
 oportet expelli anqz vniat alito. Alio mo capif
 alimentu fm qz ia decoctu est p calore naturaler
 pparatu conformit ad dispoes aliti. z sic alim-
 tum est simile alito. qa tunc habet coformes q/
 litates.

Arguitur. Substantie nihil est contrariu. s;
 alitu no est cotrariu alimeto. **Adm** qz substa-
 tie capiut duplr. Uno mo fm suu ee pcise sub-
 stantiale. z sic substantie no est aliqd cotrarium.
 Alio mo capiut substantie fm qlitates q in eis
 sunt. z sic substantie est aliqd cotrariu. sic eni dic
 Arest. scdo de generatõe qz elementa sunt cotraria
 qz qlitates que in eis sunt sunt cotrarie.

Quoniam autem ni

Postqz Aresto. determinauit in generali de alim-
 to coseqnter determinat de alimeto in speali fm
 qz se; puenit diuersis potetys z opatonib^o ipi^o
 aie vegetatiue. Et pmo quo est obiectuz pone
 nutritiue. Secdo quo est obiectu pone augme-
 tatiue. Tercio quo pone generatiue. Intendit
 ergo qz obiectu pone nutritiue est alimentu fm
 qz pona animatu. Et hoc pbatur sic. qz i potetys
 actiuis tale est obiectu in pona qlis est ipa po-
 tentia actiua in actu. S; ipm vniat hns po-
 tetia nutritiua est actu aiatu. ergo etiã ei^o obie-
 ctu erit alimentu fm qz pona aiatum. Circa ma-
 iore consideranduz e qz est d;na inter pona ac-
 tiuas z passiuas qz potetie actiue ducunt ipm
 obiectu ad hoc qz obiectuz fiat file pone. Exem-
 pli gra. pona nutritiua q est actiua facit nutri-
 mentuz qd pona est aiatus ee actu aiatum. S;
 in potetys passiuis obiectum ducit pona; ad

actuz. z io tale est obiectuz in actu qlis e virt^o
 in pona. Exempli gra. Chius est talis pona q/
 lis est color in actu.

*Hic dicitur de pona qz
 i dicitur de augmentatõe
 p perfectõe. cum d;
 dicitur de pona qz
 apt^o qz pona s; ipi*

Est autem alterum

Hic Aresto. ont quo alimentuz e obiectuz pone
 augmentatiue. Et vult qz alimentuz fm qz est aima-
 tu; qstuz e obiectu pone augmentatiue. **Ad** sic pz
 qz alimentuz e alter fm qz in se h; substantia z h;
 qz in se h; aliqua qstitate. **Secdo** ei qz i se h; ali-
 qua substantia sic e obiectu pone nutritiue q mu-
 rat alimentuz in substantia aliti. **Secdo** at qz i alim-
 to est aliq qntitas sic ptinet alimentuz ad pona; z
 augmentatiua sic e^o obiectuz. qz sic augmentat ipm
 alituz z io nutritum no sp se h; ad alituz vt
 obiectuz pone augmentatiue. qz oportet sp vi-
 uens nutrir. sed no semp augmentari.

Et generationis

Hic pnr ont quo alimentuz est obiectuz pone
 generatiue. Et vult qz alimentuz fm qz est factiuu
 silis in specie est obiectum pone generatiue. Et
 hoc io qz p generatõnem no pt aliqd seipm ge-
 nerare sicut aliqd alit seipm z augmentat seipm.
 Sed oportet qz p pona; generatiua generet
 aliq alia substantia. qz nihil generat seipm sed
 saluat. qz dum aliqd est. no generatur. sed tunc
 generat qn no est ergo oportet dicere qz alimen-
 tum fm qz est factiuu simil in specie sit obiectu
 potetie generatiue.

Arguit. Hoc qd est factiuu simil in specie
 no est alimentu pbatur qz est supfluu alimeti si-
 ue semẽ. ergo no est alimentu. **Adm** qz virt^o
 semialis q est factiua similis in spe accipit du-
 plr. Uno mo fm suã ppria natura. z sic e ali-
 mentu. qz illa materia sicut pus dictu est i sua
 natura hnt disposita qz suu; z iuncta cuilibet
 pti anialis. qz est materia terciẽ digestiõis z
 vocat fm medicos chylus. Alio mo accipit h;
 semẽ ex ordinatõe nature z tuc d; supfluu ali-
 menti. qz nata segregat illã materiã ab alia ma-
 teria que est nutritum fm re sic pus dictu est

Quare huiusmodi

Postqz determinauit de obiecto pona; vegetati-
 uaz. Hic pnr determinat de ipsis potetys. Et
 diffinit pona; nutritiua. qz ex illa diffinitõe
 facit pt haberi diffinitio augmentatiue z etiã z
 generatiue. Potetia nutritiua est potentia po-
 tens saluare suum subiectu fm qz huiusmodi. si-
 cut eni dictu est. pone diffinit p act^o. cu ergo
 actus pone nutritiue sit cõseruare indiuiduz
 ideo pona nutritiua sic bene diffinit. Et ex illa

*Hic dicitur p de potetys
 aut vegetatiue
 diff^o pone nutritiue*

spectat ad potentiam nutritiuam. Tercia est p qua ducitur ad esse perfectum et hoc fit p potentias augmentatiua.

Arguitur Iste poene sunt naturales ergo no sunt poene anime que est supra natura. **D**icendum q dupliciter aliqua poena dicitur naturalis. Uno modo quia oritur ex re pure naturali. et sic poena calefaciendi in igne dicitur naturalis. Et sic est verum q nulla poena aie dicitur naturalis. Alio modo dicitur aliqua poena naturalis p similitudine quia est in animatis et tamen habet similitudinem cu potetis pure naturalibus. et sic potetie vegetatiue pnt dici naturales. qz iste poene habent effectus similes cu effectibus naturalibus in tribus. Primo iste poene hnt effectus siles cu effectibus naturalibus qz sicut natura dat eegritatem et cōseruatiōem sic etia anima vegetatiua p tres poenas sicut dicitur est. Uex est tñ q ille opationes sunt altiori modo in aiatis qz in pure naturalibus. **S**ecda similitudo est quia iste poene aie in suis opationibus vtuntur qualitibus naturalibus sicut poena nutritiua vtit calore ad dirigendū cibū in stomacho. Tercio dicunt poene naturales qz no obediunt rōni sic alie poene sensitiue que ad minus nate sunt ad obedire rōni. Pōt eni homo videre et audire si velit. nō aut nutrirī si velit.

Arguitur. Plures sunt potetie anime vegetatiue qz tres. pbatur qz est aliqua potetia retentua attractiua digestiua et expulsiua. pbatur qz vbiqz sunt diuersi actus ibi sunt diuersae potetie sed hic sunt diuersi actus ergo. **D**icendum q duplices sunt actus. Quidam sunt oino disparati et diuersi sicut sunt videre et audire et sic de alijs. et sic est verum q tales diuersi actus spectant ad diuersas potentias. Alij sunt actus adinmicē subordinati qz sil reducuntur ad vnū actus pfectū et tales nō diuersificāt potetias vt recipe spem sensibilem et diiudicare p eā spectat ad vnā poenam sevisiuā. Per hoc ergo dōm ē q isti actus sil reducuntur ad nutritiōem. necesse est ei q si aial debeat nutrirī q retineat cibuz in loco digestiōis. **S**ecdo requiritur qz digerāt cibū. Tercio requiritur qz cibū digessit trahatur ad partes aliti. Quarto requiritur expulsiō supfluoꝝ. qz ergo oēs isti actus subordinati cōcurrūt ad nutritiōem sic nō diuersificāt poenam nutritiuā.

Arguitur. Ex isto sequeretur q potetia augmentatiua et nutritiua essent vna potentia. qz actus illaz semp adinmicem cōsequuntur. Dicendum q augmentatio capitur dupliciter. Uno modo pprie sic hoc dicitur augmētari qd recipit maiore qritate qz vnqz prius hnt

et illa solū est in vniuersis vbi plus cōuertitur i substantia aliti qz amissus fuit. et sic accipitur h augmentatio. Alio modo accipitur iprope fm qz dicitur augmētari qd est maius qz immediate an hoc fuit. et sic est verum q ad oēm nutritiōem sequitur augmentatio. qz post cibū acceptū aial ē maius qz immediate an hoc fuit. et illo modo augmētatiō nō est actus poene augmentatiue. Paret ergo q augmentatio pprie dicta et nutritio inseparabiliter se nō cōsequuntur. Si tñ cōsequantur ad inuicē adhuc nō tenet argumētū. qz illa opa q in nutritiōe inueniūtur respectū obiectū fm vnā rōem. respiciūt eni obiectū fm q poena aiati. h augmentatiō et nutritio non respiciūt eodē modo alimentū qz nutritio respiciat alimentū fm q potentia aiatum. Sed augmentatiō respiciat alimentū fm q poena aiatus qritū. sed qz qritas distinguitur a substantia ergo nutritio et augmentatio distinguuntur.

Queritur. Vtrum ad omnē nutritiōem sequitur augmentatio. **D**icendum q capiēdo augmentatiōem improprie tunc ad omnem nutritiōem sequitur augmētatiō vt prius patuit.

Queritur. Quot sunt in nutritiōe et quid significat nutritio. **D**icendum q quattuor sunt in nutritiōe ex parte alimenti sui et obiecti. Primum est alteratio nutrimenti que fit per calorem naturalem ipsius animati. et fit in aliquo determinato tpe. **S**ecdo in fine alteratiōis est expulsiō forme alimenti qz alteratio p calorem disponit alimentū ad corruptiōem. Tercio est introductio forme aliti. Quarto est vnio ipsius nutrimenti ad formā aliti. Et ista tria vltima fiunt in instati tpe qz vnus vnus pcedat alterū fm ordinē nature. **D**ōm est ergo ad qsitum q nutritio significat vltimūz puta vniōem nutrimenti ad nutrītū. Et hoc est qd dicitur solet q nutritio est quedā partialis generatiō. qz sic p generatiōem acquiratur tota sba ita p nutritiōem ps sbe.

Arguitur. In inaiatis eadē vtute datur substantia et qritas ergo in aiatis p eadē poenam datur virtus generatiua et etia nutritiua. cōtinentia simili. **D**icendum q non est simile qz generatio in animatis est a principio intrinseco. s. a semine qd in proxima poena fuit ad hoc q vniretur corpi. oportet ergo esse vnā potetia in animatis p qua hoc semen pparat. s. poenam generatiua. Sed sic nō est in inanimatis qz in animata nō generat p reisione seminis sed p hoc q conuertit alter in suam naturam. et ideo non oportet ibi persistere aliquā potentiam generatiua. et sic p vnā potentia dantur substantia et qritas.

Liberal

Queritur. Quē ordinē habēt iste poñe.
Ddm q̄ in viā generatōis nutritiua est p̄ma.
Secda est augmētatiua. ⁊ Tercia generatiua.
Sed fm viā p̄fectōis ecōtra est.

Arguitur. Potētia nutritiua h̄z digno ob-
iectū q̄ augmētatiua q̄ potētie nutritiue ob-
iectū ē substantia ⁊ augmētatiue q̄ntitas ergo ⁊c.
Ddm q̄ potētia augmētatiua nō h̄z nudā q̄nti-
tate p̄ obiecto sed substantiaz q̄nta q̄ntitas ergo sub-
stantia sit dignior q̄ntitate tñ substantia q̄nti-
ta est dignior ipsa substantia q̄ q̄ntitas addit
aliquā p̄fectōem ipsi substantie.

Queritur. Utrū iste potētie vegetatiue i di-
uersis aiatis sint vni sp̄ci vel diuersaz sp̄eruz
vt in hoīe ⁊ in asino. **Ddm** q̄ sunt diuersaz
sp̄er q̄ potētie distinguūt p̄ obiecta. sed ē aliud
obiectū potētie nutritiue in hoīe ⁊ in asino et
in alijs aiatis q̄ in hoīe obiectū poñe nutriti-
ue est alimentū fm q̄ est in poña aiati aīa rōna-
li. Sed in asino obiectū poñe nutritiue est ali-
mentū poña aiatum aīa rudibili ⁊ sic de alijs
aiatis. Potētia aut nutritiua in arborē ē h̄ns
obiectū qd ē alimentū fm q̄ poña aiati fm spe-
cie illius arboris. Sili est ddm de poña augm-
tatiua ⁊ generatiua. Est enī manifestū de poña
generatiua q̄ in hoīe est poña generatiua hoīs
⁊ in asino est poña generatiua asini.

Arguitur. Potētie augmentatiue in diuer-
sis h̄nt idē obiectū ergo nō distinguūt sp̄e pro-
bat. q̄ q̄ntitas est eiusdem sp̄ci in diuersis ai-
tis **Ddm** q̄ nudā q̄ntitas nō est obiectū potētie
augmentatiue s̄z corp̄ aiati q̄ntū. Iā manifestū
est q̄ est aliqd corp̄ aiati in aiatis diuersaz spe-
ciez. Secdo pōt dici q̄ q̄ntitas accipitur du-
pliciter. Uno mō fm se ⁊ absolute ⁊ sic q̄ntitas
nō respiciat poñam augmentatiua sic enī p̄t esse
vni sp̄ciei in diuersis aiatis. Alio mō q̄ntitas
accipitur fm q̄ habet ordinē ad diuersas figu-
ras resultatē ex q̄ntitatib⁹ in diuersis aiatis
⁊ sic q̄ntitas in diuersis aiatis est diuersaz spe-
ciez q̄ q̄ntitas h̄z aliā figurā in hoīe q̄ in ali-
no vel in leone. Et sic poña augmentatiua res-
picit quantitatem.

Arguitur. Potētia localit motiua in aiati-
bus diuersaz sp̄ciez est eiusdez sp̄ciei. ergo iste
poñe vegetatiue. p̄na tenet a silī. **Ddm** q̄ nō
est silī. q̄ poñe localit motiue h̄nt idē p̄mūz
principiūz qd est cor vel aliqd p̄portionabile
cordi. sed nō h̄nt eadez instrumta q̄ p̄ alia in-
strumta fit ambulatō ⁊ p̄ alia natatio ⁊ vola-
tio. Sed in potētijs vegetatiuis p̄cipiū di-
stinctiū est obiectū ⁊ hoc nō est eiusdez rōnis
in aiatis differētib⁹ sp̄ciei. sicut dictū est.

*Itē nō se q̄ntitas p̄tē a suo silī
h̄z nō a suo p̄mo quā d̄ p̄tē
p̄p̄tē q̄ntitas p̄tē d̄na rōnis p̄tē*

Secundus

q̄ d̄m̄at de potētijs vegetatiuis

Determinatis autē

Postq̄ Aresto. determinauit de aīa vegetatiua
⁊ de potētijs eius. Sic p̄nt vult determinare de
potētijs sensitivis. Et diuidit in duas pres
q̄ primo determinat de sensu ⁊ sensibili in cōi.
Secdo de sensibilibus in sp̄ali. Et hoc ibi. Lu-
ius sensus visus. Circa p̄mū p̄mo cōtinuat
dicta dicendis. Et dic q̄ determinatis his. i. dic-
to de potētijs vegetatiuis. Ddm est de oī sensu.

Sensus autem in

Dic p̄nt Aresto. ponit cōem cōditōez pueni-
tem oī sensui. Et dicit q̄ sensus est virt⁹ passiuā
q̄ sensatio videt esse quedā alteratio sed altera-
tio est cū quadā passiōe. ergo sensus est virt⁹
passiuā. Et circa hoc Aresto. ponit alioz p̄hoz
errores q̄ dicebant simile p̄ silē sentiri. ⁊ p̄ns
sensus haberet actu in se sensibile aīq̄ sentiret.
Quā quidem opinioez rep̄obatur Aresto. dua-
bus rōnib⁹ p̄ quarū intellectu est sciendū. Nō
antiq̄ dicebant q̄ res sensibiles existerent i sen-
sibus fm esse naturale. Exempla grā Visus ēc̄
realiter composit⁹ ex oib⁹ colorib⁹ sic q̄ actu ha-
beret albedinez nigredinez ⁊ sic de alijs colorib⁹.
Et si sic tūc sensus nō esset virt⁹ passiuā q̄ non
oporteret sensum suscipere similitudinez a sensi-
bili. Aresto. ergo p̄cedit duab⁹ rōnib⁹ p̄tra istaz
opinioez. Quaz p̄ma est. Si sensibilia actu
sunt in sensu. tūc ipoz sensum erit sensus. i. sen-
sus fm se accepti deberent sentiri sicut visus de-
beret sentire seipm. q̄ tūc sensus sentit q̄ h̄z su-
um obiectū p̄ns. S̄z fm antiq̄s sensibile sp̄ est
p̄ns sensui ergo. ⁊c. Secda rō est si sensibilia ac-
tu essent in sensib⁹ tūc fieret sensatio sine sensi-
bilib⁹ exteriorib⁹. Sed hoc patz esse manifeste
falsum. q̄ visus nō videt sine ext. riori colore.
Reprobata ista opinioez p̄cludit veritates. s.
q̄ sensibilia nō sunt actu i sensu s̄z tñ in poña
Et hoc p̄bat p̄ simile. q̄ sicut cōbustibile non
cōburnt a seipo sine cōbustiuo q̄ si sic tūc non
oporteret ignez applicari ad cōbustibile. sic ec̄
sensus nō sentit seipsum absq̄ exteriori sensibi-
li. oportz ergo q̄ sensus sit virt⁹ passiuā ⁊ moue-
atur ad actum p̄ extenus sensibile. sicut visus
p̄ colorem. ⁊c.

Arguitur. Simile p̄ silē cognoscit q̄ antiq̄
bene dixerit q̄ in oī cognitōe silē a suo silī cog-
noscat. **Dicendum** q̄ duplex est silitudo.
Quedā est in natura sp̄ciei sic ignis est silis
igni. ⁊ sic est falsum q̄ aliqd cognoscitur p̄ suū
simile ⁊ iō intellectū istū rep̄obatur Aresto. q̄ nō

In intellectu est et in potentia
In potentia in potentia
In potentia in potentia

Liberal

Secundus

Postquam Aresto. probavit quod sensus est virtus passiva quae vult ostendere quomodo reducitur de potentia ad actum. et hoc de duplici potentia. Dicit enim inferius quomodo potentia sensitiva reducitur ad actum de potentia remota et propinqua. et quod potentia cognoscit ex actu. Iam distinguit quod dupliciter aliquid est in actu. Vult quod ad primum quod dupliciter dicitur aliquid sentire. Uno modo quod habet potentiam sensitivam sic auditivam vel visivam esse in anima secundum illas potentias non operari sicut dormiens dicitur videre audire. et. Alio modo dicitur aliquid sentire de re actu sentit per sensum ut ille dicitur videre qui actu operatur per potentiam visivam diiudicando de colore. et quod sentire primo modo habet potentiam ad sentire secundo modo. ideo sentire primo modo potest etiam dici in potentia.

Primum quidem igitur

Hic Aresto. remouet unam tacitam questionem quod posset aliquis dicere quod sensatio est quoniam sensus actu patitur. nunc autem dicitur quod sensatio fit quoniam sensus est in actu. Rndet Aresto. quod sensus est fit in actu per aliquam passionem. Et hoc probat. quod in phisicis eadem est forma secundum quam agens agit et patiens patitur. quod ergo obiectum agit in potentiam sensitivam id est eadem forma quae agit ab obiecto in sensum et secundum quam ipse seipsum patitur.

Omnia autem pati

Hic ex predictis ostendit quomodo positio antiquorum potest esse vera scilicet quod sibi patitur a suo simili. Et ostendit quod sensus et sensibile habent similitudinem in fine sed non in principio. Et ratio illa est quod patiens in principio est dissimile agenti in fine at est ei simile si cur patitur de aqua postquam calefacta est similis est igni. sed in principio est frigida. et tunc est dissimilis ei. et sic etiam est de sensu quod ante quod obiectum veniat ad sensum est dissimile sensui. ut potentia visiva non est similis colori per speciem ante quod color immutat visum. Et ratio est quod quicquid transmutatur in aliquid non habet in principio habet ad quod transmutatur. quia tunc transmutatio esset frustra. et tunc quod omne agens agit sibi simile oportet quod per transmutationem agens fiat simile patienti.

Arguitur. Ista inferiora sunt effectus dei et anime nobilis. et tunc non sunt similia deo nec anime nobili. sed non omne patiens est simile agenti in fine. Quod duplex est similitudo. quedam est proprie dicta quae est in esse nature siue in esse specifico. et sic agens uniuersum est simile patienti et contra. sicut homo generans est similis homini genito. Alia est similitudo in causis equiuocis ad effectus. sicut sunt deus et anima nobilis et in illis non est similitudo quae est in esse nature. sed est similitudo secundum proportionem ydealem. quod talis causa habet in se ydeam

per quam assimilatur ipsi effectui et sic illo modo dicitur mus quod domus est similis edificatori non eodem modo sic filius patris. quod filius est similis patri in natura specifica. Domus autem est similis edificatori secundum proportionem ydealem. Arguitur. Celum nullo modo est ens simile istis inferioribus quod nec habet ydeam nec naturam istis similem. Dicendum quod celum non est causa principalis istorum inferiorum sed instrumentalis. quia anima nobilis agit in celum. modo in causa instrumentali non erit aliqua similitudo. Similitudo securis nullam habet similitudinem cum scamno quod facit domificator quod securis solum est agens instrumentale.

Diuidendum autem

Postquam Aresto. ostendit quod sensus est in potentia prout ostendit dicere quomodo ducitur de potentia ad actum. Et primo distinguit multiplices potentias circa intellectum ostendens quomodo dicitur ducitur intellectus de illis potentibus ad actum. Secundo applicat hoc ad sensum. Circa primum vult quod intellectus est in triplici dispositione. quoniam est simpliciter in actu sic quoniam actu considerat ut cum considerat illam litteram a. Secundo modo intellectus est in potentia et ille modo subdividitur in duos et sunt tres modi. Quoniam enim est in potentia remota sic aliquis dicitur sciens quod potest scire. et sic homo ydeota dicitur sciens quod est de numero habitus usque sciaz. Alio modo aliquid est in potentia proprie quia sic aliquid dicitur sciens quod iam habet scientiam sed non considerat per ea sicut philosophus dormiens dicitur sciens quod habet habitum. sed non considerat per illum habitum. Et ponitur divina in textu inter istas potentias. quod qui est in potentia remota non potest esse in actu quando vult. sed necesse est ipsum primo mutari in habitum. et tunc ex habitu procedere in actum. Et id dicitur se habere sicut materia prima. Sed qui est in potentia propinqua potest considerare quando vult nisi contingat aliquid impedimentum exterius. scilicet dolor vel ebrietas. et.

Arguitur. Substantie sepe sunt de genere habentium scientiaz. ergo non homo solum habet scientiam. Quod dicitur quod scientia capit dupliciter. Uno modo secundum quod est habitus conclusionis per demonstrationem acquisitus. secundum quod scire dicitur re per causam cognoscere primo posteriorum et sic solus homo habet potentiam scientie. quia solus homo videtur discursu demonstratiuo. non autem substantie sepe. Alio modo accipitur scientia pro certa noticia aliquid siue illa sit accepta per demonstrationem siue non. et tunc in deo et substantiis sepe est scientia. Primo modo accipiendo scientiaz tunc scientia significat quantum dicitur inspectum quod in deo non ponitur nec in substantiis sepe. quod ut sic significat aliquid acquisitum de

habetur quomodo reducitur de potentia ad actum

habetur unam tacitam questionem

ostendit quomodo positio antiquorum potest esse vera scilicet quod sibi patitur a suo simili

monstratiue. sed deus intelligit simplici intuitu et etiam substantie separe.

Queritur. Utrum ebrietas impediat sciam. **Dom q sic.** Arguit tñ q nō. qz intellectus ē im/materiale sed corpale. ergo. **zc.** **Dom q scia** qntū ad habitū scie q ē acq̄situs ex multis ac/tibus nō impeditur p ebrietatem qz in ebrio manet habitus scie si p̄sint in eo. Sed qñ ca/pitur q ad vsum hoc cōtingit dupl̄. Uno mō p se. et sic iterū motus corpales nō p̄nt agere in sciam. Alio mō p accūs scz qñ impediuntur sensus interiores et p̄turbātur. et sic ex tali p̄turbatōe siue indispositōe tales passiones corpales sciam bñ impediūt. **Lm̄ rō ē.** qz intellectus n̄ in sua opatōe vtiť sensibus īterioribus. qz sic d̄i tercio hui⁹ oz quēcūqz intelligentē fantasmata speculari. cū igit p ebrietate indisponitur sensus interiores. ideo impedit vsum scientie. Per hoc ergo īdef. q̄ quīs intellectus sit immaterialis fm̄ ei⁹ essentia vtiť tñ organis corpālibus q̄ntum ad eius operationes quib⁹ organis impeditis impeditur eius opus

Ambo quidez ergo

Dic Aresto. ostendit qñō sit reductio de dupli/ci pōna ad actū. Et vult q̄ aliqd̄ reducat de po/tentia ad actū qñ ducit ex alteratōe p doctrinā ad actū et multotiens a cōtrario. sicut puer nō hñs sciaz ducit p alteratōez ad sciam. et h̄ qñqz cōtingit ex ignorātia cōtrarie dispositōis q̄ cōtrariatur scie. Sz ille q̄ ē in pōna propinq̄ ducit ad actū p h̄ q̄ p̄cedit de ocio in actū. l. de nō agere i agere. et sic sibi nō pueniūt p̄me due cōditiones.

Querit. Utrum scia acq̄rat p motū aut p alteratōe. **Dom q dupl̄** aliqd̄ acq̄rit p motū. Uno mō p se qz ē im̄m̄ motus. et sic scia nullo mō acq̄ritur p motū. qz mor⁹ p̄siciens solū ē in re naturali sed res naturalis ē materialis cū q̄ intellectus sit immaterial non respicit alteratōez. Alio mō acq̄ritur aliqd̄ p motū ex p̄nti. qz seq̄tur motū factuz in alio. et sic scia acq̄ritur p motū factū in sensibus interiorib⁹ qz i acq̄sitiōe scie oz fantasmata aliter disponi. **Un̄** doctor generās sciam in discipulo disponit sibi ordiate fantasmata q̄bus dispositis intellectus recipit sciam. Ex quo p̄z qñō scia ali qñ in aliq̄ corrupitur qñ scz fantasmata ordi nātur cōtrario mō ad aliquā sciam. tñc enī elicitur habitus cōtrarius scie.

Arguit. Quicqd̄ mutat de cōtrario i cōtrariū hui⁹ alteratur. sed intellectus accipit sciaz

ex cōtrario errore. q̄ alterat. **Dom q dupl̄** mutatur aliqd̄ de cōtrario in cōtrarium. Uno mō p se qz scz sp̄ mutatur de cōtrario in cōtrariū. et sic intellectus nō mutatur qz qñqz sit im mutatio ex ignorātia dispositōis. Quqz vero sit mutatio ex ignorātia negatōis q̄ ē cōtraria scie. Etia alteratio nō respicit intellectū sz fantasmata. Alio mō aliqd̄ mutatur de cōtrario i cōtrariū p accūs qz scz nō sp̄ mutat de cōtrario i cōtrariū. sic qñqz intellectus mutatur ex ignorantia dispositōis q̄ ē cōtraria scie. Alteratio ei⁹ prope dicta p se fit de cōtrario in cōtrarium. Et hoc est qd̄ dicit Aresto. in textu q̄ multotiens sit mutatio scientie ex cōtrario in cōtrariū quia non semper acq̄ritur scientia ex errore cōtrario scientie. sed qñqz acq̄ritur ex ignorantia negatiua.

Nō est autez simili

Ex quo Aresto. prius dixit q̄ p̄cedens de potētia remota ad actū in se habet quandā alteratōe et alteratio est passio. ideo req̄rit Aresto. vltterius. Utrum reductio de potentia ad actū fiat fm̄ passionē prope dictā. Et intendit dicere q̄ non. Distinguit enī duplicē passionē. qz quedā ē passio corruptiua que fit a cōtrario agente et fit p remotionē forme cōnaturalis. sicut aqua d̄ calefieri qñ frigus recedit. Alio mō accipitur passio pro passioē p̄fectiua fm̄ q̄ ali quid ducitur de potentia ad actum et talis nō est passio proprie dicta. sed potius quedam perfectio qua passioe tñc dicitur aliquid pati qñ ducitur de potentia remota ad actū quia talis alteratio. exempli grā. vt scia non fit p se ad remotōez alicui⁹ forme cōnaturalis quīs qñqz ex ignorantia dispositōis.

Arguitur. Pati nō est corruptio p se qz corruptio fit p progressū de esse ad non esse sz passio fit per qualitatē. **Dom q duplex** est corruptio sicut duplex est actio. Est enī corruptio simpl̄ dicta que remouet esse simpliciter dictū. Alia est corruptio fm̄ quid que remouet esse fm̄ quid. Quāuis ergo in proprie dicta. fit tñ corruptio fm̄ quid qz forme accēntalis. Et sic dicit Aresto. in textu. q̄ aliud est pati quod est corruptio qdam sicut est passio corruptiua.

Speculās enim fit

Dic Aresto. ostendit an reductio de potentia p̄pinqua ad actū fiat fm̄ alteratōez. **Sedō** facit hoc idē de potentia remota. Duo ad p̄m̄z d̄i. Si aliqd̄ p̄cedit de potētia propinq̄ ad actuz

Liberal

Secundus

Subi accūto sensibilib
capitū duplex

gratia sui. Et per hoc dicitur ad minorem q
subiectū accūto sensibilib accipit dupliciter
vno modo fm se. et sic nullo modo habet in se
causam sensationis. Alio mō gratia qlitatis.
et sic habet causam sue sensationis. Sensibilitas
enī attribuitur qualitati et non subiecto. et sic
qualitas est sensibilib per se qz habet in se cau
sam sue sensationis.

Arguitur. Tempus est sensibile cōmune et
tamen non enumeratur hic. ergo plura sūt sen
sibilia cōmuna qz qnqz. **Ordin q tempus ē**
sensibile cōmune et cōprehenditur sub motu.
quia fm phm quarto phoz pcpiendo tēpus
percipimus motū et econtra. Sicut puz de dor
mientibus q nō pcpit motū q nec tempus.

Quis quidē visus

Postqz Aresto. determinavit de sensu in cōmu
ni et sensibilib in cōi. Nūc pnter determinat
de sensibilib i specialī. Et pmo de sensi
bili visus. Secōdo de sensibili auditus. Tercio
de sensibili olfactus. Quarto de sensibili gustus.
Quinto de sensibili tactus. **Secōm ibi.** nūc aut
Tercū ibi. de odore et olfactu. Quartum ibi.
De gustabili autē. Quintū ibi. De tangibili
autē. Circa primū ostendit quid sit visibile.
Secōdo quō visibile videatur ibi. nūc aut ite
rum manifestū est. Circa primū dicit generali
ter quid sit visibile. Secōdo distinguit visibi
lia ab invicem. Et tercio determinat de utroqz
Dicit ergo q visibile est cuius ē sensus visus
In illa enī diffinitione diffinitur obiectū per
potentiā quia visus est poña et visibile est ob
iectum eius.

Arguitur. Arestote. prius dixit q potētie
distinguantur penes obiecta ergo male dif
finit hic obiectū per potentiā. **Ordin q ista**
diffinitio est descriptiva siue a posteriori quia
ipm obiectū diffinitur per potentiā. Illa aut
diffinitio qua poña diffinitur per obiectū est
diffinitio a priori. quia obiectū est pns poña
fm rōem et fm gen^o cōe finalis vt dictū ē pns.

Queritur. Utrū in potentis aie sit ordo.
Ordin q sic. quia vbiqz multa procedunt
ab aliquo vno. necesse est q procedant ab illo
vno quodam ordine. Sed ab vna aia fluunt
plures potentie ergo oportet q procedant ab
ipa quodā ordine. **Ad sciendū qz ordo in**
veniat in potentis aie est considerandum q
triplex reperitur ordo in potentis aie. Unus ē
fm dependentiā vni^o poñe ab alia fm ordinē
nature. et sic poñe intellectiue sunt pōres alijs
potentis sensitivis qz sunt pfectiores cū diri

gant potentias sensitivas et eis impant. Vel
pt sumi in eis ordo generatōis et sic cōtra po
tentie sensitivae sunt pōres intellectivis et ante
eas sunt vegetativae qz sunt fundamētū sensu
tivarū et sensitivae intellectivarū. Tercio pt su
mi ordo in eis penes ordinē obiectoz et fm ra
lem modū ordinatur poñe sensitivae ad invicē.
qz visibile ē dign^o audibili. Et q soluit alia
qstio in q qrit de ordine sensuū. Et dicit q ex tri
plici cā vnus sensus pcedit alijs. Pria causa ē
propt dignitatē obiecti. et sic visibile ē dign^o.
qz in digniorib^o corpibus reperit scz i celestib^o
et nō obiecta alioz sensuū et iō ē etiā cōmuni.
Secōdo sumit rō ordinis ex mō unntadi. qz
ei visus hz digniorē modū unntadi qz au
dit^o. et audit^o qz alijs scz. **Ord puz qz visus im**
mutat sine oi motu et i instati. **Sz audit^o im**
mutat p motū locale q ē pms mot^o et dignior
oibus motib^o. Alij at sensus immutat p mo
tū alteratōis q motus sequitur motū locale et ē
minus dignus. Tercio sumit ordo ex situati
one organoz. qz ille sensus ē pōr et dignior in
aiali. cui^o organū ē dignius situatū. **Sz orga**
nū visus situat dignius qz alij^o in aiali. **Terū**
auditus et sic de alijs. qz oculi modicū ponunt
tur sup aures et miringa et aures supra nares.
et nares sup linguā. et linguā supra alias ptes
corpis in qbus ē tactus. Sūt ei oculi organū
visus cum nervo optico. et aures cum miringa
sunt organū auditus.

Arguit. Pñe aie sūt vni^o generis sz species
sūt coeque sub suo genere. qz int poñas non est
ordo. **Ordin q spēs alicui^o generis pnt dupl^o**
cōpari. Vno mō in ordine ad gen^o qd dividit
et sic nō hnt ordinē. Alio mō cōparant ad invicē
et tūc int spēs eiusdē generis pt esse ordo. **Qui^o**
rō est qz tūc cōparant gra dīnaz sz dīna pstitu
ens vna spēs pt ee dignior dīna pstinere alia
spēm. et sic hō ē dignior asino qz hz digniorē
dīnam. Et filiter ē ordinē de potētis aie q si ut
ter se cōpentur. tūc vna est dignior alia.

Arguitur. In disparis nō est ordo qz nul
la disparia hnt ordinē. **Sz poñe aie sunt dis**
pate q nō hnt ordinē. **Ordin ad maiores q**
duplex ē ordo. scz fm gen^o et spēm et tūc maior
est vera qz talis ordo nō ē inter disparia. Ali^o ē
ordo fm minus pfectū et magis pfectū. et talis
ordo bñ pt esse inter disparia et talē ordinem
hnt poñe aie. **Unū** multe spēs sub vno genere
sunt disparia et tūc hnt illā ordinē. ordinantur
ergo poñe aie qntū ad hoc q aliqne respiciūt
cōmuniū obiectū sic poña visiva respicit co
lozē qui est cōmuniū qz alia sensibilia.

Hic de hā p. de sensib
et sensibilib q spēs

Diffinitio visibilis

Est duplex ordo i pot
hij spūs aie

De Anima

Querit Utruz vna pot[en]tia aie oriat[ur] ex aia mediata alia. **Q**uod dicitur sic. Et r[ati]o est q[ui]a q[ui]cunq[ue] s[un]t natural[is] ordinem p[re]cedit ab aliq[ui] vno ibi semp[er] p[ri]m[us] est c[ausa] p[ost]erior[um]. S[ed] i[n] d[ic]t[um] est in p[re]cedenti q[ue]stio[n]e q[ui]d pot[en]tie aie p[re]cedit ab aia p[er] quedam ordinem. ergo ille pot[en]tie q[ui] p[ri]us fluunt ab aia sunt c[aus]e q[ue] p[ost]erior[es] fluunt ab aia et sic p[ost]erior[es] oriunt[ur] ab aia p[er] pot[en]tias p[ro]p[ri]as et p[er] p[ri]m[us] vna pot[en]tia orit[ur] ab aia mediata alia. Ad sciend[um] t[ame]n que pot[en]tie fluat p[ri]us ab aia e[st] sciend[um] q[ui]d duplex est ordo in pot[en]t[ia] s[ed] p[er]fectio[n]is s[ed] p[er]fectio[n]is q[ui] ordo accipit s[ed] p[er]fectio[n]is c[aus]e final[is] et efficien[ti]a. et sic pot[en]tie intellective sunt p[ro]p[ri]as et p[er]fectio[n]is sunt c[aus]a aliar[um] pot[en]t[ia]r[um] q[ui] sensus e[st] quedam p[ri]ncipalio intellectu. q[ui] cognitio sup[er]ior virtualit[er] est in inferiori. Alio modo p[ri]ncipalio ordinari pot[en]tie s[ed] p[er]fectio[n]is v[ia] generaco[n]is et s[ed] p[er]fectio[n]is c[aus]e material[is] et sic pot[en]tie vegetative sunt p[ro]p[ri]as et fluunt ab aia alie pot[en]tie s[ed] sensitiv[is] et intellective mediantibus vegetativis.

Arguit. quecuq[ue] sunt s[ed] vnu no[n] orit[ur] ab altero. sed pot[en]tie aie sunt s[ed] vnu ergo vna no[n] orit[ur] ab alia. **Q**uod dicitur ad maiore[m] q[ui]d dupl[ic]i aliq[ui] sunt s[ed] vnu. s[ed] t[em]p[or]e natura. quecuq[ue] aut[em] sic sunt s[ed] vnu no[n] orit[ur] p[er] alter[um]. sed pot[en]tie aie sic no[n] sunt s[ed] vnu q[ui] vna pot[en]tia naturalit[er] p[re]cedit alia. Alio modo aliq[ui] sunt s[ed] t[em]p[or]e sed no[n] natura et in ill[is] pot[en]t[ia] esse ordo natural[is] quis sit s[ed] t[em]p[or]e. Et sic est de pot[en]t[ia] aie q[ui] quis simul sunt t[em]p[or]e ab aia no[n] t[ame]n in t[em]p[or]e sed in instanti q[ui] pot[en]tie aie no[n] fluunt ab aia p[er] aliquam t[ra]nsmutaco[n]em reale[m] que neco[n] habet esse in t[em]p[or]e et in motu sed p[er] natural[is] emanaco[n]em que fit in instanti temporis.

Arguit. Una pot[en]tia no[n] pot[est] esse subiectu[m] alteri. ergo vna no[n] fluit ab aia mediante alia. **Q**uod dicitur q[ui] vna pot[en]tia no[n] pot[est] esse subiectu[m] p[ri]ncipale sive q[ui]d aliar[um] pot[en]t[ia]r[um] s[ed] b[ea]t[us] pot[est] esse subiectu[m] min[us] p[ri]ncipale sive q[ui]d q[ui] s[ed] p[er] ordinem intellecti et c[aus]e material[is] pot[en]tie vegetative sunt subiectu[m] quo pot[en]t[ia]r[um] sensitivarum.

Arguit. Nulla opposita oriunt[ur] a se invicem. sed pot[en]tie sunt opposit[ae] q[ui] no[n] oriunt[ur] a se invicem. **Q**uod dicitur q[ui] duplex est oppositio. Que d[icitur] e[st] p[er]fecta oppositio s[ed] p[er]trario[rum] v[el] p[er]tradio[rum] et sic minor est falsa et maior est vera. Alio modo accipit oppositio p[er] oppositio[n]em que est s[ed] p[er]fectu[m] et i[m]p[er]fectu[m] et sic spes sub vno genere opponit[ur] s[ed] oppositio[n]e disparata et sic maior est falsa. q[ui] sic opposita p[oss]unt ex se invicem oriri sicut p[er]tinet de sp[eci]e[rum] numero[rum] q[ui] opponunt[ur] oppositio[n]e disparata sub vno genere et in vna sp[eci]e orit[ur] ex alia. Sicut est d[ic]t[um] de pot[en]t[ia] aie q[ui] opponunt[ur] oppositio[n]e p[er]fecti et i[m]p[er]fecti que dicitur

oppositio disparata Visibile autem est

Quia Aresto dicit q[ui] visus est ip[s]e visibilis. Consequenter distinguit visibile q[ui] vult dextro q[ui] dextere dices q[ui] visibile est duplex. **Q**uod d[icitur] e[st] manifeste visibile sicut color q[ui] est manifeste visibil[is] ex p[ro]p[ri]a r[ati]o[n]e. Aliud est visibile in no[n]iatu[m] q[ui]d s[ed] no[n] habet vnu[m] co[n]e[n]t[is] n[omi]n[is] ip[s]o sit[us] sicut putredines quercu[m] squame piscium et vitent[ur] em[en] ista no[n] sub r[ati]o[n]e coloris sed sub r[ati]o[n]e alie ino[n]iat[is] nec i[n] die vident[ur] lucetia s[ed] i[n] nocte.

Querit. Quid sit obiectu[m] visus. **Q**uod dicitur q[ui] color. **A**rguit q[ui] no[n]. q[ui] in tertio dicit q[ui] obiectu[m] visus est color vel aliq[ui]d inno[n]iatu[m] visibile. ergo color t[ame]n non est obiectu[m] visus. **Q**uod dicitur q[ui] color accipit duplici[ter]. Uno modo generaliter p[oss]unt extendit se ad lumen sicut dicit Arestol[is] in p[ri]ncipio de sensu et sensato. q[ui] o[mn]ia corpa colore p[re]cipant. colore. i. lumine vel colore p[ro]p[ri]e d[ic]to als no[n] esset veru[m] de corporibus celestib[us] q[ui] no[n] habet colore p[ro]p[ri]e d[ic]t[um]. Et q[ui] color sic acceptus sit adequatu[m] obiectu[m] visus. probat sic quia h[ec] est obiectu[m] alicui[us] pot[en]tie q[ui]d se habz adequate ad illa[m] pot[en]tia[m] sic q[ui] nec excedit pot[en]tiam nec excedit. Sed sic se habet color ad visum. q[ui] omne visibile est color et o[mn]is color e[st] visibilis ergo et. Alio modo accipit color p[ro]p[ri]e s[ed] p[er]fectio[n]is est q[ui]litas causata ex lumine ignis et dyaphaneitate aeris et aque et ex opaco terre et sic color est solu[m] in corporib[us] mixtis. et t[ame]n veru[m] est q[ui] color non est obiectu[m] visus. et sic accipit Aresto. colorem in tertio cu[m] dicit q[ui] est duplex visibile s[ed] color et aliquod inno[n]iatu[m].

Arguit. Visibile est obiectu[m] visus ergo no[n] color. Ans[er] p[ro]bat[ur] quia visibile movet visus. Sed illud est obiectu[m] q[ui]d movet pot[en]tiam.

Dicend[um] q[ui] triplici[ter] pot[est] assignari obiectu[m] alicui[us] pot[en]tie. Uno modo s[ed] p[er] co[n]itatem p[ro]p[ri]e co[n]is. et sic illud dicit obiectu[m] alicui[us] pot[en]tie q[ui] p[re]dicatur de o[mn]ib[us] que cognoscunt[ur] p[er] talem pot[en]tia[m] et sic ens pot[est] dici obiectu[m] intellectus et visibile obiectu[m] visus. q[ui] quecuq[ue] q[ui] p[er] visum cognoscunt[ur] p[re]hendunt sub visibili. Alio modo pot[est] capi s[ed] p[er] formalitate[m] r[ati]o[n]is obiectalis. q[ui] s[ed] obiectu[m] movet pot[en]tia[m] sub aliqua formali r[ati]o[n]e. et sic veru[m] est obiectu[m] n[ost]ri intellectus. quia intellectus movet[ur] ab aliquo sub r[ati]o[n]e veri. et sic etia[m] lumen est obiectu[m] visus. Sed istis duobus modis non accipitur obiectu[m] alicui[us] pot[en]tie p[ro]p[ri]e. q[ui] h[ec] reb[us] e[st] obiectu[m] alicui[us] pot[en]tie p[ro]p[ri]e q[ui]d p[er] p[ro]p[ri]a sp[eci]em immutat pot[en]tia[m] q[ui]d no[n] fit in p[re]dicat[is] modis.

manifeste visibile
inno[n]iatu[m]

qualis

color a[ut]e[m]

ip[s]e

quod dicitur q[ui] visus pot[est] esse obiectu[m]

Obiectu[m] pot[est] esse formalit[er] et p[er] p[ro]p[ri]a sp[eci]em

Liber

Secundus

quia sub visibili includit visibile pacens qd
no hz spem in visu. Sumit g tercio mo obie
tu alic potencie fm pncipalitate appropacois
qz scz obiectu tale est appropatu z adeqtn po
tencie. Et sic dr illd obiectu alic potencie cui
spes est in potencia. z sic color est obiectu visus
et quiditas rei material est obiectu intellex.
quia color mouet visum p ppria similitudine et
etiā nō extēdit se visus vltra colorē nec eōtra
color vltra visu m

Arguit Hoc est obiectu alicui potencie qd
imutat potēcia s; color otu immutat visum g
nō color. qz actia nō agūt sine subiecto. **Di**
cendū q dupliciter aliqd imutat potēcia. Uno
mō qz est tota causa imutadi potēciam. z sic
subiectu acceptu cū qualitate sensibili imutat
potēcia sicut coloratu visus. Alio mō dr ali
quid imutare qz est pncipalis rō imutandi at
terū z sic obiecta imutant potēcias. z sic color
est obiectu visus qz est pncipalis rō imutadi
di visum

Arguit Nec iste color nec iste color est obiectu
visus. g nec color erit obiectu visus. qz ni
hil est i genere qn sit in aliq spēz. Vel sic. Nul
lus color est obiectu visus g nec color. qz ibi
arguit ab vli negatia ad suā indiffinitā. **Di**
cendū q hic ē fallacia figure dictōis arguēdo
a suppone psonali ad simplices. vel a discreta
ad simplice. **Dr** si dicat null color est obiectu
visus. color suppoit psonalit cōfute. z h co
lor est obiectu visus supponit simplicit. Et si
dicat arguit ab vli ad indiffinitā. Negādum
est q ista ppositō color ē obiectu visus sit idif
finita sed ē singlaris singlaritate nature sicut
ista homo est dignissima creaturaz

Arguit In obiecto visus inueniunt plures
prietates. sed vni sensus ē tm vna p rarie
tas. z p pns visus nō est vn sensus. pbat **Dr**
inueniunt albū z nigrū. tenebrosūm z lumino
sū. **Dm** pmo q tenebre nō cōprehēdunt
sub obiecto visus qz illd nō cōtinet sub potē
cia qd nō immutat potēcia neqz mouet potē
cia. sed tenebre nō mouēt visus sicut silenciū
nō cōphendit sub obiecto audit. **Secdo** di
cit q iste cōtrarietates sunt adinuicē redutibi
les qz lumē reducit ad colorē albū. qz in albo
est multū de lumie. Et tenebre reducunt ad co
lorem nigrū qz tenebre sunt puatio luminis.

Visibile ei ē color

Postqz Aresto. distingit duplex visibile. Hic
cōsequit dēmiat de vtroqz. z pmo de manifesto
visibili. s. colore. Secdo de imaisesto. Et h ibi

Non aut oia. Circa pma intēdit ista cōclusio/
nē q color fm se sit visibilis z tm non videt si
ne lumie exteriori. Proponit g pma pte z di
cit q color ē visibilis p se non i prio mō psci
tatis sic q visibile sit de roē coloris. s; color ē
visibilis p se in qto mō pscitatis. Est ei qrt
mod qn subiectū hz in se cam qre p dicitū s;
bi test s; sic ē de colorē qz color hz i se cam qre
ē visibilis. Et h pbat i textu qz aliqd ē visibi
le fm q est motiū dyaphani fm actū s; color
fm se ē motiū dyaphani fm actū. g ē de se vi
sibilis. Maior p r qz color ex h videt qz mo
uet dyaphanū illūiatū et dyaphanū illūiatū
mouet visum. Minor p r qz medio illūiatō
diffundit colores. Ex q textu p r qz sicut se hz
risibile ad hoim qd est ppria passio hois ita
visibile ad colorē qd est ppria passio coloris
Addit tm Aresto in textu q quis color fm se
sit visibilis tm nō videt sine lumie z qz lumen
recipit in dyaphāo. idō de lumie z de dyapha
no dicendū est. Ex q textu accipit q in eodez
non ē potēcia z act ex eodē pncipio. qz potē
cia sine pprietas orit ex pncipijs rei z couenit
sibi p se. S; act p r oriri ab aliq extrinseco. sic
est de risibili z de ridere qz risibile oritur et pnc
ipijs intrinsec hois. S; ridere ex ammiracione.
Et sile est de mobilitate z de motu actuali. qz
mobilitas oueit enti naturali p se z idō de illo
fm q hmoi est sciēcia sed nō de actuali motu.

Querit vtz lumē reqratur ad vidēdū p p
colores aut p p mediū. **Dm** q quis color
fm se sit visibilis sine lumine non tamē videt
actualit sine lumine quia oportet mediū esse
illumiati anteqz colores possunt se diffunde
re ad mediū. Mouetur g talis questio. an lu
men tale reqratur ad vidēdū p p r ipsoz co
lores sic scz q colores de se non sint visibiles
nisi apponatur lumē l reqratur p p mediū sic
scz q si mediū non sit illumiati colores non
diffundāt se ad mediū. Est g rēndū q ē du
plex lumē in colorib. Unū est intrinsecū qd ē
de substantia coloris. Circa qd sciendū q co
lor est qlitas scda causata a lumiofo ignis et
ex p p piao aeris z aque z ex opaco terre. Qd
nō est sic intelligendū q iste qlitates p se veni
ant ad ppositionē sine subiecti. Sed p hoc q
elemēta adinuicē miscētur etiā miscētur qlita
tes q sunt in elemētis. Exempli grā quādo mis
cetur ignis aque z aeri tūc luminositas ignis
etiā miscetur p p piao aeris z aq et opaco tre.
Qn ei est multū de lumie in aliqua mixtione
tūc est color alb. et qn multum de opaco terre
tūc est color niger sic tamē q iste qlitates non

Dupl aliqd imutat
potēcia

Hic cōsequit p dicit
de visibili manifesto

dyaphani
lumen
coloris
visibile
actū
motū
intrinsecū
extrinsecū
pncipio
potēcia
mobilitate
motu actuali

manet fm substantia s3 fm stutē. Requir ergo hoc lumē intrinsecū prop̄ colores qz cōstituit colores formaliter sicut aīa rōnalis requiritur propter hoīez qz est ps constitutiva hominis. Aliud est lumē extrinsecū sine diffusuz ab aliq̄ corpe illumināte sicut ē lumē solis r de tali q̄ri tur. Et d̄r qz tale lumē simpliciter requirit ppter mediū r nō propter colores. **Qd̄** pbat̄ dupl̄r. Primo autoritate Aresto. in textu vbi dicit. qz color p se ē visibilis. i. visibilitas pvenit colori fm se r nō ab extrinsecō. Si ei color esset visibilis p lumē. tūc visibilitas adveniret p aliq̄d accūs extrinsecū. **Sec̄do** pbat̄ur qz vnaqueqz forma requiritur ad disponēdū suū propuz subiectū. s3 lumē extranē est in dyaphano sicut in p̄p̄o subiecto ergo requiritur lumē extranē ppter mediū. Et sic p̄ qz color ex sua natura pot se diffundere. s3 qz q̄nqz se nō diffundit h̄ ē propter indispōsitōnē mediū qd̄ nō est illuminatū. medio ergo illuminato statim diffunduntur colores. Et sic p̄ qz lumē requiritur prop̄ mediū. Alij tñ dicunt qz lumē requiritur prop̄ colores. r h̄ ideo qz dicunt qz color existens in aliquo subiecto de se nō posset mouere dyaphanū nisi excitaret a lumine exteriori. exterius ergo lumē requiritur ex parte colorū vt colores sint visibiles. Et simile ponit de intellectus r fantasmatis quia sicut lumen intellectus agentis requiritur prop̄ fantasmata ita etiā requiritur lumē corpale prop̄ colores. Sed istud ē manifeste contra Aresto. qui d̄r qz color est p se visibilis. qz in se h̄z cāz vnde videat. Et sic qz color se q̄nqz diffundit r q̄nqz se nō diffundit hoc est prop̄ mediū qd̄ nō recipit colorem nisi sit illuminatus fuerit tñ aliqui volentes cōcordare istas opinionones dicebāt qz duplex eet esse coloris scilicet esse p̄mū r substantiale r sic manifestū est qz lumen extrinsecū nō requirit propter colores qz colores habent h̄ esse in tenebris qz nisi sic aliquis adducens lumē extrinsecū de nono faceret colores qd̄ est falsuz. Aliud ē esse sc̄d̄z coloris fm qz est diffusus ad visum. r sic lumen extrinsecū requirit propter colores. S3 ista cocor̄ dia nō valet qz etiā capiēdo colores q̄ ad esse sc̄d̄m. sic lumē extrinsecū nō requirit propter colores qz etiā colores ex sua natura sp̄ possunt se diffundere ad mediū nisi esset defectus ex parte mediū. ergo oportet qz mediū sit illuminatū aq̄qz diffundant se colores. **Arguit.** Color p se ē visibilis q̄ nō ad visibilitatē cōiungere lumē extrinsecū. **Qd̄m** qz visibile capit̄ dupl̄r. Uno mō fm propria ē significatōez s3 fm qz signi cat aptitudiez ad vis

ibilitatem. r sic color fm se acceptus est visibilis sine lumine extrinsecō. Alio mō accipit visibile improprie fm qz importat actuz visionis r sic color nō est visibilis sine lumine defectus em est ex pte mediū quo illuminato etiam colores diffundūt se r actu vident. Et simile pot dari in alijs passionibus qz multa sunt entia habētia passiones naturales sed nō hnt actum illaruz nisi p aliq̄d extrinsecū. vt risibile cōuenit hōi ex sua natura r tamē actus videndi cōuenit homini p aliq̄d extrinsecū scz p admiratōez q̄ admiratio surgit ex aliq̄ extrinsecō. Simile est de corruptibili quia quuis corpus mirū sit per se corruptibile nō tñ corrumpit nisi p extrinsecam qualitatem. Sic etiaz quuis color s3 se visibilis sit nō tñ videt nisi p lumē extrinsecū. **Arguitur.** Sicut se habet lumē intellectū ad fantasmata. ita se habet lumē extrinsecū ad colores. sed lumē intellectus agentis requiritur ad intelligendū p̄p̄ fantasmata. ergo lumē extrinsecū requiritur p̄p̄ colores. **Qd̄m** qz in h̄ ē sile. qz sic lumē intellectuale requiritur ad intelligendū ita lumē corpale requiritur ad videndum. S3 i alio est dissile qz lumē corpale requiritur p̄p̄ mediū. sed lumen intellectuale requiritur p̄p̄ fantasmata que cū sint spēs reuz piculariū nō pnt mouere intellectū nisi p̄p̄ depurēt. tales q̄ depurato sit p lumē itellectū agēt. Sic aut nō ē de colore qz color etiā acceptus fm sua natura ad sc̄z depuratoē pot mouere sensū. r sic nō oportet ponere lumē corpale p̄p̄ colores vt lumē intellectuale ppter fantasmata. **Lū** em fantasmata sint de terciā specie qualitatis nō pnt de se diffundere immaterialē ymaginem de p̄mā specie qualitatis qual̄ est species intelligibilis oportet ergo qz p̄ intellectum agentē p̄mo depurent. Sed obiectū visus r species visibilis sunt de vna specie qualitatis quuis sint alteri modi. **Arguitur.** Stās i tenebris pot videre illū q̄ stat i luce r nō e contra. q̄ lumē requirit p̄p̄ colores. **Qd̄z** negādo p̄nāz. pbat̄ tñ qz nō videt alia cā nisi qz colores illius qui stat i tenebris nō excitat sed colores illius qui stat i luce excitat. **Qd̄z** qz colores illi q̄ stat i tenebris nō diffundunt. h̄ aut non est ex parte coloris sed ex parte illi in quo immediate color recipit scz ex parte mediū. ex quo em mediū circa illuz q̄ stat i tenebris nō est illuminatū ido colores nō diffundūt se ad tale mediū sed colores illius qui stat i luce diffundunt se. r sic videtur qz mediū ē dispositū p diffusionē colorū. Et si dicat stās i tenebris n̄ videt illuz i luce qz mediū circa eum nō est illuminatum

et hoc nō pot
coloris s3 aliq̄ qd̄
r q̄t̄ ad actū
corruptionis

Arguitur quare videtur per
alium non est visibile per
se s3 color videtur per dyaphanum
non illuminatum s3 per lumen
extrinsecum qz color nō est
visibilis per se qz color
s3 actus nō sit p se
visibilis tñ ex parte
qz defectus nō p̄nāz
p̄t coloris in color
s3 p̄ nata diffundit
se ad visum s3 p̄nāz
defectus p̄t m̄
dispositū s3 in sit
hō p se r corruptibilis
et se h̄z actū nō cor
ruptū

qz alibi dicitur qd̄ lumē requiritur
ad videndum coloris p̄ m̄ et
ad coloris lumen aut dicitur qz
lumē pot̄ requiritur p̄ mediū

Liber

Secundus

Quod si stans in tenebris videt stantes in luce et non e contra. quia non est simile in prima diffusionione colorum et in continuatione diffusionis coloris ad visum. quia ad diffusionem requiritur lumen magnum sed ad continuationem non requiritur magnum lumen postquam color diffusus est sed sufficit paruum.

Arguitur. In unoquoque genere primum est causa omnium sequentium. Sed lumen est primum omnium visibilium. ergo lumen est causa colorum. **Q**uod si est duplex lumen scilicet imbibitum sive intrinsecum coloribus quod est principium formale colorum et huiusmodi lumen est causa omnium colorum. quia est principium principale constitutum. Aliud est lumen extrinsecum et illud lumen non requiritur propter colores sed propter medium. Cuius causa potest esse quia est duplex agens. Aliquod est quod inducit formam cuius propria dispositio sicut sicut ignis introducit in ligna siccitatem et formam ignis. Aliud est agens quod introducit formam et tamen prerequitur dispositio in subiecto et sic color debet agere in visum. quia presupponit ipsum lumen in aere antequam se diffundat ad aerem.

Arguitur. Dyaphanum recipit sonum sine lumine. ergo recipit colores sine lumine. Tenet consequentia a simili. **D**icendum quod non est simile de colore et aliis qualitatibus. quia alie qualitates preter colorem non sunt in dyaphano sub ratione dyaphaneitatis sicut color. sed sunt aliqua aliam rationem. quia sonus est in aere sicut quod aer est faciliter mobilis. Odor autem est in eo ut est faciliter alterabilis. Lumen ergo color respicit dyaphanum sicut quod huiusmodi ideo est in eo ut dyaphanum. Color enim non diffunditur nisi per dyaphanum illuminatum. Non autem sic dicendum est de sono quia diffunditur sonus sicut quod aer est faciliter mobilis.

Arguitur. Odor non diffundit se nisi corpore odoriferum excitetur. ergo sic erit de colore quod sit corpus coloratum excitatum ad diffundendum colores. **Q**uod si non est simile de colore et odore. quia odor immutat primum aerem realiter. et ideo oportet realem mutationem fieri in corpore odorifero antequam odor diffundat. Sed colores immutant primum aerem spiritualiter. ideo non oportet in illis fieri aliquam alterationem antequam se diffundant et sic non oportet quod colores excitentur.

Arguitur. Eiusdem est aptitudo cuius est actus. ergo si color per se est visibilis sine lumine exteriori. etiam videtur sine lumine exteriori. **D**icendum ad maiorem quod licet eiusdem sint aptitudo et actus. tamen aptitudo et actus non sunt eiusdem sicut idem. quia quicquid aliquid plus requiritur in eodem subiecto per actum quam per aptitudinem. quibus tamen eiusdem subiecti sunt actus et aptitudo.

Exemplum extra propositum ut eiusdem est visibilitas cuius est ridere sicut hominis tamen visibile et ridere conveniunt homini sicut diversa. Et enim homo visibilis sicut sua natura. Sed ridere convenit homini ex admiratione que surgit ex extrinseco effectu cuius causa ignoratur. Similiter est hic dicendum quod visibile esse convenit colori sicut sua intrinseca principia et tamen videri sicut actu convenit sibi per lumen extrinsecum. **S**icut potest dici de corruptibili et corrupti. quia corruptibile esse convenit corpori mixto sicut sua principia intrinseca. Sed corrupti sicut actu convenit sibi ex qualitatibus suis.

Est igitur aliquid.

Quia Aristotle. dicit se determinatum de luce et subiectum lumen est dyaphanum. ergo propter determinatum de dyaphano et postea de luce dices. **Q**uod dyaphanum est quod est susceptivum coloris extranei. id est quod suscipit in se colorem spiritualiter et non permanentem. **E**xemplum gratia. aer illuminatur recipit in se colores proprios quos tali aere. Et ideo dyaphanum non est sicut se visibile. sed est visibile propter colorem extraneum. Deinde addit quod corpora sunt dyaphana. Et dicit quod aer et aqua et multa alia sic vitrum et cristallus. Deinde addit quod ista proprietates conveniunt istis corporibus dices quod dyaphaneitas non convenit istis corporibus sicut propria natura quia si sic tunc dyaphaneitas esset alteri speciei in diversis corporibus quod est falsum sicut convenit eis sicut aliqua communem naturam quam habent cum corpore celestium et ideo dyaphaneitas in illis corporibus est eiusdem speciei. Ex quibus potest elici quod ponit aie in animalibus diversarum specierum possunt esse unius speciei quia tales ponit fluunt ab ipsis animalibus sicut sicut aliquid commune reatum in illis.

Arguitur. Corpora celestia sunt dyaphana et tamen sunt visibilia sicut se. ergo dyaphanum est sicut se visibile. **Q**uod si quod dyaphanum accipit dupliciter. Uno modo absolute sicut rationes dyaphani et sic non est visibile sic aer in tenebris non videtur nec etiam corpora celestia. **A**lio modo accipit dyaphanum sicut quod est illuminatum et sic est duplex dyaphanum. **Q**uod si est quod est in corpore aliquo tenso sive firmo sicut sunt corpora celestia et aqua. et tunc etiam dyaphanum est visibile. Est enim manifestum quod aqua est visibilis et corpora celestia in quibus non est color. sed propter densitatem talium corporum sunt visibilia. Aliud est dyaphanum actuatum in corpore subtiliori sicut in aere et sic dyaphanum nullo modo est visibile nisi per extrinsecum colorem. Et ideo non diffinit dyaphanum qualitercumque acceptum sed dyaphanum actuatum et illuminatum quia diffinit dyaphanum quod facit ad visionem. hoc autem est dyaphanum illuminatum cum hoc sit medium videndi.

Lumen
intrinsecum
extrinsecum

Ita dicitur dyaphaneitas est sicut medium videndi. Et quod quod dyaphanum est sicut medium videndi. Et quod quod dyaphanum est sicut medium videndi. Et quod quod dyaphanum est sicut medium videndi.

In quo p[ro]p[ri]e sit dyaphaneitas
An ista dyaphaneitas i[n] diuisis corp[or]ib[us]
sit unus species

V. Lumen et color differat specie

De

Anima

Arguitur Contra diffinicionem. Ex ista diffinicionem sequitur quod lignum vel murus est dyaphanum quod recipiunt in se colores extraneos. **D**ominum quod duplex dicitur aliquid alteri extraneum Uno modo quod est extra naturam illius cui inest. et sic omnis color dicitur extraneus subiecto. et similiter omne accidens. sed sic non accipitur hic extraneum. Alio modo dicitur extraneus quod est facile ab eo separabile cui inest. et sic color dicitur extraneus dyaphano. quod colores sunt in dyaphano quia dyaphanum est illuminatum. recedente ergo lumine recedit et color.

Queritur In quo predicamento sit dyaphaneitas **D**ominum quod est in secunda specie qualitas et est naturalis potentia recipiendi lumen. Sicut enim risibile est naturalis potentia ad actum ridendi. ita etiam et dyaphaneitas est naturalis potentia per receptionem nelumis. et ideo corpora non dyaphana non possunt recipere lumen sicut sunt corpora opaca siue imitata.

Queritur utrum ista dyaphaneitas in diuersis corporibus sit unius species **D**ominum quod sic. Et ratio est quod distinctio alie ex parte subiecti non variat species rei quod ex subiecto sumitur distinctio numeralis accidentis et etiam distinctio secundum magis et minus. sed dyaphaneitas in diuersis corporibus distinguitur ex parte subiectorum. Alii enim sunt corpora dyaphana per totum. In quibus tamen est diuersitas. quia alii sunt per totum luminosa sic quod de se diffundunt lumen et alia illuminantur. et sic planetae in corporibus celestibus habent dyaphaneitatem. Alia sunt corpora dyaphana per partem que habent luminositatem et tamen non illuminant sicut ignis elementaris. quia si talis ignis illuminaret tamen semper esset lumen circa terram quia semper aliqua pars ignis est super nos. Alia sunt dyaphana per totum que tamen non illuminant que ad partem nec habent in se naturalem luminositatem que ad secundum. sed solum recipiunt ab extrinseco lumen sicut sunt aer et aqua. Alia sunt dyaphana que recipiunt lumen solum in superficie sicut sunt corpora colorata. Et ideo dicitur Aresto. quod color est extremitas perspicui. id est dyaphani in corpore terminato.

Arguitur. Corruptibile et incorruptibile dicitur plus quam genere ut dicitur. x. metaphisice. et ista corpora inferiora et corpora celestia non possunt in se habere unam formam **D**ominum quod ibi generatur accipitur pro genere physico. id est materia. possunt tamen corpora et ea que sunt in corporibus conuenire genere loyco ymo species loyca et sic corpora inferiora et corpora celestia sunt simul in predicamento subiecti et accidentis eorum possunt esse unius species sicut dicitur est de dyaphaneitate.

Arguitur. Gravitas et leuitas aeris et aque dicitur species. et etiam dyaphaneitas aeris et aque dicitur species. Alio exemplum. risibile et rudibile dicitur species ergo etiam albus in homine et azino. **D**ominum quod non

est simile quod gravitas et leuitas in elementis sunt ab ipsis elementis secundum ipsorum proprias naturas. Sed dyaphaneitas sic non sunt ab eis sed secundum aliquid commune reatum in ipsis. et ideo potest talis forma sic fluens esse unius species. Similiter risibile et rudibile sunt diuersarum specierum quia fluunt ex propriis naturis hominis et azini. Sed albedo in homine et azino sunt ab eis secundum aliquid commune. quia sunt secundum quod sunt corpora mixta et ergo sunt eiusdem speciei.

Queritur Utrum lumen et color differant specie. **D**ominum quod sic. Lumen duplex est ratio. Primum est quia simplex et mixtum nunquam sunt eiusdem speciei ut aer et lapis quia aer est corpus simplex et lapis est corpus mixtum. Sic in proposito lumen est qualitas simplex sed color est qualitas secunda causata ex luminoso ignis. perspicuo aeris et aque et ex opaco terre et fit mixtio coloris ex permutatione elementorum adiuuantes ut dictum est. Secunda ratio est. quia illa sunt distincta specie que habent diuersa sibi opposita quia contrarietas est diuersum secundum speciem. ergo oportet quod quecumque habent eadem opposita sunt unius et eiusdem speciei. et per oppositum quecumque habent diuersa opposita non sunt unius speciei. Sed iste qualitates habent diuersa opposita quod oppositum luminis est tenebre que non opponitur colorum quorum oppositio est albus et nigrum.

Arguitur. Si color est qualitas opposita ex quatuor elementis. ergo non est simplex **D**ominum quod bene sequeret si ille qualitates maneret actualiter formaliter sed hoc non est verum quia tamen manent virtualiter. Et ideo est dicendum eodem modo de istis qualitatibus quo ad colores. et de elementis quo ad mixtura. Unum patet quod color est qualitas simplex secundum naturam habens tamen virtutem aliarum qualitatum et non substantiam.

Arguitur. Calidum humidum frigidum et siccum sunt qualitates prime ergo non lumen. Ans patet quia ille sunt qualitates primorum corporum **D**ominum quod dupliciter alique qualitates dicuntur prime Uno modo comparando eas ad qualitates tangibiles. et sic calidum et frigidum humidum et siccum sunt qualitates prime. Alio modo dicuntur qualitates prime in ordine ad qualitates visibiles et sic lumen opacum et perspicuum sunt qualitates prime. Et principaliter lumen est qualitas prima propter duas causas. Prima causa est. Quia est qualitas primi corporis scilicet celi. Secunda causa est. quia cum aliis qualitatibus elementorum constituit alias qualitates visibiles ut puta colores. **B**ona cuius sciendum quod color constituit ex tribus qualitatibus scilicet ex lumine

uoso ignis. ex dyaphano aeris et aqua et ex opaco terre. In qua constitucioe lumen habet se ut principium formale. et alia ut principia materialia. Et si arguitur qualitates non possunt venire ad mixtionem. ergo non potest mixtio fieri ex qualitatibus. Dicitur dum quod quibus qualitates sunt se non concurrunt ad mixtionem tamen qualitates cum suis subiectis concurrunt ad mixtionem sicut in generacione mixtorum ubi quod concurrunt multum de lignis fit mixtura alba. et ubi multum de terra fit mixtura nigra. Unde quoniam elementa unum turvunt qualitates tangibiles et quoniam unione resultat forma mixtionalis. Etiam unumtur qualitates visibiles ex quoniam unione resultat color etiam in eodem. et sicut in mixto sequitur forma mixtionalis gratia qualitatibus tangibilium sic etiam sequitur color sic quod omne mixtura est colorata gratia qualitatibus visibilium.

Arguitur Lumen est subiectum et tota ypostasis coloris. quod non est alterius speciei a coloribus. Dicitur quod dupliciter aliquid dicitur subiectum alterius. Uno modo quod in trinitate ipsum constituit. et sic generatio et dicitur sunt subiecta speciei. et sic verum est quod subiectum non est alterius speciei quod illud cuius est sed tamen lumen non est subiectum coloris. Alio modo quia est principalissimum in constitucioe rei. et sic lumen dicitur subiectum coloris quia est principalissimum in constitucioe coloris. Alie enim qualitates a lumine seorsum opacum et perspicuum concurrunt ut principia materialia et lumen ut principium formale. Formale autem est dignius ipso materiali. Ex his potest intellegi diffinitio coloris data in libro de sensu et sensato seorsum color est extremitas perspicui in corpore terminato. id est. denso. Potest enim sic intelligi. Color est extremitas non quantitativa sed qualificativa quia color sequitur ipsum perspicuum quod est naturalis potentia. Et ideo addit perspicui. Debet tamen hoc perspicuum non esse totaliter perspicuum. quod non sunt profundum et ideo addit in corpore terminato. id est. denso. Item lux lumen radius et splendor dicitur ab invicem sunt remota seorsum sunt idem sunt remota. quod lux est qualitas sunt quod est in luce. Et dicitur lumen sunt quod principaliter a dyaphano. Et dicitur splendor sunt quod recedit a corpore illuminato.

Lumen ergo est hu

Dicitur Aresto. diffinit aliā qualitatē concurrentem ad visionē seorsum lumen. Et primo ponit veritatē de lumine. Secundo excludit errores. Primo quod dicitur quod lumen est actus dyaphani sunt quod dyaphanum sunt. Et hoc probatur sic. quod contraria sunt apta nata fieri circa idem. Sed lumen et tenebre contrariantur extendendo contrarietate ad partem oppositōem ergo habent fieri circa idem subiectum. Sed subiectum ipsarum tenebrarum est dyaphanum et etiam dyaphanum est subiectum luminis. et sic lumen est actus. id est. forma dyaphani. Et addit Aresto. quod lumen est sicut color

dyaphani. id est. actus eius. et istud lumen causat in dyaphano ab igne seorsum sunt ponentes corpora celestia esse ignea vel ab igne. id est. ab alio illuminante igneo sicut est candelā vel ignis mixtus vel causat lumen a corpore superiori. id est. celesti

Arguitur Dyaphanum est actus ergo lumen non est in dyaphano sicut in subiecto. Dicitur quod duplex est subiectum ipsius luminis. scilicet. quod mediante lumine est in alio subiecto et sic dyaphanum est subiectum luminis quod per dyaphaneitatem lumen recipit in alio corpore. Aliud est subiectum quod. et tale subiectum non potest esse actus. et sic subiectum luminis est corpus dyaphanum. sicut enim quantitas est subiectum quo qualitas corporaliū. sic etiam una qualitas potest esse subiectum quo alterius qualitatis. et sic dyaphanum est subiectum luminis.

Arguitur Dicitur est plus quod dyaphanum est subiectum coloris. quod non est subiectum luminis. Dicitur quod dyaphanum accipit dupliciter. Uno modo sunt dyaphanum. id est. absolute absque alio addito. et sic lumen est actus dyaphani. quod lumen est prima et prima forma actualis ipsius dyaphani. Alio modo accipit dyaphanum sunt quod est actualiter per lumen et tamen dyaphanum suscipit in se colores. et sic est subiectus coloris. et ideo bene dicitur Aresto. hic quod lumen sit actus dyaphani sunt quod dyaphanum. Unde patet quod lumen est actus lucidi sicut causa formalis et est actus dyaphani sicut forma prima et est actus corporis sicut forma remota. quod corpus est subiectum remotum luminis. Primum patet quod lumen et lucidum dicitur sicut abstractum et concretum

Arguitur. Color est actus terminati corporis ut dicitur in de sensu et sensato. ergo male dicitur hoc quod sit actus dyaphani illuminati. Dicitur quod color dupliciter accipit. Uno modo sunt esse reale et sic color est actus corporis terminati. id est. corporis de se quod non potest visu penetrari. Et sic loquitur Aresto. diffiniendo colorem in de sensu et sensato quod color est extremitas perspicui in corpore terminato. Alio modo accipit color sunt esse intentionale et spirituale. et sic color est actus dyaphani illuminati. quia color sunt esse spirituale recipit in medio quod medium est dyaphanum illuminatum.

Arguitur Si lumen est actus dyaphani sunt quod sunt. quod lumen spiritus est in dyaphano quod est sunt. Dicitur quod hoc argumentum verum concludit quoniam quicquid est lumen tamen est in dyaphano. est et corpus dyaphanum habens in se lumen quod non habet naturaliter lumen est tamen dyaphanum. quod lumen est spiritus in dyaphano

Quod quidem dia

Postquam Aresto. posuit diffinitōem luminis dicitur inter quod illa diffinitōe excludit suam opinionem

Duplex aliqd dicitur
aliterius

Hic p. diffinit lumen

Explet
-st ignis
flamma
lux

De anima

Et quod ei dictum est quod lumen est actus dyaphani sic latens per quod lumen non est corpus. Corpus ei non est actus. i. forma alia. Dicebant ei antiqui. quod lumen esset ignis ponentes triplicem ignem scilicet ignem carbonem. ignem flammam. et ignem lucem. Alii vero sicut Democritus dicebant quod lumen esset fluxus corporis et si sic tunc etiam lumen esset corpus. Dicebat ei Democritus quod lumen esset refluxus quondam corporum athomaliu in dyaphano. et sic lumen esset refluxus corporum. i. lumen esset corpora athomalia refluxiva a corpore illuminato in dyaphano. Et quando eos arguebat sol spiritus illuminat terram. et si sic emittit illa corpora athomalia tunc sol iam esset valde purus. Rndet ipse quod sol ulterius nutritur et per vapores. sed hoc est magis inconueniens quod quicquid sic nutritur est corruptibile.

Neque enim possibile

Hic Aresto. reprobatur ista opinio. Et vult quod impossibile est lumen esse corpus. Et hoc sic quod si lumen esset corpus tunc multa corpora essent simul in eodem loco. Sed hoc est impossibile. Et illud ex quo sequitur. Maior pars. quod aer est corpus et lumen est corpus aeris simul. Sed duo corpora essent simul. quod aut lumen sit in aere. probatur Aresto. quod tenebre sunt in aere. sed tenebre et lumen sunt tria que habent fieri circa idem subiectum. Sed etiam lumen est in aere. Maior pars ex quarto philosophorum. quod si duo corpora essent in eodem loco tunc esset penetratio dimensionum. Est autem considerandum quod trietas capit hic generaliter per se extendit ad priuatiuam oppositam. sic enim lumen et tenebre contrariatur. i. priuatiue opponuntur. Et per hoc non impedit argumentum ter. quod non solum tria proprie dicta habent fieri circa idem sed etiam priuatiue opposita.

Et non recte empe

Hic reprobatur Aresto. quaedam solutiones ipsius Empedoclis. quod aliqui volentes probare quod lumen non esset corpus sic arguebant. Si lumen esset corpus tunc illuminatio non fieret in instanti. quod nullum corpus mouetur in instanti. vtz. vi. philosophorum. Rndebat Empedocles quod etiam illuminatio non fieret in instanti sed fieret successiue et tunc illa successio lateret nos. Ista solutio reprobatur Arestotele. dicitur. quod dicere lumen moueri successiue et illa successio non nos latere est per rationes et sensus. Primus pars. quod licet talis successio posset nos latere in primo spacio. tunc in magno spacio quale est ab oriente in occidentem non posset nos latere successio motus. Secundum pars. quod videmus ad sensus quando sol venit ad partem orientalem super nostram emispheram tunc etiam illuminat occidentem.

simpliciter diffusio

Arguit. Lumen successiue mouetur ab oriente in occidentem vt manifeste patet. Sed male reprobatur Empedocles. Dicitur quod dupliciter aliquid mouetur successiue. Uno modo per se quod scilicet in ipso mobili est naturaliter talis successio. et sic lumen non mouetur sed corpus illuminatur. et sic secundum tale intellectum excluditur opinio Empedoclis. Alio modo aliquid mouetur successiue per accensum. i. per aliud quod scilicet ipsum de se habet mutatores instantanea. sed contingit illi quod mouetur successiue. et sic etiam lumen mouetur successiue. quod non potest esse lumen in dyaphano nisi per aduentum corporis illuminantis. et ideo illuminatio est mutatio simpliciter instantanea sequens tamen successiuum motum. Sile est de alio portante candela per aliquam plateam val stratum ciuitatis ibi manifestus est quod apporato candele est successiua. sed postquam candela est apporata in instanti per aere sit diffusio luminis in locis vbi candela successiue

aliquid mouetur successiue dicitur
Aliquid mouetur successiue
per se
per aere

Sile de candela

Queritur. Vtrum lumen sit corpus. Reportatur. Pro intellectu questionis est sciendum. quod de naturalibus fuerunt v. opiniones prima est quod lumen esset corpus et mouebatur ex hoc. quicquid habet in se passiones corporis est corpus sed lumen habet in se passiones corporis sed est corpus. Maior pars. quod passio non derelinquit suum subiectum. Maior pars. quod redire reflectit et verberari sunt passiones corporis. quod sunt per motum localem qui motus solus conuenit corporibus vtz. sexto philosophorum. Sed ista opinio reprobatur Aresto. in textu. Etiam non apparet vnum possibile lumen corrupti in aere si esset corpus. quod per absentiam corporis illuminantis non potest corpus corrupti quous bene accensum corruptat. Alia fuit opinio quod lumen esset forma spiritualis quod sic probabatur. quod illa est forma spiritualis quod utimur in spiritualibus et in immaterialibus. sed in immaterialibus utimur lumine. Dicimus enim quod est aliquid lumen intellectus agentis. et tamen manifestum est quod intellectus agens est aliquid immateriale. sicut dicimus de intellectu angelico. Sed ista opinio non valet. quod nulla forma immaterialis perfecti facit effectum materiale. sed lumen facit effectum materiale et reale. Sed non est qualitas immaterialis. Et licet anima rationalis faciat effectum materiale et reale. non tamen per se sed per medium. scilicet per corpus suum et anima nobilis per corpus celeste. Tercia opinio fuit. quod lumen esset euidetia coloris. quod hoc est euidetia coloris sine quo color non est euidens. sed sine lumine color non est euidens et lumen est euidetia coloris. Ista opinio non valet. quod quando quis videt luminosum non sub ratione coloris. sicut in nocte. Quarta opinio est quod lumen esset forma subalis quod producit forma substantiali. quod producit multa mixta et mineralia. sicut pars de lumine celi. sed sile a suo sili producit. Ista opinio non valet. quod nulla forma subal

De natura luminis fuerunt quinque opiniones
lumen est corpus
lumen est forma spiritualis
lumen est forma subalis

lumen est forma spiritualis

lumen est euidetia coloris

lumen est forma subalis

Defibile manifestu
Annotati

Libe

Secūdus

sensu qz tunc esset in tercia spē qualitatis. z sic
 esset forma accidentalis qd est impossibile. sz lu
 men percipit sensu g̃ rē. Quia opinio fuit z di
 cit qz lumē in aere habeat esse intēionale i cor
 pore ho luinoso habeat eē reale. Probatō ē qz
 ois forma realis dz habere pmanētiā in suo
 subiecto. sz lumē nō hz pmanētiā in aere sz pe
 rit lumē p recessuz solis. Sz ista opinio repro
 bat. qz nulla forma intēionalis denoiat suuz
 subiectū. qz ois forma intēionalis est impfe
 cte i suo subiecto. sz lumē denoiat aerē realiter.
 qz dz aer luinosus qn hz in se lumē z iō color i
 aere nō denoiat aerē. qz hz ibi esse intēionale
 tm. Pro hitate est scienduz qz lumē est qlitas
 de tercia spē qualitatis e ppriū subiectū ē dya
 phanū sine pspiciū. Et hoc pz. qz qualitates
 que sentiuntur sensu exteriori sunt de tercia spē
 qlitatis. sed lumē sentit sensu visus. g̃ lumen
 ē de tercia spē qualitatis. Restat g̃ soluere qnz
 argumēta pbantia qnz opiniones pdictas.
 Ad pmuz g̃ dicendū qz duplt̃ alicui cōueniūt
 passiones corporis. Uno mō pprie z tunc est ve
 rū qz hoc cui cōueniūt passiones corporis ē cor
 pus. qz passio nunqz cōtinētur suuz subiectuz
 sed sic nō cōueniūt lumini passiones corporis.
 Alio mō alicui cōueniūt passiones corporis si
 multitudinarie. z sic lumi cōueniūt passiones
 corporis. z hoc nō oportz esse corpus. Et sic
 qd multiplicat̃ circa obiectū sibi oppositū qd
 ē puz z politū dz reuerterari z redire. put redi
 re valet tm̃ sicut seipm multiplicare. qz lumē
 multiplicat̃ circa corp⁹ politū sic si ponat̃ can
 dela ad peluum lumē ei⁹ dz reuerterari z redire
 a pelui. Ad scdm̃ dz qz lumen accipit̃ duplici
 Uno mō put ē pncipiuz manifestandi alteruz
 sine tal̃ res sit spūalis siue corporalis. z sic lumē
 etiā inuenit̃ in spūalibus. qz i spūalibus etiā
 inuenit̃ pncipiū qd vocat̃ lumē z sic dicim⁹ in
 hoie esse lumē intellect⁹ agētis. z sic lumē repe
 rit̃ pprie in spūalibus z metaphozice in cor
 poralibus. Alio mō accipit̃ lumē fm̃ qz est pncipiū
 manifestandi colores corporales z sic lumē
 est qlitas materialis z in materia etis. z isto
 mō nunc loqmur de luie. z sic est act⁹ dyaphai
 illiati. z sic pprie inuenit̃ in materialibus z
 metaphozice i spūalibus. Ad terciū dicendū
 qz quis color nō videatur sine luie non tm̃ lu
 mē est euidētia coloris qz i quibusdā est euidē
 tia abs qz colore sicut lumē est abs euidētia co
 loris sicut i corporibus celestib⁹. sed qz sunt idēz
 non pnt̃ ab inuicē separari. Et licz aliq̃ sp̃ cōiun
 gant̃ adinuicē non tm̃ seqtur qz sint idēz. sicut
 hō z insibile. Ad quartū dicendū qz duplex ē

cā alic⁹ sube. quedā est pncipalis z vniuoca. z
 sic effect⁹ est silis cāe fm̃ naturā. vel etiā fm̃ p
 portionē sicut fili⁹ est silis patri. vl̃ domus est
 silis ydce qz est i mente artificis. Alia est cā in
 strumentalis alic⁹ effectus. z tales cāz nō oz eē
 silēz effectū sicut semen ē cā instrumentalis ge
 niti ex semie. mō lumen ē cā instrumentalis sbe
 qz eo mediāte aia nobil̃ pducit̃ inferiora z me
 diāte celo sicut pncipiū instrumento. Ad qntū dicē
 dū qz nō oz formā esse intēionalez qz non sp̃ ē
 in subiecto qz duplex ē forma realis. quedā ē
 que orit̃ ex pncipiis essentialib⁹ subiecti vt ri
 sibile ex hoie. vl̃ ex cōmitionib⁹. vt albedo
 ex hoie. z tal̃ forma est sp̃ pmanēs in subiecto
 fm̃ dispōez quā hz. Alia ē forma real̃ qz oritur
 ab extrinseco z etiā cōseruat̃ ab extrinseco sic ca
 lor in aqua qz accipit̃ ab extrinseco scz ab igne et
 cōseruat̃ ab extrinseco. sic est dōm de luie qz ad
 uenit̃ dyaphano p pntiam corporis illuiantis.
 Et iō lumē differēter est in corpe lucido vt in
 sole z in aere aut dyaphano quis ei vtrobiz
 sit realiter tm̃ non vtrobiz pmanēter. Quia ca
 est qz lumē in corpe lucido fluit ex pncipiis il
 lius corporis. non at̃ fluit a pncipiis illius cor
 poris in qz est realiter trāseunter.

Arguit. Lumen ē qualitas fluēs a corpe
 g̃ est defluxus corporis. z si sic tūc est corp⁹.
 Dōm qz ista ppō lumen est defluxus corporis in
 telligit̃ duplici. Uno mō qz lumen sit pue pti
 cule corporoz defluēs a corpe. ac si diceretur lu
 men in aere nihil aliud est qz multa pua corpa
 athomalia resoluta a corpe solis. z sic Aresto.
 repbat̃ istā ppōez. Alio mō pōt̃ ppō intelligi.
 qz lumē sit defluxus corporis. i. qualitas defluēs
 a corpe. z sic ppō est va. qz lumen est qlitas na
 turalis ipius corporis luiofi nā ab ipō corpe lu
 minoso naturaliter fluit.

Arguit. Dis qualitas sensibilis hz pncipiū
 sed lumē non hz pncipiū. g̃ nō est qualitas sensi
 bilis. Dōm qz duplex est qualitas sensibilis.
 quedā est que repit̃ i ipsis elementis z elemē
 tatis sicut sunt calidū frigidū zc. z sic Aresto.
 bene loq̃tur di. qz ois qualitas sensibilis hz p
 riū. Alia est qualitas sensibilis qz inuenit̃ i ce
 lo qd omnino est incorruptibile. z tales quali
 tate non oz hzē qualitatem pncipiū nisi extendat̃
 pncipia ad pncipiū oppōez. z sic tenebre sunt
 pncipiū lumi. Vel breui⁹ dz qz ois qualitas sensi
 bilis sensu tactus hz pncipiū. sed hoc nō oportz
 de qualitatibus sensibilib⁹ alioz sensuz.

Arguit. Lumen est corp⁹. qz Aresto. disting
 uit tres spē ignis in sedo topicoz qz sunt ig
 nis cardo. ignis flāma. z ignis lux. sed ignis ē

Opino a7^h

Duplt̃ alicui quidam pas
siones corporis

Lumen est duplex

Duplt̃ eā pncipiū

De

Anima

corpus. g. etiam lux sine lumine erit corpus. **D**icendum quod Aristoteles loquitur ibi exemplum in opinione antiquorum qui distinxerunt triplicem ignem. Exemplum enim debet precedere ex notioribus. cum ergo in antiquis fuit notum et suppositum quod tres essent species ignis sic etiam exemplificat ibi Aristoteles.

Queritur. Utrum lumen equaliter reperiat in omnibus. **R**espondeo sicut prius dictum est de dyaphanitate. Alii enim sunt dyaphana per totum. et illa recipiunt lumen per totum. Alia vero sunt dyaphana solum in superficie. et illa recipiunt lumen solum in ultima eorum superficie. **L**ux vero est. quod proprius subiectum ipsius luminis est dyaphanum. illa ergo que sunt dyaphana per totum sunt susceptiua luis per totum. et illa que sunt dyaphana solum in superficie sunt susceptiua luis solum in superficie. In primis est tamen ista diuisio quod alii habent de se lumen sic est corpus solis. Aliqua habent lumen ab extrinseco sic aer et aqua.

Est autem coloris

Postquam Aristoteles ostendit quod se habeat color ad videndum qui non videtur sine luce. **D**icendum quod se habeat dyaphanum ad videndum. et primo quod se habeat ad colorem. **E**t potest sibi de sono dici. quod sicut se habet aer ad sonum. ita dyaphanum ad colorem. et quod dyaphanum est sine colore sic est susceptiuus coloris. sic etiam quod aer est sine sono ergo est susceptiuus soni. et ratio istius est. quod omne suscipiens debet esse denudatum a natura susceptiua alio non capet ipsum. cuius ergo dyaphanum recipit in se colorem quod sit denudatum a colore et sicut aer a sono. **E**t per hoc soluitur argumentum quod arguitur quod dyaphanum est sine colore et tamen suscipit colorem. quod in principio dyaphanum est sine colore. sed in visione est cum colore. quod suscipit in se colorem. et sic etiam aer est sine sono et non suscipit in se sonum antequam immutetur auditus. **D**einde dicitur quod dyaphanum videtur. id est per visum agnoscitur. et vult quod dyaphanum agnoscatur sicut tenebrosus. **E**t quod enim agnoscimus aliquid esse prius lucidum et postea tenebrosus percipimus quod est dyaphanum quod eadem natura ex parte subiecti que sic quod in se habet tenebras et quod quod lumen sicut manifeste per se sensus.

Non autem omnia

Postquam Aristoteles determinauit de manifestis visibilibus que videntur per lumen extrinsecum. **D**icendum quod determinat de visibilibus innotatis di. quod non omnia sunt visibilia per lumen extrinsecum. sed solum illa que sunt est proprius color. sunt enim alii que in luce exteriori non sunt visibilia sub ratione luis. sicut sunt lucida de nocte. sed ista sunt visibilia in tene-

bris. ista autem non sunt notata vno nomine col sicut sunt putredines quercuum. capita piscium. squame piscium. oculi catuorum. et oculi luporum. **R**atio autem quare ista videntur in nocte et non in die stat in hoc. quod sunt duplicia corpora quedam sunt que habent perfecte lumen proprium ab opaco et talia corpora prout solus videntur per lumen extrinsecum sicut sunt corpora colorata. in coloratis enim corporibus lumen est perfecte proprium ab opaco. Alia sunt corpora que non sunt perfecte terminata ubi scilicet lumen non est perfecte proprium ab opaco. et talia corpora prout etiam videntur sine luce exteriori. quod per proprium lumen prout aliique parte medij illuare. ista tamen non videntur luminosa in luce exteriori. quod hoc lumen extrinsecum obscurat minus lumen que in die non videntur talia lucida sicut in nocte. **P**ro intellectu omnium istorum est sciendum. quod est triplex gradus visibilitatis. quedam sunt que videntur sub luce alieno et colore proprio. et ista visibilia solus videntur in die et non in nocte. alia sunt que videntur sub lumine proprio et colore alieno. et ista equaliter videntur in die et in nocte sicut ignis. alia sunt que se habent medio modo. quod videntur in die sub luce alieno et colore proprio. et in nocte sub lumine proprio et colore alieno. sicut sunt oculi catuorum. putredines quercuum et silia que videntur in die alba et que videntur sub colore proprio et sub luce solis. sed in nocte videntur sub proprio lumine et non videntur talia corpora alba solum lucida

Hunc autem intantum

Quia Aristoteles dicit de duplici visibili. **D**icendum quod redit quod utrumque videatur et prout summi due conclusiones. **P**rima est de colore et est ista. **C**olor est visibilis quod mouet dyaphanum prius illuatum sed innotata sunt visibilia quod mouet dyaphanum. id est ipsum actuando per lumen. et ideo in eis lumen non presupponit sicut in primis visibilibus. **D**icit ergo Aristoteles. quod iam deum est quod color non videtur sine luce. lumen autem est in dyaphano. mouens ergo color dyaphanum actu illuatum quod ulterius mouet organum sibi aliqualem continuatum. quod probatur ratione et signo. **R**atio sic. de ratione coloris est mouere dyaphanum solum actu. id est actu illuatum. ergo color prius mouet dyaphanum illuatum antequam visus moueat a colore. **S**ignum stat in hoc quod si aliique habens in se colorem. id est coloratum ponat super visum tunc talis res non videtur. et ideo oportet quod sit medium inter oculum et visibile quod medium prius moueat antequam moueat. **Q**ueritur. **Q**uare color prius mouet visum. **R**espondeo. **Q**uare color prius mouet visum. **R**espondeo quod ideo. quia sensus quous sit materialis tamen etiam est vitalis potest recipere formas ab extrinseco. quod ergo non potest tales formas recipere solum illam materialitatem solum quam sunt in subiecto. ideo oportet quod tale sensibile spiritus

Triplex gradus visibilitatis

Hic per se per se dicitur quod visus quod coloris visibilis videtur per se

Signum

Liber

Secūdus

naliseť in medio vt sic posset recipi in sensuz
g'oz q' p' mediū diffundat ad sensuz vt in ipō
medio spiritualiseť.

Arguit. Visio sit i' instāti sicut pbat Ares-
sto. in fine de sensu & sensato. g' nō pmo color i'
mutat mediū & postea sensum. **Adm q' q's**
uis visio fiat i' instanti t'p'is tñ in visione pcur-
runt plura q' hnt ordinē nature. qz vnum ē cā
alterius. in vno em instanti color imutat me-
diū & organū tñ fm naturā color pus imu-
tat mediū & mediū vltē' imutat organū.
Pnt em in vno instanti t'p'is plura ēē instan-
tia nature. Aresto. g' intelligit q' color pus im-
mutat mediū fm naturā qz ipm organū nō
at fm tempus.

Arguit. Si color eēt in aere seqret q' aer
eēt coloratus & silitur oculus qd ē falsus. Se-
quela pbat. qz vbiqz ē forma ibi ē etiā re-
noatiō forme. **Adm q' ad hoc q' aliq' for-**
ma denoiet subiectū nō sufficit q' insit subie-
cto ymmo reqrit q' insit subiecto satis pfecte
et satis intēse. & ppter hoc calor i' aqua tepi-
da nō denoiet aquā calidā. color at nō ē i' me-
dio & in organo fm esse pfectū. g' etiā nō deno-
minat mediū neqz organū.

Querit. Utz color sit vnius spū fm q' ē
in obiecto medio & organo. **Adm q' sic.** Et
ponit rō in comēto doctoris circa libz de sen-
su & sensato. qz diuersitas subiectoz nō facit i'
formis diuersitate specificā sed solū numera-
lē. sed ista diuersitas q' est i' colore fm q' est in
subiecto medio & organo sumit solū fm drāz
dyaphancitatis q' est subiectū primū coloris
qz color exis in subiecto est in dyaphano ter-
minato. color i' medio est i' dyaphano simplr
indeterminato. sed color in organo ē i' dyapha-
no p'um terminato & p'iz indeterminato. Et rō
est qz oculus ē de natura aque vt d' in de sensu
et sensato. sed aqua qdāmodo terminat ppter
spissitudinē suā spēs coloris & iō spēs rez visi-
bilū apparēt in aqua.

Arguit. Color i' aere nō denoiet. sed color i'
pariete denoiet. g' nō sunt vnius spū. cōsequē-
tia r'z. qz eade forma hz eundē modū denoian-
di. **Adm q' forma vni' spū nō sp equaliter**
denoiet diuersa subiecta si insit talibus subie-
ctis fm diuersuz modū. Exēpli grā. lies in ig-
ne & aqua tepida calor sit vnius spū tñ ille ca-
lor nō denoiet aquā tepidā calidā sicut ignez.
sic silitur est ad ppositū quis em color sit vni-
us spū in subiecto & i' medio nō tñ hz eundēz
modū inessendi. & iō nō equaliter denoiet.

Arguit. Color hz etiā in medio esse reale g'

detet denoiare mediū. Anō pbat. qz hz ēē spe-
cificū g' hz esse reale. Itē color exis in medio
ē in pdicamēto de tertia spē qualitatis. g' hz ēē
reale in medio. **Adm q' dupl'r d'z habere ali-**
quid esse reale. Vno mō qz hz esse specificū. &
sic vtiqz color hz esse reale in medio. qz ē in eo-
dez pdicamēto sicut color i' subiecto. Alio mō
d'z aliqd habere esse reale & reali mō. i. pfecte. et
sic color solū hz esse reale in subiecto & nō i' me-
dio neqz in organo. Et h' est qd dicit solet q' co-
lor in medio hz esse intentionale. nō tñ accipie-
to intentōez p intentōe loyca. qz talis inten-
tio nō est sensibilis sed d'z habere esse intentio-
nale. i. impfectū qd esse est sepatū a materia. i.
a cōditionibus materie phisice vt infra dicit.
et iō in medio pnt esse colores q' in subiecto. et
seut d'z. qz fm hoc esse qd habet in medio nō
stranatur. In istis cōsonat cōe dictū q' color
hz triplet esse scz in subiecto in q' hz esse phis-
icū & reale. & in aere est sicut i' referente. & in or-
gano tanqz in pncipio cognitōis.

Non enim bñ dicit

Dic Aresto. excludit errorē Democriti circa
predicta qui dicebat q' si totū mediū a terra
vsqz ad celū esset vacuū. i. sine corpe. tunc fm
maximā certitudinē videremus ea q' sunt cir-
ca celū etiā si formica esset circa celūz qz nihil
obstaret int' rez vidētē & re' visaz. sed dicit Ares-
to. q' hoc est impossibile. qz si nō esset mediū int'
re' vidētē & rem visaz tunc nihil oīno videret-
tur. **Ad pbat Aresto.** ex dictis. qz dictū est q'
obiectū pmo mouet mediū. & mediū motū vl-
terius mouet sensuz. si g' non ē mediū ipm nō
pōt moueri. & si mediū non mouet etiā sensus
nō mouet a medio.

Ignis autē in vtrīs

Dic ponit aliā ptem scz de mō videndi corpa
lucida sine inno iata visibilia dicens. q' ignis
& alia inno iata visibilia vidētur nō in lumie
sed in tenebris. & iō sicut color est visibilis qz
mouet dyaphanū pus illūiatuz. ita inno iata
visibilia sunt visibili a. qz mouet dyaphanūz
ipm actuādo p lumē. & hoc iō. qz talia lucētia
in nocte q' dicuntur visibilia inno iata hnt in-
tra se lumē ibibitū q' luie pnt etiā dyaphanū
in pte illūiare & hoc cōtingit i' eis ppter cōmie-
tionē nature ignis a q' igne est luciditas vel lu-
men i' mirris. Alia ei elemēta nō sunt de se lu-
cētia ppter ignē seqret q' etiā eēt calida

De h' q' dicitur dicitur ab alijs
q' dicitur q' dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur

forma vni' spū
subiecto satis
m' h' se
v' h' se
p' h' se
q' p' color & obō
et m' h' i' medio ap' h' p'
et spūale h' p' h' obō
dicitur dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur

De h' q' dicitur dicitur p' p'
mediū illud dicitur p' dicitur
& mediū illud dicitur p' dicitur
dicitur dicitur dicitur dicitur

De

Anima

propter ignem. **Ad** qd hoc non oportet. Quia ratio est quod quicumque due forme sunt in alio quod una naturaliter est per aliam. tunc potest talis res manere in alio secundum primam formam et non secundum ultimam sed non est. cum si luciditas sit per formam quam caliditas. non potest ignis reperiri in alio secundum luminositatem et non secundum caliditatem. quod autem luminositas sit per formam per quam ignis coicat lumen cum corporibus celestibus que sunt prima corpora.

Eadem autem ratio

Hic Aristoteles redit ad materiam de qua prius fuit locutus scilicet quod color positus super sensum non facit sensationem dicitur quod hoc non solum verum est de colore sed etiam in aliis sensibilibus. quod etiam alia sensibilia posita super sensum non faciunt sensationem. Et primo declarat hoc in his in quibus est manifestus scilicet in quibus reperitur medium extraneum sicut sunt auditus et olfactus. quod illis oportet prius medium a moveri antequam moveatur sensus sicut sonus prius immutat aerem antequam imurat auditum et odor prius diffundit se per aere antequam immutat odoratum. et quibus hoc non appareat de gustu et tactu. quod videntur absque medio immutari tamen est ibi etiam sicut infra dicitur. quibus enim gustus et tactus non habent medium extraneum tamen habent medium intrinsecum. Deinde ostendit quid sit medium in sensibus. Dicit autem medium per quod sensibile refertur ad sensum. Et vult quod medium in sensu visus auditus et olfactus sunt aer et aqua. et hoc probat specialiter de odore. quod ibi videbat eum manifestum. quod ei odor percipitur per aerem manifestum est in respirantibus quod non odorant nisi per respiratores in aere. quod etiam fiat respiratio in aqua per quam animalia aquatica sicut sunt pisces habent utique sensum odoris. et sic in eis refertur odor per aquam.

Arguitur. Medium et sensus dicitur proportionari. si est idem medium in illis tribus sensibus non erunt sensus distincti. **Ad** qd quibus sit idem medium materialiter in ipsis sensibus per quod sensibilia referuntur ad ipsos sensus tamen est aliud formaliter. Prout est aer et aqua capi tripliciter. Uno modo secundum transparentiam et dyaphaneitates. et sic sunt medium in visu. quod sic color refertur per aere et aquam. Alio modo accipiuntur secundum quod sunt corpora facilliter mobilia secundum locum. et sic sunt medium in auditu. quod sonus causatur per motum localem aeris et aquae. Tercio modo accipiuntur secundum quod sunt facilliter alterabilia. et sic sunt medium in olfactu et gustu. quia odor alterat aerem antequam veniat ad odoratum et sicut alterat aquam.

Queritur. Utrum sensibile positum super sensum faciat sensationem. **Ad** qd non et ratio est. quod oportet

et obiectum esse spiritualitatem antequam possit movere sensum. si enim sufficeret quod uterunque prout forma ad cognitionem tunc etiam res naturales cognoscerent illas formas quas in se habent. requiritur ergo ad cognitionem aliam formam quam talis forma sit spiritualis. sed spiritualis non potest fieri nisi per medium ergo oportet obiectum per medium diffundi. Maior pars ex ordine entium. quod si aliquid res in se habet formam magis spirituales tunc talis res magis cognoscit. sunt enim quedam entia que habent formas materiales ut sunt entia pure materialia sicut paries habet in se colorem. quedam vero sunt entia que habent in se formas materiales cum quibusdam spiritualitate. habet autem prout dupliciter. Uno modo quod recipiunt tales formas absque materia et tamen cum additionibus materie mathematice qualia sunt sententia et talia cognoscunt singularia. Alia autem sunt que recipiunt in se formas absque materia et etiam absque additionibus cuiuscumque materie. et talia cognoscunt res non solum singulares sed etiam universales. ex quibus patet quod causa cognitionis est ex hoc quod aliquid recipit formam absque materialitate et cum spiritualitate. **Circa** quod sciendum quod tripliciter potest impediri sensus a sua sensatione. Primum ex prout maioris sensibilis. et sic impeditur visus nisi a visione stellarum in die propter maius lumen superveniens scilicet lumen solis. Secundo impeditur sensus propter indispotum organum. sicut lingua febricitantis infecta amaro humore iudicat omnia amara. et isti motus non sunt ad propositum. Tertio impeditur ex supposito sensibilis super sensum. et illud modum persequitur hic Aristoteles.

triplex sensus impeditur a sua sensatione

Arguitur. Sensibile non potest poni super sensum ergo tertium est falsum. Aliis probatur quod positum est solum corporum. sed sensibile non est corpus sed quibusdam qualitas. **Ad** qd quod tunc sufficit quod sensibile accipit dupliciter sicut et sensus. Primum accipit sensibile secundum quod est principalis ratio immutandi sensum. et sic sensibile est accens. Alio modo accipit sensibile per illo quod est tota ratio immutandi sensum. et sic accides acceptum cum subiecto vocat sensibile. et eo modo accipit hoc sensibile. et tunc sensibile est corpus et ponit super sensum. Sicut igitur sensus accipitur dupliciter. Uno modo per propria sensitiva. et sic sensibile non ponit super sensum. Alio modo accipit per organum in quo est sensus. et tunc sensus est corpus sic sensus visus sunt oculi cum nervo optico. et eo modo sensibile dicitur poni super sensum. Unde in protertu Aristoteles. notant dicit si aliquid ponat habes colorem. id est corpus coloratum super visum. id est super organum non facit sensationem.

Sensu ratione dupliciter

Ad. Omne movens dicitur esse immediate cum motu septimo philosophorum. sed sensibile movet sensum. ergo dicitur esse sicut causa sensus. **Ad** qd duplex est movens. s.

Ad qd qd alij p... N. sonus puenat ad auditu p motu locali

Anima

sic p auditu dicim' nos pcepe sonu. ergo sic color est subiective in colorato sic ec' son' erit subiective in corpe sonante. **Q**uoniam q' tles locutiones no sunt eglit intelligede in sonoz obiectis alio ru sensu. qz tales pdicationes sunt subiective in alijs sensib'. Expli gra. vt si dicam' video coloratu sensus e' video corpe hns in se colore subiective. sz iste pdicationes de sono sunt effectiue. vt si dicatur audio capana sensus e' q' capana effectiue facit de se sonu. sz sic capana e' sensibile p accens sicut z corpe coloratu.

Querit tnc Tu in aere sit son' subiective. q' re no dicim' audio aere. **Q**uoniam q' ro est qz son' no hz ee pmanes i aere sic alia sensibilia hnt ee pmanes in suis subiectis. sz em laycos forma q' trasit est in subiecto no tenoiat. ipz subiectu sic ptz de rubedine causata ex verecundia q' no tenoiat suu subiectu sic etiā son' no tenoiat aere. **T**nc querit qre causa efficiens coloris no tenoiat a colore sic ea efficiens soni a sono. vt q' re no dicim' video pictore q' facit colore sic dicim' audio capana q' facit sonu. **Q**uoniam q' no est sile qz son' qn est tnc sp' conuigit actuali sue cae efficiati qz no est son' nisi qn corpe sonans actualiter facit sonu sed no semp' conuigit color cae efficiati ergo. zc.

Arguitur. Eiusde est poña cui' e' act' z econtra sed nunq' est son' actu in sonate ergo nec in poña. **Q**uoniam q' act' accipit duplr. Uno mo' put significat opatione. z sic eiusde est potetia opatiua cui' e' act'. i. opatio. z sic son' est in corpe sonate ta in poña qz in actu. **A**lio mo' actus significat forma z tnc eiusde est act' cui' est potetia passiva siue subiectiua. z sic corpe sonans nec est in poña ad sonu nec hz actu sonu sic ei son' actu est in medio z etiā in poña qz in medio est vt in poña subiectiua z etiā quandoqz actualiter.

Arguit. Si aer eet mediu seqret q' ide esset mediu z subiectu. **Q**uoniam q' duplex e' ps aeris circa corpe sonans. qda est ppinq' z in illa e' son' subiective sicut accens in subiecto. z ibi e' son' realiter. **A**lia est ps aeris distas a corpe sonante z in illo aere est son' intencionaliter sic etiā in organo siue in potetia

Fit autem qui secū

Quia Aresto. dixit q' son' qnqz est in actu qnz vero in poña. **N**ic pnt ont quo fit son' in actu. **E**t prio ont q' reqrunt ad hoc q' son' fiat i actu. **S**edo ont q'ia dnt illa ee. ibi. sic at' diximus. **V**ult ergo q' tria reqrunt ad sonu. i. pcuties percussus z mediu. z hoc pbat qz pcutio alicuius

ad aliqd est ca' soni sic ptz in sono capane vbi bapillus pcutit ad capana. sz in pcutioe tria reqruntur. i. aliqd qd pcutit z aliqd qd pcutit z qz no fit pcutio siue motu locali z mot' locali no fit siue medio. ergo oportet aliqd ee mediu z in tali medio fit sonus.

Arguit. Quis fit son' vbi no sunt pcuties percussus z mediu. p' in trib'. **P**rio in virga pcutiente aere. **S**edo in fensa cuz q' auriga dirigit equu. **E**t in panno rupto. **Q**uoniam q' in istis casib' aer hz roez medij z etiā pcutit. z hoc ido qz qn aliq' virga velociter mouet p aere tnc ex tali veloci motu vnif aer z p' densat. z tal' aer condensat' pcutit p ipam virga siue p ipam fensaz aurige. vn' pcuties est fensa siue virga pcutsum vero est aer p' densatus z mediu est aer subtilis circa aere p' densatu. **D**e panno rupto dicendū q' due pres aeris extranee le mutuo pcutientes sint ca' illi' soni qz p rupturā illi' p'anti oportet subito intrare aere ad replenduz locū in q' pri' erat pann' ex q' motu pres aeris adinuicē collidit' z generat' sonus. **T**nc Aresto. ont q'ia dnt ee que requirunt ad sonu. i. pcuties z percussus. **S**ecundo q'le erit mediu. **C**irca p'nti ont q' pcuties z percussus in sono dnt ee corpa dura. z hoc ido qz son' fit p violētia mortone aeris sz mollia cedunt pcutienti z no fit son' p corpe molle qz n' fit diuisio aeris. **S**edo reqrunt q' sint lenia qz si acus pcutiatur acui no fit son' qz no fit diuisio aeris. **E**t ad hoc q' sit magn' z pfect' son' requirit q' corpa sint p'cana qz corpa p'cana pnt p'tinere multu aeris z ex illa p'inctia multi aeris fit magn' son' qz fit violētia magna aeris in clusi in tali p'cauitate. z ista e' ca' q' res i pcutiat manus adinuicē fit magnus sonus.

Querit. Utz son' pueniat ad auditu p motu locale. **Q**uoniam q' son' in p'ncipio necessario hz fieri per motu locale qz causat ex motu locali aeris sz in p'gressu no est necesse sonu fieri per motu locale. z sic no multiplicat son' vsqz ad auditu per motu locale. **P**rima pars sic p' qz dicit Arest. i. scdo metheozoz q' visus anticipat auditu in tonitruo z in choruscatione qd sic intelligit quia quis siml' tepore fiat tonitruu z choruscatio tñ videm' prius choruscatione an qz audim' tonitruu qd esse no posset nisi ex hoc q' son' defert per motu localem z visio fit in instanti. **S**eda ro est qz auditio impeditur p'uetum no autē visio si ergo multiplicatio soni p mediu impeditur per motu locale ergo fit per motu locale. **S**eda pars patz trib' rōnibus. **P**rima est quia dicit Arest. in hoc scdo. q' sensibile posituz sup sensum no facit sensationem. **L**e

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'Sed in fensa...' and 'Et in panno rupto...'

Handwritten marginal note: 'Sed in fensa...'

Handwritten notes at the bottom of the page, including 'Hic dicit p. quo fit sonus' and 'Nota'.

Ita ut hinc quod dicitur in philosophia
quod dicitur in philosophia
hinc dicitur in philosophia
hinc dicitur in philosophia
hinc dicitur in philosophia

Liber

Secundus

ergo p realem motu sensibile veniret ad sensuz
tunc no faceret sensatoez. Itē son^o factus in aere
audit in aq̄ sicut patet de piscib^o qui mouetur
p sonū illū q̄ stat in littoze s̄z nō pt dici q̄ real
mor^o fiat sub aq̄. Et in hoc casu in aq̄ soluz fit
intentionalit^o sou^o. Tercio si real^o mor^o fieret sp̄
cū sono tūc aer realit^o moueret contrarijs moti
b^o realib^o. qz ptingit sonū fieri a duob^o statib^o
in oppositis locis qz vnusquisqz audit alterū
si ergo mediū moueret realit^o tūc ille aer moue
ret oppositis motibus. Uer^o ergo est q̄ in p̄ci
pio circa corp^o sonās est realis mor^o. s̄z in aliq̄
distantia circa auditū nō oportet eē motū realē.
sed solū sp̄m siue intēdem soni.

Arguit. In oi sensatoe sufficit p̄ntia sensi
bil. ergo nō oportet auditōz fieri p motū localē

Adm q̄ dupl^r aliqd̄ facit ad sensatoz. Vno
mō qz inmutat sensum. z sic sensibile facit ad
sensatoz. qz inmutat sensuz. Alio mō aliqd̄ facit
ad sensatoz p̄cābulat. s̄. sine q̄ nō fieret sen
sibile p̄ns sensui. P̄rio mō color req̄rit ad vidē
dū qz pp̄rie inmutat visū. s̄z scdo mō lumē req̄
rit ad vidēdū sicut illd̄ siue q̄ nō est color p̄ns
visū. sic ad p̄posituz dōm q̄ son^o req̄rit ad au
diēdū sicut qd̄ inmutat auditū. sed mor^o localē
cōcurrū sicut sine q̄ nō p̄ntat sonus auditui.

Amplius autem au

Postqz Aresto. determinauit de pcutiēte z pcutso
q̄ req̄runt ad sonū p̄nt determinat de medio z di
cit q̄ mediū soni est aer z aq̄. tū aer est pfectus
mediū qz aq̄. Cui^o rō est qz son^o causat ex diuisi
one violenta mediū. sed aer ē mediū facili^o diuisi
sibile qz aq̄. ergo in aere magis sit son^o qz in aq̄.
Addit tū Aresto. q̄ neqz aer neqz aq̄ hnt in se p
p̄riū sonū qd̄ sic intelligit qz sunt mediū sonā
di. sed mediū d̄z esse denudatū a forma obiecti
sicut p̄rius dictū ē. req̄rit etiā q̄ mediū pcutia
tur ad alterū qz si aer maneat nō pcutus tunc
nō fit son^o. Itē si aer fortiter pcutiat tūc est for
tis son^o z pfect^o z hoc ē iō qz in veloci motu ae
ris causat son^o. si ergo aer tarde mouet tūc non
fortiter diuidit z ergo fit paru^o sonus.

Querit. Uer^o son^o sit forma natural. **Di**
cendū q̄ sic et hoc pbat^o dupl^r. P̄rio sic. omis
forma q̄ est phisice cōsideratōis est natural. s̄z
son^o est forma q̄ est phisice cōsideratōis ergo ē
forma natural. Scdo sic. illa ē forma natural
q̄ p̄ficat naturalē potentiā sed son^o est huiusmo
di quia p̄ficat audituz. Maior patet qz inter
obiectum z potētā debet esse proportio sim na
turam.

Arguitur Sonus habet cām violentā qz vi

olenta fractura aeris est causa soni. ergo nō est
forma naturalis. **Adm q̄ duplex est cā soni**
scz intrinseca q̄ est materia vt vox. z forma q̄ est
sensibilis qlitas. Alia est cā extrinseca scz coz
p^o sonās z pcutiēs qzuis ergo cā extrinseca soni
scz cā efficiēs soni sit violenta tū cā intrinseca
est naturalis. nec sp̄ req̄ritur ad hoc q̄ aliquid
sit naturale q̄ efficiēs sit naturale. sed suffic^o q̄
ap̄tudo materie ad formā sit naturalis. z hoc
est qd̄ dicit Aresto. tercio **Ethicoz.** q̄ violentuz
est qd̄ est extrinsecū sed hoc nō sufficit sed addi
tur cui passum nō cōfert vim. sufficit ergo q̄ aer
q̄ est subiectū soni habeat in se ap̄titudine na
turalē ad talē motū. Itē qūqz cōtingit aliquaz
substantiā naturalē generari ex motu violento si
cut ignis generat^o ex motu lapidis ad ferrū siue
calibem.

Echō autē fit quā

Postqz Arest. determinauit de sono p̄cipali. hic
p̄nt determinat de qdā sono scdario q̄ d̄z echo. Et p̄
mo determinat de e^o generatōe. Scdo de ei^o diuer
tate. q̄ ad p̄mū vult q̄ Echo generat^o qū ab aere
moto p̄ p̄ncipalē sonū sit son^o scdario^o ex hoc scz
q̄ tal^o aer mor^o inuenit aliqd̄ corp^o obstās z a ta
li corp^o obstāte aer itez redit ad suū p̄cipiūz
son^o ergo fact^o in tali reditōe vocat^o echo. Et ex
plicat Arest. de sp̄ra siue de pila. qz pila p̄iecta
ad aliqd̄ obstās resilit itez ad p̄cietē. Pōt ec
dani exēplū extra textuz de aq̄ mota. qz si aliq̄s
p̄ciet lapidē ad aquā stāgnalē tūc tal^o motus
facit circulatōes q̄ durāt donec veniāt ad litt^o
Et itez a littoze fiūt noue circulatōes p̄rie cir
culatōib^o p̄orib^o. i. illa ḡ reditōe fit son^o echon.

Videtur autē sem

Dic ponit diuersitatē z d̄naz in sono echō. z
vult q̄ duplex ē son^o echo. s̄. manifest^o z certus z
talis solū fit qū mouet aer ad aliqd̄ corp^o p̄ca
uū z a tli corp^o p̄cauo repcutit. Ali^o ē son^o echo
inmanifest^o z talis fit in qlibz sono p̄cipali qd̄
sic ont^o Arest. qz aialia facientia sonū sunt circa
terā. qz ergo dictū est q̄ in factōe soni aer mo
uet circularit^o sic oportet ad min^o aerē a terra re
pcuti. Et ponit sile de luce qz sp̄ sit repcutio lu
minis qz nisi sic tūc solū ibi esset lumē vbi d̄z
recte mittūt radiū sed nō est sp̄ tal^o repcutio no
bis manifesta. in illo aut^o loco est nobis mani
festa vbi directe mittūt radiū ad aliqd̄ corp^o

Ad. Uer^o son^o echo sit son^o. **Dōz q̄ sic.** Ar
guit tū q̄ nō qz ibi nō sunt pcutiēs pcutium z
mediū. **Adm q̄ son^o echo accipit dupl^r Vno**

Dupl^r aliqd̄ facit ad sensatoz

De me^o soni

modo fm q̄ includit p̄cipalē sonūz t̄ sic acci-
 pitur ip̄oꝝe. t̄ tunc p̄t̄ dici q̄ aer p̄cedēs ē per-
 cutiēs. obstaculūz ē p̄cussūz t̄ aer circumstās est
 mediuū. Alio mō accipit̄ p̄cise p̄ sono rediūte
 t̄ ille ē son⁹ echo p̄prie q̄z p̄prie sc̄dario imutat
 auditūz. Tunc ē d̄d̄z q̄ ps aeris resiliēs ē p̄cu-
 tiēs t̄ aer q̄ n̄tebat p̄cedere ad corp⁹ ē p̄cussūm
 t̄ aer subtilior est mediuū. t̄ sic aer ē p̄cutiēs p̄-
 cussūz t̄ mediuū. Simile ē de aq̄ q̄z q̄nq̄z aq̄ tē-
 dēs ad litūz mouet aquā etiā volēte tēdere ad
 lit⁹ t̄ in illa motione causatur ec̄ q̄dā son⁹ qui
 est similit̄ sono echon ille aut̄ son⁹ causatur ex
 cōcussione partīū aque adiuicē.

Querit̄. Utz son⁹ echon sit idē sonus
 cū sono p̄cipali. **Adm̄ q̄ sic.** Et hoc ē vez
 si son⁹ echon realit̄ causetur ex reali motū aeris

Arguitur. Mot⁹ direct⁹ t̄ mot⁹ reflex⁹ non
 sunt vn⁹ mot⁹ nūero vt d̄z. viij. phoz. q̄ nec s̄o-
 n⁹ p̄cipalis t̄ son⁹ echon est vn⁹ son⁹. q̄z sonus
 p̄cipalis sit in motū recto t̄ son⁹ echon i mo-
 tu reflexo. **Adm̄ q̄ nō oportet sonū echon si**
 eni p̄ motū reflexū. q̄z tūc p̄cederet argumētū. s̄z
 p̄t talis son⁹ fieri p̄ motū circularē t̄ in tali nō
 est necesse interuenire q̄erē. ergo ē sic ymaginan-
 dū q̄ in accessu aeris ad aliq̄d obstaculū. aer n̄
 directe redit p̄ eādē viā p̄ quā exiit. s̄z q̄n aer
 venit ad obstaculū tūc in alio circulo siue situ
 incipit redire. S̄z p̄t alit̄ dici q̄ nō oportet so-
 nū echon fieri realit̄ p̄ realē motū aeris. sed spēs
 p̄cipalis soni redentiis p̄t dici sonus echon.

Circa q̄ sciēdū q̄ q̄nq̄z in sono p̄cipali sit
 vehemēs mot⁹ aeris t̄ tūc son⁹ echon causat̄ ex
 reali motū aeris redentiis a corp⁹ obstate. Alio
 mō son⁹ p̄cipalis nō mouet̄ ita vehemēter et
 tūc son⁹ echon nō causat̄ p̄ realē motū aeris. s̄z
 p̄ hoc q̄ spēs p̄cipalis soni iterum redit ad
 auditūm.

Querit̄. Utz son⁹ echon fiat in aere realit̄
 vel int̄cionalit̄. **Adm̄ q̄ q̄nq̄z p̄t eē in aere**
 realit̄ t̄ q̄nq̄z int̄cionalit̄ t̄ hoc sub ista d̄na q̄z
 q̄n corp⁹ obstans par̄ distat a p̄cipali corp⁹
 sonāte tūc p̄t etiā fieri realis motio aeris in re-
 ditione siue reflexione aeris. s̄z si corp⁹ obstans
 multū distat a p̄cipali corp⁹ sonāte tūc reflex-
 io aeris nō sit fm motū realē sed solū int̄cōna-
 lē. t̄ tūc son⁹ echo est solū int̄cōnal. Et ponūt
 doctores s̄lle q̄z nō est incōueniēs q̄ aliq̄ yma-
 go faciat nouā ymaginē. vt si q̄s videat in spe-
 culo ymaginē alicui⁹ ymaginis q̄uis ergo pria
 ymago causata sit a corp⁹ nō tamē sc̄da q̄z illa
 causat̄ ab ymagine. sic etiā p̄tingit in sono ech-
 on q̄z p̄cipalis son⁹ sp̄ causat̄ ex motū reali ae-
 ris sed ymago illi⁹ soni potest de nouo p̄ducere

sonū echon qui est intentionalis.

Vacuum enim rec

Postq̄z Aresto. determinauit de duplici sono.
 hic cōsequenter determinat de immutāōne au-
 ditus ab ip̄so medio t̄ postea de immutāōne
 organi a sono. t̄ primo determinat de ip̄so me-
 dio p̄ quod sit immutatio. Secundo determi-
 nat de organo quod immutat. Quātum ad p̄-
 mū dicit q̄ p̄prium mediuū audiendi recte di-
 citur vacuū. antiqui enī dixerunt q̄ ibi essz va-
 cuū vbi est aer. t̄ dicebant cōformiter ad opi-
 nionē laycorū quā opinionē reprobat Aresto.
 quarto phoz. **Ad autē aer sit mediuū sic p̄bat**
 quia illud est mediuū in sono quod aptū est frā-
 gi p̄ motū localem. sed aer maxime est frangi-
 bilis. ergo aer est mediuū in sono. Maior patz
 q̄z ex fractura aeris moti causat̄ sonus sicut di-
 ctum est t̄ sonus defert̄ ad auditū p̄ aerem con-
 tinuatū. q̄uis enī in aere circa corpus sonans
 sit realis motus. non tamē oportet talē motūz
 cōtinuari vsq̄ ad auditū vt dictū est.

Arguitur. Sonus facit audire ergo nō aer
 quod est cōtra textum. **Dicendū q̄ duplici**
 aliquid facit audire. Uno modo quia est prin-
 cipalis ratio mouendi potentiā audituā t̄ sic
 obiectū vnū cuiusq̄z potētie mouet ip̄am potē-
 tiā t̄ sic est vez q̄ sonus facit audire t̄ nō medi-
 um. Alio modo aliquid mouet potētiā quia
 est mediuū p̄ q̄d sit motio potētie ab obiecto t̄ sic
 aer facit audire. Loq̄tur ergo Aresto. de illo mō
 quo mediuū facit audire.

Arguitur. Videt̄ q̄ nō. quia sonus nō facit
 audire sicut obiectū. p̄batur. quia circa sonum
 decipimur sed circa obiectum non decipimur.
 Maior patet. quia quādoq̄z iudicam⁹ sonū re-
 missum qui tamē est intensus t̄ cōtra **Adm̄**
 q̄ hoc iudiciū quo aliquis iudicat sonū inten-
 sum vel remissum nō accidit ex p̄te soni sed p̄te
 corp⁹ sonantis. sed illa que accidūt ex p̄te sub-
 iecti nō sunt sensibilia p̄ se p̄pria t̄ ideo nō est
 incōueniēs sensum circa talia recipi. Vel p̄t ali-
 ter dici t̄ melius q̄ talis decēptio accidit ex di-
 stātia ipsius corp⁹ sonantis ab auditū. S̄llr
 sicut accidit in visu quia visus iudicat aliq̄
 colozem purū qui est magnus p̄pter distantiā
 visibilis. Est ergo intensio soni. i. magnitudo
 soni potius sensibile cōe q̄z sensibile per se p̄pri-
 um quia sicut se h̄z magnitudo mol⁹ ad visibīle
 ita se h̄z intensio t̄ remissio ad sonū. // uersoz

Dr. Utz sit idē son⁹ q̄ p̄cipit in aurib⁹ d̄z

*hic dicit de immutatio-
 auditus*

*hic dicit q̄ aer
 est mediuū*

*Haruo
 p̄prie
 q̄z
 q̄nq̄z
 q̄nq̄z
 q̄nq̄z*

Libe

Beclud us

vult Aresto. qd no qz animalia no hntia sangui
 ne no faciunt voce sicut cancri ostree z testudines
 Nec oia aialia hntia sanguine faciunt voce sed
 solu illa que habet calidum sanguine Et ro huius
 est qa vox generat in aere p attractioem z respira
 toem aeris. sed aialia no hntia calidum sangui
 ne no attrahunt neqz respirat aere ergo no faciunt
 voce. Et quis qda pisces videat facere sonu si
 cut sunt pisces in achileo. i. tali fluuio qd bran
 chys. i. suis faucibus expellunt aqua z attrahunt
 iterz aqua sed no faciunt sonu voce in tali attrac
 tione. qz in voce requirit locutio. i. discretio vt
 dictu est sz no sunt instra in piscibus qb talis di
 scretio fiat z ideo no faciunt sonu voce.

Querit. Quare solu aialia hntia calidum
 sanguine faciunt sonu voce **Adm** qd ro est qz
 vox causat ex aere inspirato. sed aialia no habe
 tia calidum sanguine n respirat ergo. zc **Minor**
 p3 qz respiratio aeris valz ad refrigeriu cordis
 vt infra dicit. sz aialia que no hnt calidum san
 guine no indiget tali refrigerio ergo etia no re
 spirat. Pro declaratione maioris est sciendum q
 vox est sonus discretus z fm certa discretioe fac
 tus. Illud ergo qd requirit ex pte soni etia requi
 tur ex parte formate vocis z cu hoc aliqd plus
 ad sonu aute tria requirunt scz percussio pculsu
 z mediu. ergo etia ista tria requirunt ad vocem
 In aere igit inspirato lingua aialis est percus
 sio. pallatu pculsum. z aer inspirat est mediu.
 qz tn ex pte vocis etia requiritur certa discretio.
 ideo oportet qd coniungat aliq instrumeta natu
 ralia quib vox certo mo distinguat. Et sic ad
 hoc qd erit vox requirit qd fiat in aere inspirato
 z qd coniungat instrumeta naturalia distingue
 tib talē voce. z ad hoc valent labia z dentes. qz
 dentes inuadit ad hoc vt aer no sil expellatur per
 expiratoem qz si suml expelleretur tuc no fieret
 distinctio in aere que requiritur ad voce.

Arguitur. Tussis fit p instrumeta naturalia
 z in aiali z tn no est vox. **Adm** qd in tussi n
 est discretio soni p instra naturalia z ergo p h
 excluditur a distinctioe vocis qd dz plat quia
 platio fit p discretione

Arguitur. Et hoc sequitur qd alia aialia ab
 homine no faceret voce qz ibi no est discretio.

Adm qd duplex est discretio in voce. Una e
 simplr pfecta q ita pfecta est qd pot scribi litte
 ris. z talis vocatur vox lirata z talis vox solum
 reperitur in hoib. Alia est discretio que est ipse
 eta in ordine ad pdicta discretione. est tn talis
 distinctio in voce que sufficit ad expmendu affe
 ctu aie. z talis est etia in vocib brutoz aialiu
 qz voces aialium etia significat effect aialium

vt qn canis latrat significatur affectus eius

Vox autem sonus

Quia Aresto. nuc ondit in qb repit vox hic
 vult ondere qd sit organuz ipse vox z instra
 p qd vox immediate generat Et prio dicit qd idē
 est organuz vocis z respiratois z hoc sic probat
Quia quis vox sit lon aialis no tn in quiete
 pte aial facit sonu vocem sz soluz in illa pte in
 qua animalia recipiunt aere inspiratu. Et q
 sic arguitur. hoc e organuz vocis vbi aialia respi
 rat aere. sed vbi aialia respirat aere hoc est or
 ganuz respiratois. ergo e idē organuz respirati
 onis z vocis. fit eni vox in aere respirato sicut
 dicitur est. Et qz posset aliqs arguere qd aer in
 spiratus valeat aialib ad refrigeriu caloz cor
 dis. z sic videtur qd no valeat ad faciendu voce.
Rndet Aresto. qd natura vitur inspirato aere
 ad duo scz ad esse aialis qz aial no pot esse sine
 tali aere inspirato z sic aer inspirat valet ad re
 frigeriu calozis cordis. z no aialia no respiran
 tia q nata sunt respirare no pnt viuere absqz re
 spiratoe. **Secdo** vitur natura respiratoe ad
 faciendu voce. z sic vitur aere inspirato qd ad
 hnt ee. Et ponit Aresto. sile de lingua in aniato.
Quia natura vno mo vitur lingua ad gustuz
 vt discernat inf puenies z discouemēs nuime
 tum. **Secdo** vitur lingua ad locutione. qz lin
 gua eq facit distinctioe aeris inspirati. z tal di
 stinctio est de ratione vocis.

Arguitur. Natura e determinata ad vnuz g no
 vitur natura lingua ad duo **Adm** qd hoc sic
 intelligitur q natura est determinata ad vnuz sic
 q no ad opposita p se. Et hoc pbatur duplicat
 qz nisi sic ignis no esset ens naturale qz ignis
 calefacit naturalit z etia exicat z eleuat z leue
 facit. **Secdo** p3 idē qz ista ppō ponit i assignatoe
 dine int nafalia z volitaria qz volitaria n hnt
 determinata ad vnuz sed hnt ordine ad opposita
 sicut homo pt aliqd opari vl oppositu. sz na
 tura est determinata ad vnuz qz no ad opposi
 ta. pt etia ista dina assignari int natura z aiam
 vt sup patuit de anima vegetatiua. Per hoc g
 dicitur q ista duo non opponuntur.

Organum autē res

Hic declarat quid sit organuz respiratois qz
 ex hoc fatuz qd e organuz vocis. Et vult qd orga
 nuz respiratois e vocalis arterea. Et hoc sic
 onditur. qz hoc e organuz respiratois in q aia
 lia recipiunt aere inspiratu. sed hoc est vocal
 arterea **Maioz** est manifesta **Minor** p3 qz vo

Ita pfecta est qd calidum san
 guine sz valde parat qz
 ynd calidum sanguine hnt
 in dignoib

ad sonu
 in aere

Discretio dicitur duplex

Et sic
 qd ignis
 calefacit
 naturalit
 z etia
 exicat
 z eleuat
 z leue
 facit.

De anima

calis arterea ordinat circa pulmonē in aīali. ⁊ pulmo cōiungit cordi. qz ḡ aīalia respirantia habēt magnū calorē in corde ⁊ sic indigent in spiratōe p̄ vocalē artereā vt sic aer inspiratus cōiungat cordi. **C**irca qd̄ sciendū q̄ in collo p̄fecti aīalis est duplex vena. qd̄a est p̄ quā trās eunt cibus ⁊ porus q̄ vena est sine coopcu lo ⁊ p̄tinaat stomacho. Alia ē vena i collo ha tens coopculū qd̄ deponit cū inspiratōe. ⁊ ista est magis arta qz p̄ria. ⁊ iō vocat arterea q̄i ar ta vena ad d̄nāz alterius. Ista ei vocalis ar terea claudis ne cibus illā artereaz intret. qz si cibus intraret tūc impediret respiratōz ⁊ aīal suffocaret. p̄pter calorē cordis. ⁊ iō piculosuz est tpe sumptōnis cibi illā venā artaz aperire. Sic ḡ fit vox qn̄ aer inspiratus ē in pulmōe tunc em̄ p̄ vocalē artereā vel respiratōez expel lit̄ itez v̄ qz ad palatū. qz ḡ in ore est quedaz cōcūtas. ⁊ iō talis aer ibi colligit ⁊ reseruat. qn̄ igit̄ p̄ linguā talis aer certo mō diuidit̄ fit vox. Ex q̄ patet q̄ vox est i aere respirato sicut in subiecto.

Quare repercussio

Dic̄ cōcludit̄ ex p̄dictis diffinitōnez vocis ⁊ vult q̄ vox ē repercussio aeris inspirati ab aīa ad vocalē artereā facta cū imagine significādi. et ḡuis illā p̄ticulā nō ponat Aresto. in diffini tōe tū addit̄ eā postea i tex. di. q̄ nō ois son⁹ aīalis ē vox qz tussientes faciūt sonuz lingua. vt ⁊ tū tussis n̄ est vox. qz nō fit ab aīato s̄m p̄riatus est. qz fit p̄ membra deseruietia aīe ve getatiue ⁊ nō sensitiue. illa em̄ que sūt p̄ aīaz sensitiua subijciūt rōi. tussis at̄ nō subijci t̄ rōi. nec etiā fit cū imagine aliqua. i. cū imagi ne significādi.

Signuz autē est nō

Dic̄ d̄n̄ declarat̄ alias p̄tem diffinitōis scz q̄ repercussio p̄ quā fit sonus sit in aere inspirato. Et ad hoc poit̄ duo signa. Primū est q̄ si ali qs̄ retinet̄ aere ⁊ nō respirat nō facit vocē. Se cūduz signū. pisces sunt sine voce qz nō respi rāt aere. ⁊ q̄ dicūt pisces respirare peccāt s̄m intellectū. i. falluz dicūt. Et dic̄ Aresto. q̄ po nere p̄pter quā cāz pisces non respirāt spectat ad libz de aīalibus.

Arguit̄. Aliqui pisces respirāt. ḡ nō bene dicit̄ q̄ pisces non respirāt. pb̄at̄ qz Chama leon viuit i aere ḡ respirat. **D**dm̄ q̄ nulluz aīal viuit ex puro elemēto sicut p̄z p̄ Aresto. sc̄do de generatōe q̄ sic dicit̄. ex eisdēz sumuz ⁊

nutrimur. cuz ḡ nullū aīal possit consistere ex puro elemēto ḡ nulluz aīal p̄t viuere ex puro elemēto. **D**dm̄ ḡ ad metristam q̄ sic dicit̄. Sunt tria que puris vitam ducūt elemētis. Allec vnda fouet Chamaleon aere viuit ⁊c. Sciendū est q̄ aliqd̄ nutrimentuz p̄t dici aer vel aqua vel terra dupl̄. Uno mō qz non hz murtione alioz elemētoz. ⁊ sic nullū aīal nu trit̄ puro elemēto. Alio mō d̄r aliqd̄ nutrime tū aer vel aqua. qz aer excedit alia elemēta in tali nutrimento. ⁊ sic p̄t dici q̄ Chamaleō vi uat ex aere. i. viuit de illo nutrimento qd̄ p̄ com positōez ad nutrimenta alioz aīalium hz plus de cōpositōe aeris qz de alijs elemētis. ⁊ sic aq̄ fouet allec qz h̄ nutrimentuz hz plus de aqua qz de alijs elemētis.

Arguit̄. Aqua cōgelata pisces suffocātur ⁊ moriūtur nisi glacies aperiat̄. ḡ videt̄ q̄ pisces respirēt. **D**dm̄ q̄ pisces nō moriūt̄ in aq̄ cō gelata ex defectu inspiratōis aeris. s̄ ex frigiditate aque. qz si aq̄ sit cōgelata sine q̄litercunqz apta ita q̄ radij solares p̄t t̄pare frigus aque tunc etiā t̄pat̄ frigus in corpibus piscuz. In signū ē pisces in hyeme manēt̄ circa funduz aque vbi ē maior calor p̄ antiparistēsim. ma nifestuz est em̄ q̄ aqua ē grāuioz aere. ḡ aer nō p̄t esse i aqua. ḡ si pisces indigerēt inspiratōe tunc oporteret pisces sp̄ esse sup̄ aquā. Et iā p̄t dici q̄ aq̄ stagnalis putrefit̄. ⁊ ex putrefactōne aque pisces moriūtur.

Querit̄. Utz̄ ista diffinitō vocis sit bene assignata. **D**dm̄ q̄ sic ⁊ iō est. qz res natura lis p̄prie diffinit̄ p̄ luas cās vtz̄. y. phoz. sed i hac diffinitōe ponitur q̄ttuoz cāe vocis ḡ dif finitō est bene assignata. In hoc em̄ q̄ d̄r reper cussio tāgit̄ cā formalis. p̄cussio em̄ p̄prie for mat vocē. In h̄ em̄ q̄ d̄r aeris inspirati tangi tur cā material. i. subiectū vocis. qz subiectuz vocis est aer inspiratus. In h̄ at̄ q̄ d̄r facta ab aīa ad vocalē artereaz tāgunt̄ cā efficiens pri ma ⁊ etiā prima. P̄ria em̄ cuz d̄r ab aīa ⁊ eti am̄ prima cuz d̄r ad vocalē artereaz. Deinde tangit̄ causa final cū d̄r cuz imagine signū qz finis vocis ē signū affectus vt̄ d̄m̄ est.

Arguit̄. Repercussio est actio. s̄ vox nō est a ctio sed q̄litas. ḡ nō est repercussio. Et itez actō nō est causa formal̄ ip̄ius vocis. ḡ male d̄r q̄ repercussio sit cā formal̄ vocis. **D**dm̄ q̄ reper cussio capit̄ tripl̄. Uno mō passiuē ⁊ sic nō ē ad p̄positū. Alio mō actiuē s̄m q̄ signū actū repu tiendi. ⁊ sic ista diffinitō ē causal̄ ⁊ nō ydemp tica. qz vox causat̄ ex repercussione aeris p̄ natu ralia instrumēta. Tercō mō sumit̄ repercussio

Dicit̄ nutrimenta ḡ p̄prie

neutralis put significat motu siue aliqd causa
tum ex actiua percussione sicut calefactio signifi-
cas motu importat aliqd causatu ex actiua ca-
lefactioe et sic significat caloze. Similiter etiā p
cussio p significare sonu causatu ex percussioe et
tūc est p dicitio simpliciter ydērica. qz p dicit
genus de sua specie. percussio enī vt sic signifi-
cat sonu qui est gen^o ad vocē. Et p hoc soluit
argumētū quo arguit. q actio nō est causa for-
malis qualitatis. ergo percussio nō p̄t esse causa
formal^{is} vocis. **Q**uom̄ q accipiēdo formā p
ut dicit a formādo tūc percussio actiue accepta
p̄t bene esse forma. qz format .i. efficit vocem
Si aut forma dicit ab informādo tūc percus-
sio neutralit accepta est forma quia idem signi-
ficat qd sonus.

Arguit. Si diffinitio esset bona sequeretur q
omnis vox eēt signiua qd ē falsuz. pbat. qz dic
diffinitio cū imagine signi. **Q**uom̄ q signe
capit dupl^r. Uno mō fm illud qd ē aliqd ali-
ud a se p̄ntare. et sic nō ois vox ē signiua qz ali-
que voces nihil rep̄ntant. Alio mō accipit si
gnificare general^r put ē quocūqz mō aliqd p
lentare et sic ois vox ē significatiua. qz admin^o
p̄ntat seipam p̄us imaginatā. et isto mō hic lo-
quit Aresto. et iō p̄tinent dicit. cū imagine sig-
nificandi et nō cūz significatōe. qz ois vox signi-
aliqd imaginatū prius s̄z nō sp̄ signi rem.

De odore autem et

Postqz Aresto. determinant de obiecto audit^o
scz de sono. hic p̄nt vult determinare de obiecto
olfactus scz de odore. Et rō ordinis qre prius
determinat de odore qz de sapore sumit ex trib^o.
Priō ex situatōe organi. qz organū olfact^o est
situatū sup organū gustus infra organū audi-
tus. **S**ecōda rō sumit ex pte obiecti. qz obiectū
olfactus sp̄nalius diffundit qz obiectuz gust^o
qz p mediū extraneū et tū minus sp̄nal^r qz ob-
iectū auditus. qz sonus diffundit p motū lo-
calē et odor p motū a lteratōis. sed motus loca-
lis est sp̄nali^o motu alteratōis vt manifestuz
est. **T**ercia rō ponit ab Aresto. in libro de sen-
su et sensato. qz olfactus h̄z puenētiaz cūz vi-
su et auditu. qz diffundit p mediū extraneū. eti-
am h̄z puenētiaz cū gustu et tactu. qz ē sensus
alimētū sicut gustus et tactus. Determinando
q̄ de odore p̄mo determinat qd ē odorabile. **S**e-
cūdo determinat de ipō qd immutat sensum scz
olfactu ibi. videt em. **P**riō pbat difficultates
determinationis de odore. **S**ecōdo d̄t quō acci-
pit cognitō de odore. **Q**uo ad p̄mū dicit q
nō p̄t aliqz taz facillit^r et bene determinare de

odore sicut p̄us determinatuz est de colore et
sono. et hoc ideo. qz odores nō sunt nob̄ mani-
festi sicut soni et colores. qd sic pbat. qz ill^o ob-
iectū impfectissime percipim^o p̄ aliqū sensum
vbi cōditio obiecti et sensus h̄nt repugnātiāz.
sed sic est in hoīe q̄tuz ad eius olfactū. p̄ditō
em obiecti ē habere caliditatē et siccitatē. quia
odor ē siccus et calidus. sed organū ipius ol-
factus in hoīe est humidū et frigidū. qz em ol-
factus p̄ngit cerebro qd est humiduz et frigidū
sic p̄hit naturā ex natura cerebri. et hoc est qd
dicit Aresto. q̄ h̄nt sensus habem^o priōrē mul-
tis aialibus. vnde hō soluz percipit excellentes
odores et nō odorat sine leticia aut tristitia. et
sile est q̄ ad visuzā q̄busdāz aialibus. qdam
em h̄nt fortes oculos sicut p̄ices q̄ non habēt
coopeula sup oculos. et illis nō sunt colores
p̄manifesti. .i. p̄fecte cogniti qz nō percipiūt nisi
excellētes colores ex q̄bus terretur. Et q̄b^o su-
mē vna generalis regula scz ista. q̄ quicūqz
aliq̄ aiali organū sensus ē male disposituz tūc
impfecte cognoscit sensibilia illi^o sensus.

Querit. Que sit causa q̄ hō h̄z p̄auuz ol-
factuz. **Q**uom̄ q̄ ista qz ad hoc q̄ sensus b̄n
percipiat suuz obiectū requirit q̄ sit p̄p̄rō sen-
sus ad obiectū. qz ex obiecto et sensu sit aliqd
vni. sed illa q̄ debet vni adinuicē debet eē p
p̄p̄rōnata. sed organū olfactus h̄z p̄ditōnes
omnino s̄rias obiecto sui sensus. qz obiectuz
est calidū et siccū. et olfactus ē humiduz et frigi-
dus p̄pter p̄p̄nq̄tates ad cerebrū. sed hō habz
magnū cerebrū q̄ malū habet olfactū.

Arguit. Aresto dicit i libro de sensu et sen-
sato q̄ organū olfactus ē ignee nature. q̄ nō ē
humiduz. **Q**uom̄ q̄ olfactus accipit duplici-
ter. **U**no mō fm q̄ h̄z in se actualiter suuz ob-
iectū. et sic ē de natura ignis p̄pter obiectuz. et
sic loq̄tur Aresto. in de sensu et sensato. qz non
dicit ibi q̄ olfactus sit de natura ignis s̄z odo-
ratū. odoratus at̄ signi actū ē. **A**lio mō accipi-
tur olfactus fm se et sic est de natura aq̄ p̄pter
p̄p̄nq̄tates ad cerebrū cui^o naturaz p̄hit quia
ei cōiungitur.

Arguit. Tunc sequeret q̄ oē aial haberet pra-
uū olfactuz. qz in oī aiali olfactus ē situat^o cir-
ca cerebrū. **Q**uom̄ q̄ quis i aialibus brutis
etiā impediāt odor ex p̄p̄nq̄tate olfactus ad
cerebrū nō tū sicut in hoīe. qz in hoīe est maxi-
mū cerebrū fm q̄titate sui corpis et iō impedit
olfactus plus i hoīe qz in alijs aialibus.

Querit. Que sit causa q̄ hō h̄z manus cerebri
qz alia aialia. **Q**uom̄ q̄ rō est duplex. **P**riā ē
qz hō h̄z calidissimuz cor̄ int oīa aialia. q̄ h̄z

maximū cerebz. p̄na p̄z. qz calor cordis miti-
gat p̄ frigiditatem cerebz. vbi ḡ maior est ca-
lor ibi requirit maior mitigatio caloris cordis
eiusdem. z illa fit p̄ manus cerebz. **S**c̄da rō est
qz hō h̄z p̄fectiores sensus interiores q̄ aliqd
aliud aial. qz sensus interiores i hoie subserui-
unt intellectui. ḡ oportet eē maiore distantiaz
sensuuz interiorū adinuicē q̄ distantia nō pot
esse abiqz magnitudine cerebz.

Querit Quare hō h̄z calidissimuz cor int̄
cetera aialia. **D**dm q̄ p̄pter duas cās. Pri-
ma est p̄pter directā staturā. qz hō inter cetera
aialia directius ābulat habēdo caput versus
celū. alia at̄ aialia h̄nt staturā obliquā v̄l late-
ralē. in signū c̄o deficiente calore deficit recta
statura. z iō recta statura deficit i sensib̄. **S**e-
cūda rō qz in hoie sunt plures opatōes vita-
les ḡ in alijs aialibus. sed opatōes vitales ex-
erētur p̄ calozē. vbi ḡ sunt plures opatōes vi-
tales ibi requiritur maior calor.

Arguit. Si p̄pter humiditatez cerebz olfac-
tus impediret tunc debuisset natura ipm oz/
dinasse i alio loco. **D**dm q̄ p̄pter duas cās
necesse est olfactuz poni iuxta cerebz. Pri-
a est p̄pter ipm sensuz qz necē est omēs sensuz fini-
nari ad cerebz in q̄ est sensus cois. in sensu ei-
coi est terminus sensuū exteriorū z iō oz omēs
sensus eē cōmictos i cerebro vt vult Aresto.
infra. **S**c̄da rō est p̄pter cerebz qd̄ fm se ē ml-
tū frigidū. sed illa frigiditas t̄patur p̄ odorē
et iō dicit Aresto. in de sensu z sensato. q̄ odor

Lres nō nutrituales cōferunt ad sanitatē cere-
bz. p̄ accūs tñ pot̄ ledere cerebz.

Arguit. Homo percipit odores tā nutriti-
tales q̄ nō nutrituales. ḡ h̄z meliōrē odorē
et certiorē olfactū q̄ alia aialia. p̄na t̄z. qz alia
aialia soluz percipiunt odores nutrituales.

Lirca argumentū est sciendū q̄ odores dicūt
nutrituales q̄bus percipit nutritiū. vel q̄
sunt i nutritiōe sicut odores carniū bulitaz
sed odores dicūtur nō nutrituales quib̄ n̄
percipiuntur nutritiua sicut sunt odores florum
ex qb̄ aial nō nutrit. aialia ḡ bruta vt canes
solū percipiunt odores nutrituales z etiā non
nutrituales s̄z nō percipiunt tales cū delectatō-
ne aut tristitia. **D**dm ē ḡ ad argumētuz q̄
hō percipit plures odores certius q̄ alia aialia
tñ alia aialia magis cognoscūt intēsiue vt p̄z
de camb̄ qui p̄pter colericū cerebz qd̄ est in-
tēsius siccū p̄fectius percipiunt odores. **V**el di-
cendū q̄ etiā alia aialia percipiunt odores nō nu-
trituales sicut hō sed nō cūz delectatōe aut
tristitia sicut hō. qz cerebz nō p̄fortat̄ in aialia

bus brutis ex odoribus sicut in hoie nisi for-
san odor corūpat aial sicut est odor sulphu-
rius vel carbonū

Videtur enī et ana

Quia dictū est q̄ odores fm se sunt nobis ig-
noti. **N**ic ondit p̄ que moduz accipiat cogni-
tio odorū **E**t vult q̄ d̄ne odorū immorescūt no-
bis p̄ cōparatōez ad d̄naz sapoz. **S**c̄do onit
quo adinuicē correspondēt ibi. z apd. **P**rimū
ḡ sic p̄bat. **I**gnota notificatur p̄ nota. sed spēs
sapoz sunt nob̄ note fm se z spēs odorū ignote
ḡ spēs odorū notificatur p̄ spēs sapoz. **M**aior
ē manifesta. qz oīs p̄gnitō fit p̄ aliqd̄ manife-
stius. **M**inorē p̄bat p̄hs. qz obiecta illi^o sen-
sus sunt nob̄ notiora q̄z sensuz habem^o certio-
rē. qz p̄ sensuz p̄gnoscūtur obiecta. sed sensum
gustus habem^o certiorē. ḡ etiā certius cognos-
cimus obiecta gustus. **M**inor itēz p̄bat. qz
gustus ē quidā tactus z tactū habem^o certiorē
et certissimū. qd̄ sic p̄bat. qz i illo aiali est cer-
tior tactus qd̄ ē magis ingeniosum z pruden-
tissimuz. s̄z hō est prudentissimū aialiu z ma-
gis ingeniosuz. ḡ h̄z p̄fectissimū tactū. **M**ior
est manifesta. **M**aior p̄bat. qz p̄ tactū aliq̄ di-
cunt̄ ingeniosi z non ingeniosi. qz molles car-
ne. i. habētes bonū tactū sunt apti mente z for-
tes carne. i. habētes grossum tactuz sunt inepti
mente.

Querit Quare hoies indicātur potius in-
geniosi penes tactū q̄ penes alios sensus.

Ddm q̄ iō qz tactus p̄stituit̄ ex nuctione q̄z
tuoz qualitatu p̄maz sicut i capitulo de tactu
parebit. **M**ixtio at̄ quattuoz elementoz facit
cōmictionez i aiali. vbi cūqz ḡ est meliōr tact^o
ibi ē meliōr cōmictio. z ad bonitate cōmictōis
seq̄tur boitas oim organoz ipoz sensuū. vbi
cūqz ḡ est bonus tactus ibi naturalr omēs sen-
sus sunt bene dispositi z p̄cipue sensus interio-
res. qz ḡ sensus interiores subseruiunt intelle-
ctui. vbi cūqz ḡ sunt boni sensus interiores ibi
intellectus pot̄ exercere suas opationes debite
et ex h̄ dicūtur aliqui ingeniosi qui h̄nt bonā
dispōez sensuū interiorū. quis em̄ aia rōnalis
fm essentiā sit eq̄liter i q̄libet hoie non tñ fm
opationē. qz fm p̄hm aie sequunt̄ corpa in q̄
bus sunt. qd̄ ē vez q̄stuz ad opatōez.

Arguit. Priō methaphisice dicit Aresto.
q̄ visus ē certissim^o sensus. ḡ male hic d̄r q̄ ta-
ctus sit certissimus. **E**t itēz auditus ē sensus
discipline ḡ penes sensuz visus vel auditus de-
bet aliq̄s iudicari ingeniosus. **D**dm dupl̄
Uno mō q̄ ex boitate sensus visus nō sumit̄

bonitas intellectus sicut ex bonitate tactus. qz sensus visus nō immediate subseruit intellectui sicut sensus interiores. cū g̃ ex bonitate tactus indicatur sensus interiores et iō nō ex bonitate visus sed ex bonitate tactus aliq̃s d̃r ingeniosus vel bone mētis. et ex bonitate visus indicat intellectus bonus s̃m qd. sed ex bonitate tactus simplr. qz ad bonitatē tactus seq̃t bonitas oīm sensuū s̃z nō ẽs. S̃cdo p̃t dici qz hic nō sit cōparatio tactus ad alios sensus in hoīe. qz visus ē certior tactu. qz q̃nqz corrigat tactū sicut p̃z i digitis cācellatis. nā digitū cācellati iudicat vna fabā esse duas. visus at̃ corrigat iudiciū tactus. sed h̃ sit cōparatio tactus in hoīe ad tactū alioz aialiu. qz tactus i hōmine est certissimus.

Arguit. Aranea excellit hoīez in tactu. g̃ tactus nō est certior in hoīe q̃s in alijs aialibus. Ans̃ p̃z in istis metris. Nos aper̃ auditu p̃cellit aranea tactu. **Uultur** odoratu. linc̃ visu symea gustu. **Qd̃m** qz tactus capis̃ duplicat̃ uno mō q̃stuz ad p̃ceptōez tangibilis. et sic aranea excellit tactu hoīez. qz q̃ncunqz tāgitur rethe vel tela aranee. tūc aranea statim p̃cipit talē motū p̃pter p̃tinuatōez tele ad corp̃ aranee sicut hō statiz p̃ciperet si traheret p̃ crines. **Alio mō** accipit tactus q̃stuz ad iudiciū tangibilis. et sic hō certius iudicat de sensibili tactus q̃s aranea ṽl aliqd̃ aliud aial.

Arguit. Ex h̃ seq̃ret qz mulieres essent aptiores ad studiū q̃s viri qz sunt magis molles carne ipsis viris. **Qd̃m** qz duplex est mollicies. q̃daz ē aq̃tica siue slegmatica. et illa mollicies nō facit bonūz ingeniūz. et illa mollicies abundat i mulieribus et etiā in pueris qui nō sunt apti ad studiū. **Alia** ē mollicies aerea q̃ est bene receptiua et cū h̃ iudicatiua. et tal̃ mollicies arguit bonitatē tactus. et iō nō repit nisi in bene dispositis. et p̃t vocari mollicies sanguinea.

Arguit Suplatiũ p̃supponit positū suū et opatiū. sed alia aialia ab hoīe nō sunt prudētia. g̃ homo nō est prudētissimū aialiu.

Qd̃m qz prudētia accipit̃ duplr. Uno mō p̃prie p̃ habitu intellectuāli s̃m qz est recta rō rez agibilis. et sic nō p̃t repiri in brutis cuz ibi nō sit recta rō rez agibilis. **Alio mō** accipit̃ p̃ quadā naturali industria ad aliqd̃ op̃ faciendū. et sic etiā aialia bruta h̃nt prudētia qz h̃nt naturalē industriā ad opandūz. qz s̃m Aresto. p̃mo methaphisice quedā aialia sunt disciplinabilia sicut q̃ habet̃ audituz vt canis p̃ccetur corisare.

Querit. Quare magis sumuntur d̃ne odorū penes d̃nāz saporū qz penes q̃litates tangibiles cū ille sunt nob̃ notissime. **Qd̃m** qz iō qz qualitates tāgibiles sunt simplices cū sunt simpliciū corp̃oz. sed saporē sunt mixti qz solū sunt i corp̃ibus mixtis. **Et** iō dicit Aresto. in libro de sensu et sensato qz tā odorū qz saporē causant̃ ex hūido calido et sicco. sub ista tamē d̃nā. qz sapor est passio facta in hūido p̃currētibus calido et sicco. s̃z odor ē passio facta in sicco cōcurrētibus calido et hūido.

Est autem sicut hu

Quia nūc dicitur est qz spēs odorū debent sumi penes spēs saporū. **Hic** dicit quō corrd̃nent ad i uicē di. qz corrd̃nent tā in extremis sp̃ibus qz in medijs. qz sicut extremi saporē sunt dulce et amarū. sic etiā extremi odores sunt dulce et amarū. **Etiā** corrd̃nent i medijs qz sicut est sapor acer austernus acutus et pinguis. ita etiā sunt tales odores. **Et** q̃ patz qz corrd̃nent quo ad noīa. s̃z addit Aresto. qz nō corrd̃nent q̃ ad subiecta. qz ē aliqd̃ subiectū in q̃ iuuenit bonū sapor et malus odor. et ẽs. **Et** rō istius est extra textū. qz sicut statū dicitū est. sapor ē passio facta in hūido. et odor ē passio facta i sicco. vbi g̃ est hūidū temperatū et debite digestū p̃ calorem est bonus sapor. et vbi ē siccū bene digestum p̃ calidū in hūido ibi est bonus odor. et iō que sunt multū efficcata h̃nt bonū odorē. sed nō bonū saporē.

Arguit. Spēs saporū immutat̃ suaz p̃nāz absqz medio. s̃z spēs odorū immutat̃ suaz potētā cuz medio. g̃ nō est similitudo. **Qd̃m** qz spēs saporū et odorū non h̃nt similitudines q̃stuz ad modū immutādi nec etiā q̃stuz ad subiecta sicut d̃r in textu. sed soluz q̃stuz ad siles nō minatōez. et h̃ intēdit Aresto. in textu.

Adhuc antez sicut

Consequēter oīt Aresto. que p̃cipiuntur p̃ olfactū. et intēdit qz sicut aliū sensus sunt oppositorū vt visus ē visibilis et nō visibilis. auditus ē audibilis et nō audibilis. sic olfactus ē odorabilis et nō odorabilis. **Et** qz posset aliq̃s dicere qz obiectū debet p̃porcōnari sue potētē. g̃ olfactū ē ipsū odorabilē et nō odorabilē. iō Aresto. distiguit de nō odorabili dicēs. qz nō odorabile duplr̃ accipit̃. **Uno mō** negatiue. qz nullo mō natū est h̃re odorē sicut lapis. et illo mō olfactus nō est ipius nō odorabilē. qz sic nō odorabile nō p̃tinet̃ sub obiecto qd̃ ē odor. **Alio mō** accipit̃ nō odorabile p̃natiue. p̃ illo qd̃ h̃z

parū odorē sicut corpus odorabile pue quā
titatis et sic olfact' est ipsius non odorabilis
Dicif etiā tercio mō inodorabile cōtrarie qz
corrūpit olfactū. et tale inodorabile etiā cōti
netur sub olfactū.

Arguit. Odorare etiā puenit inaiatis. et
go non solū cōuenit aiatis. qz dicif. pomū be
ne odorat **Dōm** q odorare accipit duplici
ter. Quo mō fm qd est odorē facere. et sic po
mū dicif odorare. qz de se facit. i. odorē emit
tit **Alio** mō odorare idē ē q odorē pcipe siue d
odorē iudicarez sic odorare n cōuenit inaiatis
sed solū pōne olfactine vel alicui alteri pōne si
ne sensui iteriori. sifr qn aer recipit in se odorē
nō dicif odorare id est odorē pcpere.

Est autez olfactus

Dic determinat de immutacōe odorat' ab ipso
odorabili. Et pmo qstuz ad mediū. **Secdo** qz
tū ad organū. In fine autē de obiecto. qstuz
ad mediū intēdit q mediū ipi' olfact' ē aq z
aer. Et hoc pbat de aqua. qz aialia viuetia in
aquis sentunt odorē. qz p odorē mouentur ad
alimētuz distans. q odor ibi diffundit p me
diū a que z q ibi aq est mediū. **Sifr** pbat q
aer ē mediū qz aliqua aialia hntia sanguinem
sicut volucres. z aliq alia aialia sine sanguine
vt apes pcpunt odorēz i aere. qz qdaz aues cō
currūt ad alimētuz alonge. ppter qd mouētur
ab odore diffuso in aere.

Querit Utz odores sint in aere realiter l
intentionaliter. **Dōm** q odor hz duplex esse
scz i aere ppinq' circa corp' odoriferū. z ibi hz
esse reale z sic saluat opinio **Auicēne** q dixit q
odor eet realiter i aere. **Aliud** ē esse ipius odo
ris in distātia a corpe odorabili z ibi est odor
fm esse spūale. **Pria** ps pbat qnqz rōibus si
ue signis. **Pria** stat i hoc. odor pfortat realit
cerebz alterādo ipm ad opposita qualitatē. s3
forma intentionalis nō agit realit q oz odores
esse realiter i aere. **Secda** est qz odor qnz inter
ficif aialia vt odor carbonū z sulphuris qd n
cōtingeret si nō esset odor realiter i aere. **Ter
cia** ē qz frigus ipedit odores z nō impedit colo
res. qz colores diffundūtur solū spūalit p me
diū. **Itē** odor impedit p aerez vel p ventuz. q
signū est q odor mouet cuz aere z q ē realiter i
aere et n spūal' **Itē** corpora odorifera minū
tur ex h q emittūt odores z sint rugosa. **Se
cūda** ps pbat qz ois sansus ē susceptivus spū
rū sine materia. q oz q odor q est circa sensum
recipiat i sensuz absqz p dicitōib' materie. i. intē
tionalit. Et hoc pz ex signo qz legit de bello tro

yano q vultures venerūt circūquaqz a qngen
tis miliaribus vt hētur i historia. s3 impossi
bile fuit q odor de illis corpib' fuisset relatus
p tantā distantia realit. qz si corpa fuisent re
soluta i fumos adhuc nō potuisent sumi extē
di ad tantā distantiam.

Arguit Odor hz esse i secco pphēso ab hu
mido. s3 i aere z aqua nō est sicca. q ibi nō pōt
esse odor. **Dōm** q sicut nūc dictū ē q odor
hz duplex ee. scz esse spūale z sic nihil impedit
odorē esse in huīdo absqz sicco. qz sic pōt esse i
puro aere in q tū nullū est sicca. **Alio** mō acci
pit odor fm esse reale z sic impossibile ē odorē
esse absqz sicco sicut pbat argumētuz. **Et** iō in
illo aere q est circa corp' odoriferū in q ē odor
realit est qdaz fumalis euaporatō q euaporatō
fumal' est calida z sicca naturalit. z i tali ē odor
sicut i primo subiecto. **Et** iō poma fiūt muno
nora postqz emiserūt odores **Sifr** ex istis pōt
sumi cā qre aliqz locus odorat etiā subtrahit
odoriferis corpibus. qz i tali aere in q fuerūt
corpa odorifera manēt fumales euaporatōes
in qbus etiā realiter ptingit odor. **Et** si arguat
accens nō migrat de subiecto i subiectū. q odor
nō pōt esse i fumali euaporatōe q prius fuit in
corpe odorifero. **Dōm** q iste odor nō est idē
numero q est i corpe odorifero z i fumali euap
oratoe. sed iste odor q est i fumali euaporatō
ne ē causatus ab odore exite in corpe odorife
ro. sed idē nō causat seipm. **Et** qbus pōt solui
alia questio q queri pōt vtz odor sit fumalis
euaporatō. **Dōm** q nō qd sic pz. qz fumal'
euaporatō ē corpus resolutū a corpe odorife
ro ad mediū sumi q est de pdicamto sube epnis
immediatū subiectū ipius odoris. s3 odor est
q'litas de tercia spū q'litatis z i tali fumali euap
oratoe subiectat. **Et** si arguat odorz fumalis
euaporatō sp adinuicē ptingunt. q sunt idem.
Dōm q est duplex ydemptitas numeral' scz
essentialis z accñtalis. mō licz sint idēz nume
ro accñtali nō tū essentiali. ymmo distinguūt
pdicamētaliter vt dcm est. **Et** sile est de hoie z
risibili q licet sint idem numero accñtali nou
tamen essentiali.

Unde et dubiū vi

Dic cōsequēter **Aref.** circa pdicta mouet vnā
dubitatoez que stat i hoc. **Utz** oia odorātia
sifr odorēt sic scz q habeāt vnū sensuz odoris
fm spūz. **Et** pmo arguit q nō sit vnus olfact' i
oibus odorātibz. z h sic qz aliq aialia odo
rāt p respiratoez sicut aialia hntia calidū san
guinē vt hō. qz illa nō odorāt nisi alonge. qz

*Itē dicitur
est fumalis
euaporatio
quia de fumali
euaporatoe
hntur*

Liberal

Secundus

si odorabile ponat sup olfactu n odorat. Alia sunt aialia no habetia calidū sanguinē vt aialia aqrica ⁊ illa no odorat p respiratoez sz ab qz respiratōne. g videt q no sit vnus olfactus in oibus animalibus.

Bed impossibile e

Dic pbat duab^o roibus q olfact^o sit vn^o sensus fm spēs in oibus aialib^o. Quaz pma stat in h^o sensus distiguuntur penes obiecta. sz e idē obiectū in respiratib^o ⁊ n respiratib^o. qz odor ab vtrūqz pcpit g e eadē pōna fm spēs. Scda rō stat in h^o qz ille pōne sunt vn^o spēs q hnt eadē corruptia. sz olfactus tā in respiratib^o qz n respiratib^o hz eadē corruptia qz vtrobiqz corripit olfact^o a fortibus odorib^o sic e odor sul phure^o q corripit organū tā in respiratibus qz in nō respiratibus. Maior p^o qz diuerse res hnt diueria tria sic g idēz triuz olfactuū respiratū ⁊ n respiratū g et^o sz e idē fm spēs

Widetur autem in

Dic soluit qoz p^o motā di. q olfact^o e vn^o spēs taz in respiratibus aialibus qz in nō respiratibus. ⁊ h^o pbat sic. qz sicut se hz visus i habetibus duos oculos ⁊ molles. ita se hz olfactus in aialibus respiratibus ⁊ nō respiratib^o sz visus i habetibus duos oculos ⁊ molles e vnus spēs. g etiā olfact^o in aialibus respiratibus ⁊ nō respiratibus. Maior p^o qz sicut aialia hntia molles oculos hnt palpebras sup oculos qbus nō remotis nō fit visio sicut i hoier in aly aialibus pfectis. sic etiā aialia q olfaciunt p respiratoez hnt coopculuz sup organū respiratois q non remoto non fit respiratio nec actus olfaciendi. sed illa q nō habent coopculū sup organū respiratois etiā respirat absqz remotione coopculi. ⁊ p^o nōs etiā olfaciunt. sic g hnt fortes oculos stati videt ea q sunt i lucido absqz ablatōe coopculi. sic silr aialia coopculū nō habetia sup organū olfactus statiz odorant pntē odorabili.

Arguit. Diuersa conditio forme arguit diuersitatē spēs in forma. sz e alia pditō olfactus in respiratib^o ⁊ in nō respiratibus. g etiā in illis olfactus erit diuersaruz spēs. Adm^o ad maiore q duplex e pditō forme. quedā est que orit ex ipa forma fm se accepta ⁊ talis si est diuersa arguit distinctōez in forma. Alia e cōditio forme orta ex pte subiecti. ⁊ illa non arguit diuersitatē forme. qz si sic tūc albedo in homine pfecte albo ⁊ nō pfecte albo essent diuersa ruz spēs. p hoc g d^o q ista diuersitas i olfactu

tenet se ex pte organi qd est primū subiectum pōne. spēs at poterie sumit p cōpationē ad ipz obiectū. sz material^o siue modalis distinctō sumit ex pte subiecti. Ex qbus pōt sumi q mani feste. Res. hic intēdit omēs pōnas in diuersis aialibus esse eiusdēz spēs. vt visus i hoier i piscibus q hnt duos oculos. Silr auditus olfactus gustus ⁊ tactus i diuersis aialib^o sunt eiusdēz spēs sicut prius dictū est.

Est autē odor sicci

Dic dēterminat de instrumēto siue de organo olfactus. Et vult q organuz debet eē siccu ⁊ h^o pbat sic. In potētiuz passiuuz organū d^o esse tale in pōna quale e obiectū in actu. qz obiectuz agit i pōnaz. ⁊ g pōna sit silis obiecto. sz odor cū generet ex qdam fumo i actu calido ⁊ sicco g etiā organū d^o esse tale in pōna. f. caliduz ⁊ siccu quale e ipm obiectū in actu. Est tū circa tertuz p^o siderandū sicut dictū est q organū olfactus ppter p^o pinqtatē ad cerebz est actu humidū ⁊ tū in potētia siccu ⁊ fit i actu siccu per hoc q odor actu immutat ipm.

Gustabile at quod

Postqz Res. dēterminat de visibili. audibili. et olfactibili. pnt vult dēterminare de gustabili. Et rō ordinis qre gustus pcedit tactū est duplex. P^oia est qz gustus p^orie dictus inuenit in pfectōribus aialibus qz tactus. hz et omē aial tactū. sz pfectiora aialia solū hnt gustum p^orie dētm. Scda rō est qz gust^o e sensus material^o qz sensus tact^o. qz tāgibile inuutat tactum qdammodo sicut e in ipō subiecto tāgibili nō at gustus inuutat sic a gustabili. P^oio g dēterminat de gustabili in cōi siue de sapore. Scdo de spēbus e^o ibi. spēs at. Circa p^omiū duo facit. p^omo inqrit an gustabile pcpia tur p mediū. scdo ont qd pcpit p gustuz ⁊ de organo e. Circa p^omiū intendit dicere q gustabile. f. sapor nō pcpit p mediū extraneū sicut alia sensibilia de qbus dētm est qzuis bñ p mediū intraneū. Circa qd sciēduz q mediū extraneū e qd e sepatuz ab aialia ⁊ n e ps aial sic aer vl aq. Et p ille mediū diffunditur color son^o et odor. Sz mediū intraneū e qd e pinctuz animali. rest pars animalis sicut supior caro ipsius lingue vocatur medium intraneū. qz e conuinctum organo gustus scz inferiori carne ipsius lingue que est organū gustus. Probat ergo Aristote. quod dictum est scz q gustabili non percipitur p medium extraneū. Et h^o sic quia gustus e quidā tactus sed tactus nō pci

Olfact^o vng sens^o h^o spem in oibus aialib^o h^o pbat duab^o rōib^o q olfact^o sit vn^o sensus fm spēs in oibus aialib^o p^o 170

4 20

Hic p. soluit qstionē p^o motam

Duplex e qdā forma

Duplex est pars in lingua

pit suū obiectū p mediū extraneū. g nec gust^o. Minor est manifesta Maior pbat. qz gustabile ē qdā tāgibile g gust^o r qdā tact^o. pna tenz. qz distincto pōnaz sumit ex obiectis. Ans pbat in textu. qz sic humidū ē tāgibile cū sit vna de qttuor qlitatib⁹ pms sic ec hūidū ē gustabile

Unde et si in aqua

Dic excludit tacitā qstionē q possz fieri circa p dicta qz possz aliqs dicere q pisces in aq exis. tētes papiūt sapore p aqua sz aq est mediū extraneū g sapor ec p mediū extraneū papiūt. Rū det Arest. q tal receptio saporis nō fit p aquaz sic p mediū. sz ptingit q sapor realr misceet cū aq sic nūc in potu ptingit. vñ sic sapid^o potus realr ptingit lingue r pt papi. sic ec ptingit qñ aliqd ptingit aq qd pisces papiūt sic at nō est de visu r de alys sensib⁹ qa visus nō ptingit realiter medio sed solū spūaliter.

Arguitur. Gust^o r tact^o sunt sensus specificē distincti. g vñ nō pt de alio pdicari. Ans pbat. tur. qa als nō cēt qnqz sensus exteriores. Diccūz q gust^o accipit duplr. Uno mō fm q est sensus discretiv⁹ alimētū scdm q alimētum est calidū frigidū hūmidū vl siccū. r sic gust^o ē realiter tact^o qz sic hnt eadē obiecta. Et sic dicit Aresto. in fine h^o tery r in principio de sensu et sensato q oi aiali inest gust^o sic r tact^o. Alio mō accipit gust^o pprie fm q est discretiv⁹ alimētū fm q tale alimētū est saporosum. Et sic gust^o pt capi triplr scz rōe organi. rōe mediū. r rōe obiecti. Si at capiat pmo mō tūc itez gust^o ē qdā tact^o. qz tact^o ē ex passus p totū corp⁹ r gustus est solū in lingua. hz g gust^o qndā pte tactus rōe organi. Si at capiat rōe mediū imurā di tūc itez gust^o ē qdā tact^o qz vterqz sensus hz mediū intraneū. Sz si accipiat rōe obiecti est distinctiv⁹ qz vel accipit sapor rōe sui fundamēti r sic itez gust^o ē tact^o qz gustabile ē tāgibile. fundat eni sapor in humido qd ē qlitas tāgibilis. r sic loqē Aresto. in textu. Alio mō accipit obiectū fm suā ppriā spēm. r sic simplr ē aliqd gustabile r tāgibile qz tāgibilia sunt qttuor qlitates pme r alie qlitates tāgibiles ex ipf causate. de qb⁹ dr in scdo de generatōe. Et qz gustabile ē sapor q manifeste distinguit a qlitati b⁹ tāgibilib⁹. sic seqt q sunt diversi sensus.

Arguit. Sensibile postū sup sensum nō fac sensoroz. g nō pt sapor papi nisi p mediū. Cōm q est duplex mediū. s. extraneū. r per tale mediū sapor nō papi. qz necesse est corp⁹ sapidū pungi lingue. Aliqd est mediū intraneū r p tale mediū etiā fit. sensatio in gustu. Curca

qd sciendū q in lingua ē duplex ps Una supior q est porosa hūs in se hūmidū qdā salua. le Alia ē ps infra supiorē pte. r illa ps est organū in q subiectat pōna gustativa. sic expimētū habem⁹ in lingua bouis bullita. qz supior ps deponit. s. pellis. ista ergo ps supior ē mediū intraneū. sapor ergo imurat pmo tale mediū. r h mediū vltim⁹ imurat ipsaz pōnaz. r sic nō ponit sensibile realr sup sensum sed sup mediū.

Arguit Medū dz ee sepatū a pōna. sz istd mediū nō est sepatū ab organo siue pōna g nō est mediū. Cōm q duplex est sepatio. qdaz est p localem distātam. r sic mediū in visu olfactu r auditu est sepatū ab organo nō autē in gustu r tactu. Alia est sepatatio per realem distātionē sic mediū in gustu etiā est sepatatum ab organo quia vna pars realiter est distincta ab alia sicut illa pars q est mediū est alia ab illa pte q est organum r sic ibi est realis distāctio.

Arguit Uidet q collū sit organū gust^o g nō lingua. Ans. pbat auctoritate Epicuroz q appetebant colla sicut grues. Cōm q in collo nullo mō papiit gustus alicui⁹ alimēti sed solū in lingua. est eni in collo qdaz delectabil⁹ tactus caulatus ex diuisione nutrimenti delectabilis ad ptes que sunt in collo. Et sic etiam dicit Aresto. tercio Ethicoz q rpania est circa gustū. accipitur eni tūc gustus vt est qdam tactus vt dictū est.

Nihil autem facit.

Postqz Aresto. determinauit de additione ipsius pōne gust^o. Dicit pñr ont quid requirat ex parte obiecti. s. gustabilis. r vult q ex pte obiecti reqritur ad hoc q se diffundat in pōnam q gustabile sit hūmidū actu ul pōna. Et hoc sic pbat. qz sicut se hz lumen ad vidēdū ita hūmidū ad gustandū sed lumen reqritur ad vidēdū g reqritur hūmidū ad gustandū Cur⁹ rō est qz p hūmidū qd est r gustabili ipe sapor ptingitur hūmido saluali qd est in medioz sic p hūmidū saluale deferretur sapor ad gustū sic p lumē i medio deferet color in visum.

Sicut autem visus

Conseqnter Aresto. ont quid papiatur p ipm gustū. Et intendit dicere q sicut visus est ipm visibilis r invisibilis ita gust^o ē ipm gustabilis r ingustabil. Inuisibile ei capitur duplr. Uno mō aliqd dz inuisibile p excessus qz excedit proz

Localis
Separatio
Realis

Ad gustū r papiit hūmidū

Hic ondit p. qd p ipm gustū papiatur

Medū ē duplex sz Extraneū Intraneū

Inuisibile per excessū per defectū

De anima

De quod sit vnus

et sicut fundamentum precedit suum fundamentum et illo modo tactus precedit alios sensus. sic probat argumentum. Alio modo sumitur ordo aliorum secundum viam perfectionis et sic alii sensus sunt priores. quia visus est perfectior auditu et auditus olfactu. etc.

Arguitur. Tactus est in nobis certissimus et perfectissimus. ergo erit prior aliis sensibus. Ans. probatur in capitulo de odore. **Ordinatio.** quod tactus in homine potest dupliciter comparari. Uno modo ad tactum in aliis animalibus et sic tactus in homine est certissimus quia homo habet meliorem completionem quam aliquid aliud animalis in bonitate completionis fundatur bonitas tactus sic prius dicitur est. Alio modo comparatur tactus in homine ad alios sensus et sic est falsum quia visus est perfectior cum corrigat tactum. **Arresto.** ergo determinat de tactu et tangibili. et quia posset aliquid arguere quod prius erit de terminanda de tangibili quod de tactu. **Arresto.** premitur quod quantum ad illa de quibus est inquirendum non refert an determinet prius de tangibili quod de tactu quia si tangibilia sunt plura necesse est plures tactus esse et e contra si sunt plures tactus etiam necesse est plura tangibilia esse.

Habet autem dubi

Hic remouet duas dubitationes que prius est. **Utrum** tactus sit vnus sensus vel plures. **Secunda est.** utrum organum ipsius tactus sit caro exterior vel aliquid proportionabile carni sic est in non habentibus carne. aut organum tactus sit aliquid positum infra superiores carne. **Prius** ergo procedit ad primam dubitationem. **Et arguit prius** quod tactus non sit vnus sensus sed plures. **Et hoc** sic probatur quod omnis sensus est vnus contrarietatis que ad suum sensibile. sic visus est albi et nigri auditus grauis et acuti. et gustus amari et dulcis sed in tangibili sunt multe contrarietates. scilicet calidus frigidus. humidus. siccus. durus et molle. et alie contrarietates que ponuntur in secundo de generatione vbi ponuntur septem contrarietates.

Habet autem solu.

Hic ponit solutionem ad procedens argumentum quam solutio postea reprobat. et ideo est solutio apparenis. **Et propter hoc dicitur** in textu quod ista predicta ratio habet quandam. id est apparentem solutionem. **Et stat solutio** in hoc alii sensus que veraciter et simpliciter sunt vnus sensus tamen esse habent multas contrarietates in suis obiectis et tamen ex hoc non impedit unitas sensus ergo nec multe contrarietates in obiecto tactus impediunt unitatem sensus tactus. Ans. prius in visu vbi sunt albi nigri pulchrum turpe. tenebre et lumen et sic de aliis. **Et de sono** vbi sunt acutum graue pium magnam asperum et lenem

Hic excludit solutioz nunc data. Et vult quod non est sile de sensu tactus et de aliis sensibus. quia quous in obiectis aliorum sensuum contingunt multe contrarietates tamen sunt reducibiles ad vnus cōe subiectū. id est genus quod continet tamen sub se vnā principale contrarietate ad quam alie contrarietates reducunt. Exempli gratia. in visu continetur albi et nigri. tenebre et lumē. et lumē videtur sub rōe albi et tenebre sub rōe nigri. Etiam est vnus cōe gen⁹ s. color sub quo oia alia continentur. et ad quod oia alia reducunt. sed sic non est de tactu quia obiecta tactus non sunt reducibilia ad vnus cōe gen⁹ quod sub se continet tamen vnā principale contrarietate quia iste contrarietates calidū et humidū frigidū siccū non sunt adinuicē reducibiles et ideo sensus tactus est duo sensus.

Arguitur Sensibilia omnium sensuum prout eadem vno subiecto male dicit quod quous prout eadem in vno subiecto et quous non. quia omnes qualitates sensibiles prout eadem in homine. **Ordinatio** quod subiectum potest capi dupliciter. **Uno modo** pro subiecto inhesionis quod est substantia et sic omnis sensibilium potest eadem vno subiectum. **Alio modo** accipit subiectum pro genere loyco propter similitudinem quam habet subiectum cum genere loyco in hoc. quia sic gen⁹ loyco est in potestate ad multas diuinas ita subiectum inhesionis est in potestate ad multa accidentia et ideo subiectum potest etiam capi pro genere loyco ut dicitur est et sic accipit hic.

Queritur. Utrum tactus sit vnus sensus vel plures. **Ordinatio** quod tactus potest capi dupliciter. **Uno modo** materialiter. scilicet hinc organum in quo fundatur et sic tactus est vnus sensus. **Cuius ratio est** quia organum tactus est positum ex medietate qualitatis tangibilium sic infra. patet quod medietas surgit ex mixtione quattuor elementorum. cum ergo quilibet pars animalis habet in se mixtione quattuor elementorum quod quilibet pars habet in se tactum omnium qualitatuum tangibilium ut manifeste patet. et sic non est in vna parte animalis tactus frigidus et calidus et in alia humidus et siccus. et sic patet quod non distinguuntur secundum organa. id est materialiter. **Alio modo** accipit tactus formaliter et secundum suam propriam diuinitatem que sumitur per operationes ad obiecta et sic sunt duo sensus tactus. **vnus** calidus et frigidus. **alius** humidus et siccus. **Cuius ratio est** quia quous sunt obiecta alicuius sensus non reducibilia ad vnus genus quod habet sub se vnā principale contrarietate tamen non est vnus sensus sed plures. scilicet obiecta tactus non sunt reducibilia ad vnus genus quod habet sub se tamen vnā principale contrarietate quia in obiecto tactus continetur due contrarietates nullo modo adinuicē reducibiles. scilicet calidū frigidū humidū et siccū et ideo ponuntur formaliter duo tactus. scilicet vnus calidus et frigidus. alius humidus et siccus.

No e sicut de sensu tacty et de alijs sensibilibus

Sicut caput duplici

Maler
tacty caput
foris

Act et aq caput dupl
Sed q no est agnoscens q dicitur
et id sit mediu et obiectu
p q dicitur q uoluntate ut
p q dicitur q uoluntate ut

Act et aq caput dupl

Act no dicitur q dicitur q dicitur
a q dicitur q dicitur q dicitur
p q dicitur q dicitur q dicitur
et p q dicitur q dicitur q dicitur

Comperator

Loco caput dupl

Arguitur. Ideo non est medium et obiectum, sed ista corpora. scilicet aer et aqua sunt obiecta ergo non sunt media. Dicitur quod aer et aqua capiuntur dupliciter. Uno modo secundum quod facilius mobilia et hinc ita humiditate et sic sunt medium in tactu corporum durorum. Alio modo accipiuntur prout in se habent qualitates tangibiles que sunt calidum frigidum humidum et sic sunt obiecta. hinc in se qualitates que sunt obiectum tactus.

Arguitur. Omne medium dicitur esse denudatum a qualitatibus sui obiecti. sed aer et aqua non sunt denudata a qualitate obiecti ergo non sunt medium. Dicitur quod aer et aqua accipiuntur dupliciter. Uno modo secundum quod in se habent qualitates tangibiles secundum esse rationis et remissius et sic sunt medium in tactu quod sic non percipiuntur a tactu ut quoniam aer est tepidus. scilicet tepidus calidus et frigidus tunc non percipit. Alio modo accipiuntur aer et aqua secundum quod habent istas qualitates secundum esse intellectus. et sic sunt obiecta tactus et immutat tactum per qualitates. Per hoc dicitur est quod medium in tactu est denudatum a qualitatibus obiecti acceptis secundum excellentiam et hoc sufficit in tactu. quod medium dicitur esse denudatum a qualitatibus obiecti secundum illam modum secundum que obiecta percipiuntur ab ipsis sensibus. Circa quod est sciendum quod commentator Averrois dicit quod medium in tactu debet esse omnino denudatum a qualitatibus tangibilibus et ideo dicit quod illa corpora que locantur in aere non sentiunt qualitates aeris et illa animalia que naturaliter locantur in aqua non sentiunt qualitates aque. Et ergo si quoniamque corruptantur vel alterantur hoc accidit propter admixtionem aliarum qualitatum exteriorum. Ex hoc sequuntur duo inconuenientia. Primum est quod corpora non patiuntur in suis locis quod est contra Aristotem. in quarto philosophorum. Secundum inconueniens est quod aer et aqua non alterantur adinuicem nisi per admixtionem aliam extraneam quod est contra philosophum secundo de generatione et dicit quod etiam elementa alterantur se si accipiuntur secundum propria specie. Probauit autem commentator opinionem suam sic. quod locus non est contrarius locato sed est locati conseruatiuum. si locus non potest alterari locatum. Ad quod argumentum sic respondetur quod locus accipitur dupliciter. Uno modo secundum qualitates actiuas que sunt in loco. et sic locus bene potest esse contrarius locato. sicut patet de aere que aer locatus aqua est calidus et aqua est frigida. Alio modo accipitur locus secundum suam uirtutem locatiua quam recipit a corporibus celestibus et sic locus est conseruatiuum locati quod secundum illam modum locus est proportionatus locato.

Utrum igitur om.

Quia nunc Aristoteles dicit quod quoniamque etiam in tactu requiritur medium extraneum. interponit differentias inter alios sensus sentientes per medium extraneum et inter gustum et tactum. Et primo excludit dynam

estimata ab alijs. Et fuit ista quod alij tres sensus scilicet visus auditus olfactus sentiunt per medium multum distans ab ipso sensibili. sed gustus et tactus sentiunt per medium extraneum coniunctum ipsi sensui. Dicit Aristoteles quod hec dynam non valet. quod etiam medium in alijs sensibus statim coniungitur ipsi sensui quod est alijs aer circa oculum in quo est species uisibilis secundum esse spirituale et ille aer prime immutat uisum. Sic est in auditu

Bed differt tangibi

Hic ponit ueram dynam in uisibilia sonantia et tangibilia. Et colligitur due dynam in tactu et alios sensus sentientes per medium extraneum. quod tactus habet medium extraneum situale et non causale sicut in alijs quod sic intelligitur quod medium in sentientibus per medium extraneum est causa immutatiois sensuum quod ad minus secundum naturam primo immutatur medium et medium causat immutatioem in sensibus. sicut aer habens in se colorem sonum uel odorem causat sensatoem in uisu auditu et olfactu. sed aer non causat sensatoem tactus quod si secundum naturam medium immutat et tactus. Secunda dynam est quod medium in sensu tactus solum concurret per accidens ad immutatioem quod non sepe concurret medium in alijs sensibus concurret per se quia semper concurret.

Arguitur. In uisu similiter immutat medium et sensus. ergo non est medium causa immutatiois sensus. Ans probat. quia uisus fit in instanti. Dicitur quod similiter capitur dupliciter. Uno modo pro simultate temporis et sic est uerum quod similiter immutatur medium et sensus uisus. Alio modo accipitur si per simultate nature et sic est falsum et illo modo loquitur hic Aristoteles. quod sic immutatio medij causat immutationem in sensu et preedit immutatioem sensus secundum naturam. In alijs tamen sensibus immutatio medij preedit immutatioem sensus secundum tempus. Et ideo bene dicit Aristoteles quod medium in uisu est etiam causa quia causat immutationem in sensu.

Tangibilia uero non

Postquam Aristoteles determinauit de ueritate sensus tactus et de locatione organi. Hic nunc determinat de ipso sensu tactus quoad medium organum et obiectum. Et uult quod sicut se habent aer et aqua ad uisum auditum et olfactum quoniam ad hoc quod est esse medium. ita se habet caro exterior ad sensum tactus quia est medium quous sit medium intraneum. Ex hoc ulterius elicit quod eodem modo sicut in alijs sensibus sensibile positum supra sensum non facit sensatoem ita similiter accidit in tactu quia tangibile positi

Organum tactus est in materia carne sub
sub pulsi et est per se per totum ad
medu[m] ligit et organum tactus est q[uo]d p[ro]p[ri]o
q[uo]d p[ro]p[ri]o

Et illa q[uo]d p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a
p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a
p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a

De Anima

tum supra tactum non facit tactum quia ergo
tangibile positum supra carne facit tactus ergo
caro non est organum.

Tangibiles quidem

Hic ostendit quod sit organum ipsi tactus. Et primo
probat quod quatuor sunt qualitates elementorum de quibus
tractat in secundo de generatione. vult ergo Aristoteles.
quod tactus est compositus ex mixtione quatuor qualitatibus
primarum scilicet calidi frigidi humiditatis et siccitatis. Et sic
probat quod tale dicitur esse organum in portione quod est ipsum ob-
iectum in actu quod ipsum organum est compositum ponit partes
sive in partes est tale in portione quod est agens in actu.
cum ergo obiecta tactus sunt calidum frigidum humi-
dum et siccum. sic tactus erit in portione calidus et frigi-
dus humidus et siccus. scilicet medietas illarum qualita-
tum est in portione ad extremitatem talium qualitatium ergo tac-
tus dicitur esse compositus ex medietate illarum qualitatium. i.
ex illis qualitatibus acceptis secundum esse remissius. Et
ista est causa que necesse est esse aial esse compositus ex quatuor
elementis quod omne aial necessario habet in se ta-
ctum. et per hoc distinguit aial a non aial ut dicitur in prin-
cipio de sensu et sensato. cum ergo tactus componatur
ex medietate elementorum sic habet dicitur non necesse est omne
aial esse compositum ex quatuor elementis. ex quo sequitur
quod calodemones et cacodemones non sunt aialia
quod habet corpus simplex compositum ex aere quod
non potest in se habere tactum.

Et oportet sicut de

Hic determinat de obiecto tactus. Et vult quod sic
alij sensus sunt contrarii sic visus est visibilis et
invisibilis. ita tactus est tangibilis et intangibilis.
Et non dicitur capi intangibile contradictorie secundum quod in-
tangibile dicitur nullo modo tangibile. quod hoc non pertinet
sub obiecto tactus. scilicet capi intangibile privative
vel contrarie. dicitur enim privative intangibile quod habet partem
tactum sic aer qui videtur tangibilis. vel dicitur intangibile contra-
rie quod corrumpit tactum. Concludit in fine quod dicitur
est de vno quod sensu figurati. i. communiter.

Oportet autem ani

Postquam Aristoteles determinavit de sensibilibus et sen-
sibus in particulari. Hic determinat de sensibus
in generali. Et primo facit hoc de sensibus. secundo de or-
ganis. Poit ergo primo vna conditio convenientem
omnibus sensibus que conditio potest esse descriptio ipsius
sensus. Et est ista quod sensus est quodammodo organica
susceptiva species sine materia. et hoc est quod dicitur textus
quod sensus est susceptivus species sine materia. et po-
nit Aristoteles. sile de figura sigilli que figura recipit
in cera absque conditionibus materie ipsius sigilli.

quod sive sigillum sit aurum sive argentum sive cuprum.
equaliter recipit figura in cera. quod quibus est materia
auri sit rubra et materia argenti alba cum illis tamen
conditionibus non recipitur figura sigilli. sic etiam
color suscipit in visu non cum conditionibus que co-
lor habet in subiecto quod ibi est eius duricie gravitate
sive cum calore et frigore et tamen sic non recipit color
in visum.

Arguit. Omnis conditio dicitur esse propria illi cui
convenit scilicet suscipere formam sine materia est com-
mune omnibus rebus naturalibus. ergo non est proprium sensibus.

Ad id quod in rebus compositis suas formas in-
venit triplex ordo. quodam enim res comitant suas for-
mas cum alioque parte materie sic ageria que generat per re-
scissionem seminis quod ex parte materie ipsius gene-
ratis ingredi ipsum generum. Alia sunt ageria que co-
municat suas formas absque alioque parte materie.
quod scilicet forma que comitant ab agente eodem modo habet esse
in patiente ut in agente quibus tamen nulla pars materie
comitant sive participant et hoc contingit de agentibus na-
turalibus. quod ageria naturalia eodem modo agunt
formam in passum sic habet esse in propria materia. Ex-
empli gratia. Ignis generat ignem in ligna gene-
rat ignem in lignum cum calore cum levitate et cõsimi-
libus conditionibus que habet ignis. Rõ huius est. quod quibus
cuius agens et patientes habent eandem dispositionem ad re-
cipiendum aliquam formam equaliter recipit in agente
et in patiente ipsa forma. Tercio modo alioque res co-
municat suam formam nec dando partem materie. nec
sic quod forma habet illesam dispositioem in agente et in pa-
tiente. scilicet forma comitant absque conditionibus materie
scilicet physice et hoc est proprium sensibilibus quod agunt
in sensibus absque materia. Exempli gratia. color est
in pariete cum tenuitate cum frigiditate et caliditate
et sic non impedit se in sensum. quod secundum quod agit in
sensum non habet gravitatem vel levitatem caliditatem vel
frigiditatem. Et ideo compat Aristoteles. immutatos sen-
sum ad impressionem sigilli in cera quod cera recipit
sigillum cum conditionibus mathematicis que sunt figu-
ra situs et sic de alijs. que dicuntur conditiones ma-
thematice quod sequuntur quantitatem scilicet non cum condi-
tionibus materie physice que sunt qualitate dispositioni-
ones quia non recipit figura sigilli in cera cum co-
lore sigilli potest tamen esse ista dicitur quod figura sigilli so-
lum est in cera secundum superficiem. scilicet immutato sensus etiam
sit secundum profunditatem.

Arguit. Proprium est intellectui formam susci-
pere sine materia ergo non dicitur sensui. **Ad id quod**
suscipere formam sine materia potest dupliciter intelligi.
Uno modo absolute et simpliciter. quod scilicet recipit for-
mam omnino imaterialem et hoc solum dicitur intellectui
quod species intelligibilis est omnino imaterialis. Alio modo
intelligit quod aliquid suscipit formam sine materia. i.
i. i.

In rebus compositis suas formas
triplex invenit ordo

Ad id quod in rebus compositis
suas formas invenit triplex ordo
quodam enim res comitant suas for-
mas cum alioque parte materie sic ageria que generat per re-
scissionem seminis quod ex parte materie ipsius gene-
ratis ingredi ipsum generum. Alia sunt ageria que co-
municat suas formas absque alioque parte materie.
quod scilicet forma que comitant ab agente eodem modo habet esse
in patiente ut in agente quibus tamen nulla pars materie
comitant sive participant et hoc contingit de agentibus na-
turalibus. quod ageria naturalia eodem modo agunt
formam in passum sic habet esse in propria materia. Ex-
empli gratia. Ignis generat ignem in ligna gene-
rat ignem in lignum cum calore cum levitate et cõsimi-
libus conditionibus que habet ignis. Rõ huius est. quod quibus
cuius agens et patientes habent eandem dispositionem ad re-
cipiendum aliquam formam equaliter recipit in agente
et in patiente ipsa forma. Tercio modo alioque res co-
municat suam formam nec dando partem materie. nec
sic quod forma habet illesam dispositioem in agente et in pa-
tiente. scilicet forma comitant absque conditionibus materie
scilicet physice et hoc est proprium sensibilibus quod agunt
in sensibus absque materia. Exempli gratia. color est
in pariete cum tenuitate cum frigiditate et caliditate
et sic non impedit se in sensum. quod secundum quod agit in
sensum non habet gravitatem vel levitatem caliditatem vel
frigiditatem. Et ideo compat Aristoteles. immutatos sen-
sum ad impressionem sigilli in cera quod cera recipit
sigillum cum conditionibus mathematicis que sunt figu-
ra situs et sic de alijs. que dicuntur conditiones ma-
thematice quod sequuntur quantitatem scilicet non cum condi-
tionibus materie physice que sunt qualitate dispositioni-
ones quia non recipit figura sigilli in cera cum co-
lore sigilli potest tamen esse ista dicitur quod figura sigilli so-
lum est in cera secundum superficiem. scilicet immutato sensus etiam
sit secundum profunditatem.

Ordo

duplex intelligitur aliquid
suscipere formas sine materia

Liber

Secundus

sine cōditōibus materie phisice sed cū cōditō
nibus materie mathematice. Dicuntur ei cōdi
tōes materie mathematice q̄ sequuntur materi
am ex pre quātitatē, sicut sunt figura et situs et
illas cōditōes hz etiā spēs sensibilis in sensu.
Et p hoc soluit istō argumētū. p̄p̄etas nō de
relinq̄t suū subiectū ergo si sensus recipit suū
sensibile cū cōditōib⁹ materie q̄ etiā cū mate
ria. **Q̄d̄m** q̄ p̄p̄etas nō de relinq̄t suū pro
priū subiectū. et iō sic sensibile recipit in sensū
cū cōditōib⁹ materie mathematice ita etiā reci
pitur cū materia mathematica. i. cum materia
hūte q̄ntitatē. Recipiūt ei spēs sensibiles in
materiale organū qd̄ in se hz situm et figurā et
alia q̄ req̄rūt ad materiā mathematicā et cō
similes cōditōes hz spēs sensibilis in organū
recepta.

Arguit. Sensus ē material⁹ q̄ suscipiet obie
ctū materiale qz int̄ obiectū et sensum debz eē
proportio. **Q̄d̄m** q̄ organū sensus accipit
dupl̄. Uno mō fm q̄ ē materiale. i. hns ma
teria et sic recipit suū obiectū cū cōditōib⁹ ma
terie mathematice. Alio mō accipit vt ē vita
le. i. fm q̄ ē p̄ncipiū opationū vitaliū. et sic re
cipit suā formā supra modū entitū pure natu
raliū qz q̄ pure naturalia recipiūt formāz cuz
materia. i. cū cōditōib⁹ materie phisice. sic sen
sus dz recipe suā formā sine cōditōib⁹ materie
phisice.

Arguit. Nihil agit ultra suā spēs s̄z sensibi
le ē materialiter in subiecto. q̄ nō p̄t agere suaz
spēm sp̄alē in sensum. **Q̄d̄m** q̄ sensibile hz
eandē spēm in subiecto et sensu s̄z hz imp̄fectio
rem modū in sensu qz in subiecto. et iō sensibile
agēs suā spēm in sensum nō agit ultra suā spe
cie s̄z pot̄ infra ipam qz agit formā hūte imp̄
fectius eē qz habuit in subiecto. sic aut̄ nō ē de
specie intelligibili qz spēs intelligibilis est p̄
fantasma diffundi a q̄ diffundit et ergo nō p̄t
fantasma diffundi nisi p̄ intellectū agentē. sic
dicitur tercio huius.

Arguitur. Dne agēs assimilāt sibi passuz.
s̄z materia sensibilis cū forma sensitiva agit i
sensum. ergo dz fieri similitudo tam ex pre mate
rie qz ex pre forme. **Minor** patz. qz color non
agit in visum s̄z coloratū vt p̄us dictū est.
Q̄d̄m q̄ agens nō assimilāt sibi passum fm su
um totū esse. sed fm formā fm quā agit sic p̄z
in calefactione aque. qz ignis calidus agit in
aquā et tñ nō agit ignē in aquā sed calorem. sic
etiā est in actōe sensibilis in sensum. qz quis
materia sensibilis cū forma sensibili agit i sen
sum. nō tñ fit assimilatio nisi respectu forme et

nō respectu materie.

Arguit. Suscipe formā sine materia etiā
cōuenit medio. q̄ nō est propriū ipsius sensus.
Hns p̄bat. qz etiā i medio nō ē cōditio mate
rie phisice. **Q̄d̄m** q̄ mediū non p̄p̄e susci
pit formā sensibilis qz in medio nō terminat
susceptio talis forme. s̄z fit relacō ad sensuz p̄
mediū. Sile ē si p̄familias dat famulo dena
riū ad deferendū paup̄i tūc famulus nō p̄p̄e
dz suscipe denariū s̄z paup̄. Et quis contraria
fm eē reale nō possint esse in eodē tñ bñ fm eē
intentionale. sic enī sunt in medio et i organo.
s̄z si cōtraria simul referātur ad intellectū tūc
vnū est p̄ncipiū intelligendi reliquū.

Sensitivum autēz

Postq̄ Aresto. posuit cōditio nē sensus in cōi.
Dic̄ p̄ter dz qd̄ sit organū sensus in cōi. et h
iō qz recipe spēm absqz materia videt eē cōdi
tio intellectus et sic videret qz sensus esset itel
lectus sic antiqui opinabant et iō assignat or
ganū ipi sensui p̄ qd̄ exp̄sse distinguit ab ipso
intellectu. Dicit ergo p̄mo qz organū sensus ē
in q̄ p̄mū ē pōna sensitiva q̄ s̄z ē susceptiva
spēs sine materia. et iō sensus et organū nō di
stinguūtur subiecto s̄z rōe. i. essentia p̄dicamēta
li. qz organū ē in p̄dicamēto substantie et sensus
in p̄dicamēto q̄lītatis. In descriptōe organi
notāter dicebat. P̄rio qz si organū esset illud
in q̄ ē pōna sensitiva absolute tūc seq̄ret qz totū
aial essz organū sensus qz sensus ē in aiali
sicut in subiecto s̄z nō est p̄mo in aiali. i. sic ut
p̄mo subiecto licet sit p̄mo in aiali sic i p̄n
cipali subiecto.

Queritur. Quare sensus sit p̄tus in orga
no. **Q̄d̄m** q̄ p̄p̄t tres causas. P̄ria sumit
est pre sp̄ci sensibilis qz nisi spēs sensibilis re
ciperet in aliq̄ organo materiali seq̄ret qz rep̄e
taret vlt̄ et p̄ sensum cognoscerem⁹ vlt̄ qd̄ ē sim
pliciter fallūm. **Secūda** p̄z qz forma immateri
alis rep̄ntat vlt̄ sic p̄z de sp̄e intelligibili q̄ qz
uis sit singularis ap̄d̄ intellectū p̄p̄t singu
laritē aie est tñ immaterialis et iō rep̄ntat vlt̄.
Secūda cā ē q̄ncūqz act⁹ orit̄ ex dispositōe cor
pali tē necē ē actū eē corpale et materiale. s̄z act⁹
ipoz sensum sit p̄ dispositōz ipoz organoz er
go necesse ē illū actū eē corpale et materiale.
Et tūc ex isto sic arguit. q̄ncūqz ē act⁹ corpalis
tūc oz spēm a q̄ talis act⁹ est etiā eē corpalem.
S̄z iā p̄batū ē qz act⁹ sensatōis ē corpalis er
go oz spēm eē corpale. **Tercia** cā sumit ex pre
immutatōis qz agēs et paties dnt̄ proportio
nari. s̄z obiecta sūt corpalia sic albedo q̄ recipit

Replia

Quod recipit ad modum
sensibilem recipit ut dicitur bōth

Organum p̄p̄z
māte
mōde

Ita a se...
no...
ad...
p...
et...

De
Anima

in sensu cu situ. ergo oz etia ponas ee corpales
sed pone corpales suscipiunt spem corpale. et
go oz sensum esse stitue in organo.

Arguit. Sicut se hz sensus ad sensibile ita
intellectus ad intelligibile. sz intellectus e stus
incorpalis ergo etia sensus e stus incorpalis.

Dom q e duplex copatio. Queda e in for
ma ynuoca r sic non copant adinuice sensus
r intellectus qz sensus e materialis r intellec
tus immaterialis. Alia e copatio aliqz fm co
uenientia proportiois fm q illa copant adinu
ice q sunt diuersoz generu sicut forma sub
stancialis r accidentalis r sic copant adinuicem
intellectus r sensus qz copant adinuice fm p
portione ageris r patieris. sicut ei se hz sensus
passiue ad sensibilia sic intellectus se hz passi
ue ad intelligibilia no aut ueniunt q ad natu
ra qz tuc in eis essz copatio ynuoca fm forma
ymus speciei.

Arguit. Intelligibile agit in intellectum r
actio e p cōtractū. sz cōtractū solū uenit corpi
bus. g intellectus est stus corpalis. Dom q
duplex e cōtractus. scz phisicus r ille e corpo
rū. Ali e cōtractus stual r methaphoricus. r sic
etia tangit se q no sūt corpa. sic ei dicimus q
aia rōnalis rāgit corpus r tū manifestū e q ipa
aia no est corpus. sicut etia aia nobilis tangit
celū q no est corpus.

Manifestum autem

Et iam dictis concludit Aresto. duas solutio
nes duaru dubitationū. Et pma solutio sumi
tur ex hoc q sensus est stus i organo. r scda ex
hoc q sensus recipit spēs sine materia. Quaz
dubitationū pma e. q sit ea q sensus corrupi
tur ex excellentibz sensibilibz. r dt q h ex eo e.
qz sensus pstitit subiectiue i organo corporeo
qd organū hz certā armoniā cōplexionis q ar
monia corrupta corrupit sensus q e in tali
organō sic excellens visibile corrupit visu. Et
dt Aresto. q silē e in instrumētis musicalibz qz
bonitas soni impedit ex forti tractiōe cordaz

Arguit. Sensibile pficit sensus. g no corru
pit sensum. Dom q idē eodē mō sumptum
no pficit r corrupit sz bñ idē diuersimode sū
ptū pficit r corrupit. sic e de sensibili nā sensi
bile fm eē reale r excellens corrupit sensum. sz
fm eē spūale r proportionatū pficit sensus sic
cibus debite r proportionate acceptus pnat
aial. sz cibus in abundantia acceptus destruit
r corrupit aial.

Et propter quid

Hic soluit alia dubitatioz scz qre plate no sen
tiunt. Et poit tale roem. qz ois sensus suscipit
spēs sine materia. sz no pnt plate suscipe spēs
sine materia g no hnt sensus. Adinoz piz. qz
plate recipiunt qlitates in se eodē mō sic hnt eē
in subiecto r i agēte. r io recipiunt formas cum
materia. i. cū cōditōibz materie phisice. r h con
tingit ex eo qz plate sūt res pure naturales qz
tū ad receptōes aliaz formaz qz nōdum hnt
nō em recipiunt i se cognitiue aliqs formas sic
hntia aiam sensitiuā r io no recipiunt formas
altiori mō qz alie res naturales.

Dubitabit autem

Quia iā Aresto. dixit q etia plate recipiunt in
se qlitates tangibiles r tamen non habent in
se sensum tactus io mouet alia dubitatioz. Utz
scz no hnt sensum tactus possit etia pati ab alijs
sensibilibz qz a tāgibilibz sic plate patiūt a ca
lore r frigore. vtrū etia possunt pati ab odore.
Et arguit Aresto. p prenegatia duabz rōibus.
qz pma stat i h. Qmē olfactibile facit olfactū
g no hnt olfactū no pcpit olfactibile. i. odo
re. Scda rō stat i qdā expimto. qz videm q
lumē r sonus no agūt i corpa no hntia sensū vi
sus r auditus nisi forsan p accēs sic qn tonitru
um diuidit lignū qd ū accidit a sono sz ab ar
re moro. Pro solutiōe intēdit Aresto. q oia alia
sensibilia a sensibilibz tactus agūt i qdā res in
aiatas si tales res sint faciliter alterabiles sic
aer r aqua. q patiūt ab odore r sono sz tāgibi
lia pnt idifferēter agere i qnqz corpa siue sint
faciliter alterabilia siue no. r h ptingit propē
pmitatē r generalitatē illaz qlitatum pmax
nec tū scqz q illa corpa inaiata sentiat. qz tlea
qlitates no agūt i illa corpa apphēsiue imu
tādo ipa sic tū apphēsiue imutat sensū sz reci
piūt in corpa fm phisicā alteratōez. r io licet
aer patiāt ab odore n tū sentit odore. qz odor
no apphēsiue immutat aerē sic apphēsiue im
mutat olfactū sz solūmō alterat aerē

Quod autem no sit

Postqz Aresto. determinauit piculariter de sen
sibz exterioribz r posuit vnā cōmūc cōditōez
cōuenientē oibz sensibz. iā pnter vult determi
nare de sensibz interioribz. Intēdit g Aresto.
istaz cōclusionē q pter qnqz sensus exteriores.
necessē e ponere aliquē sensum interiorē. r io
Greci h incipiūt terciū librū de aia. Et hoc io
qz fm oīs distinguētes libros de aia. tercius
liber incipit vbi Aresto. incipit determinare de
intellectu. sz fm antiqz intellectus e sensus in
i. ij.

Ho qre plate no sentit

qz hnt qlitates pmas sine materia
atqz sic pnt pntē dēte pnt
mō r pntē dēte pnt
pnt hnt r pnt hnt
pnt ab ipz qlitatibz phisice pnt
pnt pnt r go pnt pnt
pnt r hnt

F 20
S 20

de qmō dicit qdā qz d
pnt pnt qz d
pnt pnt pnt pnt
pnt pnt pnt pnt
pnt pnt pnt pnt
pnt pnt pnt pnt

Liberal

terioz ergo fm antiq̄s hic incipit tercius liber
 Et iō fm dñm Albertum terci⁹ liber icapit vbi
 Aresto. ponit dñam inter sensum ⁊ intellectū
 ibi. qm̄ aūt. Sicutus Thomas incipit terciū
 librū vbi Aresto. incipit dēterminare de intelle
 ctu fm se. Et h̄ ibi. de pte aūt aīme. Quia ergo
 Aresto. in p̄clusionē p̄dicta vnū p̄supponit scz
 q̄ q̄nqz sunt sensus exteriorē. iō Aresto. nunc
 hoc p̄mo p̄bat. et hoc sic. Tot sunt sensus ex
 teriores. i. sensus p̄ceptiu⁹ sensibiliū exteriorū
 q̄t sunt organa q̄bus apta nata sunt sensibilia
 cognosci. s̄z in aīalib⁹ p̄fectis sunt tm̄ q̄nqz or
 gana ⁊ tm̄ p̄fectū aīal h̄z oīa organa sic manife
 ste p̄tz. Maior p̄tz rōe ⁊ inductōe. Rōe sic. qz
 qlibet sensus ē p̄ se p̄ceptiu⁹ oīm q̄ nata sūt p̄ta
 le organū cognosci. ⁊ ergo ē eqlis multiplica
 tio sensuū ⁊ organoz. Ans p̄bat. qz sensus et
 mediū dñt proporcionari p̄ qd̄ mediū fit sen
 satio. s̄z qlibet sensus p̄cipit oīa q̄ p̄ tale mediū
 p̄nt cognosci fm̄ illā rōem fm̄. quā ē mediū
 Exēplī gr̄a. Visus cognoscit oīa illa que nata
 sunt cognosci p̄ aerē fm̄ q̄ ē dyaphanus. et au
 ditus cognoscit oīa q̄ nata sunt cognosci p̄ ae
 rem fm̄ q̄ ē mobilis localiter. Inductiue p̄bat
 qz tactus ē p̄ceptiu⁹ oīm aq̄bus organū na
 tū ē immutari. Sicut ē de alijs sensibus.

Querit. Que sit rō istius q̄ sensus p̄nt di
 stingui p̄ organa. **Dom̄** q̄ ista qz accidētia
 sunt accētia organoz ergo rē.

Arguit. Accētia h̄nt numerū a subiecto. sed
 Aresto. loq̄t hic de specifica distinctōe sensuū.
 ergo male hic inq̄rit p̄ organa q̄ quinqz sunt
 sensus. **Dom̄** q̄ licet accētia cōmūnia solū
 habeāt dñam numeralē a suis subiectis tam
 accētia propria cuiusmodi sunt sensus respec
 tu organoz h̄nt etiā speciē a subiectis s̄ circulo
 cutiue. qz possumus p̄ subiecta circuloqui di
 stinctione specificā talū accidētū. Et rōest.
 qz talia accētia sunt specificē diuersa i diuersis
 organis. qz oriūt ex p̄ncipys organoz vt risi
 bile in hoīe ⁊ rudibile in asino distinguūt sp̄

Arguit. Dicitū ē q̄ distinctio pōnar sumit
 penes obiecta ergo male h̄ d̄z q̄ sumat penes
 organa. **Dom̄** q̄ pōne distinguuntur penes
 obiecta a pōri sic p̄us dicitū est. s̄z q̄ ad nos ⁊ a
 posteriori distinguuntur penes organa in qb⁹
 sunt. Ex q̄ p̄tz q̄ distinctio penes organa ē ma
 terialis ⁊ materia ē nobis notior s̄ distinctio
 penes obiecta est formalis. Un̄ nō pōnt hic
 ser sensus exteriorē q̄uis Aresto. p̄us dixit. q̄
 tactus sit duo sensus formalr qz distinguēdo
 sensū penes organa sc̄ly tact⁹ ⁊ vn⁹ ⁊ nō duo.

Secundus

Arguit. Aliq̄ aīmalia h̄nt organa sensus ⁊
 tm̄ nō p̄cipiūt oīa sensibilia illi⁹ sensus. vt sūt
 pisces h̄ntes duos oculos q̄ solū p̄cipiūt ex
 cellētes colores. **Dom̄** q̄ duplicia sunt aīa
 lia. quedā h̄nt p̄fecta organa sensitiua. Et ta
 lia p̄nt p̄cipe oīa sensibilia q̄ nata sūt p̄cipi a
 tali organo. Alia sunt aīalia h̄ntia organa im
 p̄fecta ⁊ talia nō p̄nt cognoscere oīa sensibilia.
 s̄z h̄ nō p̄uēt eis fm̄ se s̄z ex imp̄fectōe organi.

Simplicium autēz

Hic manifestat scd̄am p̄pōnez quā p̄us sup
 ponebat. Et ē q̄ aīalia p̄fecta h̄nt oīa orga
 na q̄bus nata sunt sensibilia cognosci. p̄batur
 qz aīalia sunt cōposita ex q̄tuoꝝ elemētis sed
 oīa organa etiā cōponūtur ex q̄tuoꝝ elemētis
 ⁊ p̄cipue ex aere ⁊ aqua. ergo aīalia p̄fecta ha
 bet oīa organa. Circa minozē ondit cur⁹ natu
 re sint organa. Et vult q̄ sint de natura aeris ⁊
 aque. **Qui** rō est. qz organa sūt de nat̄ra q̄tuo
 oz elemētōz. s̄z nō p̄nt esse de natura s̄re ⁊ ignis
 ergo sunt de natura aeris ⁊ aque. Minoz p̄tz
 qz sensus d̄z ē passiu⁹ et receptiu⁹. s̄z terra nō
 ē receptiua prop̄ eius grossiciē. ⁊ ignis nō est
 passiu⁹ s̄z actiu⁹. Addit tm̄ Aresto. q̄ ignis
 ē cōis oibus sensibus. i. organis sensuū. ⁊ hoc
 sic p̄bati p̄t. qz nihil ē sensitiuū sine calore. s̄z
 calor ē ex igne q̄ aliqd̄ ē sensitiuū ex igne. s̄z ter
 ra maxie miscet in tactu. Ex q̄bus cōcludit q̄
 oēs sensus sunt in aīalibus p̄fectis ⁊ nō orba
 tis. qz talpa videt sub pelle h̄re oculos.

Arguitur. Iste textus ē cōtrari⁹ textui de
 sensu ⁊ sensato. vbi d̄z q̄ odoratus ē de natura
 ignis. ⁊ gustus ⁊ tactus sunt de natura terre.

Dom̄ q̄ organū olfact⁹ accipit dupliciter.
 Uno mō fm̄ se et sic ē de natura aque propter
 propinquitatē ad cerebrū sic p̄us d̄ictum est.
 Alio mō accipit organū olfactus fm̄ q̄ factū
 est in actu p̄ odorē. ⁊ sic ē de natura ignis pro
 pter naturā odoris q̄ ē de natura ignis. causat
 enī odor a fumo igneo. Et iō Aresto. nō d̄t in
 de sensu et sensato q̄ olfact⁹ sit de nat̄ra ignis
 s̄z odoratū. i. organū odorandi factū in actu ē
 de natura ignis. **De gustu et tactu dom̄** ē q̄
 gustus et tactus accipiuntur dupl̄r. Uno mō
 fm̄ se et sic sunt de natura aeris et aque a domi
 nio. qz nisi sic nō recipient in se sp̄s sensibiles
 Alio mō accipiuntur per cōparatōnē ad orga
 na alioꝝ sensuū. ⁊ sic sunt de natura terre quia
 plus h̄nt de mixtione terre q̄ organa alioꝝ
 sensuū. Et hoc ē qd̄ dicit Arest. in textu. q̄ in
 tactu maxime miscetur terra.

Arguit. Nihil facit reus frustra sed si talpa

Hic p̄ p̄supponit q̄ q̄m̄z
 sup̄ sensus exteriorē

M Distinctio ponitur est p
l appo et no q accidit
no lnt phib sensibilia p
l appo h q p accidit
p accidit no pnt d fctio
p d fctio pnt p fctio
lnt gnt ut h d accidit
no d fctio pnt p gnt
aut accidit h p accidit
d fctio pnt p accidit
male
Reductio pnt p accidit
d fctio pnt p accidit
lnt phib sensibilia p
lnt pnt pnt pnt
no accidit pnt pnt
lnt pnt pnt pnt
lnt pnt pnt pnt

accidentia que sunt sensibilia per se propria, sed sunt solum qnqz genera talium, sensibili/ um que sensibilia sunt de tercia specie qltatis z ideo penes alia accidentia no distinguuntur sensus.

Arguit. Omne p accidit reducitur ad p se. sed sunt aliqua sensibilia p accidit. g illa dnt reduci ad aliquem sensum a quo per se cognoscuntur.

Adm q d duplex reductio alicui ad alterum quedam est reductio p ydepritate. z sic no reductio p accidit ad p se qnt fieret idem cu p se. Alia est reductio p co iunctione. qa p accidit pnt gnt illi qd e p se z h e vez de sensibili p accidit. qz n d r sensibile p accidit nisi pnt gnt sensibili p se.

Arguit. Snt duo oculi in hoie. g snt duo visus. pna pbat. qz pnt distinguunt p organa. s3 duo sunt organa visus. ergo sunt duo visus. Adm q oculi accipiuntur duplr. Uno mo fm pnt apparere in exteriori parte corpis. et sic sunt duo z no sunt organa visus. Alio mo accipiunt vt coiunguntur i vno neruo optico. et sic snt organa visus z sunt aliqd vnu. Sile e de auditu. qz due aures coiunguntur in aliquo tercio in quo hnt vnitatē.

Quoniam autē

Dic Aresto. psequitur alia pte pclusi onis pus posite dices. q pter sensus exteriores sunt aliqui sensus interiores z hoc pbat ex duabus opatōibus sensum q no pnt attribui sensibus exterioribus z sic necesse est q dicatur actus sensum interior. Pna opatō e cognoscere actus sensum exterior. Et primo mouet Aresto. qstioz vtrū cognoscere actus sensum exteriorum pnt ad sensus exteriorem vel ad aliquem sensum interiorem. Et argu it primo dnabus rationibus ad vnam partem scilicet q visus videat se videre. Et stat prima rō in hoc manifestū e q hō sentit se videre sed hoc no pnt alio sensu esse qz sensu visus. g h fit sensu visus. Minorē pbat. qz si alius sensus sentit se videre. g duo sensus hnt vnu obiectū qz qcumqz sentit se videre pceptit colorē. qz videre est colorē sentire. g ille sensus alius cognoscit colorē sic visus exterior.

Amplius autē et si

Dic pnt scdam rōem. z stat in hoc. Si visus no videt se videre s3 alius sensus. tūc est pcessus in infinitū. qz sp supior sensus cognoscet actū inferioris. s3 talis pcessus e impossibilis g erit aliqs sensus q cognoscit suū actū.

Duabz opatōibz q p h p q sup aliq d mō rōe

p opatō

Dic p mouz qstioz

p no

2 no

z si sic pari rōne visus cognosceret suū actum.

Habet autēz dubi

Dic Aresto. obijcit in pstratū vnica rōe. z stat in hoc. Si sensus visus videat se videre. ergo visus est coloratus. qz qd videt se videre h videt colorē qz videre e sentire colorē. si ergo visus videt se videre ergo videt in se colorē. s3 h est falsum. ergo illud ex quo sequitur.

Manifestū est igit

Dic ponit duas solutioes qstionis pposite. qrum pma e. q visus accipit duplr. Uno modo fm immutatioez organi ab exteriori sensibili z sic nihil pceptit a visu nisi color. Alio mo accipit visus post immutationē factā a visibili. z sic etiā visus sentit se videre. qz postqz immutatio e facta a sensibili tē pnt cognoscere actū q actus e ex cognitōe sensibilis ad sensum.

Amplius autem et

Dic ponit scdam solutioz z dicit q etiā oculus videt e qdam coloratus. z h sic pbat. qz i absentia sensibilium aialia indicat de sensibilibus s3 no fit iudiciuz de sensibilibz nisi sensibile sit pnt sensui. ergo necesse est q sensibile maneat pnt sensui in absentia sensibilis. Ex q sequit. q idē e actus sensus z sensibilis fm rem d rns fm rōem. qz est vna forma q diffundit a sensibili z accipit in sensum qvis alia rōne. qz est alio mo in subiecto z in pōna. Et h pnt pbat Aresto. in textu z h sic. Un e actus mouētis et mobilis tercio phoz. s3 sensibile mouet z sensus mouet. ergo e vnus actus z rōe e vna forma q diffundit a sensibili z in sensum recipitur.

Quoniā autē vnus

Dic Aresto. ex pdictis soluit duas qstioes. qrum pma e. Utrū sensus z sensibilia simul corrumpant. z vult pro solutioe q si sensus z sensibile accipiatur prout sunt simul in actu. et sic simul corrumpunt z saluatur. vl si accipiatur si mul in pōna. tūc etiā sil sunt z no sunt. si autē vnu eoz accipiatur vt e in actu alterū s3 vt i pōna sic no simul corrumpunt z saluantur. quia tūc sensibile pnt esse absqz sensu. z sic Aresto. i libro pdicamētoz pbat duabz rōibz q sensibile pnt esse sensu non existente. z etiā pnt esse si sensus sit corruptus. z ex hoc pnt solui questio quā mouet Aresto. ptra illā poperatē relatiuoz. Relatiua snt sil natura. qz si sensus z sen

Unde huiusmodi sensus
Quid sit sensus

Unde huiusmodi sensus
Quid sit sensus

De

Anima

eadem potia non est bene receptiva spiritus et tere
tina quia humida sunt bene receptiva et sicca sunt
bene retentiva. ergo oportet preter sensum app
hensivum qui est receptivus spiritus ponere potias re
servativam spiritus et talis est virtus ymaginativa
que reservat has species per quas cognoscit sensus
communis. Et quia in animalibus perfectis invenitur una
alia operatio scilicet elicere intentiones non sensatas ex
rebus sensatis que operatio non potest reduci ad sen
sus nunc dictos. ergo oportet adhuc ponere sensum
altiores. Prima pars assumpti per exemplariter
quia omnis ex specie lupi cognita et visa elicit h
al esse inimicum sue nature que inimicitia non po
tuit esse sensata per sensus exteriores. Partes quia
non est obiectum alicuius sensus exterioris et quia ni
hil percipitur per eam sensum nisi in sensibile sen
satum per se vel contra preter immediatam connectio
nem sensum exteriorum ad sensum communem. ideo non
potest tali inimicitia esse cognita per sensus communem
ideo oportet ponere sensum superiorem. et ille sen
sus in brutis vocatur virtus estimativa et in hominibus
virtus cogitativa que est virtus spiritus in homine et in
brutis scilicet habet diversam notiam quia homo habet al
tiores operatioem per illam potiam quam brutarum quia
oportet illi potie apprehensivae coniungere una po
tentiam reservativam spiritus ideo quarta potia adin
git scilicet memoria que conservat illas ymages per
quas virtus cogitativa cognoscit.

Queritur. Unde potest haberi ex Aresto. quod sint quatuor
sensus interiores. **Adm.** quod de sensu communi
manifestum est cum Aresto. ponat duos actus et
dicitur est. Etiam fundamentum virtutis ymagi
nativae potest haberi ex isto textu quia dicit Aresto
quod abentibus sensibilibus adhuc manet sensus
Ex quo arguitur quod sensibilia manent in sensibus in
eorum absentia. sed non manent nisi in virtute ymagi
nativa ergo et. **Quo ad alios sensus potest dici**
quod Aresto. de eis loquitur in fine capituli sequenti circa
diffinitiones fantasie ubi Aresto. dicit quod animalia mul
tum operantur in fantasia. fantasia autem determi
nata principaliter est actus virtutis cogitativae seu
estimativae et quia oportet circa quoscumque sensum
cognitivum etiam adingere potias reservativam ergo
oportet adhuc ponere alium sensum qui reservat tales
sensus per quas fit talis fantasia ideo quibus in
hoc textu Aresto. solum ponat fundamentum duo
rum sensuum scilicet sensus communis et virtutis yma
ginativae tamen in sequentibus ponit estimativam seu
cogitativam et memoriam.

Queritur. Quid sit obiectum sensus communis.
Adm. quod quodammodo aliqua potia est altior tanto habet
comuniorem et altius obiectum. cum ergo sensus inferiores
sint altiores exterioribus etiam habent communiora

obiecta. **Obiectum autem sensus exterioris est sensibile**
le per se proprium ergo obiectum sensus communis erit sensibi
le per se sensatum. et addit per se proprium substantiam particu
larem que est sensibile per accidens quia talis non cog
noscat per sensus communem sed per virtutem cogitativam
Cuius obiectum est sensibile in communi quod etiam pertinet
sub se sensibile per accidens. quia talis potia cognos
cat sensibile per accidens. **Obiectum vero intellectus hu**
mani est quoditas rei materialis. **Obiectum intellectus**
angelici est ens creatum. **Obiectum autem intellectus**
divini est ens inquantum ens. **Sed si queratur de ob**
iecto virtutis ymaginativae. et de obiecto virtutis
memorativae. **Adm.** quod virtus ymaginativae sen
sus communis habent idem obiectum sub diversa ratione
quia per se sensibile per se sensatum ut est apprehensibi
le. i. cognoscibile est obiectum sensus communis. sed ut
reservabile est obiectum virtutis ymaginativae. Sic
etiam idem est obiectum virtutis memorativae co
gitativae sub diversa tamen ratione ut dicitur est de sensu
communis et de virtute ymaginativa. **Et ratio ista est**
quia illa que cognoscit sensus communis illa re
servat virtus ymaginativa et quia cognoscit virtus
cogitativa illa reservat virtus memorativa et sic
habent idem obiectum.

Queritur. Qui sint actus istorum sensuum. **Et**
primo quod sit actus sensus communis. **Adm.** quod habet tres
actus. **Primo est cognoscere actus sensuum exteriorum**
Secundo est ponere differentiam inter sensibilia di
versorum sensuum. **Tercio est cognoscere sensibilia**
per se communia et ideo magnitudo. motus et nu
merus per se cognoscunt per sensum interiore et etiam
per se per sensum autem exteriorem cognoscunt per se sed non per se
actus enim virtutis ymaginativae est reservare illas species si
ne ymages quibus cognoscit sensus communis. et cum
illa pars magis sicca in qua est virtus ymaginativa quam illa
in qua est sensus communis et ideo est aptior per reservatioem spiritus
Queritur. Quot sint actus virtutis cogitativae
Adm. quod quatuor quia primo est cognoscere omnia illa
quae per sensum communem aliquid modo cognosci possunt quia quicquid
potest virtus inferior habet potest virtus superior et cum habet plura
Secundo actus est elicere ex speciebus sensatis intentiones
non sensatas. **Tercio actus est cognoscere sensus particu
lares.** Et ideo illius est quod per se superioritate virtutis
cogitativae species sensibiles per quas sensus cognos
cat sensibilia propria et communia relata ad illas
potias est principium cognoscendi sensus particulares
Quarto actus est quod provenit virtuti cogitativae scilicet quod
est cogitativa id est scilicet quod est in hominibus cognoscere scilicet
naturam individuatam siue singularitatem sic hominem
in sorte. **Ista etiam virtus cogitativa ex redudantia**
rationis etiam componit speciem cum intentione vel spe
ciem cum specie et intentione cum specie elicit ex vivo per
ticulari alterum. **Ex quo actu vocatur particula
ris sicut patet in actu reminiscencie**

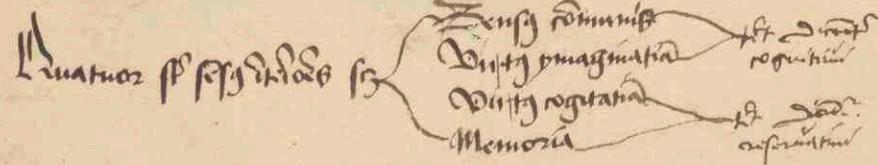
De actibus virtutis
De actibus virtutis

Queritur

De actibus virtutis
De actibus virtutis

De actibus virtutis
De actibus virtutis

Queritur
De actibus virtutis

Liber

Secundus

Spes sensibilis

Quaerit Quid sit spes et quod intentio **Di** cendum quod spes sensibilis de qua hic loquimur est si militudo rei sensate relicta in sensibus exterioribus. sicut enim prius dictum est quod res visibilis exterior facit sua similitudine in visu quod similitudo ulterius facit novam numeralem similitudine in sensu communi. et ab illa similitudine diffundit alia similitudo ad virtutem ymaginativam. illa ergo spes sic existens in sensibus interioribus vocatur spes sensata quod est spes rei sensate et per sensum presentate. Elicere ergo speciem non sensatam ex specie sensata est elicere aliquid intentus tantum in specie quod propter spiritualitates et efficaciam sensus superioris cognoscit a sensu superiori et non ab inferiori. Exepli gratia. Illa spes quae fuit prius reservata in virtute ymaginativa diffundit aliam numeralem ad virtutem cogitativam et ibi exprimit representat aliquid alterius quod prius representabat in sensu communi. ut omnis huiusmodi species lupi in sensu communi per talem speciem representatur figura lupi et color. sed illa spes existens in virtute estimativa omnis representat inimicitiam. et inimicitia dicitur intentio quod elicet ex specie sensata per sensum inferiorum. Ex quibus potest etiam intelligi ultima operatio virtutis cogitativae quae scilicet est proponere speciem cum intentione aut intentionem cum specie. quod proponere intentionem cum specie est proponere aliquid intentus tantum in specie non representatum per speciem cum illo quod est representatum per speciem sicut per speciem lupi representatur figura et magnitudo lupi si ergo illa magnitudo proponatur cum inimicitia quae inimicitia est intentio et figura dicitur spes quod est aliquid representatum per speciem et tunc proponitur intentio cum specie.

Arguitur Virtus estimativa non cognoscit substantiam particularem. et tertia operatio non est bene posita **Ad** id quod sub particularis dupliciter cognoscit **Uno** modo absolute et secundum se. et sic cognoscit soluz per virtutem cogitativam in hominibus. **Alio** modo accipit sub particularis in ordine ad actionem et passionem. et sic etiam brutum cognoscit substantiam particularem per virtutem estimativam. sic enim ovium cognoscit lupum non secundum se et absolute sed secundum quod conatur inferre incommodum ovium. et id etiam quia actio provenit virtuti cogitativae in homine et non virtuti estimativae in brutis. Et si arguatur virtus estimativa in brutis et cogitativa in hominibus sunt unum speciem. ergo habebunt eandem operationem. **Ad** id quod non est inconveniens aliquam formam eiusdem speciei habere altiore operationem secundum quod coniungit diversis principijs agentibus sicut calor in igne et calor in vivente sunt unum speciem et tamen calor in igne habet incinerare scilicet calor in vivente habet carnificare. Per hoc dicitur ad propositum quod virtus estimativa in homine quae vocatur cogita

tiva coniungit ipsi intellectui et ex tali coniunctione habet altiore operationem quam si secundum se acciperetur

Arguitur Nihil agit ultra suam speciem ergo spes sensibilis quae est accensum non potest representare substantiam

Ad id quod representare proprie non significat agere scilicet potest esse disponere ad agere scilicet ad cognoscere. unde quis color non agat in se habet produciendo ipsam potest tamen substantiam representare. et hoc ideo quia spes coloris recipit in sensu etiam cum figura rei colorate sed figura est propria conditio substantiae. et propter statum substantiam representare. ergo etiam talis spes per substantiam representare. Simile est de ymagine regis quae ymago si est cum figura potest representare substantiam regis. sed si ymago esset ibi solam ex parte coloris tunc non representaret substantiam regis

Quaeritur Ubi sint organa istorum sensuum **Ad** id quod organum sensus communi est in anteriori parte capitis super dextrum oculum. Et organum brutis ymaginativae est in anteriori parte capitis super sinistrum oculum

Organum autem virtutis cogitativae est in superiori parte capitis scilicet in cacumie. Et organum memoriae est in posteriori parte capitis scilicet in sinapite. Et ratio ista est quod secundum **Aristotem** in textu sensus communi est sic commune centrum ad quod terminant omnes sensus exteriores. et ergo oportet suum organum poni ubi omnes sensus exteriores habent aliqualem terminationem et hoc est in anteriori parte capitis

Ratio scilicet est quia potentia ymaginativa est reservativa illarum specierum quibus cognoscit sensus communis. ergo oportet quod sensui communi coniungatur sua potentia reservativa quod oportet quod quod spes sensibilis diffundit ab ymaginativa ad sensum commune.

cum ergo sensus communis ponatur in anteriori parte capitis ex una parte. similiter virtus ymaginativa ponitur in anteriori parte capitis ex alia parte

Ratio tertiae scilicet quare organum virtutis cogitativae est in superiori parte capitis. quod quod aliquis sensus est altior tanto habet organum altius situm tamen in animalibus ut oculi supra aures. aures supra nares et sic de alijs. cum ergo virtus cogitativa sit altior sensus sequitur quod habeat altius organum ergo altissimum in animalibus est organum virtutis cogitativae

Et licet intellectus sit altior tamen non est virtus organica de qua hic intelligitur **Ratio** quinta est quod virtus memorativa est quaedam potentia reservativa illarum specierum quibus cognoscit virtus cogitativa. ergo necessesse est tale organum coniungi organo virtutis cogitativae ergo locatur in posteriori parte capitis

Arguitur Omnes sensus sunt in corde sic in organo ergo non in capite. **Ans.** probatur dupliciter. **Primo** quod omnes actus ipsorum sensuum veniunt ex calore scilicet principio caloris est cor **Secundo** quod cor est nobilissimum in animalibus.

Ans. nobiliori corpori debet nobilior pars et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

Ita videtur respondere debet nobiliori partem et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

Ita videtur respondere debet nobiliori partem et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

Ita videtur respondere debet nobiliori partem et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

Ita videtur respondere debet nobiliori partem et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

Ita videtur respondere debet nobiliori partem et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

Ita videtur respondere debet nobiliori partem et ideo nobiliori corpori debet nobilior pars scilicet organum virtutis cogitativae est nobilissimum et altissimum quod quodammodo potest inferri. et ratio est quod

*Voluntas agit in hominibus
Quis dicitur per rationem et deum
Corpora celestia agunt in infirmis illorum*

D

Anima

ru. ergo intellectus et voluntas sunt in organo corporali. illud autem quod est in organo corporali est sensus ergo intellectus est sensus

Queritur Utrum voluntas augeat in hominibus

Dicitur quod voluntas potest dupliciter capi. Uno modo per habitum et sic augeat per comparationem ad obiectum quod quicquid voluntas vult plura quam prius habuit et illo modo intellectus etiam potest augeri. Alio modo accipit voluntas per potentiam et sic voluntas proprie non augeat. Unde auctoritas Augustini non est vera que voluit quod voluntas augeatur in fluxu corporum celestium que auctoritas sic intellectus est omnino falsa sicut infra patebit

Queritur Quis dicat pater viros et deos

Dicitur quod antiqui intellexerunt per patrem viros et deos ipsum solē. Et ratio est quia sol dicitur pater viros in hominibus sicut patet secundum philosophum ubi dicitur. sol et homo generat homines. Est tamen verum quod per solē non intelligitur corpus solare. sed influxus omnium corporum celestium quod potest convenire significari per solē. Et duabus causis. Prima est quod influxus fit principaliter per planetas. et sol est principium planetarum. quod illuminat omnes alios planetas et per lumen fit influxus sive actio in ista inferiora. Secunda quod influxus solis est nobis notior quam influxus aliorum planetarum. Videmus enim quod per motum et influxum solis ista inferiora alterantur quod per eius accessum crescunt tertentia et per recessum decrescunt sed a notioribus nobis alia tenentur. Secundo dicitur sol esse pater viros. id est aliorum planetarum quod planetas antiqui dixerunt esse deos quod habent causalitatem istorum inferiorum proprie participationem actionis divine. quod planete sunt particulares cause aliquorum effectuum sicut deus est causa vltima omnium rerum. Item quod credebant corpora universa esse animata per informatiōem viros. Est ergo veritate sol pater viros. id est planetarum non secundum substantiam quod alii planete non causant a sole secundum substantiam sed secundum aliquid quod accendit scilicet lumen. quod omnes planete recipiunt lumen a sole.

Queritur Utrum corpora celestia possint agere in nostrum intellectum. **D**icitur quod dupliciter aliquid dicitur agere in alterum. Uno modo directe et per se et sic corpora celestia non possunt agere in nostrum intellectum. quod hoc dicitur directe et per se agere in alterum cuius propriis actio directe recipit in passum. Exempli gratia. nos dicimus quod ignis agit directe in aqua quod aqua recipit formam ignis directe. sed calor qui autem corpora celestia non possunt sic agere in nostrum intellectum patet. quod forme et actio corporum celestium sunt corporales sed tales forme non possunt esse in intellectu qui est incorporeus. et ideo nulla forma corporis celestis potest per influxum eius duci in intellectum. Item ex alio. omne agens debet esse

dignius passio. sed ex tota natura intellectus est dignior corporibus celestibus quod immaterialia et corporalia sunt digniora corporalibus et materialibus. Alio modo potest aliquid agere in alterum indirecte et per accidens. et hoc contingit quando aliquid agit in alterum per se cui coniungitur aliquid quod videtur actio eius in quod alterum per se agit et sic corpora celestia agunt in nostrum intellectum in quantum sunt corpora celestia agunt in virtutes sensitivas quibus coniungitur intellectus et eisdem videtur in ministerium. Unde actio intellectiva potest impediri ex turbatione sensuum interiorum. sicut patet in eo qui ambulat ministerio baculi in quo potest impediri ambulatio sine eo quod operatio fiat circa eum sed solus per abstractos baculi potest impediri ambulatio eius. Est tamen sciendum quod dicitur agunt corpora celestia in intellectum et voluntatem quibus indirecte. quod intellectus potest omnino impediri a sua operatione proprie impedimentum virtutum sensitivarum. quod impedimentum quod potest fieri a corporibus celestibus. id est corpora celestia sunt per accidens impedire omnino operationes intellectivas. sic autem non est de voluntate quod quibus voluntas possit aliquid inclinari ex virtutibus sensitivis non tamen potest omnino impediri. Et ratio ista est quod intellectus proprie videtur sensibilis quod voluntas. Necessario est enim quicquid intelligere fatalis materia speculativa. sed non oportet in actu voluntatis fieri conversionem ad fatalis materia. Ex quo sequitur quod dicitur ab aliquo mouet voluntas intellectus fantasia et corpus quod voluntas efficaciter mouetur a solo deo et hoc ideo quia ex quo solus deus est summum bonum sic potest efficaciter voluntatem inclinare. sed intellectus mouetur a bono angelo sed non voluntas saltem efficaciter. Fatalis materia autem mouetur a malo angelo sed non intellectus nec voluntas sed corpus immediate mouetur a celo et terra ab aliis precedentibus scilicet a deo et a bono angelo et a malo angelo.

Arguitur Omne multiforme habet reduci ad uniforme sed operationes humane sunt multiformes ergo habent reduci ad actiones unifornem sed corporum celestium. **D**icitur quod in istis inferioribus sunt duplices actioes. Quaedam sunt naturales et tales actioes reducunt ad unifornem motum celi qui motus celi est causa omnium talium actionum. Alie sunt actiones spirituales. et tales reducunt ad aliquid immateriale et incorporeale sic est intellectus divinus. Per hoc ergo dicitur ad argumentum quod omne multiforme reducitur ad uniforme sibi proportionatum sic multiforme spirituale reducitur ad uniforme spirituale.

Arguitur Utrum quod corpora celestia etiam possunt influere in aliquid spirituale quod corpora celestia mouentur ab intelligentiis immaterialibus. ergo gratia talium substantiarum immaterialium possunt influere in aliquid immateriale

Quod dicitur sapere et intelligere in hoc
quod sunt actus intellectus sed tamen in alio dicitur. quod
sapere significat iudicium de ipso intelligibili. scilicet
intelligere significat apprehensionem ipsius intelli-
gibilis. et ideo aliquis habitualiter intelligit aliquid
quod tamen non sapit.

Arguitur. Contra primam partem rationis Intellectus
est spiritus verus et male dicitur quod intellectus aliquis sit
verus et aliquis falsus. **Q**uod dicitur quod intellectus accipi-
tur dupliciter. Uno modo ut significat habitum intel-
lectuale et sic intellectus est verus habitus ex his ha-
bitibus quibus non contingit assentire falso. Alio
modo accipitur intellectus per propria intellectiva. Et
sic intellectus potest tripliciter capi quo ad triplicem
operationem. Sapendo ergo intellectus quo ad pri-
mam eius operationem. **Q**uod dicitur est quod intellectus in pri-
ma operatione per se semper est verus. id est semper fertur in pro-
prium suum obiectum quod convenit sibi per se sic circa quod
dicitur rei materialis non recipit intellectus. Alio
modo capitur intellectus in prima operatione per accensum in
quodammodo scilicet intellectus aliquid compositum quod ac-
cidit intellectui in prima operatione intellectus et
tunc etiam intellectus potest esse falsus in prima operatione.
Hoc autem contingit dupliciter. Uno modo quando diffini-
tio unius rei attribuitur alteri sicut si diffinitio a
sunt attribuitur homini. hoc autem fieri non potest absque
compositio. Alio modo contingit falsitas in prima o-
peratione quando pres diffinitionis inepte adiuvent
componitur sic si aliquis per diffinitionem hominis compo-
nat aliquid ridiculum. Si ergo loquimur de secunda operatione
intellectus tunc est distinguendum quod vel talis
cuncta operatio intellectus versatur circa principia vel cir-
ca conclusiones. Si circa conclusiones tunc potest
esse falsitas in intellectu sicut patet in conclusionibus
syllogismi dyalectici vel sophistici. Vel talis
operatio versatur circa principia. hoc iterum contin-
git dupliciter. quia vel sunt talia principia propria. id est
specialia vel communia id est ex communibus terminis compo-
sita. Prius contingit receptum fieri circa principia
quod ut dicitur Aristotele. prius posteriorum. Non est neces-
se quilibet docendum per cognoscere suppositum. id est pri-
cipia specialia. sed necesse est enim per cognoscere dig-
nitates. id est principia communia. Alio modo versatur in-
tellectus noster circa principia communia in eius
operatione secunda et sic spiritus est verus quod assentit absque er-
rore principijs speculabilium per habitum innatum in
intellectui speculatio quod dicitur intellectus. et assentit
certitudinaliter principijs practicis per habitum
innatum intellectui practico quod dicitur sinderes. Si in-
telligatur de intellectu secundum tertiam operationem. tunc est
quod duplex discursus scilicet demonstratio dyalectice
sophistic. falligraphus. Non ergo dicitur intellectus reci-
pi in tertia operatione in discursu demonstratio scilicet

bene recipit in alijs et semper in sophistico et fallig-
pho et quibus in dyalectico. Et quod sumit intellectus
textus quod loquendum de operatione secunda ipsius intellectus
tunc intellectus quodammodo contrariatur sibi in modo
cognoscendi. quod intellectus multo citius recipit circa
proprium suum obiectum et tamen. quod circa propria principia et
conclusiones. scilicet sensus non recipit circa proprium
obiectum licet circa sensibile commune. **S**ecunda
ratio stat in hoc quod sentire in est omnibus animalibus. scilicet intel-
ligere inest solum animalibus quibus inest ratio. id est animalibus
rationalibus. et sic inest solum hominibus. Et
quo potest sumi tale argumentum quod illa non sunt
eadem que ab invicem separantur et in diversis repiuntur
sed intelligere et sentire ab invicem separantur et in
diversis repiuntur. ergo non sunt idem

Fantasia autem alte

Hic sequenter probatur secundum sensum non esse intel-
lectum per ea que sequuntur sensum et intellectum. Et potest
sic sumi ratio. illa sunt diversa quoniam proprietates sunt
diverse scilicet alia est proprietas sequens intellectum scilicet
opinio et alia est proprietas sensus scilicet fantasia
ergo intellectus et sensus non sunt idem. quod autem fantasia non
sit opinio probatur duabus rationibus. Prima est. fan-
tasia habet cum volumus. scilicet opinionem non ha-
bemus cum volumus ergo fantasia non est opinio. Ratio est
quod fantasia. ut infra dicitur est operatio sensuum in-
teriorum et precipue virtus cogitativa. scilicet virtus cogi-
tativa potest componere species rerum sensibilium ad in-
venire. et sic potest fantasari quando vult. scilicet opinio in ali-
quo generatur per aliquam rationem vel autoritatem. scilicet talis
ratio non habet ad placitum ergo non possumus opi-
nari quando volumus

Arguitur Opinio non separatur a fantasia ergo sunt
idem. **Q**uod dicitur quod prima non videtur per duo. quod quis o-
pinio non potest separari a fantasia cum operatio
intellectiva dependeat a sensitiva tamen fantasia potest se-
parari ab opinione sicut in brutis. **S**ecunda est di-
cendum quod quis etiam nunquam separaretur adhuc non se-
quitur quod sunt idem. sic patet in simili de homine et risibili

Amplius autem tamen

Hic ponitur secunda ratio quare fantasia non est opinio
et stat in hoc. Illa sunt diversa que habent diver-
sas conditiones. scilicet opinio et fantasia habent diver-
sas conditiones quod ad opinionem sequitur passio in
appetitu. quod si aliquid opinetur aliquid terribile vel
sperabile tunc statim speramus vel timemus sic autem
non est de fantasia quia si fantasiamur aliquid
terribile tunc non timemus sed desideramus illa que sunt
secundum fantasiam ac si appareret nobis in picturis.
In picturis autem terribilium non tremimus. **D**emum
enumerat Aristoteles illa que spectant ad operationes

intellectualē. Et ponit tria scz sciam. opinioez
et prudētia. **R**ō dīe posita in scda rōe p̄nū
sa iter opinioem z fantasiā est ista. qz appetit^o
nō mouet ad simplicē apphēsiōez rei q̄le signi
ficat fantasia. sed si appetit^o debeat moueri opz
qz aliqd apphēdat sub rōe boni vel mali. hoc
aut facit opinio scz p̄ponēdo aliqd fantasiarū
esse terribile vel sperabile. z h̄ idō est qz p̄ opi
nionē nos iudicam^o aliqd ita eē sicut opinat^o.
sed p̄ fantasiā nō iudicam^o ita eē sicut fantasia
mur q̄ fantasia non mouet appetitū. **C**irca qd
tū sciendū est qz in brutis ex fantasia sequit^o pas
sio i appetitū. z h̄ est idō qz virt^o estimaria opat^o
in eis sicut opinio in hoibus. z idō qn fantasia
tur bruta tūc nō p̄gnoscat talē fantasiā eē fan
tasiaz. h̄ aut fit in hoibus in qbus rō iudicat
fantasiam sensibilem esse fantasiam

Arguit^o Videt^o qz in hoie fantasia seq̄tur ap
petitū sicut in melācolicis. tales em̄ hnt fanta
sia de rebus quā sequit^o z fm quā opant. **D**i
cedū qz fantasia accipit^o dupl^r. Uno mō put
apphendit fantasiam sub rōe fantasmat^o. et sic
nunqz ad fantasiam sub rōe fantasmat^o seq̄tur
passio **A**lio mō accipit^o put apphendit fanta
sia sub rōe veri boni aut mali. z sic melācolici
apphēdūt fantasiam qz eoz organa sunt mul
tu sicca qz sunt de natura terre ex dominio. i sic
cis aut organa spēs multū firmatur idō iudi
cāt de spēbus sicut de rebus apphēnsis. q̄ fanta
sia in eis accepta illo mō pōt h̄re appetitū con
formē ad talē fantasiam.

Querit^o Quare Aresto. solū enumerat tria
p̄ncipia p̄gnoscedi. **D**dm qz p̄ncipia cog
noscedi pnt̄ multipl^r capi. Uno mō fm gene
rale rōem iuentā in p̄ncipijs cognoscedi. z sic
sunt solū tria. qz oīs p̄gnitio est de re certa vel
de re dubia. **S**i de re dubia sic ē opinio sub q̄
p̄phēditur suspiciū. **S**i est de re certa l̄ ē circa
p̄ncipia vl̄ circa p̄clusiōes. **S**i circa p̄ncipia
sic est itellēns sub q̄ p̄phēditur sinderesis et
sapia. **S**i ē circa p̄ncipiata. i. p̄clusiōes sic est
scia sub q̄ p̄phēditur prudētia z et^o ars. **A**lio
mō pnt̄ capi p̄ncipia p̄gnoscedi fm̄ relacōem
ad originē. i. in ordie ad illa ex qbus oriūtur.
et sic fm̄ platonē snt̄ q̄ttuoz p̄ncipia p̄gnosce
di. qz plato attribuebat itellēn ydee vnitatis
sicut p̄ncipio. z attribuebat sciam dualitati et
opinionē trinitati z sensum attribuebat q̄ter
nario. **T**ertio z vere pnt̄ p̄ncipia p̄gnoscedi
ordinari p̄ p̄pacōem ad obiecta z sic sunt sep
tem. qz sunt qnqz qbus nō p̄tingit assentire fal
so. i. qz obiecta nō recipiūt in falsitate. z sunt
intellectus. sapia. scia. prudētia. z ars. qz circa

obiecta scie nō recipimur. si em̄ aliqd scia^o tūc
circa h̄ recipi nō possum^o. **S**ūt aut̄ duo quib^o
p̄tingit assentire falso sicut opinio z suspiciūz.
Et sufficientia illoz sic sūtur. **O**īs habitus
intellectual^o aut sic informat itellēctū qz circa
eius obiecta nō p̄tingit assentire falso vl̄ p̄tin
git assentire falso. **S**i scdm̄ h̄ est dupl^r. qz vl̄
itellēctus tenet obiectū talis habit^o cū formi
dine debili de opposito z sic est opinio. vl̄ cum
formidie de opposito z sic ē suspiciū. **S**i p̄mū
h̄ est dupl^r vel est circa p̄ncipia vl̄ circa cōclū
siones **S**i p̄mū. vl̄ est circa p̄ncipia eēdi z sic
est sapientia. qz sapia est de p̄mis causis essēdi
rerū sicut sunt deus z intelligentie vl̄ est circa
p̄ncipia p̄gnoscedi z sic est itellēctus sub quo
p̄phēditur sinderesis. qz sicut itellēctus ē ha
bitus p̄creatus circa p̄ncipia speculabiliū exi
stens in intellectu p̄actico in ordine ad prin
cipia p̄actica siue rerū opabiliū. vl̄ est circa
p̄clusiōes z h̄ est dupl^r. qz vel tales p̄clusio
nes sunt necessarie vel p̄tingētes. si sunt necessa
rie sic est sciētia. si sunt p̄tingētes h̄ est duplici
ter. qz vl̄ circa agibilia aut circa factibilia **S**i
circa agibilia sic est prudētia que ē circa illa q̄
sūt p̄ opationē immanētem. **S**i aut̄ est circa
factibilia et circa illa que sūt p̄ opationē trā
scuntem sic est ars.

Arguitur. **I**ntellēct^o est potētia ergo nō est
habitus. **D**dm qz itellēctus sumit^o qnqz mo
dis. **P**rimo mō p̄ tota substātia anime intel
lectiue z sic dicim^o qz itellēctus est sepabili
s a corpe. i. tota substātia aie itellēctiue est sepabi
lis a corpe **A**lio mō accipit^o pro potentia intel
lectiua z sic dicim^o qz duplex est itellēctus
in anima rationali scz agens z possibilis **T**er
tio mō sumit^o itellēctus p̄ habitu itellēctali q̄
est in tali potentia. z sic dicim^o qz sunt qnqz ha
bitus intellectuales. i. qnqz sunt habitus qui
sunt in intellectu. **E**t hoc dicat^o ad d̄ram habi
tū moralium quia virtutes morales nō sunt
in intellectu sed in appetitu. **Q**uarto mō ac
cipitur itellēctus pro actu intelligēdi z sic
dicim^o petrū habere bonū itellēctū. i. bonū
actū intelligēdi. **Q**uinto mō accipitur intel
lectus pro re intellecta. z sic dicim^o qz **J**ohes
et petrus habent vnum itellēctum id est vnu
obiectū itellēctus. vel vnā rem itellēctam.
et sic Aresto. tertio hui^o dicit^o qz secūda opatio
itellēctus est compositio itellēctū id est re
rum itellēctarum. **P**er hoc ergo dīcedū est qz
itellēctus qnqz significat potētia qnqz habi
tū. **C**ui^o rō est qz qnqz aliq̄ potētia fert^o in
aliq̄ qdā ordine tūc illō p̄ncipiū latōis pōne

Hic ponit p. duas proprietates fantasie
Vt per aliquos sibi aliorum sibi vol.

De

Ponit duas proprietates fantasie. Prima est qd aialia multu opant fm fantasia. Secunda qd fantasia qnqz e vera z qnqz falsa. Et in istis proprietatibus sic procedit. primo p bar sedam proprietatem interponedo diffinitione fantasie. z post diffinitione probat primam. Probat g sedam proprietate sic. qz fantasia est motus factus a sensu. sed sensus qnz recipit circa suu sensibile z qnz no recipit. qz circa sensibilia propria sensus no recipit io circa talia est sp vera fantasia. sed sensus sepe recipit circa sensibilia coia z per accens io fantasia q e circa talia sensibilia pt ee falsa. It sensus recipit etiā pzopter magna distantia a sensibili io fantasia q est de reb absenti pt esse qnqz falsa.

Si quidem igitur

Hic concludit diffinitione fantasie z dicit Si illa q dicta sunt in suppositionibus sunt vera scz q fantasia est solu in habentibus sensum in actu et q exterior sensus mouet interiorē. Tūc fantasia est motus factus et sensu fm actu.

Quonia autem visus

Hic Aristoteles assignat rationem vocis quare fantasia dicitur hoc nomine fantasia. Et dicit q fantasia dicitur a phos grece qd est lumen latine. lumen autem est principium sentiendi in sensu visus. cum ergo sensus visus sit principalissimus sensus inter sensus exteriores ideo fantasia bene denominatur a lumine z a sensu visus quia a principaliori debet fieri denominatio.

Et quonia immanent

Hic ponit rationem prime proprietatis scz quare aialia multa agunt z patiuntur fm fantasia. Et est ista. Species sensibiles manent in sensibus interioribus in absentia sensibiliu. Ex quo sic arguitur Sicut sensus fm actum mouet appetitum in presentia sensibilibus qd ex hoc qd aliquis cognoscit aliquid statim appetit illud. ita fantasia mouet appetitum in absentia sensibilibus. sed ex motione appetitus aialia agunt z patiuntur. ergo originaliter fm fantasia agunt z patiuntur. Un p q aialia agunt fm fantasia z sequuntur fantasia. z sicut homines habentes intellectum velatum id est impeditum passione infirmitate vel somno. sed homines veteres ratione agunt et patiuntur p iudicium rationis siue intellectus.

Queritur Utrum ex isto textu posset elici q sit aliquis sensus altior sensu communi. Ad id q sic qd Aristoteles in textu capituli precedentis solū efficaciter probant q sit aliquis sensus interior

Utrum intellectus possit velari p infirmitatem passionis z somnum
Utrum diffinitio fantasie sit bene posita

Anima

habens illos duos actus de quibus dictum est. z ideo nihil ibi probant de virtute cogitativa z estimatiua. sed in isto textu dicit Aristoteles q aialia multu opant fm fantasia. z qnqz hnt opatione circa illa q no pnt cognosci p sensum communi io h elicit q sit sensus altior sensu communi vt est virtus cogitativa.

Queritur Utrum intellectus possit velari p infirmitatem passionis a somno. Ad id q sic. qz intellectus velari est ipsum impediri in suo iudicio. sic homo dicitur velari oculis qn impedit iudicium visus de visibilibus. qz ergo contingit intellectum impediri ex passione infirmitate vel somno ideo intellectus dicitur ex eis velari.

Arguitur Materiale non potest agere in imateriale sed egritudo siue passio aliquo respicit aliquo corporeale. q non potest impedire intellectum qui est imaterialis. Ad id qd dicitur impediri dupliciter. Uno modo p se qd scz impedimentum intrinsece tangit illam rem q impeditur. z sic intellectus non potest impediri p aliquo materiale vt probat argumentum. Alio modo aliquo impeditur p accens qd scz fit impedimentum in illo qd alteri coniungit sine quo eius opatio esse non potest. z sic impeditur intellectus ex impedimento sensus. qd necesse est intellectum operari p virtutes sensitivas. sensus autem impediuntur p se ex passione infirmitate z somno. Et hoc est qd solet dici q amor et odium puerunt iudicium. qd tales passiones trahunt ad se iudicium rationis.

Queritur Utrum diffinitio fantasie sit bene assignata. Ad id q sic. Arguitur q non. fantasia est quedam cognitio sensitiva interior. ergo non est motus. Ad id q motus capis tripliciter. Uno modo p se fm q diuidit p suas species. z sic non est h ad propositum quia nec est motus augmentationis nec generationis z sic de alijs. Alio modo accipit motus p diffusionem speciei sensibilis ex vna potentia scz reseruatina in potentiam cognitiua. z sic est predicatio calis. qd fantasia causat ex tali diffusionem specierum. Tertio modo accipit motus p actionem qua hz sensus post diffusionem speciei ad potentiam cognitiua. z sic est predicatio ydemptica qd h est ydemptice fantasia. Circa qd sciendum q fantasia significat cognitionem sensuum interiorum z precipue virtutis cogitatiue estimatiue. talis autem cognitio seque motu speciei sensibilis a potentia reseruatina ad cognitiua. concurrunt enim omnes sensus ad fantasiam quia omnes species sensibilis referat a potentia reseruatina ad cognitiua quia tunc cognitio est principalius significatu p fantasia ideo sensus cognitiui principalis concurrunt.

Arguitur Ex ista diffinitione sequeret q videre esset fantasia qz est motus factus a sensu fm

Duplex aliquid impeditur

Motus capis tripliciter

Notanda

Quae sit ratio qd potest intellectus per se potest
motus sicut in libro ad hunc primum motus sit generalior

De quo dicitur in 3o libro de anima
Quod dicit aristoteles de parte anime

Liberal

Tercius

actu. **D**dm qd no omnis motus et cognitio facta a sensu et fantasia. sed motus factus a sensu interiori. Et hoc pbatur ex textu Aresto. qa dicit qd aialia multu opant fm fantasiam qd e veru de cognitione sensu interiori. qz passiones appetituu coniungunt sensibus interioribz sicut et ipse appetitus

Arguitur fantasia est poia. ergo no est opatio qz est poia media inter sture cogitatuam in memoratiua. **D**dm duplr. Primo qd non est aliqua potetia media inter potetia cognitiua et memoratiua sicut pus pbatum est. quia opatio que fm aliquos attribuit fantasie fm veritate couenit stuti cogitiue. **S**ecundo **D**dm qd posito qd sit vna potetia media adhuc no accipit hic fantasia p tali potetia. sed accipit hic p actu fantasie. **S**ic est de memoria. qz quis significat vna ponam ab alijs distinctaz in Aresto. diffiniendo memoria in libro de memoria et remiiscentia no accipit memoriaz p potentia sed pro actu. Et tantu de scdo libro.

Incipiunt copulata tertij libri de aia

E parte at anime. **I**ste est tertius liber de anima fm sanctu Thomu in quo postqz Aresto. determinauit de potentijs sensituijs et de eoz obiectis. **C**onsequenter determinat de ipsa potentia intellectiua siue intellectu fm substantiam eius. **R**atio ordinis est qa ex quo in ista pte incipit pprie determinare de intellectu fm et natura. **E**x hoc sic arguitur qd priora sunt priora vt habet. i. phisicor. sed pone sensituijs sunt priora intellectiuis qa repiunt in pluribz. ergo determinatio ponaruz sensituiaruz pcedit determinatione potentie intellectiue. **S**ecunda ro. qz pone sensituijs subseruiunt pone intellectiue. qz oia p cognoscere opatione ponaruz sensituiaruz anteqz opatio intellectus cognoscatur

Querit qd sit ro ordinis qd potetie intellectiue pcedit ponam fm locu motiua. cu tn poia motiua sit generalior. et fm natura pmuniora sunt priora. **D**dm qd duplex est ordo scz quo ad nos et quo ad natura. **O**rdine quo ad nos illa sunt priora que sunt nobis notiora. et sic poia motiua pcedit intellectiua tanqz nobis notior. **O**rdine aut nature est duplex scz generationis. fm que ordinem imperfectiora sunt priora. et sic

itez poia motiua e prior intellectiua. Et hoc ex duobus quia pmuniora sunt priora. sed potentia motiua est materialior. **S**ecundo qz potentia motiua est materialior poia intellectiua. sed materialia a toto genere sunt imperfectiora imaterialibus. **A**lius est ordo nature pfectois et sic pfectiora sunt priora et sic poia intellectiua pcedit ponam motiua tanqz pfectior. **E**t hoc pz ex duobz qa potentia intellectiua est imaterial vt dicitur est. ergo est pfectior. **S**ecdo qz potentia localiter motiua principiat ab intellectu. sed fm natura principiu pcedit principiatu. qz etia p siderandū est qd ordine doctrine potetia intellectiua debet pcedere motiua. **E**t hoc ppter duas causas. **P**rima est qa debet imediate poia apud potentia sensituiua cu potentia sensituiua sit etia cogitiua sicut intellectiua sed motiua executiua no est cogitiua. **S**ecunda est qz potentie sensituiue subseruiunt intellectui. qz imediate post determinatione de sensu debet fieri determinatio de intellectu. **A**resto. ergo. qa nunc pside randū est de pte aie qua cognoscit et sapit ania. mouet tale questione. **U**trū talis ps anime sit sepabilis ab alijs ptribus siue fm magnitudiue. i. loco et subiecto sicut Plato qui posuit ania intellectiua esse in capite. vel ista ps sit sepabilis ab alijs ptribus fm rōnem. **E**t itez pside randū est quā dnam hz illa ps ab alijs. **E**t itez rō quō fiat et quid sit intelligere. i. quis sit actus intellectus et quō ppleat

Querit De qd determinat in isto tertio libro **D**dm qd pmo de pte intellectiua. scdo de pte motiua. et in fine huius tertij ppanit pres aie ad inuicē. **S**ecda ps ibi. de mouete aut **T**ertia ps ibi **V**egetabile quidē.

Querit **Q**uare dicit **A**ristoteles de pte aie. **D**dm qd dicit ptra opinionē antiquorum. et precipue **A**uerrois et **A**uicenne qui dixerūt qd intellectus esset substantia sepata et continuaret ipsi aie p fantasmatā et p talē pnuationē aima intelligeret. **C**ontra quō dicit **A**ristoteles qd est ps et no tota substantia.

Arguit **A**ia ē simplex forma qd no hz pres integrantes. **D**dm quous aia no habeat pres integrantes et qstituiuas sicut habet res materiales neqz hz pres essentielles phisicas quia no pponit ex materia et forma quous bene habeat pres essentielles diffinitiuas hz tn pres potestatiuas et subiectiuas. qz hz potentias que sunt pres potestatiue et pres eius subiectiue sunt aia vegetatiua sensituiua et intellectiua

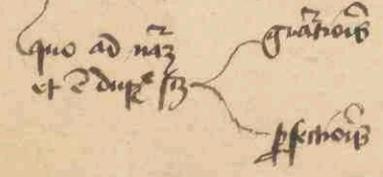
Arguitur **I**lle particule cognoscere et sapere idem sunt. ergo in h loco ponunt supflue. **D**i

Rō dicitur

2a rō ordinis

2a rō ordinis
qd potetia motiua est prior
qd potetia intellectiua est posterior
qd motus est prior cognitione

Ordo duplex

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including 'quous aia' and 'potestatiuas'.

De intellectu...
et anima...
et de...
et de...
et de...

De

Anima

condū q̄ q̄uis sape z cognoscere sint idem sub-
lecto quia spectant ad intellectum differunt tñ
rōe. Et h̄ dupliciter q̄ aia d̄r cognoscere q̄tū
ad apprehensionē simplicē. z d̄r sapere q̄tū
ad iudiciū. vel dicitur cognoscere q̄tū ad intel-
lectū practicū. z dicit sape q̄tū ad intellectū
speculatiū cui⁹ principalis habitus est sapia
Querit Quare Aresto. mouet istā questio-
nē z nō soluit eā z quō debeat solui. **Qd̄m** q̄ in
intellectus capit̄ dupl̄r. Uno mō p̄ tota essentia
aie intellectiue z sic Aresto. prius soluit istā q̄-
stionē in scdo hui⁹ vbi dixit. separatur a n̄e h̄ ab
hoc sicut p̄petuū a corruptibili. Alio mō acci-
pit̄ intellectus p̄t significat potentiam et tñc
ipsū intellectū esse separātū vel separabilē a corpe
est ipsū nō vti organo corpeo. z sic Aresto. po-
stea p̄bat intellectū esse separātū.

Queritur Utrū intellectus sit separabilis ab
alijs potētis magnitudine. i. loco vel subiecto
vel ratione. **Qd̄m** q̄ intellect⁹ differt ab alijs
potētis aie ratione. i. essentiali diffinitione
sed proprie nō differt ab eis subiecto id est ma-
teria. quia intellectus non ē in aliquo subiecto
sicut in materia.

Si igitur est intelli

Dic soluit q̄stionem ultimo motā scz quō fiat
ipsū intelligere. Et vult q̄ intelligere sit sic sen-
tire. sic em̄ sentire sit p̄ h̄ q̄ sensibile mouet s̄sum
z sensus patitur a sensibili. sic intelligere sit per
h̄ q̄ intelligibile mouet intellectū z intellect⁹
patitur ab intelligibili. Distinguit tñ Aresto.
passionē in textu. Et vult q̄ ipsa passio q̄ intel-
lect⁹ patit̄ ab intelligibili nō est passio pp̄rie di-
cta que fit p̄ abiectiōnē alicui⁹ p̄fectionis a pa-
tiente. Loquendo ergo de passione pp̄rie dicta
tūc intellectus habet oppositā p̄ditionē scz q̄ ē
impassibilis. quia passio pp̄rie dicta est princ-
ipiū corruptibilitatis. sed intellectus est incor-
ruptibilis ergo nō pōt pati passione pp̄rie di-
cta licet bene improprie dicta que nihil aliud
est q̄ reductio de pot̄a ad actū. z ideo intellect⁹
est in pot̄a ad intelligibilia sicut sensus ad sen-
sibilia. Ex quo cludit Aresto. istā cōclusionem
Sicut se h̄z sensitiū ad sensibilia ita intelle-
ctiū ad intelligibilia.

Arguitur. Iste p̄ditiones sunt oppositē scz
q̄ intellectus sit passibilis z impassibilis. ergo
nō pōt vni uenire. **Qd̄m** q̄ si passio capiat̄
eode modo tūc nō pōt aliquid esse s̄l passibile
z impassibile. h̄ aut̄ capit̄ Aresto. passiones di-
uersimode. dicit em̄ intellectū eē passibile pas-
sione improprie dicta que est passio p̄fectiua. z

dicit intellectum esse impassibile sed tunc loq̄-
tur de passione corruptiua que solū p̄tingit in
habentibus materiam. Circa qd̄ sciendū q̄ pati
capit̄ tripliciter. Uno mō s̄m q̄ fit cū abiectiōe
forme naturalis z sic dicim⁹ q̄ aqua patit̄ ab
igne q̄n abicit̄ frigiditas. Alio mō dicit̄ pati
q̄n abicit̄ forma ab aliquo subiecto sine talis
forma sit naturalis sine nō naturalis. sic abie-
ctiō caloris in aqua calida dicitur passio quia
abicitur calor qui non est forma naturalis aq̄
Tertio mō oīs reductio de potentia ad actum
d̄r passio. z illa dicit̄ passio p̄fectiua cū actio sit
p̄fectio pot̄e. Et istā tertiā passionē habet tam
intellectus q̄ sensus

Necesse ē itaqz quo

Dic Aresto. ex p̄dicta p̄ditione intellect⁹ scz q̄
est passibilis passione p̄fectiua cludit natura
intellect⁹ scz q̄ intellectus est immixtus ex re-
bus corpalibus id est nō compositus ex natu-
ris rerū corpalium sicut dicebant antiqui Ar-
quebant em̄ sic. necesse eē intellectū eē compo-
sitū ex omnibus reb⁹ vt omnia cognosceret. q̄a
simile a sili cognoscit. **Sz** Aresto. arguit p̄tē
oppositū sic. **Si** intellectus d̄r cognoscere oēs
res sicut cognoscit q̄ est necesse q̄ nō habeat cō-
p̄sitionē in se aliaz rerū. quia int⁹ existens pro-
hibet extraneū. i. si intellect⁹ haberet in se com-
p̄sitionē ex aliquib⁹ rebus intelligibilib⁹ tñc
impediret ne posset alia intelligere. z sile est de
sensu quia si sensus eēt compositus ex reb⁹ sen-
sibilibus tunc impediretur a cognitione sensi-
biliū sic si pupilla oculi eēt colorata aliq̄ colo-
re tñc nō videret alios colores. z iō vult Ar. q̄
in intellectus nō pōt eē alicui⁹ d̄terminatē na-
ture materialis. nec etiaz pōt eē compositus ex
omnibus rebus quia ex vtroqz impediret ab i-
ntelligibilitate aliaz rerū. Et in h̄ etiam concor-
dabat Anaxagoras qui posuit intellectum esse
immixtum. dixit em̄ Anaxagoras q̄ intellect⁹
eēt immixtus ex omnibus rebus corpalib⁹ vt
ipsis imperaret. i. suo impio oīs res corpales
moueret. **Circa** qd̄ notandū q̄ Anaxagoras
posuit p̄ principio toti⁹ entis vniū cahos s̄sū
in quo s̄l p̄tinerent s̄sū. i. sine ordine oīa q̄ s̄nt
in vniuerso. ad hoc aut̄ q̄ ex illis reb⁹ p̄stitueret
vniuersum requirebat q̄ haberent ordinē ad inui-
cem sicut iam h̄nt elementa admixta. istū autē
ordinē acquirebāt ab vno intellectu segregate
talīa corpa ex cahos s̄sū. Ex quo p̄z q̄ iste in-
tellectus habuit impium supra omes alias res
corpales. si em̄ iste intellectus esset corpalis sic
nō haberet impium supra res corpales quia par-

pat caput tripliciter
B^o
2°

B^o

Intellectus nō d̄positus
ex natura sua corpalis

Intellectus nō d̄positus
ex natura sua corpalis

Opinio Anaxagorae

passio
pp̄rie d̄r + q̄ passio
corruptiua q̄ mouet p̄tē
q̄pp̄rie d̄r + q̄ passio
p̄fectiua q̄ p̄fectiua d̄r

V. Positio anaxagorae possit intelligi et vera

Libri

Intellectus non potest dici primo in se...
Intellectus est virtus organica...
Intellectus est virtus organica...
Intellectus est virtus organica...

Tercius

in parem non hz imperiu vt dicit regula iuris
Queritur Utruz positio Anaxagore possit
aliqua e vera. Ddm q positio Anaxagore
no pot ee vera de intellectu humano de q Ar.
loqur hic. quia ille no pt oibus rebus natura
libus imperare cu no sit supra res naturales vl
corpales sed naturaliter iuncto corpi. Potest
en illa opinio ee vera de intellectu diuino quia
intellectus diuino hz imperiu supra oia corpa
z etiā in principio res fuerūt p duce absqz illa
distinctione qua iam hnt z postea fuerūt trib
dieb⁹ distincte. vel pot dici loqndo de intelle
ctu diuino q res fuerunt in chaos p fuso. id est
in nihilo ante pductione rez z ex tali chaos .i.
nihilo res sunt p tale intellectu p duce. Deficit
ergo Anaxagoras in hoc q dixit in chaos p fu
so res peristere fm subaz q est falsū quia sunt a
reo ex nihilo p duce.

Dico at intellectus

Hic Aresto. exponit de q intellectu intelligat
dictū suū. Et dicit q suū dictū debeat intelligi
de intellectu quo aia opinat. i. cognoscat ptingē
tia que subduntur opinioni. z intelligit q ad
necessaria que cadūt sub scientia vel sub intelle
ctu. z hoc dicit ad excludendū intellectu diui
nū de quo loquitur Anaxagoras Deinde pclu
dit contra antiquos q aia est nihil actu eoz q
sunt ante intelligere. i. q aia no est in actu ali
qd intelligibiliū anteqz intelligit q a qn intelli
git tunc intelligibilia sunt in aia fm suas spēs
z ideo postqz intelligit tunc sunt res in aia sed
no ante intelligere. in hoc em differt intellect⁹
noster ab intellectu diuino q intellectus diui
nus etiā anteqz intelligit est in actu. q a no in
telligit p spēs acceptas a reb⁹ sed intelligit oia
p sua eentia in qua oia vident.

Arguit. Intellectus est alicui⁹ determinate
nature. q nullas als res pr intelligere. Ddm
q natura accipit duplr. Uno mō. p natura cor
pali. z sic est verū q si intellect⁹ haberet aliqua
determinata natura corpale tūc no posset oia i
telligere. Alia est natura spiritual⁹ z illa no ipse
dit intellectionē. Et rō est quia qto aliqd est
plus segregatū a materia tanto est pl⁹ capax ali
az formaz. qz ergo intellectus est imaterialis
q pt in se recipere formas z spēs itelligibiles om
nū rez corpaliū

Arguitur Intellectus est aliqd intelli
biliū ante intelligere ergo Aresto. in conueniēter
ponit istā ppositionē pbatur qz intellectus pt
seipsum intelligere. Ddm q duplicia sunt in
telligibilia. Quedā sunt que primo z pprie p

Intellectu cognoscunt z sūt illa cui⁹ spēs intel
ligibiles sunt in intellectu. z de talibus loquit⁹
Aresto. qā sic intellect⁹ anteqz intelligit no est
aliquid taliū intelligibiliū. talia em intelli
gibilia sunt qditates rerū materialiu. Alia sunt
intelligibilia que no pmo sed ex psequēti z se
cūdario cognoscūtur sicut sunt ipsa poia intel
lectiua habitus intellectualis actus intellect⁹
z eentia aie. z tunc propositio est falsa quia in
tellectus est vel hz in se talia intelligibilia ante
qz incipiat intelligere z qā seipsuz intelligit iō
ē aliqd intelligibiliū an intelligere

Neqz misceri ē ra.

Hic pnr Aresto. oñt q intellectus no sit virt⁹
organica z hoc ideo qā prius dictum est q sicut
se hz sensibile ad sensum sic se hz intelligibile
ad intellectu. cū ergo sensus sit virtus organi
ca idē videt⁹ ddm de intellectu. hoc ergo exclu
dit Aresto. z vult q intellectus no miscet cor
pori scz fm organū. qd sic probat. Si intelle
ctus esset in organo corpeo tūc no posset omia
corpalia intelligere. sed intellect⁹ intelligit oia
corpalia. ergo no est i organo corpeo. Minor
p3 qā quiditas rei materialis est obiectū nri in
tellectus. z sic intelligit omnē quiditate mate
rialem. Maiorē probat Aresto. qā qlibet potē
tia organica pformat organo. z ideo si organū
in se habeat aliquā formā obiecti tunc non pot
aliqd obiecti cognoscere. vt si oculus habeat in
se aliqū colozē tūc no pot poia visua videre
aliquem colozem.

Arguit Oculus qnqz est calidus z qnqz fri
gidus z tū pot cognoscere oia visibilia. ergo no
est verū q organū hūs in se aliqua qualiterem
impediatur a cognitione alioz obiectoz. **D**i
cendū q no est sic intelligendū q organū hūs
in se formā cuiuscūqz obiecti ntpediatur a cogni
tione alioz. sed organū hūs in se formā sui ob
iecti impedit a cognitione alioz. sic ad propo
sitionē obiectū intellect⁹ est qditas rei materialis
in comuni. si ergo organū eius esset qlitercumqz
ppositū ex aliqua re materiali tunc impediret
intellectus a cognitione aliaz rez materialiu
quia quelibz res materialis pntet sub obiecto
intellectus.

Et bene iaz dicētes

Hic pnr adaptat hoc qd dictū est de opinione
antiquoz quia em dictū est q intellect⁹ no pot
esse in organo corpali ex hoc q tunc no reciper
spēs aliaz rerū. bene dicebant antiqui q aia
esset locus spēs intelligibiliū no tū quelibet s

Intellectus p seipso intelligit...
Intellectus p seipso intelligit...
Intellectus p seipso intelligit...

H. p. exponit dicit suū

Comit. g. antiquos

Corpales
Materiales
Spirituales

Duplicia sūt intelligibilia

Quod videtur p. h. excludit ad q. animam
et locum suam speciem

V. Spes sensibilis se manet apud intellectum

De spes intelligibilis per se habet in se
locum ad se habet in se et per se
et in se affigit ad se habet in se
et in se affigit ad se habet in se
et in se affigit ad se habet in se
et in se affigit ad se habet in se

De Anima

anima intellectiva quia intellectus non est habens organum. sed alie potestate vegetative et sensitive sunt in aliquibus organis corporalibus. Quis ergo possit dici de sensibus particularibus et sunt loca specierum. quia visus recipit species visibiles. auditus species audibiles. et sic de alijs. non tamen potest vltro dici quod aliquis sit locus vltro omnium specierum quam intellectus.

Quæritur. Quæ errore hic excludit. **Aristo.** En dicitur animas esse locum specierum. **Ad idem** quod hic excludit opinio Avicenne. qui dicit quod in intellectu nostro non maneat species intelligibiles post actum intellectum. hoc autem est contra naturam loci quia locus habet conservare locatum. si ergo species intelligibiles non conservarentur in intellectu nostro improprie diceretur quod intellectus esset locus specierum.

Arguitur. Si intellectus esset locus specierum. sequeretur quod species non essent subiectate in intellectu quia locatum non est subiectatum in loco. **Ad idem** quod ista locutio est metaphorica et similitudinaria et adeo non oportet quod sit similitudo secundum omnia. sed sicut similitudo secundum aliqua. **Est** ergo quadruplex similitudo. **Prima** est. sicut locus terminatur per locatum ita intellectus terminatur ad operandum per species intelligibiles. quia propter diversas species intelligibiles operatur diversa. **Potest** etiam videri locus successivus multa locata in se recipere. ita intellectus suscipere potest successivus plures species intelligibiles. **Item** locus habens in se vnum locatum non potest naturaliter aliud recipere. sic etiam intellectus non potest recipere plures species intelligibiles illis simul utendo quia quando videtur vna species intelligibili non potest simul alia vti. **Secunda** similitudo est. sicut locus est conservativus locati ita intellectus est conservativus specierum intelligibilium. et ideo dicitur intellectus memoria quia conservat species intelligibiles. et ista similitudinem tangit **Aristo.** in textu.

Tertia similitudo est. sicut locus est principium generationis rerum genitarum. sic intellectus agens est principium generationis specierum intelligibilium. **Quarta** est. sicut vnumquodque tendit in suum locum naturalem ita species sensibiles acceptæ sub lumine intellectus agentis naturali tendunt ad intellectum possibilem. **Est** tamen diversa inter intellectum et locum et speciem intelligibilem et locatum. quia locatum non est in loco subiective. sed species intelligibilis est in intellectu subiective.

Arguitur. Species intelligibiles sunt singulares. ergo sunt in aliqua parte organica. **Ad idem** quia individuatō sit per materiam. **Ad idem** quod dupliciter aliquid dicitur singulare. **Uno** modo primo et per se et quod sic est singulare hoc est in materia. **Alio** modo aliquid est singulare ex sequenti quia scilicet est in aliquo quod vltterius est in alio quod est in materia

et quis talis singularitas originaliter fit ex materia. non tamen est prime ex materia. et sic est de specie intelligibili quia species intelligibilis prime est in intellectu quod est immaterialis. et vltterius intellectus est in anima. et anima in corpore. anima ergo immediate individuat ex corpore sed intellectus habet individuationem mediatam ex corpore quia per animam.

Quæritur. Utrum species intelligibiles semper manent in intellectu. vltro ille species sic recepte corrumpantur. **Ad idem** quod postquam species intelligibiles sunt semel recepte in intellectu non possunt corrumpi quod sic patet. quia forma existens in subiecto tripliciter potest corrumpi. sed nullo istorum modorum species intelligibilis corrumpitur. **Corrumpitur** enim

Primo forma existens in subiecto a suo contrario. sicut frigiditas existens in aqua corrumpitur ex calore et ignis. et sic species intelligibiles non possunt corrumpi cum non habent contrarium. **Secundo** aliqua forma existens in subiecto corrumpitur ad corruptionem subiecti. sic albedo existens in homine corrumpitur ad corruptionem hominis. et sic species intelligibiles non possunt corrumpi. quia sunt in intellectu qui est corruptibilis. **Tercio** corrumpitur aliqua forma existens in subiecto per defectum conservantis. et sic lumen in aere corrumpitur defectu efficiente sole. et sic species intelligibiles non possunt corrumpi. quia lumen intellectus agentis est semper presens intellectui possibili. et per consequens semper illuminat species ibi existentes.

Arguitur. Species sensibiles corrumpuntur in sensu ergo etiam species intelligibiles in intellectu. **Consequenter** tamen a simili. **Ad idem** quod non est simile. quia species sensibiles sunt in organis corporalibus. quia sunt in sensibus interioribus. cum ergo accidens corrumpatur ad corruptionem subiecti possunt species sensibiles corrumpi ad corruptionem organorum sensitivorum. et ideo corrupto corpore non corrumpuntur species intelligibiles sicut species sensibiles. possunt etiam species sensibiles corrumpi per indispotionem organorum manentibus tamen organis incorruptis. ut patet ad sensum.

Arguitur. Ex hoc sequeretur quod scientia semper maneret in nobis. quia per species intelligibiles nos cognoscimus res sed semper manet species intelligibiles ergo semper manet scientia. **Ad idem** quod non est simile de speciebus intelligibilibus et de scientia. quia species intelligibiles sunt simplices forme existentes in intellectu non habentes contrarium ut dicitur est. In secunda autem operatione intellectus. et in tertia invenitur contrarietas. in secunda in qua est verum vltro falsum falsum opponitur vero. et ideo intellectus in secunda operatione potest corrumpi quantum ad eius obiectum sic scilicet quod intellectus assentiat falso qui prius assentiebatur vero. **Etiam** in tertia operatione intellectus

Utrum corrumpitur forma existens in subiecto

Utrum species intelligibiles corrumpuntur in intellectu

Non diffinitivum

Non diffinitivum

Utrum species intelligibiles corrumpuntur in intellectu

De anima intellectiva et locum suam speciem et quod anima intellectiva non est habens organum. sed alie potestate vegetative et sensitive sunt in aliquibus organis corporalibus. Quis ergo possit dici de sensibus particularibus et sunt loca specierum. quia visus recipit species visibiles. auditus species audibiles. et sic de alijs. non tamen potest vltro dici quod aliquis sit locus vltro omnium specierum quam intellectus.

Quia in quibusdam hinc spem non est ad modum suam fieri ad addiscere et ad inuenire et ad p[ro]p[ri]um

In quo p[ro]dicamto sit sp[eci]es intelligibilis
Sp[eci]es intelligibilis sit substantia vel accidens

Lib[er]

Tercius

per ipam non considerat. sicut p[er] in p[ro]p[ri]o d[omi]ni /
miene. et sic intellect[us] d[omi]ni e[st] e[ss]e i[n] pot[en]tia p[ro]p[ri]a s[ecundu]m
Aristo. scdo hui[us] Tunc ergo intellectus dicit[ur]
in actu q[ui] h[ab]et sp[eci]em intelligibile[m] sic in textu d[icitu]r
Q[ui]s. Quare Arist[ot]el[is]. d[icit] in textu q[uo]d intellect[us]
h[ab]et sp[eci]em no[n] e[st] eod[em] modo in pot[en]tia sicut an-
te addiscere aut an inuenire **Q[ui]s.** q[uo]d hoc d[icitu]r
ad tenenda[m] q[uo]d aliq[ui]s dupliciter p[otes]t reduci ad a-
ctum scie[n]di siue ad habenda[m] sp[eci]em intelligibile[m]
Uno p[ro]p[ri]a inuentione. et talis mod[us] prin-
cipaliter sit p[er] sensum visus. Scdo co[n]tingit p[er]
hoc q[uo]d aliq[ui]s ab alio addiscit. et talis mod[us] acq[ui]-
rendi sciam sit p[er] auditu[m]. et hoc e[st] q[uo]d dicit Arist[ot]el[is].
q[uo]d sunt duo sensus discipline scz visus et au-
dit[us]. q[ui] p[er] illos senti[re] possum[us] disciplina[m] recipere
Q[ui]s. Qu[er]it[ur] nature sit sp[eci]es intelligibilis.
et v[er]u[m] sit substantia vel accidens. **Q[ui]s.** d[omi]n[us] q[uo]d sp[eci]es i[n]-
telligibilis e[st] accidens e[st] in intellectu sic in sub-
iecto q[uo]d p[ro]bat[ur] duab[us] r[ati]onib[us]. Prima e[st]. illud est
forma quod aliquid est in actu. quia act[us] et for-
ma idem sunt. Sed p[er] sp[eci]em intelligibile[m] intel-
lectus e[st] in actu. s[ecundu]m sp[eci]es intelligibilis e[st] forma
ip[s]ius intellect[us]. sed no[n] p[otes]t esse forma substantia-
lis. q[ui]a no[n] dat esse substantiale alicui matere. s[ecundu]m
e[st] forma accidentalis. Scdo r[ati]o e[st]. intellect[us] no[n] s[ecundu]m
Aristo. e[st] i[n] pot[en]tia. s[ecundu]m e[st] i[n] pot[en]tia ad aliqua[m] forma[m] in-
formante[m]. s[ecundu]m sp[eci]es intelligibilis e[st] forma infor-
mans intellect[us] et no[n] p[otes]t esse talis forma substantia-
talis. ergo est accidentalis.
Q[ui]s. In q[uo] p[ro]dicamto sit illa forma acci-
dentalis **Q[ui]s.** d[omi]n[us] q[uo]d e[st] accidens de p[ri]ma sp[eci]e q[ui]tatis
Ar[ist]o. q[uo]d non. q[ui]a si sic tunc esset habitus vel di-
spositio. sed nullu[m] illor[um] e[st] d[omi]n[us]. **Q[ui]s.** d[omi]n[us] q[uo]d est
habitu[m] q[ui]a e[st] q[ui]tatis difficulter mobilis cu[m] prius
dictu[m] sit q[uo]d sp[eci]es maneat i[n] intellectu. Et q[ui]a arguit[ur]
disponit ho[m]inem ad sciam. s[ecundu]m e[st] dispositio. Dic[itur]
q[uo]d sp[eci]es intelligibilis accipit duplicat[ur]. Uno mo-
do s[ecundu]m se et absolute. et sic est habitu[m]. q[ui]a est q[ui]tatis
difficulter mobilis. q[ui]a no[n] p[otes]t remoueri ab intel-
lectu. Alio[quin] accipit sp[eci]es intelligibilis in ordine
ad sciam q[ui] resultat ex sp[eci]ebus intelligibilibus
sicut cu[m] lumine intellectuali. et sic p[otes]t dici dispositio
q[ui]a disponit intellect[us] ad hoc q[uo]d talis habitu[m]
resultat i[n] intellectu. Et q[ui]a p[otes]t q[uo]d realiter diffe-
rent sp[eci]es intelligibilis et scia sicut e[st] vna sp[eci]e q[ui]tatis. t[ame]n dif-
fert sicut originas et originatu[m] q[ui]a species intel-
ligibilis e[st] origo scie[n]te resultatis ex sp[eci]e et lumine
intellectus.
Ar[ist]o. Species sensibilis e[st] eiusde[m] nature cum
re sensibili. s[ecundu]m sp[eci]es intelligibilis e[st] eiusde[m] na-
ture cu[m] re intellecta. sed res intellecta e[st] substan-
tia. ergo sp[eci]es intelligibilis e[st] substantia **Q[ui]s.** d[omi]n[us]

q[uo] nullo modo e[st] s[ecundu]m se de specie intelligibili et sen-
sibili. quia species sensibilis a toto genere e[st] ac-
cidens. et ideo p[otes]t esse eiusde[m] nature in organo
sicut in subiecto. sed species intelligibilis e[st] ne-
cessario accidens. q[ui]a d[icitu]r esse i[n] intellectu sic forma
s[ecundu]m intelligibilia sunt q[ui]q[ue] s[ecundu]m se. et sic e[st] impossibi-
le q[uo]d species intelligibilis sit eiusde[m] nature cu[m] re
intellecta. quia accidens non est eiusde[m] natu-
re cum substantia.
Ar[ist]o. Si species intelligibilis est acci-
dens. ergo accidens e[st] principiu[m] cognitio[n]is sub-
stantie. **Q[ui]s.** d[omi]n[us] q[uo]d duplex e[st] principiu[m] cognitio[n]is.
Aliquod est q[uo]d tenet se ex p[ar]te cognoscentis et
hoc semp[er] erit accidens. q[ui]a debet esse i[n] cognoscenti-
te. et sic species intelligibilis e[st] principiu[m] cog[n]i-
tionis. q[ui]a nisi intellectus habeat specie[m] intelli-
gibile[m] non erit i[n] ipso intellectu cognitio.
Aliud est principiu[m] cognoscendi ex parte rei co-
gnite siue ex parte rei cognoscibilis. et sic quidi-
tas seu diffinitio rei d[icitu]r principiu[m] cognoscendi.
et sic dicimus q[uo]d vna q[ui]q[ue] cognoscimus p[er] sua[m]
diffinitionem. et illo modo accidens non e[st] p[ri]n-
cipiu[m] substantie.
Ar[ist]o. Nihil agit vltra sua[m] sp[eci]em. s[ecundu]m accidens
no[n] e[st] principiu[m] cognitio[n]is substantie. **Q[ui]s.** d[omi]n[us] q[uo]d
agere accipit duplicat[ur]. Uno p[ro]p[ri]e s[ecundu]m q[uo]d age-
re est aliquod effect[us] p[ro]ducere. et sic nihil agit vltra
sua[m] sp[eci]em q[ui]a effectus cause efficiens no[n] d[icitu]r
esse dignior ca[usa]. Alio[quin] accipit agere co[m]muniter
p[otes]t se extendit ad rep[re]sentare. et sic aliq[ui]d p[otes]t age-
re vltra sua[m] sp[eci]em siue natura[m]. q[ui]a effectus sunt
rep[re]sentatiui suar[um] causar[um]. et t[ame]n ca[usa] excedit sp[eci]es
effectus. vt imago regis representat regem. et
tamen imago est accidens.
Quoniam at aliud
Postq[ui]a Arist[ot]el[is]. dicit q[uo]d intellect[us] sit in actu
per sp[eci]em intelligibile[m]. hic d[omi]n[us] inter d[omi]n[us] q[uo]d
intellect[us] sit in actu p[er] obiectu[m]. Et i[n]tendit q[uo]d q[ui]d-
tas rei materialis e[st] obiectu[m] n[ost]ri intellect[us]. Et h[oc]
sic p[ro]bat[ur]. q[ui]a aliud e[st] magnitudo. i. suppositiu[m] i[n]
mathematicalib[us] et magnitudinis e[st]. i. q[ui]ditas
siue diffinitio. et etia[m] aliud e[st] aqua. i. suppositiu[m]
i[n] reb[us] physicalib[us]. et aque esse id est quiditas
i[n] reb[us] physicalib[us] et sicut e[st] i[n] oib[us] alijs reb[us] t[ame]n
mathematicalib[us] q[ui] physicalib[us] hoc t[ame]n non est
vle. vt cu[m] i[n] oib[us]. scz q[uo]d aliud sit suppositiu[m] et a-
liud q[ui]ditas. q[ui]a i[n] q[ui]busda[m] scz i[n] sepatis a mate-
ria. id e[st] est caro et carnis esse. i. idem est suppositiu[m]
t[ame]n et q[ui]ditas. Et ponit ibi caro p[er] ex[em]plo i[n] sepa-
ratis. q[ui]a separata sunt nobis ignora sub suis
p[ro]p[ri]is noib[us]. ergo oportuit circulo q[ui] talia se-
parata p[er] aliq[ui] materialia nobis nota. Et his

Duplex aliq[ui]s d[omi]n[us] ad
acta p[ro]di

Sp[eci]es intelligibilis sit substantia vel accidens

Sp[eci]es intelligibilis sit substantia vel accidens

p[ro]p[ri]a

scdo

Sp[eci]es intelligibilis accipit duplicat[ur]

Sp[eci]es intelligibilis accipit duplicat[ur]

Sp[eci]es intelligibilis accipit duplicat[ur]

Unde dicitur hoc malis sit obm nisi intelligit

Anima

Ita mathematica sunt separata a materia...
ergo sic dicitur Aresto qd aliud sunt suppositum
et natura in materialibus aliud scilicet in ordine ad
potentia cognitivam. sicut ergo suppositum cognoscit
scilicet per sensum. ita quoditas cognoscit per intellectum
quod quidam autem cognoscit per aliquam potentiam est eius
obiectum. et est alia potentia in nobis quam cognoscuntur
singularia scilicet sensus qui per se directe cognoscit
hoc calidum hoc frigidum et alia particularia.
Aut si sic eadem potentia cognoscens utriusque
tunc illa potentia habet se aliter et aliter. quia ta-
lis potentia directe cognoscit universale scilicet intellectu
sed reflexe cognoscit singulare

De

ergo sic dicitur Aresto qd aliud sunt suppositum
et natura in materialibus aliud scilicet in ordine ad
potentia cognitivam. sicut ergo suppositum cognoscit
scilicet per sensum. ita quoditas cognoscit per intellectum
quod quidam autem cognoscit per aliquam potentiam est eius
obiectum. et est alia potentia in nobis quam cognoscuntur
singularia scilicet sensus qui per se directe cognoscit
hoc calidum hoc frigidum et alia particularia.
Aut si sic eadem potentia cognoscens utriusque
tunc illa potentia habet se aliter et aliter. quia ta-
lis potentia directe cognoscit universale scilicet intellectu
sed reflexe cognoscit singulare

Iterum autem ex his

Hic Aresto respondit vni tacite questionem. quod possit
aliquis dicere quod mathematica sunt abstracta
a materia sic dicitur in philosophia. ergo videtur quod etiam in
eis idem sit suppositum et natura sicut in aliis sepa-
tis et vult Aresto quod quodam mathematica sunt
abstracta a determinata et certa materia. quod non
sunt in materia sensibili secundum rationem. non tamen sunt
separata ab omni materia sicut metaphysica. Dis-
ferunt enim mathematica a physica. sic re-
cedit a symo. quod recte determinat sibi materiam
non tamen determinat et certam. sed symo determinat
sibi materiam certam scilicet nasum. oportet ergo quod si
debeat mathematica intelligi quod etiam sepe fit a
materia singulari imaginabili. Ex quo concludit
Aresto. vna autoritate quod sicut res sunt se-
parabiles a materia. ita sunt intelligibiles. quod
est verum si materia accipiat per materia individua
ali sine signata. quod res existentes in tali materia
non sunt intelligibiles directe. sed directe sunt
sensibiles. oportet ergo quod res intellecta sepe-
tur a materia. Unde patet quod illa que sunt simpliciter sepa-
ta a materia sunt simpliciter intelligibilia et nul-
lo modo sensibilia. **Querit** Utrum idem
sint essentia et suppositum. id est natura et suppositum
Ad idem quod suppositum et natura prout dupliciter
capi. Uno prout referunt ad potentias cogniti-
vas sic Aresto. accipit hic natura et suppositum
in textu. Et sic differunt natura et suppositum in
materialibus. quod per aliam et aliam potentiam cogno-
scunt cum supposito cognoscant per sensum et natu-
ra per intellectum. sed non in immaterialibus. quod ibi na-
tura et suppositum per eandem potentiam cognoscunt
Alio capiuntur natura et suppositum absolute. scilicet
absque compositione ad potentias cognitivas. et sic
vel inveniuntur natura et suppositum in ente incre-
ato scilicet in deo. et sic sunt simpliciter idem propter sim-
plicitatem diuinam que nullam secundum partem compositionem
vel intelligit de natura et supposito in creatis
et tunc natura et suppositum prout capi dupliciter.

Uno prout esse finem quod reperiuntur in predicamento sub-
stantie seclusis omnibus accidentibus que sunt in supposito
et tunc natura et suppositum solum distinguuntur secundum
rationem et non realiter. quod tunc se habent sicut superius et in-
ferius que sunt idem realiter. Alio accipiuntur secundum quod
suppositum accipit secundum ea que sunt in supposito. et
sic differunt realiter suppositum et natura. quod multa
sunt accidentia in supposito tam in materialibus quam in im-
materialibus que realiter distinguuntur a natura
Exempli gratia. in substantiis separatis sunt ista ac-
cidentia intellectus et voluntas que realiter di-
stinguuntur a natura substantie sepe. Et si ar-
guatur. ex hoc sequeretur quod non erit maior differen-
tia inter natura et suppositum in separatis quam in ma-
terialibus quod est contra Aresto. vii. metaphysici. Di-
cedit quod natura et suppositum in materialibus et
separatis accipiuntur dupliciter. Uno quantum ad
res distinctas. et sic est eadem distinctio manens
in predicamento substantie in separatis et materiali-
bus inter natura et suppositum quia est solus di-
stinctio rationis. Alio accipiuntur natura et sup-
positum quantum ad illa que faciunt in ipsis distinctio-
nem. et sic est maior distinctio nature et suppositi in mate-
rialibus quam in separatis et hoc propter duo. Primo quod
inveniuntur realiter distinctio in toto contra quolibet
parte comparatam ad totum quod est quoditas vel
natura in materialibus. Exempli gratia. tam
anima quam corpus separatim accepta distinguuntur
realiter ab homine. hoc autem non est in separatis cum
ibi non sint partes constituentes totum. quod sunt
forme tantum. Secundo quod accidentia in materialibus que
sunt in supposito gratia quorum suppositum distin-
guuntur realiter a natura non sunt de ratione nature
nec spectant ad natura secundum quod homini. scilicet accidentia in se-
paratis que reperiuntur in supposito etiam consequuntur na-
tura secundum quod homini. Exempli gratia. in substantiis
separatis sunt intellectus et voluntas que consequuntur
natura. et suppositum in separatis. ex quo quodlibet
suppositum habet in se totam suam natura. sed in materi-
alibus accidentia individualia non consequuntur natura
nec accidentia propria sequuntur suppositum.
Querit Utrum quoditas rei materialis sit obie-
ctum nisi intellectus. **Ad** idem quod sic quod probatur duobus
rationibus. Prima. illud est proprium obiectum alie potestatis
quod per propriam speciem imutat tale potestatem. scilicet quoditas
rei materialis imutat intellectum per propriam
speciem. Maior pars in singularibus potestatis. quia hoc
est obiectum sensus cuius propria species recipit in
sensu ut color in visum. sonus in auditum. et sic
de aliis. Minor probatur quod illi species intelligibilis
est apud intellectum cuius fantasma est apud sensum
sed manifestum est quod solum res materialis habet
fantasma apud sensum. ergo solum talis res habet

Ita dicitur est in huius quod non
est proprium ab anima

Supponendo potestatem quod est dicitur
quod ab omnibus accidentibus et genere
inveniuntur in separatis et materiali-
bus signata quod si sic fuerit
non sunt hic dicitur con-
tra hoc est quod dicitur totum et
realiter distinguuntur a natura
quod hoc non est corpus
non est materia sed est corpus et
natura sit natura per se per se
non in se per se per se
est et per se et per se

B. 15

Ita dicitur dicitur apud intellectum
per se per se et per se
per se per se et per se

Ita dicitur sunt natura et suppositum

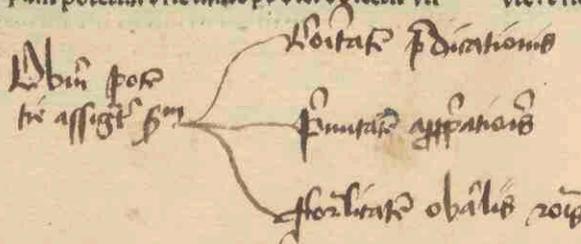

talis materia impedit directam intellectionem in-
tellectus. Alio accipit materia per materia in spe-
cie siue in co. et sic etiam materia est aliquo modo for-
male. et hinc sic aliquid imateriale per comparationem
ad materiam signatam. Et sic dicitur Aristotele in secundo
physicorum. quod partes diffinitiois sunt formales et per
se imateriales. per hoc dicitur quod quoditas rei materi-
alis est imaterialis. quia non includit materiam indiuidualem
Arguit maior est potestatem immaterialium ad ima-
terialia quam immaterialium ad materialia. sed intel-
lectus est imaterialis. ergo eius obiectum erit quoditas
rei imaterialis. Ad id quod duplex est proportio. quod
dam est in natura. et talis proportio nihil facit
ad cognoscibilitatem. quia illa que sunt similia in na-
tura non se abinuitate cognoscunt. Alia est propor-
cio secundum speciem rei cognite secundum quod dicimus quod similitu-
do rei cognite est in cognoscente. et talis similitu-
do facit ad cognoscendum alicuius. et tale similitudi-
ne habent materialia ad intellectum nostrum. quia pos-
sunt esse in intellectu secundum speciem intelligibilem.
Simile potest inueniri in sensu. quia illud non co-
gnoscitur per visum quod est ei simile in natura. quia
tunc visus cognosceret auditum. quia auditus est na-
turalis potestatem sic visus. sed visus magis cognoscit
illud quod est in ipso secundum speciem visibilem sicut est color
Arguit videtur quod ens sit obiectum intellectus
quia illud est obiectum nostri intellectus quod primo ca-
dit in nostrum intellectum. sed secundum Avicennam ens
primo cadit in intellectum. ergo est eius obiectum.
Ad id quod illud non est obiectum alicuius potentie
quod quaterque cognoscitur per tale potentiam sed quod
cadit in ipsam per propriam speciem. sed spes entis non
cadit in nostrum intellectum. sed species intelligi-
bilis quiditatis rei materialis. cum talis status
diffundatur a fantasmate ut dictum est.
Arguit Obiectum alicuius habitus non potest ex-
cedere obiectum potentie in qua est talis habitus.
sed ens est obiectum sapientie que est habitus intelle-
ctus. ergo etiam erit obiectum intellectus. Ad id quod
quod obiectum alicuius potentie potest tripliciter assigna-
ri. Uno secundum communitatem predicatois secundum quod illud
dicuntur obiectum alicuius potentie quod quocumque mo-
do per tale potentiam potest cognosci. et sic visibile potest
dicuntur obiectum visus. et ens obiectum intellectus.
Alio assignat obiectum alicuius potentie secundum pri-
mitatem appropriationis et tunc illud dicitur obiectum
alicuius potentie quod primo appropriat tali
potentie. id est quod per propriam speciem immutat potentiam
et sic color est obiectum visus et quoditas rei mate-
rialis est obiectum intellectus. Tertio assignat ob-
iectum penes formalitatem obiectualis rationis. et tunc
dicitur illud obiectum sub cuius ratione refertur res cognita
ad ipsam potentiam. et sic lumine potest dici obiectum visus

et verum obiectum intellectus. quia omnia que videntur sub
lumine videntur. et omnia que intelliguntur sub ratione
veri intelliguntur. Per hoc ergo ad argumentum
dicuntur quod obiectum alicuius habitus non potest excedere
obiectum sue potentie vel proprium vel commune
quod ergo obiectum sapientie excedat obiectum
proprium intellectus sed quiditatem rei materialis.
non tamen excedit obiectum quod sumitur secundum comitatem
predicationis quod est ens. Vel potest dici quod quiditas
rei materialis capit dupliciter. Uno secundum se. et sic
ens multum excedit quiditatem rei materialis. Alio
modo accipitur secundum illa que aliquo modo sunt re-
ducibilia ad quiditatem vel sicut principia vel
sicut proprietates vel sicut effectus. et sic omne
ens comprehenditur sub quiditate. quia deus et substantia
separate sunt principia quiditatis et accedunt sunt
proprietates quiditatis. ergo omnia entia per ipsam quod
ditatem cognosci possunt.
Arguit videtur quod verum sit obiectum nostri intel-
lectus. probatur quia sicut se habet bonum ad appetitum
ita se habet verum ad intellectum. sed bonum est obiectum
appetitum. ergo verum erit obiectum intellectus. Ad id quod
quod verum capit dupliciter. Uno modo formaliter secundum quod
est passio entis. et sic non est obiectum nostri intelle-
ctus propter duas causas. Prima est quia nimis ex-
cedit nostrum intellectum cum conuertatur cum ente. Se-
cunda causa est quia est conditio circa rem intellectam
et non est res intellecta. Alio modo accipitur verum materia-
liter per illo quod est verum. et sic adhuc capit duplici-
ter. Uno modo incontracte et sic excedit intellectum no-
strum. quia sicut inuenitur in immaterialibus que non
potest cognosci a nobis. Alio modo accipitur per vero con-
tracto ad verum materiale. et tunc iterum excedit intel-
lectum nostrum secundum primam eius operationem. si ergo
verum dicitur esse obiectum proportionatum intellectus secundum
primam eius operationem. oportet accipere verum materi-
aliter contractum ad verum materiale quod est simplex
et sic est idem quod quiditas rei materialis. quia tamen ve-
rum significat quandam conditionem circa obiectum in-
tellectus. ergo non veniunt potest poni obiectum intel-
lectus.
Ar. Vle est obiectum intellectus. quia nihil intelli-
git nisi velle saltem directe. Ad id quod velle capit du-
pliciter. Uno modo formaliter potest significare quedam in-
tentionem scilicet factam per intellectum. et sic velle non potest
esse obiectum intellectus. quia sic sequitur cognitionem
primam intellectus ex hoc enim quod quoditas cognoscitur
ut conicibilis multis intellectus sibi attribuit se-
cundam intentionem ut esse generis vel speciem. Alio
capit velle materialiter et sic significat naturam cui
potest attribui scilicet intentio. et sic iterum capit du-
pliciter. Uno modo coniecte potest se extendit ad om-
ne velle. et sic est nimis coniecte. quia velle in immateriali-

Ad id quod dicitur in philosophia ad colorem sic per hoc
dicitur ad id quod dicitur in philosophia et dicitur in philosophia
per hoc dicitur de coloribus quod per philosophiam
dicitur in philosophia dicitur in philosophia
dicitur in philosophia dicitur in philosophia

Ad id quod dicitur in philosophia
capit dupliciter

V. Singularis possit cognosci per intellectum
V. Ma et suppositum sed non cognoscitur

Liberal

Secundus

bus non immutat intellectum per propria spem. Alio accipit vlt pro vlt materiali. et sic eadem quod quiditas rei materialis. et ideo potest poni obiectum sicut quiditas sed nullo modo formaliter. sed tamen convenientius ponit quiditas pro obiecto. quod vlt materiale etiam extendit se ad genera sed genus non habet suam spem in intellectu sicut spes specialissima.

Quaeritur Utrum singulare possit cognosci per nostrum intellectum. **Ad** id quod duplex est singulare. quoddam est materiale ut Socrates. quoddam est immateriale ut hic Gabriel. Si ergo intelligatur quod quod singulari immateriale. **Ad** id quod dicitur recte per intellectum cognosci potest quod quis non proprie cognoscatur ab intellectu nostro propter defectum intellectualitatis nostre. Ex quo patet quod singularitas precise non impedit intellectionem directam. sed singularitas cum materialitate. Si vero intelligatur de singulari materiali tunc dicitur quod singulare materiale non potest directe cognosci per intellectum sed reflexe. Illud autem cognoscatur directe per aliquam potentiam cuius spes est in potentia cognoscere sicut color per visum. quod ergo spes intelligibilis quiditatis rei materialis est apud intellectum sic quiditas directe cognoscatur per intellectum. sed spes ipsius rei singularis non est apud intellectum. ergo singulare non intelligitur per intellectum directe. sed reflexe. Est enim cognitio reflexa quoniam intellectus noster applicat speciem intelligibilem immaterialem ad fantasmatum alicuius rei singularis et in tali specie applicata cognoscit singulare.

Quaeritur Utrum eodem modo cognoscantur natura et suppositum. **Respondetur** quod loquendo de natura et supposito materialium tunc suppositum quantum ad sua acta per se cognoscitur per sensum exteriorum. sed suppositum acceptum substantialiter cognoscitur per sensum interiorum scilicet cogitativum vel estimativum. Natura autem cognoscitur directe per intellectum. potest etiam intellectus cognoscere singulare sed reflexe scilicet per hoc quod reflectitur supra fantasmatum. sunt autem fantasmatum forme quibus fit fantasia. fantasia autem est actus sensuum interiorum. et ideo species referuntur in sensibus interioribus dicitur fantasmatum. cum ergo intellectus redit supra illas species tunc intelligit singulare.

Ad hoc sequitur quod intellectus si cognosceret singulare. quod intellectus noster in intelligendo semper videtur fantasmatum. scilicet fantasmatum repitatur singulare. ergo intellectus si intelligit singulare. **Ad** id quod dicitur quod intellectus noster dupliciter videtur fantasmatum. Uno convertendo se ad fantasmatum. id est quoniam cognoscit vlt et videtur intelligibile hoc vlt in fantasmatum. et non manet apud fantasmatum sed intel-

ligit hoc quod repitatur per spem intelligibilem. et sic est vlt quod si intellectus intelligendo etiam aliquid vlt convertit se ad fantasmatum. ut patet per exemplum infra positum de triangulo. Alio videtur intellectus fantasmatum reflectendo se supra fantasmatum. et hoc est habere ordinem ad fantasmatum sic ad terminum cognitionis. et hoc contingit quoniam intellectus iam respicit fantasmatum secundum quod huiusmodi. et sic non intelligit vlt sed particulare et individuum. Exemplum huius potest dari de triangulo. quod demonstrans positionem trianguli inesse triangulo accipit triangulum in eodem. quod passio trianguli non convenit isti triangulo. et tamen explicat de aliquo particulari triangulo. quod intendit tale particulare triangulum sed quod ostendit hoc quod dicitur de triangulo in eodem inesse ibi particulari triangulo.

Ad hoc. Terminus cognitionis dicitur correspondere principio cognitionis. sed intellectus intelligit naturam per comparisonem ad fantasmatum. ergo intelligit naturam ut in singulari et non in vlt. **Ad** id quod dicitur quod dupliciter videtur fantasmatum. Uno sic termino sic quod fantasia habeat se ut directe representans ipsum cognitum per intellectum. et sic intellectus intelligit singulare. quod sic fantasia habet se ut terminus cognitionis non absolute sed respectu illius quod repitatur per fantasmatum. Alio intellectus videtur fantasmatum non sicut termino sed sicut medio quo iungit ad cognitionem vlt. et sic intellectus etiam videtur fantasmatum intelligit vlt.

Arguitur Sensus non cognoscit vlt. ergo nec intellectus singulare. **Ad** id quod dicitur quod non est simile. quod quicquid potest potentia inferior hoc etiam potest superior et cum hoc plus sed intellectus est superior sensui igitur.

Dubitabit autem uti

Postquam Aristotle. posuit conditiones intellectus et quomodo fiat in actu per obiectum et speciem. Dicit consequenter movet duas dubitationes circa predicta. ex quo enim dicitur est quod intellectus patitur ab intelligibili. arguit Aristotle. sic. Quicquid patitur ab alio concipit cum eo in materia. ut patet primo de generatione. sed intellectus non habet materiam. ergo non potest pati ab aliquo.

Simplius autem si

Dicit movet secundam dubitationem et oritur ex hoc. quod dicitur est quod quoniam intellectus est factus in actu per speciem intelligibilem tunc potest seipsum intelligere. est ergo ista quaestio. An intellectus sit cognoscibilis absque specie intelligibili sibi coniuncta. et si sic tunc est quaestio quare alia intelligibilia non intelliguntur sicut intellectus. si autem intellectus est intelligibilis per speciem intelligibilem aliorum. tunc intellectus

Intellectus in principio sui rationis est per speciem velatum per speciem impeditur per velatum ne possit seipsum cognoscere per speciem autem sic dicitur movetur ad hoc obiectum

Singularis
Materiale
Immateriale

Duplex intellectus
huius fantasmatum
Dicitur in ista alia potest seipsum
ad speciem velatum quod movetur
videtur seipsum cognoscere
non movetur de speciem huius
per aliquam suam naturam
aliquid quod se ad speciem
respondendo non autem quod movetur
per velatum et potest

Vna intelligat se per sua virtuta
Quid sit hinc intelligat et unde orit

Quo cognoscat habitus

De

Anima

forma substantiali quia fm se est in sola poña
ita intellectus noster no potest intelligere nisi
habeat in se speciem intelligibile que est forma
intellectus. no ergo potest intellectus seipsum
intelligere absq specie intelligibili.

Arguit. Species intelligibiles aliaru re/
ru no representat intellectu sz res intelligibiles
ergo no pr intellectus p illas species cognosca.

**Adm q duplex est similitudo alicuius ad alte/
ru.** Queda e similitudo pprie dicta. et sic species
intelligibilis no est similis intellectu sed rei in
tellecte. Exempla. species intelligibilis hominis
est filius homini z pprie homine representat. Alia
est similitudo analogice accepta siue ordinis aliqz
ad inuicem. z sic species intelligibilis pr dici filius
intellectui quia ordinat ad intellectu sic accns
ad subiectu. z sic p illas species intellectus etiaz
cognosci pr. Uen tñ est q est duplex cognitio
intellectus. Una est cognitio ad qua est qz scz
aliquis hz intellectu z illa cognitio habet ex spe
cie z actu intellectus. qz aliquis sciens se intelli
gere scit etiaz se hze intellectu. Alia est cognitio
quo ad quid est z ad tale cognitione oz deueni/
re p multas inquisitiones. fm aut pmu modu
aliqs cognoscit intellectu i pticulari sz fm scdm
modu aliquis cognoscit intellectu in vniuersa
li qz essentia intellectus sed essentia est solu vni/
uersaliu z no pticulariu.

Queritur Utrq aia intelligat se p sua essen/
tia. **Adm q nec aia nec intellectus pnt se intel/
ligere p suas eentias.** Ratio est qz vnu qd qz est
cognoscibile fm q est in actu. sed intellectus fm
se est in poña z ideo vocat possibil qz passibilis
z pati est a poña. q non pr se intelligere nisi fiat
in actu p species. Et ideo p oppositu intellectus
diminus qui est purus actus seipsum et oia alia
intelligit p seipsum. sed intellectus substanz
separataz habet se medio modo quia est actus sed
no est purus. ex eo ergo q est vt actus in genere in
telligentiu sic pot se p sua essentiam intelligere.
quia tñ no est actus purus sic intelligit alia p
spes alioz. Et p hoc soluitur argumentu q ar/
guit. Angelus intelligit se p sua essentia. q aia
roalis. **Adm qd no est sile qz eentia angeli etia
am in principio sui hz species creatas. sed aia
ronalis in principio sui nulla hz speciem. z io
est solu poña intelligibilis z intelligit solum p
specie accepta a rebus. Un quia angelus in pn
cipio est in actu ergo pot seipsum intelligere per
sua essentiam**

Queritur Quid sit habitus intellectus z vñ
resulter siue oriat. Rñdet q habitus intellectua
lis acquisit est queda qlitas de prima specie re

sultans ex specie intelligibili z lumine intelle/
ctus agentis z ideo simplr est alteri essentie qz
species intelligibilis vel lumē intellectus agen
tis quia species intelligibilis z lumē intellectus
agentis p supponitur ad habitū. idē aut no p
supponit seipsū Itē ptingit aiam hze spes itel
ligibiles z lumē intellectus agentis absqz habitu
acqsto. Itē spes intelligibiles z lumē manēt i
habitu ptualiter z no actualr sic elemēta in mi
cro. vel in medijs extremi colores.

Arguit Tunc de vna re esset tm vna scia qa
est tm vna spes de vna re z absolute est tm vna
lumē intellectus. Rñdet q lumē intellectus capit
duplr Uno mō fm se z sic est simplr vnu qz lu
mē intellectus agentis est ipse intellectus agēs q ē
aliqd vnu. Alio mō accipit lumen intellectus
agentis put est incorporatū diuersis speciebus itel
ligibilibus acceptis fm diuersas rones forma
les z sic lumē diuersificat. qz spes accepte sō alia
rōe formali etia aliter et aliter incorporant lumē
Et hoc ex illo ptingit qa scia pprie loquendo ē
plexorum quia de conclusionibz demonstratis ē
scia. io potest ptingere qz de aliqua re representa
ta apud intellectu p vna specie fiat diuerse con
positiones in scda opatōe intellectus fm ordinē
z respectū illius rei ad diuersas passiones ha
betes origine a diuersis pncipijs. Un ex specie
intelligibili sub tali rōe accepta z lumine intel
ctuali resultant de eadē re multe scie siue multi
habitus. et qa ipse habitus est de pma spē qlita
tis sic informat suū subiectū ad bene vl male
opandū z hoc speculative si sit habitus specu
latiu. vel practice si sit habitus practice. Exem
plū de habitu artis qa ars disponit artificē ad
bene opandū opa artis. sicut domificator dispo
nit p arte domificandi ad bene apandū opus
domificatorū. Siliter habitus speculative di
sponit intellectu ad bene speculandū circa obie
ctū talis scientie.

Querit Quō cognoscat habitus. **Adm q p
actu** Lū? rō est. qa cū habitus sit aliqd mediuz
inter actū et poñaz et nihil cognoscit nisi fm q
ē in actu io habitus q est in actu p opationē etia
cognoscit p opationē qa habitus p actū hz suam
pletā siue finalē pfectionē. Istud pz p experien
tia qa aliquis cognoscit se habere habitū gram
maticē ex hoc q cognoscit se habere actū gram
maticē scz agere loqui p causas. Est tñ pñderādū
q duplr habitus pot cognosci ex actu. Uno mō
quo ad quia est. quia cognoscit actū pcedere
ex habitu. z sic cognoscit se hze hitū qz hz actū.
Alio mō quo ad quid est qñ aliquis ex pñdera
tione actus inquit naturā ipsi habitus. et h

Lumē intellectus a duplr

fit p diligētē inquisitionem. et sic etiā possum?
distinguerē habit^o abinuicē ex natura actū.

Arguit Aliquid cognoscit fm q est pns in
tellectu. sed habitus sunt pntes intellectui per
eētā. ergo nō cognoscunt per actū sed per eētā.

Adm q dupliciter aliquid ē pns intelle
ctui. Uno mō per modū obiecti r qd sic ē pns
intellectui cognoscit pprie ab ipso intellectu si
cut quiditas rei materialis. Alio modo ē aliqd
pns intellectui sicut principū quo intellectus
intelligit r illud nō maxime cognoscit ab intel
lectu. Simile est de visu qā aliquid ē pns vi
sui duplr. Uno mō sicut obiectū vt color. r h
pprie cognoscit per visum. Alio mō sicut prin
cipiū quo cognoscit visus vt pupilla vel lumē
r quod sic ē pns visui non pprie cognoscit
per visum.

Arguitur Propter qd vnūqđqz tale r illud
magis. sed res cognoscunt p hitus r spēs. ergo
spēs r habit^o magis cognoscunt. **Ad** q illa re
gula hz veritatē de illis q sunt vni^o ordinis. sic
si dicat sanitas appetit ppter vitā in genere cē
final. ergo vita magis appetit. sed sic non est de
habitu qā habit^o nō est id qd cognoscit pmo sz
est bñ illud q aliquid cognoscit. **Un** si accipiā
tur duo quoz vnūqđqz est illud qd p se cogno
scit. tunc si vnū cognoscit p alterū tūc alterum
magis cognoscit sicut pclusiones cognoscuntur
p pncipia q pncipia magis cognoscuntur.

Querit Quō cognoscit act^o intellectus
Adm q cognoscit ex obiectis qd pbat autori
tate r ratōne. **Aut** r ratiōne. **Aut** r ratiōne. **Aut** r ratiōne.

r obiecta sunt priores potentys fm rōnem. sic
ergo pōna cognoscit ex actu. ita actus ex obiectis
qā illi actus sunt distincti q sunt circa diuersa
obiecta sicut videre distinguit ab audire quia
videre est circa colorē sed audire est circa sonuz
Sed rō stat in hoc. qz omnis actus p iunctus
potentie p ab eadē pōna intelligi si pōna refle
ctat sup seipsam. sed actus intelligendi ē actio
p iuncta pōne qā est actio imanēs ergo p ipaz
pōnam intelligi cū pōna intellectiua reflectat
super seipsam.

Arguit Illud nō cognoscit p aliquā pōnaz
qd nō pntet sub obiecto illius pōne. sed actus
nō pntet sub obiecto intellectus. ergo nō pnt
cognosci p intellectū. **Adm** q duplr aliqd cogno
scit p aliquā pōnam. Uno mō pprie r pmo. et
sic maior est vera. qz tūc solū cognoscit obiectū
p aliquā pōnam r hoc qd pntet sub obiecto.
Alio mō aliqd cognoscit p pōnam aliquā non
pmo sed secundo. r sic multa cognoscuntur
p aliquā pōnam que nō pntent sub obiecto ei^o

Handwritten marginal note: Hic qd dicitur qd cognoscit ab intellectu...

sicut magnitudo cognoscitur p visum que tamē
nō pntet sub obiecto visus. sic etiā est de intelle
ctu. qā intellectus pmo cognoscit suū obiectū.

Deinde ex cognitione illius obiecti pcedit ad
cognoscendū actū. r ex cognitione act^o pcedit
ad cognoscendū habitū. r ex habitu pcedit ad
pōnam. r tūc ex pōna. procedit ad cognoscendū
essentiam.

Arguit Quicquid intelligit aliq actu intelli
git. si qact^o intelligit ergo aliq actu intelligit
r ille iterū alio actu. r sic esset processus in infi
nitū. **Adm** q intellect^o noster p se reflectere
supra suū actū fm infinitas opatiōes syncate
gorematicae quia sp potest cognoscere suū actū
r iterū de nouo aliū actū r sic reinceps. sed illa
infinitas syncategorematicae accepta est possibi
lis in rebus sicut dicitur tertio phoz. nō em pnt
intellectus intelligere tot actus qn plures.

Arguit Sensus nō cognoscit suū actū. ergo
nec intellectus. pna tenet a sili. **Adm** q nō ē
sile qz sensus est virtus in organo r ideo nō pnt
redire supra se quia hoc fieret mō materiali qd
est impossibile qā sic fieret penetratio dimeusio
nū. sed qā intellectus est imaterialis sic pnt redi
re supra se immaterialiter.

Querit Utz intellect^o possit intelligere actū
voluntatis. **Adm** q sic. Rō est qz qd quid actū
intelligibiliter apud intellectū hoc p intellectū
cognoscit. sed volūtas r sili eius act^o sunt apud
intellectū intelligibiliter. ergo tam volūtas ac
cepta pro potētia qz voluntas accepta pro actū
cognoscuntur p intellectū. sed qz volūtas nihil
aliud est qz inclinatio sed inclinatio est in re ad
modū rei cui coniungit. quia ergo voluntas con
iungit intellectui ergo est in intellectu. et p cōse
quens ab eo cognoscitur.

Arguitur Nihil cognoscitur ab intellectu
nisi sit presens intellectui sed actus voluntatis
nō est presens intellectui. ergo nō potest cogno
sci p intellectum. **Adm** q dupliciter est ali
quid presens intellectui. Uno mō subiectiue r
sic species intelligibilis et habitus et actus in
tellectus sunt presentes intellectui. et sic ē verū
q actus volūtatē nō est presens intellectui. qā
actus voluntatis est in voluntate sicut in sub
iecto. Alio modo aliquid est pns intellectui co
gnitiue. et sic actus voluntatis etiam ē pns in
tellectui. r hoc ideo quia voluntas et actus ei^o
radicant in eadē eētā anime cū intellectu et
vnum est principū alterius quia intellectus
principiat voluntatem finaliter. et volūtas pnt
cipiat intellectum efficienter.

Arguitur Obiectum intellectus est totalit^o

Handwritten marginal note: qd dicitur qd cognoscit ab intellectu...

Handwritten marginal note: qd dicitur qd cognoscit ab intellectu...

Diversum ab obiecto voluntatis. ergo etiā actus eorū sunt diversi p̄ntes talia obiecta. ergo intellectus nō p̄t intelligere actū voluntatis. **D**ōm q̄ obiectū intellectus et voluntatis accipiuntur dupl̄r. Uno mō formaliter. et sic est simpliciter aliud obiectū intellectus et voluntatis. q̄ obiectū intellectus est verū et obiectū voluntatis est bonū. Alio mō accipiuntur obiecta materialiter et sic vnū comprehendit sub alio q̄ verū est quōdā bonū et contra bonū est quōdā verum. et sic ex cognitione obiecti intellectus aliquo modo deuenitur in cognitionē obiecti voluntatis. et quia ex obiectis resultat actus ideo etiā actus ex eis cognosci p̄nt. Unde p̄ q̄ quis actus voluntatis nō sit apud intellectū p̄ suā sp̄m intelligibile. est tñ apud intellectū sicut p̄ncipiātū apud p̄ncipiū q̄ actus voluntatis est p̄ncipiātus ab actu intellectus.

Querit **U**trū sp̄s intelligibilis sit id quod intelligit vel id quo aliqd̄ intelligit. **D**ōm q̄ species intelligibilis est id quod p̄ncipaliter intelligitur et tñ sp̄s intelligibilis p̄t esse aliqd̄ sc̄ario intellectū. **P**rima ps p̄batur quattuor rōib⁹. **P**rima stat in hoc. Sicut se h̄z sensibile ad sensum siue sp̄s sensibilis ita se h̄z sp̄s intelligibilis ad intellectū. sed species sensibilis est id quo cognoscimus et nō id quod sentim⁹ ergo etiā sp̄s intelligibilis est id quo intelligim⁹ et nō id quod intelligim⁹. **S**ecunda ratio est q̄ eadē intelligim⁹ de quibus sunt sc̄ie. sed manifestū est q̄ scientie sunt de rebus intellectis et nō de sp̄ibus intelligibilibus. ergo etiā intelligim⁹ res extra aiām et nō sp̄s intelligibiles. **M**inor est nota quia sc̄ia est habitus intellectualis. **M**inor p̄ q̄ de illis est scientia quibus p̄ueniunt passionēs p̄terate in tali scientia. sed passionēs reales p̄ueniunt rebus extra aiām existentib⁹. ergo de illis sunt scientie. **T**ertia rō est si sp̄s intelligibilis ē id quod intelligit. et sp̄s sensibilis id quod sentitur ergo omne quod apparet esset verū q̄ potentia iudicans de illa passione quā apud se haberet diceret verū. et sic p̄radictoria eēt sil̄ h̄a. **E**xempligrā. si species saporis est id quod sapit ergo idē cibus esset dulcis et amarus. q̄ habēs linguā infectā h̄z sp̄m amarā de cibo. et habēs linguā sanā habet sp̄m dulcē de cibo. si ergo species est id quod sentit. ergo idē est dulce et amarū quod implicat p̄radictionē. **Q**uarta rō ad idē est. **O**mnis actio fit p̄ aliquā formā que est p̄ncipiū quo res agit p̄ quam formā habz similitudinē ad obiectū. sed intellectus agit actōne immutante. ergo h̄z formā p̄ quā agit. que forma nō ē id quod agit. **M**inor p̄ p̄ similitudinē

in actionibus transeuntibus. sicut in igne est forma p̄ quā ignis agit in aquā que nō ē id quod agit. quis sit filius ad id quod agit. **I**stud etiā p̄ opinionione antiquorū dicitū silē a fili cognoſci quod est verū de similitudine accepta fm̄ sp̄m intelligibile quo ad intellectū vt fm̄ sp̄m sensibile quo ad sensum. **S**ecunda ps p̄bat quia actus p̄cedens ab aliqua pōna necessario p̄cedit ab illa p̄ aliquā formā mediā q̄ est p̄ncipiū agendi in alterū. sed intellectus h̄z aliquē actū ergo pōt ex cognitione talis actus p̄uenire ad cognoscendū specie intelligibile que est p̄ncipiū illius actus sicut ergo dicitū est q̄ habitus cognoscit ex actu ita etiā dōm est de specie intelligibili quod cognoscat ex actu. et sic sp̄s intelligibilis pōt esse aliqd̄ sc̄ario intellectū.

Arguit **I**n intellectu in actu et intellectu idem sunt. sed nihil est idē intellectu nisi species intelligibilis ergo species intelligibilis est id quod intelligit. **D**ōm ad minore q̄ aliqd̄ est dupl̄r idē intellectu. **U**no subiective q̄ sc̄z est idē intellectu sicut accūs suo subiecto et sic est om̄ q̄ sp̄s intelligibilis est eadē intellectu. **A**lio aliqd̄ est idē intellectu fm̄ p̄portione v̄ analogiā. et sic etiā res intellecta est eadē intellectu quia intellectus h̄ns in se sp̄m intelligibilem h̄z similitudinē vel p̄portione cū re intellecta. **S**imile possz dicit de imagine regis in pariete que imago regis ē eadē nūero accidētali ipsi parietis sed ē eadē regi fm̄ p̄portione q̄ p̄portioat figure et magnitudini regis.

Arguit **I**n intellectu in actu d̄z h̄re esse q̄ h̄z mouere intellectu. sed intellectu in actu nō h̄z esse quia nihil h̄ns esse a p̄te rei est v̄le sed nihil cognoscit p̄ intellectu nisi v̄le igit̄ r̄. **D**ōm q̄ intellectu. i. res intellecta est a p̄te rei sicut p̄ de hoīe et de asino. sed quod addit intellectu in actu ibi denotat abstractio q̄ fit ex p̄te intellectus. **P**er hoc ergo dicitū est ad primā p̄tem assumpti sc̄z q̄ ōz intellectu. i. rem intellectam esse in actu distinguendo. quia vel sic intelligit q̄ ōz ip̄m esse a p̄te rei in actu absolute. et sic est verū vel sic intelligit q̄ ōz ipsum intellectu eē eo mō quo actu intelligit et sic est falsum. q̄ nō est eo mō a p̄te rei. sicut sensibile nō est a p̄te rei eo mō quo sentit vt p̄z de colore. color em̄ est a p̄te rei cū odore sapore et cū duritie sic aut̄ nō sentitur a visu cū illis qualitibus. sic etiā est de intellectu quia quis hō sit a p̄te rei fm̄ cōditiones materiales que sunt hic et nūc tñ homo intelligit fm̄ q̄ est abstractus ab illis cōditionib⁹ materialibus. q̄ intellectu recipit formam absq̄ cōditionibus materie.

Utrū sp̄s intelligibilis sit id quod intelligit vel id quo aliqd̄ intelligit.

Utrū sp̄s intelligibilis sit id quod intelligit vel id quo aliqd̄ intelligit.

Utrū sp̄s intelligibilis sit id quod intelligit vel id quo aliqd̄ intelligit.

Utrū sp̄s intelligibilis sit id quod intelligit vel id quo aliqd̄ intelligit.

Liber

Tercius

Arguit. Obiectū debet pcedere ipsaz poīaz
r mouere ipam. ergo obiectū debet eē a pte rei.
Ddm q̄ necesse est poīam passiua qual est
intellect⁹ possibilē moueri ab aliquo obiecto p̄
existente. sed nō o3 q̄ obiectū p̄existat illo⁹ quo
mouet sicut p̄tz de visu. q̄a o3 colorē p̄existere a
pte rei anteq̄ cognoscat p̄ visum sed nō o3 q̄ co
lor p̄existat eo mō quo visum mouet.

Arguit. P̄rio piarmemas dicit q̄ voces sunt
signa passiua aie. sed passiones aie sūt spēs in
telligibiles. ergo voces significant spēs intelli
gibiles. sed hoc intelligit qd̄ p̄ voce significat
q̄ rē. Ddm q̄ passio capit̄ dupl̄. Uno⁹ pas
sio significat specē intelligibile. r sic p̄pō ē sim
pliciter falsa. q̄ voces sunt signa passiua. q̄a rē
ois vox significaret accūs cū spēs itelligibil sit
accūs. Alio⁹ accipit passio p̄ re intellecta siue
pcepta. r sic est verū q̄ voces sunt signa passio
nū. i. rerū pceptaz. r vocat̄ Aresto. res pceptas
passiones p̄tra Platonē qui dixit scias eē nob
concreatas. r sic nō aduenirent res intelligibi
les extrinseco qd̄ est de rōne passionis. Si aut̄
querat̄ quid significēt voces Ddm q̄ rē pceptā
.i. p̄bñ itelligibile qd̄ nihil aliō ē q̄ res pcepta
itelligibiliter apud intellectū r nō est spēs itel
ligibil nisi forsan fm̄ p̄portionē vel analogiaz
r hoc est p̄bñ qd̄ significat p̄ voces.

passio ca' di
No

Quonia' at sicut

Postq̄z Ais. determinauit de itellō
possibili ponendo eius p̄ditiones r
dicendo quo diuersimode reducit̄ de potentia
ad actū. Sic determinat de intellectu agētē. Et
p̄mo ponit necessitatē ponēdi intellectū agētē
Secdo ponit p̄ditiones eius. Primo q̄ pbat
q̄ necesse est ponere intellectū agētē r hoc sic.
In quacūq̄ natura inuenit̄ qd̄ est oia posse fie
ri ibi etiā inuenit̄ q̄ oia pōt facere. sed in aīma
rōnali inuenit̄ aliquid qd̄ p̄t oia fieri. ergo etiā
erit aliquid qd̄ p̄t oia facere. r hoc est intellect⁹
agens qui facit poīa intelligibilia actu intelli
gibilia. ergo necesse est ponere intellectū agētē
Et addit noīationē ipsius intellectus p̄ponē
do tria noīa dicens q̄ vocat̄ ars habit⁹ r lumē
quia sicut ars disponit materiā ad hoc q̄ for
ma introducā. itā intellectus agens disponit
fantasmata vt recipiant̄ in intellectu possibile
Vocat̄ etiā habitus quia est aliquid p̄fectū
in ordine ad intellectū possibile q̄ est in poīa
sed p̄fecta entitas p̄pata ad imp̄fectā habet se
vt habit⁹ ad p̄uinationē. Vocat̄ etiā lumē q̄a

Hic p. de hāc de
itellō agētē

Quia dicitur qd̄
habet nomina
luna

sicut lumē facit ad hoc q̄ colores diffundant ad
fñū visus. ita intellect⁹ agēs facit ad h̄ vt fanta
smata diffundant ad intellectū possibile

Querit̄. Que sit ratō maioris rationis p̄di
cte ad pbandū q̄ necesse est ponere intellectuz
agentē. Ddm q̄ rō maioris ē. qz culibet poīe
passiue naturali corrdet̄ sua poīa actiua na
tural. Cui⁹ ratio est. qz nisi sic tñc tal' poīa pas
siua eēt frustra. q̄a illa d̄: poīa passiua natural
q̄ p̄ agens naturale p̄t duci ad actū si ergo nō
haberet potentia passiua naturalis potentiam
actiua naturalē ergo talis poīa passiua nat' al
nō posset duci ad actū qd̄ est impossibile qz rē
r natura nihil faciūt frustra. r sic poīa passiua
naturalis nō p̄t eē frustra

Arguit. Deus p̄t plura facere q̄z iste res in
feriores possunt recipere q̄ nō corrdet̄ adinuicē
poīa actiua r passiua. Ddm q̄ ista regula nō
p̄uertit̄ scilz q̄ poīe actiue corrdet̄ sua poīa
passiua r rō diuersitatis ē. qz poīa passiua fm̄
q̄ h̄mōi nō p̄t subsistere sine actu sicut nec mate
ria sine forma. r iō poīa passiua est frustra q̄ nō
h̄z potētā actiua sibi corrdentē. sed potentia
actiua aliq̄ pducit̄ q̄ cadūt sub suo obiecto sed
nō oia q̄ cadūt sub suo obiecto

Arguit. Videt̄ q̄ ista regula non sit vera q̄a
aliquid ē in poīa passiua nat' ali r tñ nō h̄z potē
tiā actiua naturalē sibi corrdentē. vt aīa rō
nat' h̄z potētā passiua naturalē ad pducē et tñ
nō h̄z potētā actiua nat' alē qz potētā rei nō ē
potētā actiua naturalis. Ddm q̄ duplex est
potētā. Quedā ē potētā natural. r sic aīa nō
habet passiua potentiam ad produci quia
non potest produci per agens naturale. Alia ē
potentia obedientialis que sumit̄ per ordines
ad potentiam actiua supernaturalem scilicet
diuinam cui omnia obediunt. et sic anima h̄z
potētā passiua ad pducē. Illa em̄ que creatur
nō cadunt sub potentia naturali.

Arguitur. Contra minorem. Anima non ha
bet aliquid quod est omnia in fieri. quia intel
lectus possibilis in anima nō potest fieri terra
neq̄ lignū r sic de alijs. Ddm q̄ duplicat̄ d̄
aliquid fieri. Uno mō fm̄ eē naturale. sicut vnum
elementum fit ex alio per generationē. et sic ani
ma p̄ intellectum possibilem nō potest fieri oia
qz tunc nō maneret in sua natura. Alio mō di
cit̄ aliquid fieri fm̄ eē p̄portōnis fm̄ q̄ dicim⁹
q̄ fñus fit oia sensibilia qz potest i se habere spe
cies omniū rerum sensibilibū. et sic anima p̄ itel
lectū potest fieri oia qz potest in se recipere sicut
dines omniū rerū materialū q̄ sunt p̄prie in
telligibiles a nobis. Et hoc ē qd̄ dicit Aresto.

De

Anima

inferius q̄ anima est quodamō oīa quia in se h̄z
similitudines oīm rer̄

Arguitur Aīa nō p̄t in se suscipere sp̄es rer̄
imaterialiū. q̄ aīa nō p̄t fieri oīa s̄m eē spiritua
le siue p̄portiois. **D**ōm q̄ ibi omne distribu
it in determinato genere sc̄z rer̄ materialū q̄a
intellect̄ possibilis est in poīa ad recipiendū
oēs sp̄es rer̄ materialū. et intellect̄ agens est
potens facere oīa materialia que sunt poīa in
telligibilia actu intelligibilia. nō p̄ducendo ea
de nō esse ad esse sed faciendo ea actu intelli
gibilia. **E**xempli gratia. hō i Socr̄e et Socr̄es
nō sunt intelligibilia propter materialitatem
ergo oīz q̄ depurent fantasmat̄a et recipiant spe
cies intelligibiles in intellectu possibile. sicut
ergo intellectus possibilis est in poīa natura
li ad recipiendū istas sp̄es intelligibiles. ita in
tellectus agens habet poīam actiā ad facien
dū sp̄es intelligibiles.

Arguit̄. Intelligibilia sunt actu a pte rei q̄
nō oīz q̄ fiant actu intelligibilia p̄ intellectum.
probat̄ quia homo et asinus et cetera intelli
gibilia sunt a pte rei. **D**ōm q̄ duplex est intel
ligibile vñ in poīa. et aliud in actu qd̄ est de
putatū a materia. **D**ōm est ergo q̄ intelligibile
in poīa est bene a pte rei sed nō intelligibile in
actu. sit em̄ intelligibile in actu p̄ intellectum
agentem.

Arguitur Sensibile est actu a pte rei. ergo
etiā intelligibile. **D**ōm q̄ nō est sile. qz sensi
bilia sunt omnino vñ nature put̄ sunt a pte
rei et in sensu q̄uis habeat aliū modū. **S**ed in
telligibile h̄z omnino aliā naturam qñ est a pte
rei et qñ est apud intellectū. q̄a sp̄es intelligibil̄
s̄m quā intelligibile est in intellectu est omnino
imaterialis et ideo nō p̄t h̄z eandē naturā cum
re intelligibili materiali. et ista est cā quare non
oportz ponere sensum agentē sicut intellectum
agentem.

Querit̄ Quod sunt opationes intellectus
agentis. **D**ōm q̄ due Quaz prima est abstra
here sp̄es intelligibiles a fantasmatib̄. **S**c̄da
est illuminare sp̄es formatas p̄ intellectū agentē
et receptoras in intellectu possibile.

Arguit̄ Contra primā opationē Si intelle
ct̄ abstrahit sp̄em intelligibile a fantasmatib̄
cū illa sp̄es sit imaterialis nō videt̄ posse p̄du
ci nisi p̄ creationē ad quā nō p̄t p̄tingere intel
lect̄ agens. **D**ōm q̄ ista locutio nō ē intelligē
da q̄ intellect̄ agēs crearet sp̄es intelligibiles
in intellectu possibile. sed diffundunt sp̄es a fan
tasmatib̄ ad intellectū possibile lumine intelle
ctuali qd̄ ē intellect̄ agēs. **E**t ū dicat̄. materiale

nō potest de se diffundere imateriale. sed fantasma
ta sunt materialia. ergo nō p̄t de se diffundere
sp̄es imateriales. **D**ōm q̄ materiale nō p̄t de
se diffundere imateriale nisi grā alicuī agētis
imaterialis. **P**er hoc ergo dōm q̄ q̄uis fan
tasmat̄a sunt materialia. i. h̄ntia p̄ditiones ma
terie. tñ intellect̄ agens illuminans fantasma
ta facit resultare vñā sp̄es imateriale ad intelle
ctū possibile. et hoc est abstrahere. et iō intellect̄
agens requirit̄ p̄pter fantasmat̄a ut sc̄z fanta
smata illustrent ad hoc ut de se diffundās sp̄es
intelligibiles. et sic p̄z q̄ n̄ ē eadē sp̄es siue h̄z nūe
rū siue s̄m sp̄em q̄ ē in fantasmatib̄ et i intellectū
cū vna sit materialis et alia imaterialis. **R**atio
secunde opationis est quia nisi intellect̄ agēs
p̄tinue illuminaret sp̄es existentes in intellectu
possibili tunc redirent ad materialitatem. qz vñū
qd̄qz naturaliter redit ad suā originē ut q̄ ma
neant in illa imaterialitate necesse est continue
intellectū agentē illas sp̄es illuminare. **E**x quo
p̄z q̄ intellectus agens illuminat fantasmat̄a
et intellectū possibile. **I**lluminat em̄ fantasma
ta antecederet abstrahendo sp̄es a fantasmati
bus. et illuminat intellectū possibile ut refuen
tur in ipso sp̄es intelligibiles.

Querit̄ Que opatio intellectus agentis sit
essentialior. **D**ōm q̄ sc̄ia qd̄ sic p̄bat̄. qz illa
opatio est eēntialior que est inseparabilior a re et
illa rem semp̄ p̄comitat̄. sed sic est de ista opatōe
sc̄da. **M**aior est nota a sili. q̄a ignis h̄z duas
opationes sc̄z calefacere et indurare. sed qz cale
factio est inseparabilior ergo est essentialior. **M**i
nor p̄z q̄a intellectus agēs semp̄ illuminat spe
cies existentes in intellectu possibile. sed nō sp̄
abstrahit q̄a postqz species abstraxit tunc non
amplius abstrahit illas et tñ semp̄ illuminat
illas. **I**tē intellectus separatus a corpe nō abstra
hit nouas species et tñ illuminat sp̄es quas pri
us abstraxit cum fuit in corpe. sed q̄ tunc non
abstrahit est ideo qz nō h̄z fantasmat̄a ex q̄ non
h̄z vires sensitiuas in quib̄ fantasmat̄a h̄nt eē
Ex quo soluit̄ argumentū. **I**ntellect̄ post sepa
tionē nō p̄t abstrahere. ergo sequit̄ q̄ intellect̄
agens tunc nō erit in aīa. **D**icendum q̄ q̄uis
anima sepata nō habeat intellectū agentem tūc
s̄m primā opationem h̄z tñ cā s̄m alteraz eius
opationem que est illuminare species intelli
gibiles receptoras. i. abstractas in intellectu possibi
li existentes.

Ar. **C**ontra hoc. pueri decedentes aī vsum
rōnis nō h̄nt sp̄es intelligibiles. ergo nō habe
bunt intellectū agētē. **D**ōm q̄ licz in aīa pueri
nō sunt acquisite tñ de q̄ est auctor nature non

V. Lumen intellectus agens equivat ptopf
mediu vel ptopf fantasmata

V. Spes intelligibiles effluat in
anima mediantibus formis spans

Liber

Tercius

Dimittes naturā vacuā infudit intellectui pos-
sibili spes quas acquisiuerit si puer habuisset
vsum rōnis. et qz ille spes sūt pporcione spe-
cieb' hic acquisitis ergo intellect' agēs ipsas il-
luminat sicut et alias.

Querit Utrū istud lumen intellect' agentis
requirat ppter mediū vl ppter fantasmata
Dom q' ppter fantasmata. sed lumen corpale re-
quirit ppter mediū. **Lur** ratio est quia ipa fan-
tasmata nō sunt nata se diffundere ad intellec-
tū possibile. et ideo si dñt se diffundere necesse
est q' illuinent. sed colores sūt p se visibiles sic
q' possunt se diffundere ad vsum. et ita lumen
nō requirit propter colores sed propter mediū
Ex quo dubiū est. an fantasma possz esse obiec-
tū intellect' cū moueat ipm intellectum. **Ad** hoc
respondet q' p' esse obiectū remotū. quia dicit
Aristo. q' sicut se habet sensibile ad sensum. ita
intelligibile ad intellectū.

Arguit. Dicit qd recipit ad modū recipiētia
recipit. sed intellect' possibilis est imaterialis
ergo recipit spes intelligibiles in ipō imateriali-
ter nō curando intellectū agentem. **Dom** q'
maior est vera si aliqd recipiat. s' fantasmata
nō pnt recipi in intellectu possibile nisi sint pri-
us depurata p intellectu agentē et ideo p suppo-
nit intellectus agens ante qz species posset reci-
pi in intellectu possibile. qz spūalisatio spū re-
quirit ante ei' receptionē. et sic p' q' ex pte intel-
lect' possibilis nō est defect' qn spes recipi pos-
sunt dū nō sunt abstracte p intellectu agentem

Ar. Ania hz spes naturaliter inditas. q' nō oz
ponere intellectū agentē **An** probat. qz sic est
de substantijs sepatis ergo etiā in anima. psequen-
tia tenet quia hō comunicat cū substantijs sepa-
tis in intelligendo. **Dom** q' quis hō comunicat
cū substantijs sepatis i intelligendo nō tñ in
modo intelligēdi. et hoc ideo quia qzto aliqua
natura est altior tanto habebit altiorē modū
opandi q' opatio sequit naturā. sed q' natura
angeli est supra naturā aie rōnalis ergo habebit
altiorē modū intelligēdi. et sic intelligit p spe-
cies infusas a deo. hō aut intelligit ministerio
sensuū. et q' hoc sit verū p' pmo posterior. vbi
dicit q' deficiēte aliquo sensu a natiuitate neces-
se est scientiam sensibilis illius sensus deficere
q' nō eēt si spes eēt nobis pcreate

Arguit Ania est nobilior qz materia corpale.
sed materia corpale hz a principio suas formas
substantiales sicut celū et elemēta. ergo anima
a principio hz species intelligibiles. **Dom**
q' nō est sile q' impossibile fuit materiā rerum
corpaliū fieri absqz forma subst' ātali. q' p' t'ez

formā materia hz eēt substantiale. sed intellectus
possibilis nō hz eēt substantiale p species intelli-
gibiles. et ideo potuit fieri intellectus possibil'
absqz spibus intelligibilibus.

Querit Utrū spes intelligibiles effluat in
animam mediantibus formis sepatis. **Dom**
q' nō qz sic nō oz ponere intellectū agentē. et q' a
aliqs posset pcedere q' nō eēt intellect' agens et
q' forme vel species intelligibiles fuerent a sub-
stantijs sepatis ideo pōt aliter probari q' si sic
tunc anima frustra vniēt corpi. **Paret.** q' a aia
vniēt corpi vt p corpus acquirat scientias. et iō
substantie sepate nō vniunt corpi cū habeant
species ipsas a deo pcreateas. si ergo spes intelli-
gibiles effluerent p formas sepatas tūc nō eēt
necesse h'z sciām p corpus

Arguit Omne qd est tale p p'cipationē ē
ab aliquo qd est tale p eētā sed o methaphisicū
ec. **Sed** intellectus noster est intellectual' p p'ri-
cipationē. ergo fit intellectualis ab aliq' quod
est tale p eētā. **Dom** q' est duplex pncipiū
intellectualitatis in homine Aliquod est prin-
cipiū et originale et tale pncipiū est aliqd sepa-
tū ab intellectu et est prima causa omnis eētita-
tis. Aliud est pncipiū proximū intellectuali-
tatis. et hoc nō est aliqd sepatū sed est intellect'
agens iunctus aie qui abstrahit species a fan-
tasmatibus. Et hoc p'gruit q' sicut deus crea-
uit supiora absqz medio. et inferiora pducunt
forte agentū naturalū. sic supiora hnt sua p'ri-
cipia intelligēdi specie intelligibile a solo deo
inferiora hō hnt original' pncipia sua a deo.
sed immediate ab aliqua pōna sibi iuncta

Arguit Nihil ducit de pōna ad actū nisi p
hoc qd est in actu. sed intellect' possibilis ē in
pōna. ergo d'z reduci ad actū p aliqd sepatū
quia sepata sunt forme tñ. **Dom** q' reducit
ad actū p intellectu agentē qui s'm **Aristo.** d'z
actu ens. et ideo nō oz q' ducat ad actū p aliqd
sepatū

Querit Utrū intellect' agens et possibilis
sunt distincte pōne. **Dom** q' sic q' s'm **Aristo.** in-
tellect' agens se hz ad spēs intelligibiles sicut
causa efficiens. **Sed** intellect' possibilis se hz
ad ipsas sicut materia vl subiectū. sed materia
et efficiens nunqz coincidunt. ergo sunt distin-
cte potentie.

Arguitur Idem est obiectū intellect' agen-
tis et possibilis ergo est eadē pōntia **An** pro-
bat quia quiditas rei materialis est obiectum
vtriusqz. **Dicendū** q' quis hnt idē obiectū
materialiter acceptū scz quiditate rei material.
hnt tñ diuersa obiecta formaliter quia quidi-

Rano

Ip' quāz fantasma sup depu-
rata p intellectū agēs aplū
nō dñt fantasma p dñt
spēs intelligibiles et illi pnt
recipi ab intellectu possib' et
nō fantasmata

19 q' d' ad rōlō qz
nō p dñt intelligibiles

19 q' p' p' quā rōlō s'z in p' effluat et
p'nt et tñ p' p' rōlō in d' h'z spēs
p' effluat et p'nt s'z nō ad vltiō p' d' d' d'

Quot noib' noiat p'ho itell'm agens

De

tas accipit' dupl'r Uno mō vt factibilis r sic ē obiectū intellectus agentis. qz intellect' agēs facit quiditatē in rōne quiditatis abstrahēdo eam a fantasmatibus. Alio' accipit' vt facta p intellectū agentē r vt rōgnoscibilis. r sic ē obiectū intellect' possibil'. qz intellectus possibilis cognoscat quiditatē rei materialis r nō intellectus agens. r ergo intellect' agens dicitur intellect' nō qā intelligit. sed qā est pncipiū qre intellet' possibilis intelligit.

Quoniam Quot noib' noiat Aresto. intellectū agentē. Dicendū q' tribus nā dicit q' sit ars habit' et lumē vt patuit supra circa textū.

Arguit' Ars est pncipiū rei artificialis. sed spēs intelligibil' nō est res artificial'. ergo itell'ctus agens nō est pncipiū spēi intelligibilis.

Adm q' ista noia pueniunt intellectui agētī nō ydēnt sic q' sit idē cū arte. sed est locutio merbaphorica siue silitudinaria. sufficit ergo q' intellectus agens habeat silitudinē cū arte in hoc scz Primo qā sicut ars inducit formā artificiale in suā materiā p suā opationē ita intellet' agens inducit spēm intelligibile in intellectū possibilē. q' p'sistit in illuminando fantasmatia. ars ergo p hoc q' aprat materiā introducit formā. sic intellectus agens p hoc q' disponit r illuminat fantasmatia inducit spēm intelligibile in intellectū possibilē. Secunda silitudo qz sicut ars introducit formā p quā materiā dēter minatur. ita etiā intellect' agens inducit spēm intelligibile p quā intellect' possibilis dēterminat ad aliqd' certe intelligendū quia p spēm intelligibile hoīs intelligit hominē. r p spēm intelligibile asini intelligit asinū.

Arguit' Contra sedm. Si intellect' agens eēt habitus sequeret q' eēt subiectiue in intellectu possibil'. qā omnis habitus intellectualis est subiectiue in intellectu possibil'. Adm q' habitus nō dicitur hic capi p habitu cōnato v' ac' quilito sicut habitus cōmuniter accipit'. qā oīs talis habitus p'supponit intellectū agentē sed idē nō p'supponit seipsum quia anteqz assentimus pncipis ad quē assensum valet habitus cōnatus. necesse est prius cognoscere terminos que cognitio est p intellectū possibilē p'supponentē intellectū agentē. Itē omnis habitus intellectualis ordinat ad cognoscendū. sed itell'ctus agens ordinat ad abstrahendū ergo nō sunt idē. Sumit' em' hic habitus p entitate pfecta qā talis est modus loqndi Aresto. q' qn' cunqz aliq' duo diuidit aliqd' gen' tunc illd' qd' est pfectū in illo genere vocat' habit'. imperfectū p' p' natio. cū ergo intellectus agens ē in actu

Intellectus agens dicitur habitus lumen

De Intellectu agens... Intellectus agens... Intellectus possibilis...

Intellectus

Intellectus est aliquid pfectius intellectu possibili qui ē in pōna r iteo vocatur habitus in ordine ad talē pōnam Tertio dicitur lumen qz sicut lumen corpale extraneū facit diffusionē colorū ad visum nō tñ requirit' ppter colores sed ppter mediu. ita intellect' agens facit diffusionē spēs ex fantasmatib' in intellectu possibilē. nō ppter mediu qz tale nō est ibi. sed ppter fantasmatia

Et hic quidē intel.

Postqz Aresto. posuit necessitatē ponēdi intellectū agentē h' p' assignat' pditionē eiusdē intellectus. r ponit q'rtor' pditiones illi' intellectus agentis. Quaz prima ē q' intellect' agēs est sepatus scz ab organo corporeo. vel vt hnt' alii qui textus sepabilis. r tunc intelligit q' est sepabilis sil' cū aia rōnali. Secunda est q' est impassibilis. qā nō p' pati passione corruptiua cū nō habeat materiā q' est pncipiū illius passionis. Tertia est q' est imitatus scz ex rebus corp'alib' cū sit omnino imaterialis. Quarta q' est subactu ens. i. q' est ens actu p suā naturā. et illa cōditio puenit sibi soli. sed prime tres pditiones cōueniunt tā ipsi taz intellectui possibili qz voluntati. Tunc pbat q' iste conditiones cōueniunt vel insunt intellectui agētī. Et pōt sic sumi rō quo ad tres pmas conditiones. Ite tres cōditiones prime spectant ad dignitatem et cōueniunt intellectui possibili. ergo etiā dēbent cōuenire intellectui agentī. consequentia t'z qā agēs ē honorabilis patiente r pncipiū actiū materialia. sed intellectus agens h' se sicut aliquid agēs in ordine ad intellectū possibilē qui se h' vt patiens r recipiens spēs intelligibiles. q' qd' dignitatis cōuenit intellectui possibili etiā cōuenit intellectui agētī. Et quo etiā pbat q' rta conditio sic. Agens est nobili' patiente. et hoc iō qz est in actu. qz illa est cōditio cōiunict' agētis. sed intellectus agēs est agēs respectu intellectus possibilis q' est suba actu ens

Arguitur Qu' prima pditio nō sit vera. probatur qz illud quod ē iunctū corpi nō est sepātū ab eo. sed aia cū suis potentis est iuncta corpi. ergo nō est ab eo sepata. Dicendū q' intellectū eē sepātū pōt intelligi dupl'r. Uno' q' sit sine organo corporeo r sic est verū q' intellect' est sepatus. Alio' aliquid dicitur sepātū q' sit suba sepata. r sic aliqui dicebant intellectū esse substatia sepata. r accipiebāt occasionē illius ex p'ima r vltima conditionib' intellect' agentis. In p'ima em' dicit' q' est sepātū. in vltima sō q' ē substantia. si aut' illa cōiungant' tūc appet' q' sit substantia sepata

Intellectus agens... Intellectus possibilis...

Intellectus agens... Intellectus possibilis...

Intellectus agens... Intellectus possibilis...

Duplex intelligit intellectus esse sepatum

Intellectus agens... Intellectus possibilis...

Libri

Tercius

Separatus autem

Postquam Aristotleem posuit conditiones intellectus agentis et intellectus in actu. hic inter ponit conditiones totius partis intellectivae. et sunt tres. Prima est quod intellectus. id est anima intellectiva est separatus. quod scilicet non habet partes vitales organice corporis. Secunda est quod intellectus est id quod vere est. id est potest per se subsistere quasi secundum se habens esse etiam sine corpore. Tercia conditio est quod anima est perpetua a parte post et incorruptibilis. Et illa tertia conditio potest sequi ex prima vel ex secunda. Dicitur enim in premissis huius libri quod si anima habeat aliquam operationem absque corpore. tunc etiam erit separabilis a corpore. quod si dicitur prima conditio quod anima habet operationem absque corpore sic sequitur tertia conditio scilicet quod anima est incorruptibilis. Vel potest tertia conditio sequi ex secunda. et hoc isto modo. quod vere esse potest dupliciter exponi. Uno modo potest significare esse secundum se et sine adiuncto. Alio modo potest vere esse significare esse semper. et tunc erit incorruptibilis. quod autem iste textus non posset intelligi de intellectu capto pro parte post sic ostenditur. quod tunc secunda conditio nullo modo conveniret intellectui nullo enim modo verum est quod intellectus potentia sit id quod vere est. id est est id quod subsistit per se. ergo capit hic intellectus pro anima intellectiva.

¶. Contra primam proprietatem Actus non potest separari a propria parte. scilicet anima est actus proprius corporis. ergo non potest separari a corpore. ¶. Dicitur quod proprius actus non separatur a propria potentia siue materia quod in talibus potentia manet propria materia illius actus si autem non maneat proportio materie secundum quod congruit forme tunc anima separatur. Unde patet quod anima rationalis non separatur a corpore bene disposito. quod tale corpus est propria materia anime rationalis.

¶. Queritur. Utrum anima posset esse per se subsistens. ¶. Dicitur quod sic. Cuius ratio est quod quicquid potest per se agere hoc potest per se subsistere. Sed anima rationalis potest agere sine corpore. ergo potest per se subsistere. Maior patet quod agere non potest esse dignum quod esse. ergo si aliquid potest agere sine corpore multo magis potest esse sine corpore. minor patet quod obiectum eius excedit materiam corporalem cum sit visibile quod est separatum a conditionibus materialibus. An ergo quilibet parte agat secundum conditionem obiecti si obiectum excedit materiam corporalem etiam obiectum materiae corporalem excedere. Si enim anima esset composita ex aliquo re corporali tunc non posset omnia corporalia intelligere sic prius dictum est. Secundo probatur. intellectus intelligit substantias separatas. ergo extenditur ultra corpus. et sic sua operatio non fit per corpus. Item tunc. Corpore indistincto intellectus quicquid perfectus intelligit et iudicat. ergo non dependet intellectus in sua operatione a corpore. sic ergo cum operatio eius sit sine corpore. ergo etiam essentia eius erit sine corpore.

eidem subiecto cum scia rei scite. Ratio scilicet pro proprietate est quod in uno et eodem spatio fit processus ab imperfecto ad perfectum a parte ad actum. ergo oportet quod in eodem parte procedat actum. et cum nihil procedat de parte ad actum nisi per aliquid quod est in actu sic presupponitur in alio aliquid in actu quo illud ducit in actum quod prius fuit in potentia. Exemplum gratia. Discipulus est prius in potentia ad sciendum quod sit in actu tamen ante partem que est in discipulo presupponit actum scia in magistro. Ratio tertia conditionis est quod intellectus in actu dicitur secundum quod est in ipso intelligere siue in actu intelligendi et sic manifestum est quod spatio intelligit. quod omne quod est quod est necessesse est esse. Est tamen considerandum quod iste conditio intellectus in actu primo scilicet in habitu. et tunc est difficultas de tertia conditione. scilicet dicendum est tunc quod intelligere capit hic etiam habitualiter potest significare habere speciem intelligibilem. et non accipit actualiter potest est uti specie intelligibili. Alio modo potest iste conditionis intelligi capiendum intellectum in actu secundo. et sic apparet difficultas in prima conditione. Potest tamen faciliter intelligi prima conditio. quia intellectus in actu. id est ipsum intelligere est etiam eodem cum intellectu sicut accens cum subiecto.

¶. Circa istud quod est quod modis posset accipi intellectus. Dicitur quod tribus modis. Uno modo accipitur ut est possibile. et sic est in potentia ad species intelligibiles sicut intellectus pueri primo nati qui non dicitur habere usum rationis. et intellectus isto modo acceptus vocatur spatio in parte. Alio modo accipitur intellectus secundum quod iam habet speciem intelligibilem. et tamen non utitur ea sicut est intellectus philosophi dormientis. Et iste intellectus potest dici sit in actu et in parte. est enim in actu. quod habet speciem intelligibilem. et est in potentia ad usum et ad actum secundum. Et iste intellectus vocatur intellectus in habitu. Tercio modo accipitur intellectus secundum quod utitur specie intelligibili vel scia et sic vocatur intellectus in actu simpliciter. Dicitur ergo quod iste conditiones potest intelligi tam capiendum intellectum in actu primo quod in actu secundo.

¶. Si intellectus esset possibilis quod est in potentia ad recipiendum species intelligibiles. tunc sequeretur quod nullus adultus esset in potentia ad species intelligibiles. et per consequens non haberet intellectum possibilem. ¶. Dicitur quod quis adulti habent aliquas species intelligibiles tamen caret adhuc multis alijs. Et sic tenent intellectum possibilem quantum ad illas species quas non habent.

Ratio secunde proprietatis

Ratio tertiae proprietatis

Actus

Iste quod dicitur capere ut duplex scilicet

Actus

In parte

Intellectus in habitu

In actu

In actu et potest

Aliquid dicitur subsistere **De** Complete Incomplete

Anima

Arguit Hoc non est per se subsistens quod non est hoc aliquid. sed anima non est hoc aliquid. ergo non est per se subsistens. **Ad** hoc quod hoc aliquid accipitur dupliciter. Uno modo per quocumque subsistere. sive tale subsistens sit naturaliter ipsi alteri sive non. et tunc anima rationalis est etiam per se subsistens. **Alio** accipitur hoc aliquid per subsistente completo quod est completa substantia. et sic anima rationalis non est hoc aliquid. quia naturaliter est per se subsistens. sufficit ergo ad oppositum quod anima sit aliquid per se subsistens quous in complete in sua essentia. Et ideo anima per se subsistens ad corpus quous sit separata. Et addit aliqui quod anima per tale reussum individuet. postquam separata est a corpore quod tunc dici non potest. cum relatio non sit principium individuationis. sed potest sic intelligi quod per reussum ad corpus anima individuet quia anima individuat per individuationem quam prius recepit existens in corpore quam separata retinet et hoc est verum. **Sicut** enim corpora tripliciter se habent ad figuratorem ita habent se forme tripliciter ad individuationem. **Sunt** enim aliqua corpora que recipiunt figuratorem per propria quantitate sicut corpora solida siue dura ut lapis vel lignum. alia corpora recipiunt figuratorem ab alijs sicut liquida. **Quorum** est ista doctrina. quia in aliquibus corrupto figurante manet figura prius accepta. sicut contingit in cera liquida quod figurat ad figuram vasis. sed fracto vase remanet figura. **Alia** sunt liquida que non tenent figuram figurante corrupto. sicut vinum vel aqua non congelata. **Sic** tripliciter se habent forme ad individuationem. quedam enim forme individuuntur seipsis. id est per se subsistentia. sic substantie separate. **Alie** autem forme materiales individuuntur per hoc quod sunt in alio scilicet in materia. **Que** tamen habent istam differentiam. quia anima rationalis individuatur a materia et tenet eandem individuationem separata a materia uno materia corrupta. **Alie** autem forme naturales non manent individue corrupta materia.

Ar. Anima non potest operari absque corpore. quod non potest separari a corpore. **Ans.** probat quia anima non potest per se irasci. igitur non potest per se operari. quia qui dicit animam irasci dicit eam terere vel edificare primo huius.

Ad hoc quod duplices sunt operationes anime. **Que** dam sunt que conveniunt anime secundum quod est sensitiva. sicut sunt sentire irasci et confidere. **Et** sic verum est quod anima non potest habere illas operationes sine corpore. et hoc est quod dicit **Aristoteles**. **Qui** dicit animam irasci dicit eam terere vel edificare. quia sicut irasci non fit nisi per organa corporalia sic nec terere nec edificare. **Alie** sunt operationes anime que conveniunt anime secundum quod intellectiva sunt. sicut sunt intelligere et velle. et istas operationes habet anima separata a corpore.

Arguit Anima non intelligit absque fantasmatibus. ergo non potest separari a corpore. **Ans.** probatur. quia necesse est quecumque intelligentem fantasmatata speculari. **Ad** hoc quod anima accipitur dupliciter. Uno modo per statum coniunctionis ad corpus. et sic non potest absque fantasmate intelligere. **Alio** modo accipitur anima secundum quod est separata a corpore et sic potest intelligere absque fantasmate. **Quis** vero est quod anima ante separationem per separationem habet unam essentiam. ideo habet unam operationem. quia operatio sequitur essentiam. sed quia habet alium modum essendi in corpore et extra corpus. ideo etiam habet alium modum operandi. quia sicut essentia et operatio correspondent. ita modus essendi et modus operandi correspondent.

Anima recipitur dupliciter

Quent Utz anima rationalis sit incorruptibilis. **Ad** hoc quod sic. **Et** ratio est quia omne quod corrumpitur vel corrumpit per se vel ad corruptionem alterius. sed anima rationalis nullo istorum modorum corrumpi potest. ergo est incorruptibilis. **Minor** probatur quia forma per se subsistens non potest per aliud corrumpi. quia non dependet ab alio. et ergo ab alio corrumpi proprium est illis formis quarum esse naturaliter ab alio dependet. **Nec** enim potest anima per se corrumpi. quia quicquid convenit alicui per se hoc est inseparabile ab eo. sed esse convenit anime et omni forme per se cum sit actus. ergo esse est inseparabile a forma. quia si esse separaretur a forma tunc forma non erit forma. sed corruptio accidit ex hoc quod esse separatur ab aliquo quod est impossibile separari a forma subsistente per se nisi per annihilationem. **Et** si anima sit composita ex materia et forma. sicut quidam dicunt quous false. adhuc anima erit incorruptibilis. quia illa susceptio forme est sine contrarietate in materia. et ideo non est principium corruptionis talis forme. **Sed** quod unum quod appetit esse secundum quod cognoscit appetitu naturali. sed intellectus et anima intellectiva naturaliter cognoscunt esse sub omni differentia temporis cum eius obiectum sit velle quod abstrahit ab hic et nunc et sic habens intellectum appetit appetitu naturali semper esse. sed ille appetitus non est frustra igitur necesse est animam esse incorruptibilem quasi permanentem per omne tempus.

Non quod anima est incorruptibilis

Non quod anima non potest per se corrumpi

Ad istam

Ar. Dominum et inmentorum idem est interitum ut dicit **Salomon**. ergo sequitur quod anima sit corruptibilis. **Ad** hoc quod **Salomon** loquitur in illo libro bello sicut corionator. id est aliquis loquens multitudini. quia ergo in multitudine sunt multi facti et multi sapientes. sic quous loquitur in forma sapientium. et quous in forma insipientium. dicitur ergo ista proponere secundum formam insipientium hominum sensualium quod credunt eundem esse interitum omnium viventium.

Arguit Quoz est idem principium illoz est idem finis. sed iumeta z hoies eode modo generant. g etia eode modo corrupunt. **Adz** q minor e fallia. qz non e eade generatio iumetoz z hoim. qz generatio homis fit pfectiue a deo increante homini aiam rationale. sed in iumentis generatio forme fit completiue ab age te naturali. qz virtus formatiua iumeti pr este ctive introducere aiam ipius iumeti in materi am cu talis forma fit tota materialis. sed aia ronalis e forma immaterialis ideo no inducif per agens pure naturale qle e seme hnanu qre no est eade generatio hoim z iumetoz.

Arguit Omne qd e ex nihilo e vertibile in nihil. sed aia ronalis est ex nihilo. g zc. **Di** cenduz q aliud e dicere de corruptibilitate et annihilabilitate. qz ois creatura e annihilabi lis p potentia actiua cōseruantis. qz sicut deus per sua potentia creauit res libere ita easde li bere cōseruat. Un si de sua cōseruatoem abstra heret a reb tnc res tenderent in nihilu. ex hoc tn no sequit q aia sit corruptibilis. qz corru ptibilitas significat aptitudinē vel potētia in re corruptibili ad no esse qua aptitudinē mani festum est aiam ronalem non habere.

Arguit Aia est accēs. g e corruptibilis ad corruptionē subiecti. Ans pbat qz quicqd ad uenit alicui post suū esse cōpletū est accēs eius sed aia aduenit corpi qd corpe e cōpletū p for mā substantiale embryonis. **Adm** q duplicif aliqd aduenit enti cōpleto. Uno sic q esse il lius qd aduenit no cōicat substantialit ei cui aduenit z sic accēs aduenit suo subiecto. Alio modo aliqd aduenit enti cōpleto sic tn q eius esse cōicat substantialit illi cui aduenit. z sic aia aduenit corpi. Et qd dictū e q corpe hz pmo forma substantialem embryonis. **Adm** q illa forma no manet adueniēte aia vt dictū est i se cundo huius.

Non reminiscimur

Quia Aresto. dixit q intellectus. i. aia intelle ctua est id quod vere est. i. est incorruptibilis. sic remouet vnū dubiū scz an aia sepata a cor pore habeat suas opatoēs sic in corpe. Et vult q duplices sunt opatoēs aie. Queda sūt opa tiones aie qz exercet aia p organū corpale. sic sunt videre. audire et sic de alijs. z tales opatio nes no hz aia sepata a corpe. qz deficit instru mētū quo fieret opatio talis. z hoc e qd dicit Aresto. q no reminiscimur p mortē. z et hoc posset argui p locū a maiori. Quia si illud qd magis videt inesse no inest. nec illud qd min

videt inesse inerit. Sed supmus sensus. i. vir tus cogitativa no pr hie suū actū post sepatio nē aie a corpe. g nec aliq virtus inferior. **Alie** sunt opationes q sūt ab aia absq organo corz porali. sic sunt intelligere z velle. z tales opato nes hz aia p sepatoem a corpe. z hoc e qd dē Aresto. q intellectus q sepatur a corpe e impassi bilis z sine organo corpali. sed intellectus passi uus. i. virtus cogitativa q pr pati ad corrupō nem corpis est corruptibilis cum corpe.

Arguit Intellectus nullo e corruptibilis. g male dē in textu q sit corruptibilis. **Adm** q intellectus capif duplicif. Uno p potētia intel lectiua q e in aia ronali fm q hmoi. z sic intel lectus e simplr incorruptibilis. Alio accipit itel lectus fm similitudinē put extendit ad virtutē co gitatiua quā vocat Aresto. intellectus no sim plicif sz intellectus passiuū. z sic intellectus e cor ruptibilis. pr at virtus cogitativa vocari intelle ctus ex duob. Primo ex eo qz cognoscit sic in tellectus. Secdo qz ei cognitio e fm redūdantia intellectus. sic pz i remiscētia q fit cū qdaz pnculari rōcinatione qd no fit nisi cū redūdā tia intellectus cui pprū est rōcinari.

Ar. Homo reminiscit p mortē. Ans pbat in textu euāgelij de diuine epulone q habuit co gnitionē suoz fratru q ptes abrahā vt dimitt teret lazariū remūciare ipis de statu. igitur zc.

Adm q illa cognitio quā habuit diues e pulo no fuit p aliquā cognitōem sensitiuā sed per cognitōem intellectiua. qz spēs intelligibi lis q fuit in intellectu suo retinuit illā habitu dine ad singularia quā prius habuit cū diues ille affectatus fuit ad suos fratres. sic p spēm i telligibilem potuit intelligere suos fratres pl quā alios homines.

Ar. Circa hoc. vtz aia sepata possit cogno scere singularia. **Adm** q sic. Pro quo sciet dū q duplices sunt spēs qb vtit aia sepata. Queda sūt spēs itelligibiles infuse a deo qd iō cōgruit qz oz aiam cognoscere ea ad q deputat fm meritū vel demeritū qd no pr semp fieri p spēs hic acquisitas. per istas ergo spēs infusas no solū aia cognoscit vlt sed etia pnculare no tū oia pncularia sed solū illa ad q ordinat ta lis aia. qre aut p istas spēs cognoscunt singu laria. ideo est. qz iste spēs itelligibiles sunt si militudines ydeaz existentiū in intellectu di uino. sed ille ydee. sicut sunt cause faciendi res fm formā et materiā. sic etia sunt principium cognoscendi res fm formā. i. spēm et fm mate ria. i. indiuidū. z sic pnt singularia cognosci p tales spēs. Sile e de ydea cōcepta in mente ar tificis q fm se repntat rem artificiale in gene

rali et sua voluntate determinat ydeā ad particulare artificiatū. Ita voluntas diuina determinat spēm intelligibile infusā ad aliq̄ singularia s̄m modū status illi⁹ cui talis spēs infusa est. Alie sunt spēs acquisite i hac vita. et tūc est dicēdū q̄ p tales spēs aīa cognoscit directe vlt. qz talis spēs ē imago rei vltis siue q̄ditat̄ rei materialis sic dictū est. Possunt tñ anime intelligere particularia p tales spēs illa scz particularia q̄ p tales species. siue imagines demonstrantur. Et hoc contingit quattuor modis. **Uno** per pcedentē cognitionē qz ille spēs retinent ordine que prius habuerit ad singularia. si ḡ talē spēm qnqz applicat ad fantasmata aliquorū singulariū tūc etiā p̄ illa singularia intelligere ad que singularia prius in vita exis applicauit spēm intelligibilem. **Secūdo** contingit per aliquam affectionem. quia per affectionem spēs intelligibilis aliq̄liter coniungit inferioribus viribus. et ideo hz tunc habitudines ad singularia que cognoscunt p vires inferiores. **Tercio** cōringit ex naturali habitudine. quia spēs intelligibilis habet naturālē habitudine ad hoc fantasma a quo spēs intelligibilis ē abstracta. et ideo p speciem intelligibile p̄ hoc singulare naturaliter representari. **Quarto** modo cōringit ex diuina ordinatione. qz deus qnqz ordinar illā spēm intelligibile ad cognoscendū aliq̄d singulare. sicut immaterialis spēs intelligibilis ignis ordinat ad cognoscendū particulare ignem inferni vel purgatorij. et sic soluitur argumētū quo arguit. **Intellectus** ē solum in aīa sepata. sed intellectus nō cognoscit singularia. ergo aīa post separationē nō cognoscit singularia. **Dōm** q̄ quis aīa de se nō posset cognoscere singularia directe p speciem intelligibilem p̄ tñ ex quattuor causis iam dictis etiā p speciem intelligibile cognoscere singularia ad q̄ terminat talis spēs. et iō determinatius cognoscit singularia p fantasmata in hac vita qz per spēm intelligibile post separationē. Ex hoc etiā cognosci p̄t qre aīa nō cognoscit oīa singularia quia ad oīa singularia nō determinat species intelligibilis vt dictum est.

Quērit vtz potentie aīe maneat in aīa sepata. **Dōm** q̄ duplices sunt potentie aīe. Quedā sunt immateriales nō existentes in organo corporeo: et sunt tres scz intellectus agēs intellectus possibilis et voluntas. et tales potentie manent s̄m actū in aīa sepata. Alie sunt potentie cōiuncte organis corporeis. sicut sunt vegetatiue et sensitiue. et tales potentie manent quidē in aīa virtute. sed nullo modo s̄m actus

q̄ aut potentie immateriales maneat s̄m actū pbaf. qz aīa se hz ad potentias immateriales vt principiū. et vt subiectū. et iō ille ponit manent simpliciter in actu in ipa aīa sepata. hz ad potentias corpales aīa se hz solū vt principiū et nō vt subiectū. qz tales potentie sunt in corpore aiato tanqz in subiecto. vt visus in oculo et sic de alijs. Ex quo sic arguit. **Destructo** subiecto alicui⁹ accidentis non p̄t accis manere s̄m actū. cū ergo corpus aiatu destruat qd est subiectū potentiarū tales potentie nō manent s̄z actū. sed qz aliquid manet in suo principio s̄m virtute ideo adhuc manet tales potentie i aīa s̄m virtute. In signū cui⁹ qñ itez aīa cōtingit corpi statim effluunt tales potentie ex aīa et corpe. ergo fuerūt in aīa s̄m virtute. qz manent ibi sicut in principio effectiuo.

Ar. Omnes naturales pprietates manent manente subiecto. hz ponit aīe s̄m naturales pprietates aīe. ḡ manente subiecto etiā manent ponē naturales q̄ s̄m ei⁹ pprietates. **Dōm** q̄ pprietas accipit dupli. **Uno** ppe. et sic pprietas dicūt forme q̄ s̄m ab aliq̄ subiecto et etiā ppletue s̄m i illo subiecto. sic risibile ē pprin⁹ hoīs. et sic maior ē vera. et minor f̄la. qz tūc ponē sensitiue s̄m pprietates aīe s̄z s̄m pprietates aīe et corpis. **Alio** accipit pprietas cōiter s̄m q̄ omne illud d̄z pprietas qd ex alio s̄m. sicut ex principio quīs illud nō s̄m ppletū subiectū ei⁹. et sic maior ē falsa et minor vera. tunc enim p̄t manere principiū nō manente ppriete nisi s̄m virtute. Et hoc est qd dici solet q̄ ponā seq̄tur s̄m virtutem essentia. et nō s̄m actum.

Ar. Memoria manet p̄ separationē aīe a corpore et memoria spectat ad ponam sensitiuā. ḡ ponā sensitiua manet. **Dōm** q̄ duplex ē memoria. s̄m sensitiua et illa nō manet p̄ separationē aīe qz ē act⁹ ponarū sensitiuarū. Alia ē memoria intellectiua et tal⁹ manet p̄ mortē. Et si dicat de gaudio et tristitia q̄ maneat i aīa p̄ separationē aīe a corpore. **Dōm** q̄ gaudium et tristitia s̄m q̄ manet p̄ hāc vitā nō s̄m passiones appetitiuum. qz vt sic s̄m cū motu corpali sanguinis vlt̄ humor q̄ mot⁹ ibi esse nō p̄t. s̄z accipiūt gaudium et tristitia s̄m q̄ significat simplices actus voluntatis. ec sic etiā in angelis ē gaudium scz in bonis angelis. et in malis angelis ē tristitia.

Ar. Vtz habit⁹ scie acq̄site maneat in aīa sepata a corpore. **Dōm** q̄ sic. Cui⁹ rō est qz hoc manet in aīa sepata qd non p̄t corrumpi sed habit⁹ scie post separationē nō p̄t corrumpi ergo semp manet. **Minor** p̄t qz accis corrumpitur dupliciter. **Uno** per se et a suo cōtrario

sicut corrupit frigiditas in aqua a calore ignis et sic habitus corrumpi non potest quia non habet contrarium nec secundum se, nec secundum suas causas scilicet secundum lumen et spiritum intelligibile. Alio accensio corrupti potest ad corruptionem sui subiecti et sic non potest corrupti habitus, quia subiectum eius scilicet anima est incorruptibile.

Arguitur In anima corruptio scientia quam est corpori coniuncta, ergo sicut corrumpitur in anima separata. **Respondetur** Dicendum quod dupliciter potest habitus scientie corrumpi. Uno modo quantum ad suam substantiam, et sic corrumpitur per falsam argumentationem, sicut enim per syllogismum demonstrativum generatur scientia in anima ita per syllogismum falsigraphum corrumpitur. Alio modo potest scientia corrumpi quantum ad usum, et sic corrumpitur ex defectu fantasie et sensuum interiorum. Utrumque autem horum invenitur in anima coniuncta corpori, quia ipsa potest recipi per falsam argumentationem sic totaliter scientia in ea corrumpitur. Item talis anima potest habere defectum in sensibus interioribus, sed nullus istorum modorum potest contingere in anima separata quia anima separata non utitur augmentacione, nec etiam habet modum intelligendi per sensum ut dictum est.

Arguitur Ex hoc sequeretur quod malus haberet prerogativam aliquam vel dignitatem quam non haberet bonus, probatur sequela quia cognitio de rebus est aliquid bonum et spectat ad dignitatem. **Respondetur** Quod non est inconveniens aliquem malum aliquam habere prerogativam accidentalem ante ipsum bonum, scilicet excellentiam bonorum supra malos post separationem anime a corpore consistit in cognitione divina et illa habent boni supra malos. Et si arguatur, ad damnatos damnati habebunt prerogativam supra quosdam salvatos, ut sunt philosophi damnati. **Respondetur** Quod scientia acquisita in damnatis etiam cedit eis ad penam et non ad prerogativam, quia cognoscentes res sciunt se non habuisse bonum usum rerum et ex hoc multipliciter puniuntur, sicut ergo salvatis omnia sunt ad gloriam etiam scientia acquisita ita damnatis omnia sunt ad penam etiam scientia acquisita.

Arguitur Impossibile est duo accidentia numero divina esse in uno subiecto, sed in anima post separationem infunditur scientia, ergo in ea non potest esse scientia acquisita, quia differunt tamen numero. **Respondetur** Quod scientia infusa a deo post separationem anime et scientia acquisita si quandoque potest esse in eodem tamen distinguuntur formaliter et specificiter, et hoc propter divinam speciem intelligibilem, quia species intelligibiles infuse sunt in anima minima secundum similitudinem ydearum existentium in mente divina, et ideo per illas species potest intelligere sicut prius dictum est, sed species acquirentes non sunt illius nature

Indivisibilium qui Postquam Aristoteles posuit condiciones intellectus

possibilis scilicet quod ille intellectus est impassibilis quod est immixtus, et quod est sine organo corporeo, et quod ducit ad actum per speciem et obiectum. Deinde dicitur minuit de intellectu agente quod est de eius conditionibus, et etiam determinavit de intellectu in actu et de tota anima intellectiva. Nunc inter distinguit operationes intellectus possibilis, et primo distinguit operationes, secundo determinat de eis. Quo ad primum vult quod est duplex operatio intellectus scilicet intelligentia indivisibilium, id est simplicium apprehensio. Exempli gratia, quando intellectus non intelligit hominem animalem vel aliquid simile. Et ponit condiciones istius operationis dicens quod in ista operatione non est verum nec falsum, quod potest dupliciter intelligi et utrumque est verum. Uno quantum ad obiectum scilicet quod in obiecto istius operationis non invenitur verum nec falsum sic in obiecto secunde operationis quia verum et falsum sunt in compositione. Secundo potest intelligi quantum ad actum scilicet quod in actu istius prime operationis non recipitur intellectus, sicut in actu secunde operationis nisi forte per accensio sicut prius dictum est. Deinde dicit quod secunda operatio intellectus est compositio intellectuum, id est compositio rerum intellectarum. Fuit enim prius dictum quod intellectus quandoque sumitur per obiecto

Quemadmodum enim

Dicendum compat istas duas operationes ad falsam opinionem Empedoclis, et vult quod sicut dixit Empedocles in sua opinione quod in principio institutionis rerum erant producta sine germinaverunt multa capita sine cervicibus et multa colla sine pedibus et sine cruribus, et postea amicitia regnante tales res fuerunt adinvicem compositae, et hoc ex causa, et quia illa que sunt casualia sunt sine ordine, id est quandoque secundum eam contingebat quod partes adinvicem non compositibiles concurrebant ad constitutionem, sicut caput capre cum pectore hominis, et sic talis res non permansit propter hoc quia non poterat generare sibi simile. Quia autem partes ex natura compositibiles concurrebant adinvicem, tunc compositio talis manebat sicut quando caput hominis concurrebat cum collo hominis et alijs partibus. Unde ipse concedebat quod in principio essent bouigine et vitigine, id est animalia per media partes vites et per media partes boues, scilicet talia non permanserunt. Est igitur similitudo ad istam opinionem, quia sic secundum Empedoclem res sunt in principio simpliciter producte abque compositio, ita etiam apud intellectum res accipiunt simpliciter absque compositio, et sic per eas abinvicem sunt compositae quare quidam compositioes sunt venientes et quidam discouenientes, et venientes manent in esse, discouenientes vero non manent, ita etiam apud intellectum sunt compositioes simplicium quare aliquae sunt conuenientes, et

Habitus scilicet potest dupliciter corrumpi

Hic per dicitur de opera nominibus intellectus possibilis

Que istaz sit vera Diamet' & simit'
Que istaz sit vera Diamet' & simit'
De

Anima

vere & aliquo disconuenientes. i. false. & sicut disconuenientes non manent sic etiam falsum non est. Unde quis ista opinio sit falsa. tunc inducit nos in cognitionem operationis nostri intellectus. Et addit in tertio quod intellectus non semper componit ea que sunt in partibus. sic diametrum esse lineam vel diametrum esse asimetrum. sed etiam facit compositionem eorum que sunt vel erunt. Et ratio illi est. quia veritas est pro portio rei intellecte ad intellectum. illa autem proportio non solum est eorum que sunt sed potest esse eorum que erunt vel fuerunt. et quod compositio proportionis rei intellecte ad intellectum non est opus nature sed ipsius intellectus. Ideo subiungit Aresto. quod illud quod facit unum quodque intelligibilem componendo scilicet ex compositibilibus proportionem hoc est intellectus que facit ex simplicibus unum. scilicet pro compositio.

Quæritur Que istaz sit vera scilicet an ista diameter est simetrum vel diameter est asimetrum. **Respondetur** quod duplex est diameter scilicet diameter quadrati & talis est asimetrum ab a quod est lineam & sine quod est conometros mensura quasi non mensurabilis sine coste. Sed diameter circuli est simetrum. i. comensurabilis figure vel linee circulari. Dicitur enim diameter linea diuidens circulum vel quadratum in duo equalia. talis autem linea est comensurabilis circulo. quod talis diameter in circulo continetur a circulo cuius septima eius parte. et sic circulus continet tertiam suam diametrum & septimam eius partem.

Ar. Sunt tres operationes intellectus. ergo male ponuntur hic tres due. **Ad idem** dupliciter. Primo quod Aresto. comprehendit tertiam sub secunda. ponit enim per secundam operationem. compositionem & diuisionem. sed est duplex compositio scilicet categorica et illa compositio pertinet secundam operationem intellectus. Alia est compositio hypothetica. et illa continet tertiam operationem intellectus. & sic compositio & diuisionem continent tertiam operationem. Sed potest dici quod Aresto. ponit hic operationes intellectus sed syllogisticum discursus que ponit per tertiam operationem non est proprie operatio intellectus sed potius ipsius rationis. & ideo non ponit hic ab Arestotele.

Ad idem. Utz iste operationes reperiantur in substantiis separatis. **Ad idem** quod non. & ratio est. quod intellectus in substantiis separatis se habet sicut intellectus noster in intelligendo principia. & ideo dicuntur tales substantie intellectuales & non rationales. scilicet intellectus noster statim intelligit principia. sed ad conclusiones rationum. namque quod intellectus noster elicit rationando conclusionem ex premissis. sequitur quod iste operationes sunt in nostro intellectu. sed substantie separate propter virtutem intellectualis lumis intelligunt simpliciter intuitu. i. intuenso per speciem intelligibiles aliquam rem cognoscunt omnia illa que tali rei con-

ueniunt scilicet. & ideo intellectus separatus substantiarum compatitur visui in nobis. & noster intellectus compatitur tactui. quod per visum cognoscimus aliquid simpliciter. scilicet per tactum cognoscimus aliquid successine. sic etiam intellectus noster cognoscit aliquid successine que intellectus substantie separate cognoscit simul.

Arguitur Ex hoc sequeret quod intellectus noster esset perfectior intellectu substantiarum separatarum. quia intellectus noster intelligit cum discursu. & sic habet unam operationem ultra intellectum substantiarum separatarum. ergo est perfectior.

Ad idem quod est aliud dicere quod substantie separate intelligunt cum discursu. & quod intelligunt discursum. quia substantie separate bene intelligunt discursum sed non intelligunt cum discursu. sicut enim dictum est intelligunt conclusionem simpliciter intuitu sed non intelligunt istam conclusionem per modum discursuum. et ideo quod perfectioris est in nostro intellectu scilicet cognitio. hoc est in substantiis separatis. sed quod imperfectioris est in nostro intellectu scilicet cognoscere cum discursu hoc non est in substantiis separatis.

Arguitur Angeli cognoscunt creaturas in deo vel in verbo diuino. ergo cognoscunt eorum discursu. **Ad idem** quod substantie separate bene cognoscunt unum in alio. sed non unum per aliud. discurrere est autem unum per aliud cognoscere. cognoscunt enim substantie separate creaturas in verbo diuino. sicut in quodam speculo eternitatis. non autem dicitur aliquis discurrere. quia videt aliquid in speculo.

Ar. In demonibus est experientia. & est ibi aliquis discursus. **Ad idem** quod ista locutio est similitudinaria. quod experientia proprie accepta spectat ad cognitionem sensitivam que non est in demonibus. Dicitur tamen experiri. quod per suam cognitionem intellectuam comparat presentia ad futura secundum que futura cõterentur conuenienter. & ex hoc ideo eliciunt de futuro sic in preterito factum est. ista autem cognitio non est per discursum. quod non cognoscunt presentia ex preterito. scilicet cognoscunt presentia sic se habent ex hoc quod in preterito sic factum est.

Indivisibile autem

Postquam Aresto. distinguit duas operationes intellectus. hic determinat de utraque operatione. Et primo de intelligentia indivisibili. Secundo de compositione. Et quod intelligentia indivisibilis est prima operatio intellectus. ideo Aresto. primo distinguit quod modis dicitur indivisibile ut scilicet sciat quod indivisibilia intelligat. dicitur ergo indivisibile tripliciter. Uno dicitur aliquid indivisibile continueitate. quod scilicet est unum sicut continuunt ut una longitudo actus indivisa & talis longitudo potest dupliciter

Liber

Tercius

capit. Uno^o s[ecundu]m suam totalitatem, et sic intelligitur intellectus indiuisibilis et indiuisibilis t[em]p[or]e. Alio^o accipitur s[ecundu]m p[ro]p[ri]etates longitudinis segregati et tunc intellectus intelligit eam p[ro]p[ri]e diuisibiliter.

Ar. Omne continuum est diuisibile, ergo in conuenientia dicitur q[uo]d continuum sit indiuisibile. **Di** cendum q[uo]d continuum capit dupliciter. Uno^o s[ecundu]m suam p[ro]p[ri]am naturam, et sic omne continuum est diuisibile in semp[er] diuisibilia. Alio^o capit continuum p[er] compositionem ad intellectum, et sic continuum est indiuisibile, q[uia] hoc continuum intelligitur p[er] modum vnus scilicet vnus s[ecundu]m q[uo]d h[ab]et rationem indiuisibilis.

Quod aut non s[ecundu]m

Di c[er]t[um] ponit s[ecundu]m modum indiuisibilitatis dicens q[uo]d aliqd est indiuisibile s[ecundu]m sp[iritu]m et contingit illis in q[ui]bus multa colligunt ad vn[am] sp[iritu]m sicut multe p[ar]tes essentielles in ho[m]i[n]e colligunt in vn[am] naturam h[um]ana[m]. p[er] aut[em] ista sp[iritu]s q[ui]q[ue] esse naturalis sicut dicitur est de ho[m]i[n]e, et q[ui]q[ue] artificialis sicut domus. Et it[er]u[m] istud indiuisibile intelligitur a nobis simul et in t[em]p[or]e indiuisibili inq[ui]t[ur] in tali indiuisibili est species in qua intelligit o[mn]ia que p[ri]ncipaliter in specie colligunt. **Da** bet ergo iste modus similitudinis ad primum modum, q[uia] sicut in indiuisibili p[ri]mo mo[d]o est vnitas quantitat[is] ex qua sumit vnitas intelligendi ita in indiuisibili, sc[ilicet] mo[d]o est vnitas specifica ex qua sumit vnitas intelligendi.

Argu[er]e. Relatiu[m] simul intelligit cu[m] suo cor[re]latiuo et t[ame]n s[un]t diuersar[um] specier[um], ergo illa que s[un]t diuersar[um] specier[um] p[ossu]nt simul intelligi. **Di** cendum q[uo]d in tali intellectu p[ri]ncipaliter intelligitur relatiu[m], et hoc p[er] sp[iritu]m intelligibilem relatiu[m], et cor[re]latiu[m] cognoscit sol[us] p[er] modum termini et non p[ri]ncipaliter, et sic v[er]u[m]q[ue] v[er]u[m] est q[uo]d no[n] possunt due sp[iritu]s s[im]ul intelligi e[qu]e p[ri]ncipaliter.

Punctum aut[em] et

Di c[er]t[um] ponit t[er]tiu[m] modum indiuisibilis dicens q[uo]d t[er]cio modo aliqd est indiuisibile negatiue sicut punctu[m] q[uo]d est o[mn]ino indiuisibile, et istud indiuisibile manifestat intellectui sic p[ri]uatio, p[ri]uatio aut[em] cognoscit ex habitu, et sic istud indiuisibile cognoscit ex continuo cui[us] est p[ri]uatio. Sic etia[m] intellectus noster est cognoscens vn[um] contrariu[m] p[er] alteru[m], et ex hoc manifestu[m] est q[uo]d intellectus noster est cognoscens in pot[en]tia, q[uia] est in pot[en]tia ad vn[um] contrariu[m] q[uo]d no[n] h[ab]et. Si aut[em] est aliqua pot[en]tia q[ue] no[n] cognoscit vn[um] contrariu[m] p[er] alteru[m] sed p[er] seip[s]am cognoscit v[er]u[m]q[ue] contrariu[m], tunc talis pot[en]tia est penitus in actu et om

nino sepa[ra]ta a pot[en]tialitate, et talis est intellectus diuinus qui p[er] seip[s]um cognoscit o[mn]ia, et ideo in suo intellectu nulla est pot[en]tia. No[n] aut[em] est sic de intellectu substantiar[um] sepa[ra]tar[um], q[uia] quis intellectus ear[um] sit in actu p[er] compositionem ad intellectum nostru[m] p[ro]p[ter] sp[iritu]s ip[s]i co[m]p[ar]atas, no[n] t[ame]n simpliciter est in actu, sicut intellectus diuinus qui intelligit omnia sua essentia et vnico actu.

Argu[er]e. Deus etia[m] cognoscit mala p[er] bona, ergo sequit[ur] q[uo]d in deo sit aliq[ua] pot[en]tia. **Ad** id q[uo]d p[ro]p[ri]e loquendo de[us] no[n] cognoscit mala p[er] bona, sed cognoscedo se cognoscit omnes alias res cum omib[us] conditionib[us] ear[um], q[uia] ergo in rebus existentib[us] s[un]t multi defectus q[ui] dicunt mala in ip[s]is rebus, ideo etia[m] deus s[im]ul cognoscendo res cognoscit malu[m] in rebus sed non puenit ad cognoscendum malu[m] p[er] bonu[m].

Querit[ur] ut[rum] intellectus noster p[ri]us intelligat diuisibile vel indiuisibile. **Ad** id q[uo]d in diuisibile capit tripliciter, sicut dicitur est, capi[en]do ergo indiuisibile p[ri]mo et sc[on]do modis, t[er]cio p[ri]us intelligit indiuisibile q[uam] diuisibile, sed si accipiat[ur] indiuisibile t[er]cio modo, tunc p[ri]us intelligit diuisibile q[uam] indiuisibile. **R**o[ti]o p[ri]mi est duplex. **P**rima est q[uo]d p[er] aliquam pot[en]tia[m] p[ri]us cognoscit obiectu[m] pot[en]tie q[uam] illud q[uo]d h[ab]et ordinem ad obiectu[m], sed indiuisibile p[ri]mo et sc[on]do modis cadunt sub obiecto nostri intellectus q[uo]d est q[ui]ditas rei materialis, indiuisibile aut[em] t[er]cio modo sol[us] co[m]iungit obiecto q[uia] co[m]iungit continuo. **S**ecunda ro[ti]o est, q[uia] vn[um]q[ui]q[ue] est cognoscibile s[ecundu]m q[uo]d h[ab]et esse ex indiuisibili p[ri]mo mo[d]o, q[uia] h[ab]et cognosca ex eo, et sic posterius cognoscit indiuisibile t[er]cio mo[d]o, quia cognoscitur ex indiuisibili p[ri]mo modo.

Argu[er]e. Partes diffinitionis cognoscuntur p[ri]us q[uam] diffinitu[m], sed indiuisibile t[er]cio modo est p[ar]s diffinitio[n]is indiuisibilis, sicut p[ar]t[is] de linea cui[us] p[ar]s diffinitionis est punctu[m], q[uia] p[ri]us cognoscit q[uam] indiuisibile p[ri]mo mo[d]o. **Ad** id q[uo]d linea accipit dupliciter. Uno^o s[ecundu]m se et absolute, et sic punctu[m] no[n] est de ro[ti]o[n]e linee, q[uia] infinitas non repugnat linee s[ecundu]m se accepte, sed in linea infinita no[n] s[un]t puncta terminata. Alio^o accipit linea s[ecundu]m q[uo]d est recta et finita, et sic duo puncta s[un]t de ro[ti]o[n]e illi[us] linee. Dicit[ur] notate[r] recta et finita, q[uia] de ro[ti]o[n]e linee circularis finite no[n] est terminari duo bus punctis, q[uia] linea circularis no[n] clauditur punctis. **U**n[de] p[er] puncta no[n] s[un]t de diffinitio[n]e linee ergo etia[m] no[n] cognoscuntur p[ri]us q[uam] linea.

Ar. Termin[us] co[m]is est de ro[ti]o[n]e continui, scilicet punctu[m] est termin[us] co[m]is continui scilicet linee, ergo est de ro[ti]o[n]e linee. **Ad** id q[uo]d quis punctu[m] co[m]inuans sit de ro[ti]o[n]e

Continuum ca[us]a duplex

23 mod[us] diuisibilitatis

24 mod[us] diuisibilitatis

De

**Triplex est veritas scilicet
anima**

*Veritas
Assimilatio
Compositio*

linee. tñ hoc punctū nō est i actu s; solū in po-
tentia. 7 iō nō h; hoc punctū rōez indiuisibi-
lis fm actu. qz actu nō est. si em in pūcto ori-
nate fierz diuisio nō resularet vnū punctū
sed duo puncta.

Arguit. Indiuisibilia sūt pncipia diuisibi-
liū. s; p^o agnosci^o pncipia q; pncipiata q; idiu-
sibilia pns cognoscūt q; diuisibile. 7 sic indi-
uisibile terco mō nō est pns agnosabile indu-
uisibili pmo mō. **Adm** pmo ad minores q;
duplex ē modus agnosendi scz q; ad nos 7 q;
ad naturā rei. Quo ad nos tñc pncipia nō p-
us cognoscūt q; pncipiata. sed potius ipsa
pncipiata q;uis q; ad naturā rei pncipia p^o
cognoscant q; pncipiata. Secdo adm ad ma-
iore q; indiuisibilia nō sunt sp pncipia cogno-
scendi ipōz diuisibiliū s; pot^o es. qz indiuisi-
bilia pmo 7 secdo modis q; tñ sunt aliquater
diuisibilia sunt pncipia agnoscen tñ indiuisi-
bilis qd nullo mō ē diuisibile scz indiuisibil-
terco mō. 7 sic ē est vez scz q; diuisibile ē pri-
cipū cognoscēdi indiuisibile sicut habitus ē
pncipiū cognoscēdi pncipatōez.

Arguit. Dis cognitō fit p assimilatiōez cog-
nosctis ad cognitūz. s; indiuisibile terco mō
est magis sile intellectū nro. q; magis cognos-
cit q; indiuisibile pmo vel secdo mō. **Adm**
q; duplex est silitudo. Quedā est silitudo fm
naturā 7 talis nō est pncipiū agnosctis. sic ei
sunt magis silia idiuisibile terco mō 7 intellect^o
et oia immaterialia sunt sic magis silia intel-
lectū. Alio mō aliqd ē simile alteri fm ppor-
tionē scz fm spēs intelligibile 7 sic intellectus
est magis silis indiuisibilib^o pmo 7 secdo mo-
dis. qz noster intellectus h; silitudines illoz
indiuisibilū. s; nō pōt intellectus noster h; e
apud se silitudines indiuisibilis terco mō qz
h; idiuisibile agnosct ex indiuisibili pmo mō

Est autem ut dictō

Postq; Aref. dēterminant de p^oia opatione in-
tellectus scz de apphensione indiuisibiliū q;
mō scz talia indiuisibilia agnosctur. Hic re-
clarat de scda opatōe intellect^o 7 dicit. q; scda
opatō intellectus ē sicut dictō. i. sicut affirma-
tio vel negatō. qz intellectus dicit aliqd de ali-
q;. 7 hoc ptingit qngz v; 7 qngz false. 7 iō ille i-
tellectus pōt in se h;e veritate 7 falsitate. s; in-
tellectus qstuz ad primā opatōez que ē ipius
qd quid ē fm q; hmōi sp ē verus. Et rō est. qz
intellectus in pma opatōe nō cōponit aliqua
admittē. sed i cōpositōe est vez vel falsūz. n;
autē in simplici apphensione.

Arguit. Intellectus i p^oia opatione nō est
verus. q; qd dictū est falsūz est. Añs pbat. qz
veritas ē in scda opatōe intellectus. s; in ppo-
sitōe 7 diuisione vt d; in pmo piarmetas. s;
in pma opatōe nō est talis ppositō. **Adm**
q; ē triplex veritas. Quedā est veritas entis 7
illa est i ente sicut i subiecto fm q; ens refertur
ad intellectū a q; dēpēder 7 tñc ens 7 vez nō di-
stinguitur nisi fm rōez. Alia ē veritas assimi-
latōis. 7 tunc veritas ē in potentis fm q; assi-
milatur suis obiectis. Un visus d; verus qñ
in se h; spēs sensibile vel visibile illi^o qd p vi-
suz pcpit. illis q; duobus modis intellectus
pōt esse verus i p^oia opatione. Pōt em esse ve-
rus pmo mō qz est ens. 7 etiā secdo mō qz pōt i
se habere silitudinē sui obiecti. Tercia ē veri-
tas cōpositōis 7 illa ē in ppoē vel enūciatiōe
vel ppositōe cōcepta sicut in subiecto. 7 qz cō-
positō spectat ad scdam opatōez intellect^o. sic
pnter dicere possumus q; talis veritas sit in se
cūda opatōe intellectus nō pprie subiectus
sed obiectus. qz est in obiecto scde opatōis.
Exēpli gra. Nos dicim^o q; illa ppo sit vera hō
est aial ex hoc scz qz ē debita habitudo rez con-
cepraz adinnicē in scda opatōe intellectus. 7
sic ppo vocalis est vera ex eo q; est debita habi-
tudo rez significatū p terminos i ordine ad
cōceptōez intellectus. 7 de illa veritate loquēs
Aref. sexto metaphisice dicit. q; vez 7 falsūz
sunt in aia. sicut em bonū 7 malūz accipiuntur
p cōparatōez ad appetitū. ita vez 7 falsūz ac-
cipiuntur p opatōez ad intellectū. Est tñ pside-
randū q; ois veritas qdāmodo pōt dici ee in i-
tellectu sicut i diuidiate vt cognoscēte. loque-
to em de veritate incōplexoz. sicut de veritate p-
mo mō accepta tunc veritas ē in rebus sicut i
subiecto. qz in illo ē veritas qd tenorā vez si-
cut illud d; albū qd in se habet albedinē. s; res
denoiatur q; q; veritas repit in reb^o. Veritas
tñ nō est in tali re nisi p cōparatōez ad intel-
lectū non quēcunq; s; ad illū intellectū a q; res
dēpēdet. Un naturalia sunt q; p cōparatōez
ad intellectū diuinū qz dēpēdent ab intellectu
diuino. sed artificialia sunt vera veritate entis
p cōparatōez ad intellectū nostrū qz intellectus
nr est pncipiū rez artificialiūz.

Veritas entis

Veritas assimilatiōis

Veritas cōpositōis

Notandū

Arguit. Intellectus nr est sup tēpus. q; nō
est aliq opatio pma scda vel tertia. **Adm** q;
operatio intellectus pōt capi dupliciter. Uno
mō ex parte obiecti. 7 sic non mensuratur tpe.
qz eius obiectus ē v; qd est vbiq; 7 spl. Alio
mō accipitur ex pte actus. 7 tunc adhuc acci-
pitur dupliciter. Uno modo fm q; talis act^o
absolute refertur ad intellectū 7 tunc itez non

Liber

Tercius

est mensurabilis tpe qd tunc actus intellectus potest esse circa intelligibile in instanti sicut contingit in substantiis separatis. Alio modo accipitur actus intellectus sicut est cum fantasmatibus. et sic actus intellectus est in tpe continuo. et hoc ideo quod fantasmata sunt corporalia et in organis corporalibus quod visus talium fantasmatum sit in tpe continuo. et ideo in substantiis separatis quelibet res est species est apud intellectum sube separate intelligit in instanti. Verum tamen est quod plures nature non intelliguntur in uno instanti. sed in pluribus instantibus in tpe discreto sibi succedentibus. et ideo mensurantur intellectus talium subar tpe discreto. et sic dicit beatus Augustinus quod deus movet subar spinales per tempus sed discretum et non continuum.

Idem autem est fe

Dicit Aristoteles resumit id quod prius dictum est de intellectu et actu. et vult quod scia in actu est eadem cum re scita. et quod scia in actu est posterior tpe scia in potentia sed simpliciter et in diversis scia in actu est posterior scia in potentia. et illa exponenda sunt sicut prius exposita sunt.

Queritur. Ad quod utilis sit resumptio aliorum dictorum. Ad id ad tria. Primum ut melius intelligantur prius dicta et perfectius intellectui imprimatur. Secundo quod quicquid in resumptio plus addit quod prius fuit dictum. Tercio quod in resumptio ne prius dictum aliquid corrigitur.

Queritur. Utrum tres sunt operationes intellectus. Ad id quod sic si intellectus extendat ad rationes eo modo quo est in hominibus. si autem accipiat intellectus parte sicut quod reperitur in substantiis separatis tunc iste operationes non inveniuntur in intellectu. Ex quo sumitur causa quare in nostro intellectu iste tres operationes inveniuntur quia intellectus noster ex statu sue creationis est imperfectus et oportet quod vivat multis operationibus ad hoc quod consequatur perfectam cognitionem de rebus. sed in intellectu perfecto quale habent sube separate non oportet tam multiplices operationes ponere. quod per unam perfectam operationem habet cognitionem de rebus.

Arguitur. Intellectus noster non potest simpliciter plura intelligere. sed non est aliquid tertia operatio intellectus.

Ad id quod intellectus habet multiplices operationes ut dictum est. In prima operatione intelligit simpliciter aliquid unum. sed in secunda et tertia operationibus quibus ibi intellectus intelligit plura. non tamen intelligit plura per modum plurium sed per modum unius. quod in secunda operatione intelligit plura sicut quod conveniunt in una ratione proportionis. sed in tertia operatione intelligit multa sicut quod sunt unius syllogismi autem sine unius discursus.

Arguitur. Intellectus in prima operatione potest plura intelligere. sed male dicitur quod non potest plura intelligere. Ans probatur. quod plures species intelligibiles sunt simpliciter in intellectu. sed intellectus potest vti pluribus speciebus intelligibilibus. una probatur. quod habitibus utimur quando volumus. tunc ethico.

Ad id quod quis in prima operatione intellectus possumus vti pluribus speciebus intelligibilibus successive non tamen simpliciter. Et ratio istius est. quod sicut in possibile est idem corpus disponi sicut in diversas figuras et tamen figure non opponuntur ad invicem. ita etiam est impossibile quod intellectus noster utatur simpliciter pluribus speciebus intelligibilibus quibus tales species intelligibiles ad invicem non opponantur sicut essentialia. est tamen repugnancia quod utatur diversarum species quibus species intelligibiles ante usum earum non sunt perfecte in actu sed solus sunt in habitu. et ideo non repugnat intellectui habere multas species sed vti eis repugnat.

Arguitur. In prima operatione intelligimus superiora et inferiora que sunt multa. Ad id quod superiora et inferiora sunt idem realiter et ideo intelliguntur in prima operatione intellectus per modum plurium sed per modum unius. et ideo intellectus noster intelligit quod dicitur rei materialis quod comprehendit superiora et inferiora non per modum compositionis quod componendo superiora et inferiora. sed per modum simplicis intelligentie in quantum omnia illa sunt unum diffinitum.

Queritur. Que istarum operationum sit perfectior. Ad id quod perfectio in aliquid sumi potest dupliciter. Uno modo quantum ad modum operandi. et sic prima operatio est perfectior. quod per illam operationem intellectus noster pervenit cum intellectu subar separate. Alio modo accipit intellectus quantum ad rem intellectam. et sic tertia operatio est perfectior quod per illam intelligimus principia et conclusiones. et illa operatio presupponit alias sicut perfectum presupponit imperfectum. et totum presupponit partem. sicut quod totum est perfectius suis partibus. sic etiam tertia operatio est perfectior et dignior aliis operationibus intellectus. sed etiam procedit alias.

Queritur. Utrum ratio et intellectus sint una potentia. Ad id quod sic. quod sicut se habet moveri et qui movere in rebus naturalibus. ita se habent intelligere et rocinari in intellectu. sed moveri et qui movere spectat ad eadem potestas in rebus naturalibus sed etiam intelligere et rocinari in intellectu humanum. Est enim una potentia per quam lapis movetur deorsum et quiescit deorsum. sic etiam est una potentia per quam intellectus noster intelligit. et simpliciter apprehendit veritates et rocinatur. et procedit ab uno in aliud. et ex hoc patet quod substantie se

Heu resumit per Sed de intellectu et actu

Resumptio et unius ad tria

De Anima lxx

parate non rōcinantur cuz operatio eaz intel/ lectualis sit perfecta. sed nostra operatio intel/ lectualis est imperfecta.

Arguit. Aia nostra cōuenit cū substantijs separatis in rōcinando. q̄ sube separate sunt rō nales. Añs p3. q2 illa que cōueniūt in aliqua forma habēt eandē formā sicut cōuenientia al bedine hñt albedines. **Q̄ Dm** q̄ rō accipit̄ du pliciter. Uno mō fm̄ p̄maz̄ z̄ sc̄daz̄ operatōes et sic per rōnale aia rōnalis cōuenit cū substā t̄ijs separatis. qz̄ ille opationes inueniūt̄ur i substantijs separatis si cut i aia rōnali. Alio mō accipit̄ rōnale fm̄ terciā operatōes. z̄ sic dif fert intellectus n̄ p̄ rōez̄ a substantijs separatis qz̄ sube separate non habēt rōez̄. i. intellectum fm̄ terciā operationē.

Arguit. Ergo p̄ intellectū anima cōuenit cū substantijs separatis z̄ discōuenit. **Q̄ Dm** q̄ hoc nō est incōueniēs grā diuersariū operatio n̄. qz̄ intellectus cōuenit cū substantijs separa tis q̄stuz̄ ad duas p̄mas opatōes. z̄ discōuenit q̄stuz̄ ad terciā. Et ē silē de albedine imperfecta. que albedo imperfecta est p̄ncipiuz̄ cōueniendi cū albo p̄fecto inq̄stuz̄ est albedo. z̄ est p̄ncipiū discōueniēdi cum albo p̄fecto inq̄stuz̄ est albe do imperfecta.

Uidetur autēz sen

Postq̄z̄ Aresto. determinauit de intellectu possi bili z̄ de intellectu agēte z̄ de opatōibus intel lectus possibilis. Hic p̄r̄ determinat de intelle ctu p̄ cōparatōez̄ ad sensuz̄. z̄ p̄mo oñdit quō reducāt̄ sensuz̄ ad actū. Sc̄do assilat̄ illū mo tū ad motū quo intellectus ducit̄ ad actū. Et tercō facit hoc q̄ ad obiectū. Quo ad p̄mum vult q̄ sensibile ducit̄ sensuz̄ de pōna ad actuz̄ sine alteratōe. pp̄rie dicit̄. vñ sentire nō est mo tus qui est actus imp̄fecti sicut determinatur de motu in tercō p̄hoz̄. sed sentire ē motus q̄ est actus p̄fecti. i. ipius sensus facti in actu p̄ sp̄z̄ sensibilem. Ex q̄ p̄t̄ colligi q̄ motus capis̄ du plicis. Uno mō pp̄rie sicut diffinit̄ tercō p̄ho rā. z̄ tunc motus ē actus ex̄ntis in pōna. z̄ illū motū vult Ares. hic excludere. Alio mō acci pit̄ motus p̄ quacuq̄z̄ opatōe sicut d̄z̄ de mo uet̄ seipm̄ qz̄ intelligit̄ seipm̄. z̄ illo mō sentire ē motus. qz̄ sentire ē quedā operatio que fit p̄ sensuz̄ motū a sensibili.

Sentire quidēz̄ igi

Hic assimilāt̄ motū intellectus ad motuz̄ sen sus. Et p̄rio ponit̄ duas cōueniētias. sc̄do du as d̄nās. P̄ria cōueniētia est. qz̄ sicut sensus

p̄mo app̄hendit̄ sensibile absolute. ita intelle ctus p̄mo app̄hendit̄ intelligibile absolute. et hoc i p̄ria opatione intellectu. Sc̄da est. sicut ad app̄hensione; sensus sequitur delectatō z̄ tristitia. z̄ post delectatōez̄ z̄ tristitiā fit fuga l' p̄secutō rei sensate. ita etiā in intellectu. qz̄ in tellectus solū aliquid p̄seq̄tur v̄l fugit postq̄z̄ affirmant̄ vel negant̄. i. postq̄z̄ cognouit ali qd̄ p̄ modū veri v̄l falsi. Sc̄do est duplex dif feretia. P̄ria est. qz̄ sensus nō seq̄tur vel fugit aliqd̄ nisi post app̄hensione delectatōis l' tris ticie. s̄ intellectus imēdiate p̄ app̄hensione; fugit vel p̄seq̄tur aliqd̄ absq̄ media delectatōe vel tristitia. Et rō istius ē. qz̄ intellectus intel ligit̄ bonū v̄l qd̄ est simplr̄ bonū. z̄ iō imme diate p̄seq̄tur vel fugit. sed sensus ē circa bonū p̄ticulare qd̄ nō p̄seq̄uit̄ nisi delectet̄. nec fugit nisi tristet̄. Sc̄da d̄na est qz̄ hoc qd̄ intellec tus affirmat̄ vel negat̄ ē bonū simplr̄. sed illō qd̄ sensus p̄seq̄tur vel fugit ē bonū p̄ticulare. Et qz̄ Ares. vsus ē istis terminis delectari z̄ tris t̄ari iō diffinit̄ illos di. q̄ delectari z̄ tristari ē agere quadā medietate s̄tutis sensitiue ad bo nū vel ad malū s̄z̄ fm̄ sensuz̄ cōez̄ q̄ est quedā medietas vel centrū cōe oim̄ sensiuuz̄ exterioroz̄. Et si dicat̄. delectari z̄ tristari spectant ad appe titū. **Q̄ Dm** q̄ delectari z̄ tristari possunt acci pi dupliciter. Uno mō ex pte obiecti. z̄ sic spec tat̄ ad s̄tutes appetitiuā. sine p̄cupisabilez̄ qz̄ hñt̄. p̄ obiecto bonū vel maluz̄. Alio accipiū tur delectari z̄ tristari ex parte organi z̄ sic spec tat̄ ad sensuz̄ cōez̄. qz̄ s̄tus p̄cupisabilis est in sensu cōi sicut in organo vt̄ infra patebit.

Intellectiue autēz

Hic comparat̄ Ares. p̄r̄ intellectū ad sensum ex parte motiui vtriusq̄z̄ z̄ vult q̄ sicut se habz̄ motiū intellectus ad intellctū. ita motiū sensus ad sensuz̄. qd̄ p̄t̄ duplr̄ intelligi. Uno mō sic q̄ sicut sensibile est obiectuz̄ sensus. ita fantasima ē obiectū intellectus. qd̄ est v̄z̄ lo. quēdo de obiecto remoto. qz̄ fantasima ē obiec tū remotū intellectus z̄ q̄dditas rei material' ē obiectū pp̄inquū intellectus. Alio mō sic ex ponit̄ q̄ sicut sine sensibili nō fit sensatio. ita si ne fantasimate nō fit intellectio. z̄ istū intellec tū magis p̄seq̄uit̄ Aresto. in textu. p̄mū au tē intellectū ponit̄ Ares. postea i textu ibi. Qm̄ at̄ preter res. Cōcludit̄ q̄ ex his Ares. q̄ aia ne quaq̄z̄ intelligit̄ sine fantasimate.

Queritur. Quotuplex p̄t̄ illa pp̄o intel ligi. nequaq̄z̄ intelligit̄ aia sine fantasimate. **Di cendū** q̄ duplicis. Uno mō antecedenter. i. nō

Sc̄da quētia

P̄ma d̄na

Sc̄da d̄na

D̄m̄

Delectari c̄stutal' capm̄ z̄ duplz̄

Hic q̄ par. p. trillm ad sensu ex pte motiui vtri usq̄z̄

Ita p̄o ineq̄z̄ it' aia fm̄ fantasimate. Duplz̄

m 4

Hic assimilāt̄ motū intellectus ad motū sensus

Liber

Tercius

Intelligit intellectus nisi antecedenter moueat
p[er] fantasmatum ex quibus fantasmatibus resultat
sp[eci]es intelligibilis ad intellectum possibilem. Et
illu[m] intellectum Aristoteles h[ic] p[ro]p[ri]e r[ati]o[n]at et intendit. Alio
modo potest intelligi quod intellectus non intelligat
sine fantasmate. Inter quod scilicet postquam intellectus
h[ab]et sp[eci]es intelligibile[m] tunc adhuc necesse est in visu
talis sp[eci]es se reflectere vel conuertere ad fantasma
ta. et istu[m] intellectum ponit Aristoteles. postea in textu ubi
dicitur quod cum intellectus speculat. i. intelligit res
necesse est simul intellectus aliquid fantasma spe
culari.

Hic manifestat p[ri]mu[m] d[omi]n[u]m

Sicut enim aer pu

Dicit Aristoteles manifestat p[ri]mu[m] intellectum scilicet quod
fantasma sic mouet intellectum sicut sensibile
sensu[m]. et hoc p[ro]p[ri]e in visu quod est p[ri]mus sensus.
Et dicit Aristoteles quod sicut aer immutatus a colo
re ulterius imutat oculu[m] et organu[m]. et pupilla
ulterius imutat sensu[m] cordis qui est terminu[s] om
niu[m] sensu[m] exterioru[m] distinguens inter diuersa
sensibilia. sic intellectus n[on] est vnus co[n]s ter
minus o[mn]iu[m] fantasmatu[m] distinguens in diuer
sa fantasmata. i. rep[re]senta p[er] diuersa fantasma
ta. Et id dicit Aristoteles quod anima intelligit sp[eci]es in
tellectu[m] in fantasmatibus. i. sp[eci]es reru[m] intellec
taru[m] sunt in intellectu ex fantasmatibus. vel sic.
Intellectus intelligit re[m] s[ecundu]m quod est imitabilis
p[er]sequibilis vel figurabilis in quibus rep[re]senta i[n] fan
tasmatibus. et hoc id est quod p[er]secutio vel fuga non
fit p[er] intellectu[m] speculatiue acceptu[m]. sed p[er] intel
lectu[m] applicatu[m] ad res singulares s[ecundu]m quod res p[re]
sentantur in fantasmatibus.

Arguit. Si se h[ab]et fantasma ad intellectu[m] si
cut sensibile ad sensu[m]. g[er] fantasma erit obiectu[m]
nostri intellectus. sicut sensibile est obiectu[m] sen
sus. p[ro]p[ri]a t[er]tia a sibi. **D[omi]n[u]m** quod bene est sile quod ad ali
quod. quod sicut sensus non mouet absque sensibili.
ita etiam intellectus non mouet absque fantasma
te. et id potest etiam dici fantasma obiectu[m] remotu[m]
sed non p[ro]p[ri]u[m] vel p[ro]p[ri]u[m]. **S[ec]u[n]da** similitudo est.
quod sicut a sensibili resultat sp[eci]es ad sensu[m]. ita a
fantasmate resultat sp[eci]es ad intellectu[m]. Sed in
duobus est d[omi]n[u]m. P[ri]mo quod sensibile et sensus
habet p[ro]p[ri]o[r]es adinuicem. quod vtrique est materia
le. g[er] sensibile potest immediate mouere sensu[m]. n[on]
aut fantasma potest prime mouere intellectu[m]. **S[ec]
u[n]da** est. quod sp[eci]es intelligibiles manent p[er]fecte in
intellectu. s[ed] sp[eci]es sensibiles non manent p[er]fecte in
sensu saltim exteriori.

Queritur. Quid est fantasma. **D[omi]n[u]m** quod
fantasma est sp[eci]es siue imago rei sensibilis ret[en]
ta in sensibus interioribus. in sensibus enim ex

fantasma

terioribus non manent sp[eci]es sensibiles. g[er] referuntur
tur p[ro]p[ri]e in duobus sensibus interioribus scilicet
in imaginatiua et mediatua.

Et omnino in actioe

Dicit Aristoteles comparat adinuicem cognitioes intelle
ctus practici et speculatiui. et vult quod intellectus
sine actioe. i. intellectus speculatiuus. et intelle
ctus in actioe. i. intellectus practicus p[er] que[m] fit
actio sunt in eodem genere siue illud gen[us] sit bo
nu[m] siue malu[m]. quod d[omi]n[u]m potest dupliciter intelligi. **U[n]o**
modo sic quod res intellecta siue practice siue specu
latiue quicquid est bona et quicquid est mala. **Nec** per
hoc diuersificat genus rei quod considerat practi
ce vel speculatiue. Ex quo sumit quod intellectus pra
cticus et speculatiuus habet idem obiectu[m]. quod ge
nus rei cognite non est diuersu[m] s[ecundu]m quod considera
tur practice et speculatiue. **Alio** modo potest sic intel
ligi quod ipsa cognitio rei sit quoddam bonu[m] tam in
tellectus practici quam speculatiui. s[ed] speculatiui
est bonu[m] in v[er]i. et practici est bonu[m] in ordine ad
particulare opabile. et hoc est quod addit Aristoteles quod
dicitur isti intellectus reo quod est simpl[ic]i. v[er]o quod
spectat ad intellectu[m] speculatiuu[m]. et quod dammodo
i. particulariter quod spectat ad intellectu[m] practicu[m]
ex quo exponit sumit quod eadem est operatio intellec
tus speculatiui et practici. **U[n]de** ex v[er]is quod ex
positioe accipit quod intellectus practicus et specu
latiuus non dicitur realiter. quod ex p[ri]ma ex p[ar]te habe
tur quod non dicitur penes obiectu[m]. et ex s[ec]u[n]da habet
quod non dicitur penes actioe. g[er] cuius p[ar]te distinguat pe
nes actioe et obiecta. sic manifeste p[er] quod sunt vna
potentia.

Queritur. Utr[um] intellectu[m] p[ro]p[ri]e et speculatiu[m]
sunt vna potentia. **D[omi]n[u]m** quod sic quod sunt vna
potentia scilicet intellectus possibilis. et hoc sic p[ro]bat.
quod intellectus speculatiuus differt a practico
in hoc. quod intellectus speculatiuus apprehendit ali
quod intelligibile absolute. s[ed] intellectus p[ro]p[ri]e
apprehendit aliquod s[ecundu]m quod ordinat ad op[er]e. sic p[ro]p[ri]e
apprehendit domum absolute. et artifex s[ecundu]m quod fac
tibilis est in materia. id est intellectus speculati
uus non mouet s[ed] manet. i. quiescit s[ecundu]m Aristoteles.
postea. Ex quo sumit tale argumetu[m]. quod quicquid se
h[ab]et accidentali[m] ad re[m] p[ro]p[ri]e hoc non diuersificat
re[m] illius p[ro]p[ri]e sicut accidit colorato quod sit ma
gnu[m] vel paru[m]. et p[ro]p[ri]e quod coloratu[m] est magnu[m] non
diuersificat re[m] visus. s[ed] accidit apprehenso p[er] in
tellectu[m] quod ordinat ad op[er]e. g[er] ordinat[um] ad op[er]e
non diuersificat re[m] p[ro]p[ri]e. et sic intellectus practi
cus qui sic considerat obiectu[m] non est alius ab intel
lectu speculatiuo qui absolute considerat illud.

Arguit. Apprehensiu[m] et motiu[m] sunt di

De

Anima lxxxij

nera genera potētiar. sed intellectus speculati-
uus ē apphensiuus ꝛ ꝑcticus ē motiuus. q̄ sūt
diuersa genera ponaz. **Q**dm q̄ duplex ē mo-
tiuū. aliqd est motiuū executiuū motus. ꝛ tūc
pona motiua ꝑncipaliter cōsistit i corde in ner-
uis ꝛ i musculis exequētibz motū. ꝛ illo mō
motiuū est realr distinctū ab apphensiuo. qz
tale motiuū nō est cognitiuū nec apphensiuū
Aliud ē motiuū qd unpat motū. ꝛ tale nō est
distinctū ab apphensiuo ymo ē apphensiuus.
Un Aref. postea dī. q̄ intellectus appetitus ꝛ
fantasia sunt ꝑncipiū motiuū sine ponā locali-
ter motiua. Per hoc q̄ dōm est q̄ intellectus ꝑc-
ticus ē ꝑncipiū motiuū quasi dirigēs motū
nō quasi exequēs motū. ꝛ h̄ ꝑueit sibi fm mo-
dū sue apphensionis. apphendit ei aliqd fm
q̄ ordinabile ad opus.

Arguit. Diuersa rō obiecti diuersificat po-
tentiā. s̄ obiectū intellectus speculatiui ē ver-
et obiectū intellectus practici ē bonuz. q̄ intel-
lectus speculatiuus ꝛ practici nō sunt vna po-
tētia. **Q**dm q̄ obiectū intellectus ꝑctici nō
est bonū. qz bonū est obiectū volūtatis cui sit
appetibile. **S**z obiectū intellectus ꝑctici ē ve-
rū nō absolute sumptū s̄ ordinabile ad res ex-
teriores in q̄bus inuenit bonuz. ꝛ iō quodam
mō intellectus practicus excedit speculatiū. et
hoc ē qd dicit solet q̄ intellectus speculatiū ex-
tēsiōne sit practici. qz sc̄z excedit se ad res exte-
riores fm q̄ sunt i rez natura. Intellectus at
speculatiuus solū opatur circa rez ab intra ꝛ n̄
ordinat suos ꝑceptus ad opus. Et ex isto vltē-
rius ꝑt sumi sicut aliq̄ dicit quō dñt spēs i-
telligibilis ꝛ ydea artis. qz sunt idēz fm rez s̄z
dñt fm rōez. **S**pēs em̄ intelligibilis d̄ fm
q̄ absolute aliqd ꝑ eā intelligim̄. Et d̄z ydea
fm q̄ ꝑ intellem̄ practiciū ordiat ad op̄. Alij
tū ꝑbabilius dicit q̄ ydea sit s̄bz intelli-
gibile practiciū qd nō est subiectiue i intellectu
sicut spēs intelligibilis s̄z soluz obiectiue sicut
etiā verbū intelligibile speculatiū.

Querit. Atz sunt plures pone in aia ima-
teriales qz tres. **Q**dm q̄ sunt ibi tm̄ tres im-
ateriales realiter ꝛ specificē distincte. s̄. intel-
lectus agēs. intellectus possibilis ꝛ voluntas
Tū rō est. qz ad faciendū actu oia intelligibi-
lia sufficit intellectus agēs. ꝛ ad suscipienduz
actu intelligibilia ꝛ ad ea cognoscenduz suffi-
cit intellectus possibilis. Pro inclinatioe autē
ad talia intelligibilia sufficit volūtās. cui q̄ n̄
sunt plures opatōes nō sūt etz plures pone in
anima rōnali.

Arguit. Intellectus i actu. intellectus i ha-

bitu. intellectus adeptus. ꝛ intellectu s̄ eroic⁹
sunt etiā pone ꝛ nō enumerātur hic. q̄ sunt plu-
res qz tres. **Q**dm q̄ oia ista sunt vna ponā
fm rē. s̄. intellectus possibilis d̄nt tm̄ fm rōez
qz intellectus d̄z possibil fm q̄ est in ponā ad
spēs intelligibiles. d̄z em̄ possibilis q̄ potens
recipe spēs intelligibiles. Et d̄z intellectus in
habitu fm q̄ actualr acq̄sunt spēs intelligibi-
les. **S**z d̄z intellectus in actu. qz actualiter vti-
tur illis spēs sic aliq̄s actu intelligēs. **S**z
d̄z intellectus adeptus. qz acq̄sunt sibi omēs
spēs intelligibiles. q̄lis intellectus fuit i ꝑrimo
hoic. s̄. Adaz ꝛ in christo. Et addunt aliqui q̄
postqz intellectus possibilis ē factus adeptus
tūc cōiungit sibi intellectus agēs vt forma quia
nisi sic intellectus agēs eēt frustra. qz tūc non
h̄z abstrahere spēs itelligibiles cū habeat eas
q̄ oz vt intellectus agēs sibi cōiungat vt forma
vel spēs intelligi bil. ꝛ tūc vltērius addunt q̄
intellectus possibilis vt sic posset intelligere sub-
stātiā sepatā de q̄ inferi⁹ dicit. **D**z at intel-
lectus eroic⁹ q̄ intelligit ꝑ eleuatoez sicut ille in-
tellectus q̄ intelligit ꝑ singularē influentiā di-
uini luis sicut sc̄s Paulus intellexit.

Arguit. Sinderesis ꝛ sc̄ia etiā spectāt ad
aiaz rōnalez. q̄ erūt plures pone aic rōnalis
Qdm q̄ ista ponitur in aia rōnali nō sicut po-
tētie sed sicut habitus vel actus. qz sinderesis
noiat habitū assensiuuz ꝑncipioz i practiciis
vl̄ agibilibz. Sicut em̄ intellectus fm q̄ in-
tellectus s̄gt habitū assensiuuz ꝑncipioz ꝑri-
moꝝ ꝛ spectat ad intellem̄ speculatiū sic sin-
deresis ponit i intellectu practico ad assentiē-
dū ꝑncipijs practici. ꝛ iō quilibet hō natura-
liter assentit ꝑncipijs ꝑcticiis. sicut assentit il-
li ꝑncipio. **O**mē bonuz ē faciendus ꝛ tm̄ nō sp-
facit h̄. qd ꝑtigit ex appetitu inferiori ꝛ ex san-
talia sicut inferius patebit. **S**z sc̄ia s̄gt actū
sicut ꝑz ex noie sc̄ie. qz sc̄ia ē applicatō sc̄ie
fm ordinē ad aliqd opabile. ꝛ ille actus orit̄
ex sinderesi fm quā sinderesim̄ ip̄e intellectus de-
precat ad optima. ꝛ iō ponit q̄nqz sc̄ia ꝑ tali
habitu. ꝛ sic d̄z sc̄ia sp̄ manere ꝑpter sinderē-
sim. vñ etiā sit iuramētuz ꝑ sc̄iam. i. ꝑ natura-
le iudicatoriū qd est insitū hōi ꝑ diuiaz sc̄iaz
sicut q̄ possumus iurare ꝑ deuz inuocādo deuz
in teste. ita etiā possumus iurare ꝑ sc̄iaz que
est imago diuine sc̄ie.

Arguit. Rō superior ꝛ rō inferior sunt i aia
rōnali q̄ adhuc sunt plures qz tres. **Q**dm q̄
iste due dñe itez inueniunt i vno intellectu.
sc̄z possibili q̄ fm rōez distinctus d̄z superior et
inferior. **D**z em̄ intellectus possibilis rō superior

Libe

fm q̄ intelligit deū. z subas separatas. z hoc ē
qd̄ dicit Aug. q̄ rō supior est q̄ intendit eter-
nis cōspiciendis z p̄sulendis. p̄spiciendis p̄ i-
tellem speculatiū. z cōsulendis p̄ intellem p̄c-
ticum. Et p̄ opposituz d̄ rō infetior q̄ intēdit
istis inferiorib⁹ corruptibilibus p̄spiciendis
p̄ intellem speculatiū z cōsulendis p̄ intellem
ctū p̄acticuz. Unde p̄t aliq̄s in aliquā ope-
rationē p̄cedere q̄nq̄ ex rōe supiozi z tunc maxie
meret̄ premiū eternū. Exēpli grā. aliq̄s p̄t vi-
sitare ecciaz qz hoc placet deo z ab eo p̄cipitur
et sic facit illud opus ex rōne supiozi. Alio mo-
do p̄t visitare ecciaz qz ē honestū apud hoies.
et sic hoc opus p̄cedit ex rōne infetiori.

Arguit. Ar. dicit. vi. ethico. q̄ aliud ē p̄n-
cipiuz q̄ aia cognoscit necessaria. z aliud est p̄
quod cognoscit cōingentia. qz p̄ rōez supioze
cognoscit necessaria. s; p̄ infetioze cōingentia
q̄ vidēt esse alia p̄ncipia. **Adm** q̄ ē duplex
p̄ncipiū cognoscēdi scz p̄mū z h̄ est habit⁹.
et tunc est vez q̄ ē aliud z aliud p̄ncipiū cog-
noscenti. qz est aliuz habituz q̄ cognoscimus
supioza necessaria scz deū z suā essentiā. z alia
que ad deū spectāt quē sapia. Et est aliuz ha-
bituz q̄ cognoscit infetioza scz scia vel opinio.
Aliud ē p̄ncipiū cognoscēdi p̄mū qd̄ ē po-
tētia. z tūc est idēz p̄ncipiū intelligēdi p̄tingē-
tia z necessaria scz intellect⁹ possibilis. z de illi
p̄ncipio nūc loq̄mur qd̄ scz ē potentia.

Abstractione autez

Ex quo Ar. sup̄ dixit q̄ absq̄ fantasmate aia
non p̄t intelligere z fantasmata sunt silitudi-
nes rez materialū. **Dic** p̄r ondit̄ quō intel-
ligi p̄nt mathematicalia ex q̄ ipa non vidēt
ēē i materia s; abstracta sunt a materia. z vult
Ar. q̄ q̄uis mathematicalia nō sunt i mate-
ria sensibili q̄ scz ē determinata q̄litatibus sensi-
bilib⁹. sunt tñ i materia imaginabili. i. in ma-
teria accepta cū q̄titate. z iō etiā mathemati-
calia p̄nt h̄ze fantasmata q̄bus intelligantur.
Est tñ vez q̄ intellectus i intelligēdo mathe-
maticalia sepat ea a materia sensibili.

Utrum autez con

Dic mouet q̄oz circa illa que sunt simplr se-
parata a materia. sicut sunt sube separe. Et di-
cit q̄ posterius p̄siderādūz ē scz i metaphisica
lib⁹. **Uz** p̄rigat nostrū intellem nō sepatum
a magnitudie. i. corpe intelligere aliqd̄ separa-
toz. i. aliqua subaz separataz ex q̄ em ille sube
nō habet fantasmata. sic simplr apparet q̄ ille
nō sunt intelligibiles a nobis p̄ hoc statu.

Querit. Quare Ar. nō soluit ista q̄oz.
Adm q̄ ista q̄o nō p̄t hic solui. qz nondū est
manifestuz aliq̄s esse subas separatas. nec mani-
festū est que z q̄les sint substantie separe. **Sz**
ista q̄o non p̄t solui nisi sciat̄ essentia subaruz
separataz. z iō hec q̄o spectat ad metaphisicum
q̄ determinat de substantijs separe. z tñ nō inue-
nit̄ soluta a metaphis. z h̄ p̄t esse ex aliq̄ triū
cāz. qz l' p̄lemētuz illi⁹ scie ad nos nondū p̄-
ueit. vel qz liber nō est ad nos trāslatus q̄uis
etiā sit factus. l' qz Ar. occupat⁹ morte z p̄te
uētus nō fecit vltimos libros. Vel p̄t dici q̄
Ar. aliq̄liter r̄nt ad ista q̄oz scdo metaphi-
cū dicit q̄ intellectus n̄ se h̄z ad ea q̄ sunt ma-
nifestissima nature. q̄les sunt sube separe sicut
oculus nycticoracis ad lumē sol. Et. ix. meta-
phi. dic. q̄ intellectus n̄ nō habz se ad imma-
terialia sicut cecitas.

Querit. Utr̄ in hac vita possit̄ intelligere
subas separatas. **Adm** q̄ duplex ē cognitō de sub-
stantijs separe. scz cognitō q̄ ad qz est. qz scz
sunt in rez natura. z sic possumus h̄ze noticiā
de eis. sic em Ar. ex motu inuestigat numerū
subaz separataruz. xij. metaphi. z h̄ ex motu cor-
poruz celestiuuz. Alio mō p̄t aliqd̄ cognosci q̄
ad qd̄ est. que ē p̄fecta cognitō. z sic aia huāna
in hac vita non p̄t cognoscere subas separatas.
Qu rō est. qz sp̄s intelligibilis substantie se-
parate non p̄t venire ad intellem nostruz in
hac vita. qz talis sp̄s recipit̄ ex fantasmatib⁹.
sed substantie separe nō habet fantasmata. q̄ eti-
am nō habet sp̄s intelligibiles i intellectu. et
iō res naturales p̄nt cognosci q̄ ad quid ē. qz
h̄nt sp̄s intelligibiles apud intellectū. **Sed**
hic est cōsiderādūz q̄ fm opinionē Pla tonis
p̄mo intellecta a nobis sunt substantie sepa-
rate. quia ip̄e posuit ydeas immateriales que
sunt p̄rio a nob intellectu. **Auerrois** aut̄ dicit
q̄ possumus intelligere substantias separatas
per continuatōez intellectus possibilis ad in-
tellectum agentem quem ip̄e dicit esse substan-
tiam separatā. **Modus** autē vnionis fm euz
talis est. quia cum intellectus agens se habeat
vt lumē eodē mō accipit̄ intellectus agens i in-
tellectum possibilem sicut nunc recipit̄ lumen
corporale in visum. sed lumen corporale reci-
pitur simul in visum cum obiecto scz cum co-
lore. ergo etiam intellectus agens recipitur i in
intellectū possibilem simul cū obiecto intel-
lectus. qz ergo in sine intellectōis omniū re-
rum speculata p̄fecte vniorur intellectui pos-
sibili. q̄ et tūc p̄fecte vnit̄ ei intellectus agēs
et cū iste intellectus agēs sit substantia separe

Rō supior est

Rō infetior est

Du aliq̄s p̄t distat̄
siam

Primum
P̄ncipiū cog-
noscenti ē dicit̄

Primum

Hic p̄ ondit̄ quō p̄nt
intelligi mathematicalia

Hic mouet p̄s q̄stioez
nra subas separatas

De

anima lxxvij

fm euz. qd sil intellectus possibilis cognoscit materialia et immaterialia. et in h die Averrois co-
sistere hois felicitate. sz hec opinio multipliciter
deficit. **Prio** qz p supposit intellectus agentis ee
subas separatas qd est plus repbatuz. qz pbatur
e q intellectus agens sit accns aie. vnde si fm
veritate intellectus agens vniuerf intellectui possi-
bili. tunc adhuc no cognoscere subas sepa-
tas. qz accns no sufficiet ducit in noticia sb-
stantie. si tn suppositus eet vez tuc ista opinio
haberz apparetiaz. **Secdo** deficit ista positio qz
si intellectus agens esset suba separata tunc illa no
vniuerf intellectui possibili p sua subas sz solu
p lunc vel p aliqd accns. sicut nunc in fili pu-
pille oculi vni lunc solis et no suba solis. sic
etia possit lunc illius sube vni intellectui si
at suba. **Tercdo** deficit i hoc qd dicit q ista suba
vniuerf nobis p hoc q intellectus nr haberet
cognitioez oim rez. hoc em dicit hz duplex
defectus. **Prio** qz n p aliquid ptingere q heat ag-
nitioez oim rez et h loquedo de intellectu possi-
bili de q hic loqmur. qz sunt multe spes arbor-
plataruz et aialuz in diuersis regionibus et p-
cipue in paradiso terrestri in q oia indiuidua
fructu dnt spe que p intellectu cognosci no
pnt. **Secdo** qz si vniuerf nob spes intelligi-
biles oim rez naturaluz tnc adhuc sube sepa-
rate no essent intellectu nro vniuersales. qz sube
separate excedit pfectioez oim rez naturaluz
Itz deficit q ad hoc qd dicit in hoc ee hois
felicitate. qz fm ppos felicitas consistit in opti-
mo intelligibili sz optimu intelligibile no est
suba separata sz ipse deus. et sic videt ista opinio
reprobata tanq falsa.

Arguit Sicut a simili cognoscit. sed sube se-
parate sunt magis files intellectui nro qz res
materiales qz intellectus e immaterialis. **Di-**
cendū q lz intellectus sit magis filis substan-
tijs separatis i similitudine nature que no est ca-
cognitiois. tn no in similitudine. pportiois q est
causa cognitiois.

Arguit Excellentia intelligibilia maxime
pfiunt intellectu. q intellectus nr maxie dz in-
telligere subas separatas. **Adm** q excellentia
intelligibilia maxie pfiunt intellectu illuz a q
pnt cognosci. sz sic no est de substantijs sepa-
tis i ordine ad intellectu nostruz. **Pro** est. qz
sicut in sensu sensibilia pportioata cognoscen-
tur p sensuz. ita etia in intellectu solu pportio-
nata intelligibilia cognoscuntur p intellectu. ta-
lia at no sunt sube separte in ordine ad intelle-
ctu nostru sz ista materialia. ex q em intellectu
noster e prius in pona et parti in actu. sic potius

intelligit res materiales q hnt materia p qua
parti sunt in pona et hnt forma p qua partem
sunt in actu.

Arguit Si sube separte no intelligunt a nob
sz sunt frustra. qz sunt naturalit intelligibiles
si q no intelliguntur sz sunt frustra. **Adm** q
qz no intelliguntur a nobis sufficit tn q in-
telligatur a seumice et a deo. et eas itelligi a no-
bis no est finis subaz separatu. q licet non in-
telligatur a nobis n tn sunt frustra. qz frustra
dz qd ordinat ad aliqd sine que no attingit.

Arguit Sensus cognoscit oia sensibilia. q
intelligit intellectus oia intelligibilia. qna et
a fili. **Adm** q no est file nec ex pte pone nec
ex pte obiecti ex pte potetie no est file qz ho hz
pfectos sensus et io pt oia sensibilia cognoscere
sz no hz pfectu intellectu et io non pot oia intel-
ligibilia cognoscere. **Ex** pte obiecti. qz oia sensu-
bilia pnt immutare sensuz. sz no pnt oia intel-
ligibilia imutare intellectu sz solu illa q hnt fa-
talmata apud sensuz. qz ex illis fantasmatis
resultat spes intelligibiles ad intellectu.

Quert Vix possumus deuenire in cogni-
tioez subaz separataz ex rebus materialibus.

Adm q possumus deuenire i earz noticiaz
q ad quia e. qz scz habet ee sicut Aref. xij. meta-
phisce ex numero motu corporu celestiu pro-
bat numez aiaruz nobilitu que sunt sube sepa-
rate. sz no quo ad qd e. qz ista materialia mul-
tu distat a pfectoe subaz separataz. et io ex eis
no pot cognosci qditas subaz taluz. euz non
sunt p priu effectus subaz separataz.

Arguit Aref. dicit. ix. mataphi. q intellectu
noster non hz se ad immaterialia sicut cecitas
sz sicut visus. sed visus cognoscit visibilia. er-
go intellectus nr cognoscit immaterialia.

Adm q q ad quia est no hz se intellectu nr si-
cut cecitas. sz q ad quid est et p statu h^o vite hz
se sicut cecitas. et hoc habet ex Aref. ij. metaphi-
sice q sic dicit. q sicut se hz oculus nycticozace
ad lunc solis. ita se hz intellectu nr ad mani-
festissima nature. i. ad subas separatas. sz mani-
festu est q oculus nycticozace no pot cognos-
cere sole nisi in vmbra siue i effectuz e. no ei pt
pfecte intueri radios solares. ita intellectu nr
q est debilis i virtute intellectuali no pot intu-
eri natura subaz separataz sz solu vmbra ea-
ru scz effectuz. et ex effectuz possumus deuenire in
noticia earuz quo ad quia est.

Arguit Scientie sunt de substantijs sepa-
ratis. sed scie acquiruntur p demonstrationez
cuius mediū est diffinitio. q substantie sepa-
rate cognoscuntur p diffinitioez et p pns p ipsuz

Liber

Tercius

De aliq' h' s' p'na

¶ p'na
¶ p'na

¶ p'na
¶ p'na
¶ p'na

¶ p'na
¶ p'na
¶ p'na

¶ quid est dōm q' dupl'r de aliq' habet scia
¶ Uno mō pprie qn ppria passio demonstrat de
¶ subiecto p ppria pncipia r talis sciētia est per
¶ diffinitōem eius de q' est scia. Alio mō de aliq'
¶ est scia impprie p modū remotiōnis. quia scz
¶ aliquid remouet de aliquo qd in alio reperit r
¶ illo mō habetur scia de substātijs sepatis r talē
¶ sciam nō oportet esse p diffinitōem sed p com
¶ paratōem vni rei ad aliam rem. sic aut comp
¶ amus res materiales ad subas sepatas r dici
¶ mus q' sube separte sunt in corpe insensibiles et
¶ inanimatē rē.

¶ Arguitur. Nos possum' cognoscere aiaz rō
¶ nalem quo ad subam ergo etiā possum' cognos
¶ cere subas sepatas quo ad qd est pna tenet. qz
¶ aia rōnalis pōt separi a materia scz a corpore.

¶ Dōm q' nō est simile de anima rōnali r sub
¶ stātijs sepatis. quia intellectus noster pōt natu
¶ raliē cognoscere ppriuz effectū aie rōnalis qui
¶ pprius effect' est intelligere cū discursu sed nō
¶ possumus naturalit' intelligere ppriū effectuz
¶ subaruz sepataz sed solū effectū cōm qui ē in
¶ telligere. Sed ē cōis regula q' pprius effect'
¶ ducit in cognitōez causē quo ad quid est. sed ef
¶ fectus cōis soluz facit cognoscere causam quo
¶ ad quia est. quia effectus pprius orit' ex pprie
¶ etate alicuius rei sed sic nō orit' effectus cōis r
¶ ergo nō est simile

¶ Arguit. Solū illa cā nō cognoscit' p suū
¶ effectū que in infinitū distat ab effectu suo sic
¶ est deus. sed sube separte nō distat in infinitū
¶ ab eoz effectib' q' sunt ista inferiora. q' pnt co
¶ gnosci per illos effectus ¶ Dōm q' si aliqua
¶ cā in infinitū distat ab aliq' effectu tūc effect'
¶ nō pōt ducere in cognitōez causē nec q' ad gen'
¶ nec q' ad dñas sed bene q' ad qz est. r id ex crea
¶ turis nō possum' cognoscere genus dei nec dif
¶ ferētiaz qz nullū eoz hz. sed si aliqua cā distat
¶ ab effectu fm finitū tūc possumus p effectus
¶ duci in cognitōez generis sz nō in cognitōez
¶ dñe. sicut est in substātijs sepatis qz cognosci
¶ mus eas eē in genere sube sz nō cognoscimus
¶ dñas eaz. qz dñe in eis sumuntur fm diuer
¶ sos gradus intellectualitatis qui sunt nobis
¶ simpliciter ignoti.

¶ Arguit. Videt' q' nullo mō possumus cog
¶ noscere subas sepatas nec q' ad gen' nec q' ad
¶ qz est. pbat. qz ois cognitō sumitur fm fantas
¶ mata. sed sube separte nō habet fantasmata apd
¶ sensum. q' nō pnt intelligi. ¶ Dōm q' dupl'r
¶ aliqd intelligit' p fantasmata. Uno mō p fan
¶ tasmata ppria q' sunt fantasmata rei intellectu
¶ et sic corpalia intelligūt' p fantasmata r nō

immaterialia vt pbat argumentuz. Alio mō
aliquid intelligit' p fantasmata aliam rem. et
sic immaterialia pnt cognosci r intelligi p fan
tasmata. si em aliq's velit intelligere deū tūc
intelligit aliqd sicut lumē. si ar indiuisibilita
tē dei tūc intelligit aliqd sicut punctuz. Jam
manifestuz ē q' fantasmata lumis vel puncti n
sunt fantasmata dei sz sunt fantasmata aliena
quibus ducimur i cognitōez dei.

¶ Arguit. Aia eris in hac vita pōt rapi a sen
sibus. r tūc pōt intelligere subas sepatas i hac
vita. ¶ Dōm q' duplex ē cognitō aie. Una ē
pure naturalis r fm hanc cognitōez nō pōt
suba separata intelligi q' ad qditatez i hac vi
ta. Alia est cognitō anime gratuita que fit per
alienatōez a sensibus r p raptuz. sicut sanctus
Paulus dicit se fuisse raptū in terciū celuz. r
in celū trinitatis. r tali cognitōe nō est incōue
niēs aiaz cognoscere subas sepatas. nūc antez
loqmur de cognitōe naturali aie. q' ar illa cog
nitō raptus nō sit naturalis p'z ex raptu sanc
ti Pauli q' dicit se nescire an i corpore fuit vel
extra corpus. sic em dixit Nescio an i corpore
fui vel extra corpus deus scit nō mentoz.

Hunc antez de ani

Postqz Arel. determinauit de duplici intelle
ctu scz agente r possibili. Dic pnr ostendit qd
sentenduz sit de natura anime. r vult q' natu
ra anime est q' anima est quodammodo omnia
Quod sic probat. qz omnia que sunt vel sunt
sensibilia vel intelligibilia. sed anima est illa.
q' est omnia. Minor pater qz sensus est sensi
bilia p confirmitatez pportōnis ad sensibilia
et intellectus ē intelligibilia p pportionez ad
intelligibilia. Et ideo secātur scie r sensus sic
res. i. diuidūt' sensus r scie sicut res diuidū
tur. qz sicut ens diuidit' in ens in actu r ens i
potētia. ita etiā est sensibile aliquod fm actuz
et aliquod fm potētiā quod ideo dicit Arel.
quia res sensibilis in potētia nō est sensus.
nec res intelligibilis i potētia est intellectus.
sed res sensibilis in actu est sensus. r res intel
ligibilis in actu est intellectus. quia dum res
actu intelligitur tūc habet speciem intelli
gitem in intellectu. r ex hoc habentur due au
toritates. Prima autem est q' anima est quoz
dammodo omnia. Secunda est. scientie leca
tur sicut r res.

¶ Queritur. Utrum intellectus istius vlti
me autoritatis posset sic intelligi sicut com
muniter solebat allegari sic scilicet q' tot sunt

Dupl'r aliqd intelligi
ant post fantasmata

¶ dñe

De

anima

sciencie quot sunt res. **Q**uod qd no fm intetoz phi in terru. sed hz istu intellectu q sciencie secatur. i. diuiduntur que ad modu z res. i. in actu z potiam. Pot tñ ex illa expositioe elici aliis comunis intellectus z hoc sic. qz si sciencia z res hnt pformitate sic qz scia in actu e res scita fm conformitates. ergo tot sunt sciencie quot sunt res diuersimode considerabiles. Unde pt sic intelligi qz scie secant sicut res accepte fm formales roes consideradi que formales roes sumut fm ordinē ad principia z passiones.

Necesse est autem.

Hic Aresto. ont quō different antiqui dixerūt animā esse omnia hntes fallam opinionē. z q modo aia est oia fm veritate z hoc sic. qz antiqui dicebant aiam esse omnia fm naturam. qz scz anima esset natu. aliter composita ex omnibus rebus intelligibilib⁹ sic qz haberet in se naturalr omnes res intelligibiles. sed Arest. no vult qz aia sic sit oia. sed aia est omnia fm spēm intelligibilem v^l sensibilem siue fm pportione z hoc sic pbat. Quia lapis no est in aia sz spēs lapidis ergo res non est in aia fm naturā sed fm spēm. i. ymaginē. z ido assimilaf anima manui quia sicut manus est organū organoz. i. man⁹ dat loco oim organoz. qz sicut hō p manus pt sibi pparare omnia facibilia ita p animam pt facere omnia itelligibilia z sensibilia. z ideo aia est spēs. i. factua oim spēz itelligibiliū quoad intellectū agentem aut receptiuā oim spēz itelligibiliū. qad intellectū possibilem. z est forma receptiuā spēz sensibiliū quo ad sensum. Alius aut tectus habz q anima intelligat spēs spēz. i. naturas repntatas p spēs itelligibiles.

Arguit. Omne obiectū est i potia sz lapis ē obiectū aīme qad intellectū. q est in aia quoad intellectū. **D**dm q duplr aliqd est in aīma. Uno mō subiectiue sicut spēs sensibil⁹ est i sensu z sic albedo ē in pariete. z isto mō lapis non est in aīa sicut dicebāt antiqui sz species lapidis. no accipiēdo spēm p natura sz p spē itelligibili q est ymago rei intellecte. Alio mō aliqd est in aīa obiectiue qz. i. obijct⁹ potie aīe per aliquā spēm. z sic lapis ē in aīa sic oēs alie res principaliter itelligibiles.

Querit. Utr in aīa intellectiua sit aliq memoria. **D**dm q sic. qd pz autoritate text⁹ qz tectus dicit q species lapidis sit in anima. ex q sequit q intellectus tenet in se spēm lapidis et aliaz rez itelligibiliū. Item Aresto. dicit su⁹ pza q anima sit locus speciez. Rōe pbat sic qz

de rōe memorie est pseruare spēs. sed intellect⁹ possibilis pseruat spēs ergo in eo est memoria. **M**inor pbat quia vnūquodqz recipit ad modum recipientis sed intellectus est magis stabilis z imobilis qz materia corpalis cū sit immaterialis z incorruptibilis sed materia corp⁹alis tenet formas dū p eas no opat. sic ignis habz calozē dū no calefacit. ergo multo magis intellectus retinet formas dū p eas no opatur sed forme intellectus sunt species itelligibiles ergo manēt etiam in intellectu dum p eas no opat z hoc est de rōe memorie.

Arguit. Memoria ē pteritoz vt dicitur in libro de memoria z remiscētia. sz intellēs no est pteritoz qz abstrahit ab hic z nūc. q intellect⁹ no est memoria. **D**dm q pteritio pt ad duo referri. Primo ad obiectū cognitū sic sz q obiectū cognitū fuerit pteritū. Alio mō qad actum cognitionis. tunc est ddm q in memoria sensitua est duplex pteritio dicta. i. tam quoad obiectū qz qad actū. sed in pre intellectiua saluat soluz ratio memorie quātū ad actum cognitionis z no qstuz ad obiectū. quia obiectum intellect⁹ scz vlc no subiacet tpi sed abstrahit a tēpe. sed actus itelligēdi est quidā picularis actus et ideo subiacet tpi. z ideo tūc memoramur i tpe in pre itellectiua qn cogscim⁹ nos p⁹ itelleris. se sz memoria sensitua est qad pteritū obiectiue qz de pnti no est memoria sensitua nisi fm q pns est aliquo mō pteritū z fm q pns accipit in rōe alicui⁹ pteritionis.

Arguit. Act⁹ intellēs no subiacet tpi. pbat qz intellect⁹ human⁹ est sup tps ergo etiaz act⁹ ei⁹ qz ec est sic de intellectu substantiaz separataz.

Ddm q intellect⁹ noster capif duplr. Uno mō fm pziā naturā fm scz q est imaterial. et sic no mēsurat tēpe continuo nec etiā actus ei⁹ z io actus substantiaz separataz no mēsurat tpe continuo sz discreto. Alio mō accipit intellectus noster fm q itelligit p fantasmata z quia fantasmata sunt in organis corp⁹alib⁹ sic actus intellectus ex ea pte pt mēsurari tēpe. z ideo opatōnes anime separte no mēsurant tēpe sed fiūt in instanti sic qz qlibet opatio p se fit in instanti sicut iā in substantijs separatis cōtingit sed no oēs opatōnes fiūt in vno instāti sed qlibet opatio hz distinctū instans.

Querit. Utr memoria intellectiua sit eade cū intellectu. **D**dm q sic qz mēoria ē intellēs possibil⁹. qd sic ptz qz idē est obiectū vtriusqz. i. qditas rei material⁹ q vt cognoscibil⁹ est obiectū intellect⁹ possibil⁹ z eade qditas vt retēta per spēm est obiectū memorie.

Rō

De memoria dicitur per philosophum quod anima est immaterialis et incorruptibilis et per se habet rationem et intellectum. Unde anima non est in loco et non est in tempore. Et per hoc anima non est in materia corporea. Et per hoc anima non est in loco et non est in tempore. Et per hoc anima non est in materia corporea.

Propter rationem separatum ad duo

Intellectus non capiat duplex

Nondum sic autem intelligitur in quibusdam
ad fantasmatum *Ad quibusdam 2. In quibusdam et per
magis quod dicitur quod in illis
passim sic intelligitur quod in illis
magis passim in illis sic per
magis passim in illis sic per*

Liber

Tercius

Arguitur Aug. dicit quod tres sint vires ani-
me scilicet memoria intelligentia et voluntas. ergo
memoria est alia potentia ab intellectu. **D**icen-
dum quod vis capit dupliciter. Uno modo per potentiam ani-
me et sic non sunt tres vires anime quia vis sine
memoria est eadem cum intellectu. Alio modo
accipitur per proprietatem ipsius anime. et tunc una po-
tentia potest habere plures vires id est plures pro-
prietates. sicut intellectus possibilis habet vim retinendi
speciem. et sic vocatur memoria. etiam habet vim cog-
noscenti et sic vocatur intelligentia. Et sic potest sol-
ui aliud argumentum quod sumitur ab eodem Aug. quod
intelligentia oritur ex memoria. sed idem non oritur
a seipso. ergo intelligentia non est memoria. **D**icitur
quod dupliciter aliquid oritur ex alio. Uno modo sicut
potentia a potentia. et sic intelligentia non oritur a memo-
ria ut probatur argumentum. Alio modo aliquid oritur ex
alio sic actus ex actu. et sic intelligentia oritur ex me-
moria. quia ex illo actu quod aliquid preseruat speciem quod
spectat ad memoriam oritur alius actus scilicet actus intelli-
gendi quod spectat ad intelligentiam.

Arguitur. In potentibus sensitivis est alia pote-
ntia cognitiva et alia reservativa. ergo etiam intel-
lectus possibilis debet esse una potentia et memoria
alia. una tenet a se. **D**icitur quod non est sic. quia
potentie sensitive sunt corporales sed in corporibus non
est idem bene receptivum et reservativum quod humi-
dum bene recipit et sic bene reservat. sed in incor-
poralibus potest idem esse receptivum et reservativum. **S**ecundo
dicendum est quod presentis et preteriti presentis esse dicitur pote-
ntia sensitive sed non intellective. cum ergo me-
moria accipiat penes preteritum sic potest diversifica-
ri potentia sensitive et non intellectiva.

Quoniam autem pre-

Quia Aresto. idem dicit quod intellectus est omnia intelli-
gibilia. posset aliquis credere quod intellectus non de-
beat a sensu in sua operatione cum habeat apud se spe-
cies intelligibiles. **P**robat ergo Aresto. quod etiam in-
tellectus habens species intelligibiles indigeat sen-
sibus in sua operatione. quod sic probatur quod vniuersum quod in-
telligitur sicut habet esse. sed res a nobis intellecte non
sunt propter magnitudines sensibles tamquam separate
ab eis sicut dicit Plato. ergo oportet si homo
debeat discere scientiam vel si debeat de nouo intel-
ligere utendo scientiam habitam oportet quod sit utatur
sensu quod oportet quod formet sibi aliquid fantasma
in quo videat illud intelligibile. et hoc est quod dicit
Aresto. **N**ecessarium est cum intellectus speculatur. id est specu-
latiue cognoscit sicut aliquid fantasma speculari
Deinde addit quod sit fantasma dicitur quod fantas-
mata sunt sensibilia accepta sine materia. id est sine
conditionibus materie.

Queritur utrum necesse sit animam intelligere cum
conversione ad fantasmatum. **D**icitur quod necesse
est animam rationalem per statum huius vite intelligere cum
conversione ad fantasmatum. quod probatur auctoritate
b' r' omib' et signis. **A**utoritatibus Aresto. in hoc
tercio quod dicit quod intellectus passivus est corruptibili-
lis. id est sensus interior. et sine hoc nihil intelligit
anima. id est sine sensibus interioribus in quibus sunt fan-
tasmatum. **S**ecundo comparando sensum ad intellec-
tum dicit quod nequaquam anima sine fantasmate intel-
ligit. **T**ercio in hoc textu dicit quod cum intellectus
speculatur necesse est aliquid fantasma speculari. **S**e-
cundo probatur tribus rationibus. **P**rima sumitur ex parte
speciei intelligibilis. **P**rima stat in hoc modo operis
dicitur sequitur modum essendi. sed anima coniuncta corpori
habet modum essendi in corpore. ergo etiam huius mo-
di operandi per corpus. ergo oportet quod utatur orga-
nis corporalibus in suis operationibus. talia autem orga-
na habent in se fantasmatum ergo intellectus intel-
ligit per fantasmatum. **S**ecundo probatur ex parte obie-
cti intellectus et stat ratio in hoc. **O**biectum intellec-
tus est quod dicitur rei materialis. illa autem quod dicitur non
habet esse per se subsistens sicut dicit Plato. sed habet
esse in particularibus. ergo etiam illa quod dicitur non po-
test intelligi nisi secundum ordinem ad particularia.
sed particularia habent presentari per fantasmatum. ergo
oportet quod intellectus intelligat cum conversione ad
fantasmatum. **T**ercia ratio stat in hoc. species intelli-
gibilis abstrahit a fantasmatibus nihil autem abstra-
hit ab alio nisi habeat naturale conversionem ad
ipsum a quo abstrahitur. cum ergo species intelligibiles
abstrahantur a fantasmatibus ille species intelligibi-
les habent naturale ordinem ad fantasmatum. ergo oportet
usum speciei intelligibilis fieri per fantasmatum. **T**ercio
probatur ex duobus signis. **P**rimum est quod in
tellectus noster etiam postquam habet speciem intelligibiles
impeditur in sua operatione per lesionem sensus. ut
in infirmitatibus vel in notabili lesione vel vulne-
ratione capitis vel ebrietate. omnia enim ista impediunt
usum scientie propter lesionem sensuum interiorum in quibus
sunt fantasmatum. **S**ecundum signum est quod quicumque
aliquis vult aliquam rem intelligere vel vult alias
ad intelligendum inducere tunc format sibi aliquid
fantasmatum per modum exemplorum in quibus exem-
plis videat particulariter hoc quod vult vniuersaliter
intelligere. et ideo docet alios format varia exem-
pla ut accipiat aliquid vniuersale dictum in parti-
culari fantasmate.

Arguitur. **H**abitibus utimur quoniam volumus sed
species intelligibiles habent se ut habitus. ergo intellectus
habens species potest intelligere quoniam vult absque fantasma-
te. **D**icitur quod duplices sunt habitus. **A**liqui sunt habitus

Vis capitum dupl

Dupl aliquid oritur ex alio

*In illis hinc spes intelli-
gibiles indiget sensibus
in sua operatione*

Duplices sunt habitus

De

Anima

quibus utimur absque aliquo extrinseco. sic sunt intellectus et iudicantes qui sunt habitus assensui principiorum et illis habitibus utimur quando volumus absque aliquo extrinseco. Alii sunt habitus qui sunt usus dependens ab aliquo extrinseco et illis habitibus uti non possumus nisi adiuncto tali extrinseco. sic patet exemplum plani in habitu practico. quia liberalitate vel magnificentia uti non possumus absque pecunia. sic est species bus intelligibilibus uti non possumus per statum huius vite nisi addat fantasmata extrinseca in quibus videatur illud quod uniuersaliter intelligitur.

Arguitur ymaginatio magis dependet a sensu quam intellectus ab ymaginatioe. scilicet ymaginatio potest esse sine sensu. ergo intellectus potest esse absque ymaginatioe. **Ad id quod ymaginatio et intellectus potest capi dupliciter.** Uno modo quantum ad primam receptionem species in ymaginatioe vel in intellectu. et sic necessario dependet ymaginatio a sensu et intellectus ab ymaginatioe. Alio modo accipiuntur quantum ad operationem post receptionem species. et sic non habent se equaliter quia tunc intellectus dependet ab ymaginatione. id est a sensu interiori. sed ymaginatio non dependet a sensu exteriori quia virtus ymaginatioe uel retinet a se similitudinem rei particularis. et ideo non indiget alia similitudine rei particularis sed intellectus habet apud se similitudinem rei uniuersalis. et ideo etiam in sua operatione indiget alia similitudine rei particularis que est in sensibus interioribus.

ergo intellectus non intelligit per fantasmatum. sed per sensum. et sic non dependet a sensu.

Arguitur. Omne quod comprehendit suo quod. sed id quod intellectus intelligit est uniuersale. ergo etiam id mediante quo intellectus intelligit erit uniuersale. ergo intellectus non intelligit per fantasmatum. **Ad id quod est duplex quod in intellectu.** Unum est primum et proprium scilicet species intelligibilis et hoc est in intellectu subiectiue. Aliud est quod remotum scilicet quo mediante intellectus inuenit ad intelligendum uniuersale quod representat per species intelligibilem et hoc quod est fantasma. et ideo intellectus utitur fantasmate reflexe ut prius dictum est de obiecto intellectus. et ex isto potest sumi causa que sepe obliuiscimur scientia cum tamen species intelligibiles sepe manent apud intellectum. Ratio potest esse quia fantasmatum peruenit a sensibus interioribus sine quibus fantasmatibus non potest esse usus scientie ut prius dictum est.

Queritur. Utrum cognitio intellectiua dependeat a sensu. **Ad id quod sic quia unum quod habet cognoscere sicut habet esse. sed res materiales uniuersales que nos cognoscimus non habent esse nisi in singularibus cum non habeant esse se sicut dicitur Plato. sed habent etiam cognosci per singularia scilicet cognitio singularium fit per sensum. ergo cognitio intellectiua fit**

et dependet a sensu.

Arguitur. Superius non dependet ab inferiori in sua operatione sed intellectus est superior sensu. ergo non dependet a sensu in sua operatione.

Ad id quod duplex est superior. Unus est quod nihil accipit ab inferioribus et sic est superior creaturis. et sic est verum quod tale superior non dependet ab inferioribus. Aliud est superior quod sumit obiectum ab inferiori. sic extra positum ut architector sumit suum obiectum a manu artificis. et tunc superior potest impediri ab inferiori. quia architector non potest uti nauis nisi nauis sit facta et sic intellectus sumit suum obiectum a sensu.

Duplex est superior

Superius est duplex. Unus est superior creaturis et sic est verum quod tale superior non dependet ab inferioribus. Aliud est superior quod sumit obiectum ab inferiori. sic extra positum ut architector sumit suum obiectum a manu artificis. et tunc superior potest impediri ab inferiori. quia architector non potest uti nauis nisi nauis sit facta et sic intellectus sumit suum obiectum a sensu.

Arguitur Aliquis vere syllogizat in somno sed tunc sensus sunt ligati. ergo intellectus non semper utitur sensu. **Dicendum quod in somno non ligatur sensus interiores quibus utitur intellectus nisi forsan in ebriis ubi cerebrum est turbatum et tales in somno non habent somnum. sed solus ligantur sensus exteriores et illis non utitur tunc intellectus. Est tamen ibi sciendum quod in somno fit syllogisatio cum magna deceptione. quia fantasmatum non ordinant secundum imperium rationis. et ideo non correspondet res perceptibus et sic fit multiplex deceptio.**

Handwritten mark or symbol.

Est autem fantasia

Quia Aresto dicitur quod intellectus dependet a sensu. etiam prius dictum est quod fantasia dependet a sensu quia est motus sensuum. sic potest apparere quod essent idem. ideo Aresto ponit diuisionem inter fantasiam et intellectum quoad duas operationes intellectus. Primo ergo quoad secundam operationem et hoc sic. fantasia non est eadem cum intellectu componente et diuidere. quia talis intellectus semper est verus aut falsus. sed in fantasia non est veritas vel falsitas scilicet compositionis vel diuisionis quous ibi potest esse veritas adequatiois. prius ei dictum est quod multe fantasie sunt false quibus scilicet non comprehendit ipsa res. sed in fantasia non est veritas compositiois quia illa est solus in obiecto secundum operationem intellectus sicut prius dictum est.

Superius potest dicitur inter fantasiam et intellectum quoad duas operationes.

Primum autem intel

hic ponit diuisionem inter fantasiam et intellectum quoad primam operationem intellectus. Et dicit quod intellectus et fantasia habent alia obiecta. quia intellectus est uniuersalium secundum eius primam operationem. et ipsa fantasia est singularium.

Superius potest dicitur inter fantasiam et intellectum quoad duas operationes. Et dicit quod intellectus et fantasia habent alia obiecta. quia intellectus est uniuersalium secundum eius primam operationem. et ipsa fantasia est singularium.

Queritur. Utrum anima separata a corpore intelligat substantias separatas. **Ad id quod sic quia anima separata post separationem est immaterialis et est eiusdem**

V. anima separata a corpore intelligit substantias separatas

Libert

Tercius

pportionis ad intelligendum sicut substantie sepa-
rate. qz ergo manifestu est q substantie sepa-
te intelligunt se mutuo ergo etia aia separata intelligit
substantias separatas. Ex q etia accipit q sic sub-
stantia separata intelligit seipsam p eentia r no p
spem intelligibile. sic etia aia separata a corpe in-
telligit seipsam p eentia sua. r no p spem intel-
ligibile. sed qd in aia est in corpe tnc intelligit
se p suu actu r p spem intelligibile qz tnc intel-
ligit aia p uersione ad fantasmatata. sz p sepa-
toem no habet ordine ad fantasmatata sed ad ea
q sunt p se intelligibilia. qz vnūqz recipitur
ad moduz recipietis. r vnūqz est in alio ad
modū illi in q est. id aia ronalis ipsecto intel-
ligit substantias separatas qz intelligit aias sepa-
tas a corpe. r ipsecto intelligit substantias sepa-
tas qz substantie sepa- te intelligit seinnuce Ex q
b oib p q aia separata a corpe hz impfecta cog-
nitione de angelis. r hoc est verū de cognitione
naturali.

Arguit. Aia pincta corpi no pt intelligere
substantias separatas. g nec aia separata. pna pbat
qz est vna aia pincta r separata. **Adm** q aia
ronalis pt duplr capi. Uno mo fm pfectoem
sue nature. r sic aia ronalis est pfectior pincta
corpi qz separata a corpe. cur ro est qz ania est na-
turali ps hois. ois at ps est pfectior in natura
pincta toti qz separata a toto. Alio mo accipitur
aia ronalis fm modū r libertate intelligedi. et
sic aia ronalis separata est liberior r pfectiore hz
modū intelligedi qstū ad oia intelligibilia. i-
pedit eni in corpe etis ppter gravitate corpis
r no habz illā libertate ad intelligedi corpi cō-
iuncta sic p sepa toez. r io quis intelligat det-
minati r pfecti in corpe ipsa materialia tū se-
pata intelligit plura. sed intelligit materialia
impfectiori mo qz nūc intelligit loqndo de cog-
nitione naturali

Arguit. Phi pōsuerūt felicitate hois in co-
gnitōe substantiarū separatarū. g oportet q aia rō-
nalis pfecte cognoscat substantias separatas p se-
patōem. **Adm** q felicitas hois p̄sistit in co-
gnitōe substantie sepa- te no cuiuscūqz sz supme
q est de r illā substantiā separatarū cognoscit hō fe-
lix etia pfecte. qz de. videt sicuti est. i. p suā eēn-
tiā a qlibet intellectu felici creato.

Querit. Utrū aia separata a corpe intelligat
oia naturalia. **Adm** q aia separata intelligit
oia sed sub qdā pfusione. Pna ps pbat duab
rōib. Pna est. aia separata itelligit p spēs a deo
infusas. sed ille modus cognoscendi est natural
substantiis separatis. r ideo p tales spēs oia cog-
noscut pfecte substantie sepa- te. sz aie cognoscut

per tales spēs res impfecte. r qz ille spēs infuse
repntat naturalia. sic aia pt oia naturalia cog-
noscere. **Secda** rō est. qz ille species infuse sunt
pportionate spēs p qz cognoscit intellectus di-
uinus. sed manifestu est q ille spēs sunt principia
cognoscendi r faciendi naturalia in intellectu
diuino. g sicut in aia separata repntant naturalia.
qz tū dictū est. vnūqz recipit ad modū illi
in q est. id ille spēs ppter impfectōez intellectus
nostri faciūt in nostro intellectu impfecta cog-
nitione r confusam sed faciūt in substantiis se-
patis cognitōez pfectā. ppter pfectōez intellec-
tus earum.

Arguit. Ex hoc sequeret q studiu hic factū
esset frustra. qz de infundit spēs intelligibiles
p qz res intelliguntur. **Adm** q est duplex co-
gnitio rez naturaliu. Una est p̄fusa r indeter-
minata. r talis hēt de reb naturalib p spēs in-
fusas a deo. Alia ē cognitio pfecta r p̄fusa. r ta-
lis hēt p spēs acq̄sitas in corpe. r io p̄fusa loqu-
do de cognitōe naturali pfecti coḡsunt res na-
turales qz aia separata. r iterū intellectus separa-
ta p̄fusa pfecti cognoscit res naturales qz intel-
lectus separatus ydeote. r io sic aia itelligit substā-
tias separatas sub qdā pfusione. sic et intelligit
oia naturalia sub confusione quadā.

Queritur. Utrum anima separata cognos-
cat ea que aguntur in hac vita. **Dicendū** q ge-
neraliter r vniuersaliter non cognoscit ea que
aguntur in hac vita. r hoc potest dupliciter pro-
bari. quia anime separate no cognoscūt singu-
laria vniuersalit. sed illa que aguntur circa nos
aguntur singulariter. ergo no cognoscūt ea que
aguntur circa nos. possunt tamen aliqua singula-
ria cognoscere vt dictum est. **Secnda** ratio est
quia anime separate coniunguntur substantiis
separatis r conuersationi earum siue sint bone
siue male r ideo cognoscunt substantias sepa-
tas et actus earum. ergo non cognoscūt ea que
aguntur apud nos. Loquendo autē de anima
bys beatis tnc anime beate cognoscunt illa sin-
gularia in essentia diuina que spectat ad earū
accidētalem beatitudinem r ideo cognoscunt
orationes ordinatas ad tales animas. Illumi-
nātur etia inferiores angeli de multis singula-
ribus per superiores angelos. r simile potest di-
ci de animabus beatis q saltez illuminātur per
angelos. Contingit etia animas damnatas co-
gnoscere quedā singularia. quia ex illis singu-
laribus accipiūt penam. sicut dicit Gregorius
Qd pena hereticorum semper magis crescit in
inferno quanto plures labuntur in talem he-
resim.

An a corpore separata intelligatur oia naturalia
An a corpore separata cognoscatur ea que in hac vita aguntur
An a corpore separata intelligatur oia naturalia
An a corpore separata cognoscatur ea que in hac vita aguntur

*De regno p[ro]p[ri]o an[im]e
et l[ib]e[ri]t[ate] regni p[ro]p[ri]i
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
h[ab]e[re] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o*

De

anima

Arguitur Anima separata h[ab]ere curā eor[um] q[ui] agūtur in hac vita ergo cogit ea q[ui] agūtur in hac vita. Ans p[ro]bat[ur] de diuine epulone q[ui] cognouit fratres suos et petiuit dici fratribus suis ut p[ro]p[ri]a caueret ne ueniret ad tale mirabile locuz tormetoz. **D**dm q[ui] nō est incōueniēs dicere q[uo]d aia habeat curā de q[ui]busdā singularib[us]. q[ui] de q[ui]busdā h[ab]et aia separata cognitōez p[er] aliq[ui]e q[ui]ttu/ori modoz p[ro]p[ri]o dicitōz. et sic diues epulo h[ab]uit curā de suis fratrib[us] ne ip[s]e ueniret ad penā in q[ui] ip[s]e fuit ne ip[s]e magis puniret. **U**el p[ro]t alit[er] dicit q[ui] q[ui]q[ue] habem[us] curā de h[ui]s q[ui] ignoram[us]. sic habem[us] curā de aiab[us] de fructoz faciēdo p[er] eis susfragia et t[ame]n ignoram[us] an sint dānati vl[ter] nō. **U**el p[ro]t dicit q[uo]d aie dānatoz cognoscūt aliq[ui] singulāria p[er] alias aias eis adueniētes et s[ic]l[icet] ē in purgatorio.

Arguit. Aie q[ui]q[ue] apparēt in istis inferiorib[us] p[er]cedo suffragia ergo cognoscūt ista inferiora. **D**dm q[ui] hec fit miraculose. vel sit p[ro]p[ri]a opatōes bonoz l[icet] maloz āgeloz mortuis īgrātib[us] et hoc q[ui]q[ue] ex dispositione diuina ad terrorem uiuentiu vel ad instructionē.

Quonia[m] ante ani

Postq[ui] Aresto. determinauit de trib[us] p[ar]tib[us] aie. s. de vegetatia sensitua et itellectua. hic p[ro]t determinat de alia p[ar]te aie. s. motiua. **E**t p[ro]t dicit de q[ui] est intētio. et dicit sic q[uo]d q[ui] aia diffinita est ab antiq[ui]s p[er] p[ro]nam cognitiua et motiua. et de cognitiuis nūc dicit[ur] est q[uo]d p[ro]ne cognitiue sunt sensitue et intellectue. nūc p[ro]t dicendū est de motiua.

Querit. Que sit rō ordis. **D**dm q[ui] ista. q[ui] p[ro]ne cognitiue de q[ui] p[ro]p[ri]o dicit[ur] ē sunt p[ro]ncipiū motus localis. q[ui] q[ui] p[ro]p[ri]o d[et]erminādū ē de p[ro]ncipio iō p[ro]p[ri]o de eis fuit d[et]erminādū. et sic ordine doctrine p[ro]p[ri]o d[et]erminādū fuit de illis p[ro]ncipijs q[ui] sunt p[ro]ncipiū p[ro]ne executie mot[us] local[is].

Arguit. Pōna local[is] motiua ē notior et scōmuniōz potētis intellectiuis et sensitiuis. q[ui] d[et] p[ro]cedere. **D**dm q[ui] in ordie doctrine sunt duo p[ro]siderāda. s. notioritas s[ecundu]m q[uo]d notioza sunt p[ro]ra īg[ra]totis. et sic pōna local[is] motiua p[ro]cedit itellectiua et sensitiua. Aliō est rō p[ro]ncipij et s[ecundu]m illā rōz pōne cognitiue p[ro]cedūt motiua q[ui] pōne cognitiue sunt p[ro]ncipiū mot[us] localis.

Queritur Quid sit pōna local[is] motiua in aialib[us]. **D**dm q[ui] pōna local[is] motiua est duplex. q[ui]dā est impatiua siue directiua mot[us] local[is] et t[ame]n pōna local[is] motiua est intell[ec]s et voluntas in hoīe vtēte rōe. vel sensus et appetit[us] in homine nō vtēte rōe et in alijs aialib[us]. q[ui] hoīnes

*De rōe ad arguēdo q[ui] p[ro]ncipiū q[ui] aliq[ui]e
motus et q[ui] motus dicit[ur] rōe que ad p[ro]ncipiū
et p[ro]ncipiū motus dicit[ur] p[ro]ncipiū. De quo ad motus
arguēdo et s[ecundu]m p[ro]ncipiū motus p[ro]ncipiū et p[ro]ncipiū
de aie agit et dicit[ur]*

nō vtētes rōe mouēt ex sensu et appetitu sic b[er]ta. Alia ē pōna motiua executiua mot[us]. et sic significat vna pōnam q[ui] est p[ro]ncipal[is] in corde s[ecundu]m q[uo]d cor p[ro]tinnat neruis et muscul[is] q[ui] sunt in aiali. **I**te ista p[ro]ncipia p[ro]t in aiali real[is] diuidi q[ui] in q[ui]dā aiali p[ro]t inueniri pōna localis impatiua absq[ue] executiua sicut p[ro]t in aialib[us] h[ab]itib[us] et fecitū in mēbris corp[or]alib[us] sicut p[ro]tingit in febricitatib[us]. In alijs at ecōtra est pōna motiua executiua et nō impatiua sicut in fatuis h[ab]itibus vsu[m] mēbroz. q[ui] in d[et]erminate mouēt. **A**resto. q[ui] d[et]erminat de vtraq[ue] pōna et p[ro]t de ipatiua motus. **S**ecō de executiua mot[us] ibi. **N**ūc at in sūma dicamus.

Habet autē dubita

Consequēt p[ro]seq[ui]tur Aresto. suā intētiōez p[ro]seq[ui]tur de pōna locali motiua ipatiua et q[ui] talis pōtētia ipatiua p[ro]tinet sub aliq[ui] genere pōne. s[ic]l[icet] etiā executiua. p[ro]t p[ro] modū disputatōis īng[er]it diuisionē pōnaz. **E**t p[ro]t p[ro]mittit diuisiōz quā ponebāt antiq[ui]. et dicit q[uo]d ipossibile est distiguere pōnas aie s[ecundu]m opationes sp[eci]ales aie. q[ui] tales sunt infinite et ind[et]erminate. q[ui] opozz distinguere p[ro]p[ri]o aie s[ecundu]m opatōnes in gene. ali. et sic antiq[ui] diuidebāt pōnas aie in rōnalē irascibile et p[ro]ncipisabile. Alij aut diuidūt eas in rōnalem et irrōnalem.

Secundū enim dif

Dijicit p[ro]tra istas diuisiones quattuor rōib[us]. **Q**uaz p[ro]ma stat in hoc. q[ui] mēbra diuidentia d[et]et euacuare totā naturā diuisi sed sunt aliq[ui] pōne que nō p[ro]tinet sub p[ro]ncipulis diuisionis sicut sunt pōne vegetatiue et sensitiue. quia pōne tales nec sunt rōnales nec irrōnales nec irascibiles nec concupiscibiles.

Arguitur Sensus sunt irascibiles et p[ro]ncipisabiles. quia virtus cōcupiscibilis est in sensu cōmuni et irascibilis in virtute cogitatiua.

Ddm q[ui] duplices sunt pōne sensitiue. **Q**ue dā sunt cognitiue q[ui] se vel cognoscūt vel ordinant ad cognoscendū sicut sunt reseruatue et de illis Aresto. hic loq[ui]tur q[ui] ille pōne sensitiue nō p[ro]tinet sub aliq[ui] mēbroz. **A**lio mō accipiūt pōne sensitiue p[er] sensitiuis appetitiuis. et tunc est v[er] q[ui] pōne sensitiue p[ro]phendūt sub irascibili et p[ro]ncipisabili.

Arguitur. Ista diuisio datur p[er] affirmatōz et negatōz. q[ui] ē sufficiens diuisio. **D**dm q[ui] irrōnalem

*Dubita motus
p[ro]ncipiū motus
Executiua motus*

*De p[ro]ncipiū p[ro]ncipiū de p[ro]ncipiū motus
na dubita motus*

De

anima

primo. Minor pars quia intellectus speculativus
solum considerat aliquid speculabile. et ideo addit
Aristo. quod multoties intelligimus aliquid delecta-
bile aut triste et tamen intellectus non incipit timere
vel desiderare. et hoc ideo quia hoc intelligimus
solum speculative et non practice. id est per applicatio-
nem ad opus.

Amplius et preci-

Consequenter ostendit Aristoteles quod intellectus practice non
sit principium motus localis. et stat ratio in hoc. Illud
non est principium motus localis sufficiens ad quod non
sequuntur illa que movent localiter. sed illa que movent lo-
caliter non sequuntur intellectum practicum sed opo-
positum illi quod precipit intellectus practice. quod agitur
sicut cupiditas sic patet in incontinentibus quod illi
mouentur ad hoc quod precipit ab eis per cupiditatem
sed intellectus practice non est sufficiens principium mo-
tus localis Et Aristoteles ponit simile in medicinis
quod medicus habens artem medicine non solum sanat quod non
semper operatur sicut intellectus practicum. id est in regulas
medicane.

Queritur. Quare dicitur in incontinentibus et inte-
patitur. Ad id quod in parte dicitur ille qui peccat ex ma-
lo habitu et si in illi est si delectetur in malo. quod
signum generari habet de delectatione operis sine hoc
sit bonum sine malum. et ideo Aristoteles in ethicis com-
pat eum palitico qui habet habitum infirmitatis. sed in
continentibus dicitur qui peccat ex passione et si habet habitum ha-
bitum. et ideo in tali intellectu practice precipit aliquid
faciendum et tamen facit oppositum propter appetitum
sensitivum qui trahit ad oppositum et dicitur incontinentens
quod non sicut tenes cum ratione. id est non operatur sicut iudi-
cium rationis.

Attuero neque appeti-

Hic dicitur probatur quod appetitus sensitivus non sit princi-
pium sufficiens motus localis. quod illud non est principium
sufficiens motus localis ad quod non sequitur motus loca-
lis. sed sic est de appetitu sensitivo. quod hoc princi-
pium ea que movent solum non persequuntur sed persequuntur
quod eis repugnat per intellectum sic patet in principibus
ergo appetitus sensitivus non est principium sufficiens
motus localis.

videtur antequam due

Postquam Aristoteles disputative inquisit de principio
motus localis. hic dicitur ostendit veritatem. et vult
quod intellectus et appetitus sunt principium motus localis
sic tamen quod sub intellectu comprehendat fantasia. et ratio
stat in hoc. Illud est principium motus quod sequuntur
omnia illa que movent sed omnia que moventur localiter vel se

quuntur intellectum et appetitum intellectivum sicut
homines viventes sicut rationem vel sequuntur fantasia et
appetitum sensitivum sic bruta et homines relinquentes
rationem sed illa sunt sufficiens principium motus localis
Maior pars quod ex hoc quod aliquid sequuntur principium
impativum motus sic executive moventur. Exempla.
quod ex hoc quod intellectus agnoscat aliquid bonum et vo-
luntas impat illud sic sequitur ulterius executio mo-
tus per membra exteriora. Simile est in brutis quod si
brutum cognoscat aliquid bonum sensibile tunc statim
nisi aliquid impedit sequitur motus localis ad persecu-
tionem talis boni.

Queritur. Quare sub intellectu potest comprehendere
fantasia. Ad id quod ideo. quod sicut intellectus moue-
tur in absentia intelligibilium. per spiritum intelligen-
bile que reservatur in intellectu. ita et fantasia moue-
tur in absentia sensibilium per spiritum sensibile re-
tentam in sensu exteriori. Secundo dicitur quod quod superiora
includunt inferiora virtualiter et excellenter. sic potest
intelligentia que est superior ad fantasia comprehendere
sub se fantasia sic perfectum includit imperfectum.

Intellectus autem

Postquam Aristoteles posuit duo principia moventia in
partia. id est dicitur reducat illa duo moventia ad unum
et vult quod hoc unum principium motivum est appeti-
bile. et hoc sic probatur quod intellectus qui movet loca-
liter impatiue est practice. sed intellectus practi-
cus movetur ab eodem a quo appetit. id est ab appetibili-
li. ergo est unum principium movendi. id est appetibile.

Circa primam partem est considerandum quod intellectus
practice et speculativus dicitur sine. quod intellectus spe-
culativus non ordinatur ad aliquid operis. sed intellectus
practice ordinatur ad aliquid operis. et ideo appetibile
est principium intellectus practice. et hoc ideo quod ap-
petit est circa aliquid bonum quod est finis. sed finis est
principium actus et intellectus practice agens. et ideo
prima motus ipsius intellectus practice incipit a fine
et sicut est de appetitu sensitivo et de fantasia quia
fantasia non movet sine appetitu sensitivo.

Queritur. Quare appetitus non movet sub
ratione intellectus sicut intellectus movet sub
ratione appetitus. id est quare intelligibile non
est principium motus localis sicut appetibile.

Dicendum quod intellectus non movet sine appe-
titu. quia intellectus se habet naturaliter ad opo-
posita. sed non potest fieri motus nisi aliquid mo-
uens determinetur ad unum. talis autem determina-
tio fit per appetitum. ergo intellectus non movetur
nisi sub ratione appetitus. et ideo appetibile est
principium motus localis. Exempli gratia per in-
tellectum aliquid precipit ambulatores ad aliquem locum

principium motus appetibile

Intellectus
speculativus
principium
finis

V. Voluntas moueat intellectum vel nullius voluntate
V. Intellectus sit nobilior voluntate vel e contra

Libertus

Tercius

Hugo de s. v. t. d.
Voluntas non est nobilior intellectu
quia intellectus est dignior voluntate
quia intellectus est dignior voluntate
quia intellectus est dignior voluntate

cum et non ambulatioem ad illam locum. ergo intellectus absolute acceptus non est principium mouendi nisi secundum quod determinat per appetitum quod determinat ad unum. Et hoc est quod dicit Aristoteles in textu quod intellectus non est motus sine appetitu sensitivo vel intellectivo. intellectivo quod de quod voluntas est appetitus. per tamen contra appetitum mouere preter rationem sicut patet de appetitu sensitivo. Et est considerandum quod Aristoteles. plus loquitur de cupiditate quam de ira. quod cupiditas nihil participat de ratione sed ira participat rationem licet non secundum debitum modum. et ideo iracundi sunt plus laudabiles quam irtemperati. quia passio iracundie trahit ex origine propria perfectione. sed cupiditas fit ex consuetudine quam aliquis derelinquit per.

Quenit. Ut voluntas moueat intellectum vel intellectus voluntatem. **Quod** quod aliquid dicitur alio mouere dupliciter. Uno modo per modum finis. et illo modo intellectus mouet voluntatem quia bonum intellectum est obiectum voluntatis. obiectum autem est finis ponere. **Alio** modo aliquid mouet alterum in ratione agentis. et sic voluntas mouet intellectum et alias inferiores vires. **Respondeo** primo est quod omnis appetitus est de se cecus. id est appetitus non habet apud se speciem per quam sit cognitio. ergo oportet quod cognitio fiat per aliquam ponam cognitiuam. et per illam cognitionem sequitur inclinatio in aliquid quod inclinatio est appetitus sicut si ponam sensitiva cognitio pntat obiectum appetitui sensitivo. ita etiam intellectus pntat obiectum suo appetitui. id est voluntati. et sic mouet voluntatem per modum finis. **Respondeo** secundo est quod in omnibus potentibus subordinatis superiorior ponam quod respicit finem vlem mouet alias potentias quod respiciunt fines particulares. sed voluntas respicit bonum et finem in communi tamquam suum obiectum. quilibet autem alia ponam tendit in aliquid singulare bonum sicut visus tendit in cognitionem coloris. intellectus in cognitionem veri quod sunt quedam bona particularia. ergo voluntas mouet alias ponas ad suos actus. **Maior** probatur inductie tam in naturalibus quam in politicis. **Videmus** enim in naturalibus quod cetera mouet ista inferiora effectiue. et hoc idem quod cetera vltima mouet ad generatores generabilia et corruptibilia. alia autem corpora habent quedam particulares effectus circa generabilia et corruptibilia. **Sicut** est in politicis quia rex qui intendit communi bono mouet omnes alios inferiores quia inferiores non intendunt bono communi sed aliquo particulari bono.

Quenit. Ut intellectus sit nobilior voluntate vel e contra. **Dicendum** quod intellectus est simpliciter nobilior voluntate. sed voluntas est dignior intellectu secundum quid. probatio prima est. quia nobilitas potentie simpliciter debet sumi ex illo a quo sumit natura potentie. natura autem potentie sumit per comparationem ad obiectum. sed intellectus

obiectum est dignius obiecto voluntatis. ergo intellectus simpliciter et in sua natura est dignior voluntate. **Maior** probatur quia obiectum intellectus est immaterialius simplicius et abstractius. Est enim obiectum voluntatis bonum agile quod inuenit in rebus exterioribus. sed obiectum intellectus est quidditas rei materialis siue ratio rei. sed ratio rei est simplicior quam ipsa res. **Secunda** pars patet quia voluntas fertur in rem secundum quod in se est. sicut intellectus fertur in rem secundum quod per speciem accipitur. **Patet** ergo quod aliqua res non potest accipi per speciem sicut sunt immaterialia. et tamen voluntas potest tendere in illas res. ergo quoad illa immaterialia voluntas est superior. quia voluntas potest proprie illis coniungi in hac vita. sed illa non potest per intellectum cognosci. **Potest** etiam probari idem ex alio. quia illa ponam est dignior que habet digniore habitum sed intellectus habet digniore naturalem habitum scilicet sapientiam. et voluntas habet iusticiam. sed sapientia est multo altior iusticia. ergo intellectus est altior voluntate et nobilior.

Arguitur. Voluntas est simpliciter nobilior intellectu. probatur quia obiectum voluntatis est vltima finis qui est prima causa et perfectissima sicut dicitur secundo philosophorum. **Dicendum** quod obiectum voluntatis scilicet bonum et obiectum intellectus scilicet quidditas potest dupliciter adinuicem comparari. **Uno** modo secundum viam causalitatis. et sic obiectum voluntatis est dignius quia causalitas respicit bonum quia bonus est diffusiuus simpliciter. et dicitur Augustinus quod de bono est sumus. sed creatura participat bonitatem ab illo et ex hoc arguitur quod voluntas mouet intellectum effectiue ut dicitur est. **Alio** modo comparantur adinuicem bonum et verum secundum simplicitatem nature vtriusque et sic verum est simplicius bono quia secundum Aristoteles. sexto metaphisice. bonum et malum sunt in rebus. verum et falsum in anima. sed aliquid est simplicius et dignius in anima quam in rebus.

Arguitur. Intellectus precedit voluntatem naturaliter. ergo est imperfectior cum priora sunt imperfectiora. **Dicendum** quod dupliciter aliquid est prius alio naturaliter. **Uno** modo via generationis et in eodem. et sic imperfectiora sunt priora perfectis. quia idem naturaliter ducit ab imperfecto ad perfectum. et sic intellectus non est prior voluntate. **Alio** modo aliquid precedit aliud naturaliter in diuersis et via perfectionis et illo modo intellectus est prior voluntate. **Quia** ratio est quod finis via perfectionis est prior aliis causis. cum ergo intellectus moueat voluntatem finaliter sicut dicitur est. ergo precedit voluntatem via perfectionis.

Arguitur. Voluntas non mouet intellectum quia motus est nobilior motu. sed voluntas non est

Duplex aliquid quod mouetur

Respondeo primo

Respondeo secundo

Intellectus sit nobilior voluntate
quia intellectus est dignior voluntate
quia intellectus est dignior voluntate
quia intellectus est dignior voluntate

nobilior intellectu ergo non mouet intellectum.

Adm q tam voluntas q intellectus capiunt dupliciter. Uno modo accipitur intellectus prout est appetitus huiusmodi veri et entis in vltimo. Alio modo secundum quod est determinata potentia aie huiusmodi determinata actum. Sic voluntas capitur dupliciter. Uno modo secundum comitatem sui obiecti quod est bonum in communi. Alio modo prout est determinata potentia huiusmodi determinata actum. Tunc est dicendum quod omnibus istis modis intellectus est nobilior voluntate excepto vno scilicet secundum quod intellectus est determinata potentia huiusmodi determinata actum et voluntas sicut est comitatem sui obiecti sic est obiectum intellectus comprehendit sub obiecto voluntatis. quia tunc intellectus est circa aliquid particulare bonum. scilicet omnibus alijs modis intellectus est dignior. Verum est ergo quod voluntas mouet intellectum secundum quod est potentia siue virtus respectu finis et ipsius boni in communi et secundum quod intellectus est determinata potentia et illo modo voluntas est dignior intellectu. Etiam dicendum quod omne mouens in quantum mouens est dignius moto. sed voluntas non mouet intellectum quocumque modo sed solum in quantum huiusmodi obiectum quod est bonum in communi. et illo modo voluntas mouet intellectum in quantum est vna determinata particularis potentia cum hoc modo etiam voluntas sit dignior intellectu.

Arguit Mouens non mouet a moto nisi per accensum. sed intellectus mouet voluntatem. ergo voluntas non mouet intellectum. **Adm** q mouens non mouet a moto eo modo quo mouet. Intellectus enim non mouet voluntatem eo modo quo mouet a voluntate quia intellectus mouet voluntatem finaliter et obiectualiter sed voluntas mouet intellectum effectiue. quia dirigit omnes alias potentias ad operandum.

Ar. Si intellectus moueret voluntatem et voluntas intellectum tunc esset processus in infinitum. **Di-** cendum quod est in intellectu quod omnem motum voluntatis preceedit motus intellectus. cum voluntas de se sit ceca et non inclinet ad aliquid nisi presentet per intellectum sed non oportet quod intellectus nosset semper moueat a voluntate nostra. sed ad intelligendum prima intelligibilia mouet a voluntate diuina sic dicit **Ar.** in tractatu de bona fortuna. quod principium consiliandi primum est alius intellectu nostro. voluntas autem nostra non est alius intellectu sicut dictum est. ergo intelligit hoc de intellectu diuino.

Intellectus quidē

Dic **Aristo.** ex predictis assignat causam quare sepe erramus in actionibus nostris. quia enim dictum quod nos mouemur ad agendum ex appetitu. quia scilicet appetibile est primum principium motus et actionis. id dicit **Aristo.** quod quibus intellectus sit semper rectus scilicet ille intellectus qui est principium operationis scilicet

intellectus practicus. quia ille habet vnum habitum qui vocatur in derelictis propriam habitum ratione deprecatur ad optima. Quia tamen fantasia et appetitus sensitivus quibus habet rectitudinem et quibus non id contingit fieri operationem secundum iudicium fantasie et appetitus sensitivi. talis autem appetitus sensitivus est circa bonum non apparens. id potest in hoc bono fieri error.

Circa istud est sciendum quod in qualibet actione nostra intellectus operarius implicite vult syllogismo practico. cuius maiore ponit intellectus practicus. et si idem intellectus insubsumat maiore tunc non fit error in conclusionem. sed si minor insubsumat per fantasiam et appetitum sensitivum tunc in conclusionem fit error. quia secundum loyicos conclusio sequitur debiliore parte premissarum. quia ergo maior est vltis et minor particularis conclusio erit particularis. **Ex**empli gratia Intellectus practicus assumit in quolibet operatione ista propositionem. omne bonum est faciendum quia tunc sub tali propositione intellectus practicus insubsumit aliquid simpliciter bonum. **Exempli gratia.** visitare ecclesiam est bonum. vel diligenter studere est bonum tunc non fit error in conclusionem. si autem fantasia siue appetitus inferior insubsumat sic. delectari in aliquo propter rationem est bonum. tunc male conclusio dicitur. et id dicit **Aristo.** in ethicorum quod omnis malus est ignorans quia omnis malus ignorat. id errat in subsumptione minoris propositionis in syllogismo practico. et etiam quia ignorat in eligendo quia proponit sensualitatem rationi.

Diuidentibus autē

Dic **Ar.** excludit diuisionem quam ponebant antiqui de potentibus aie diuidentes potentias anime in rationale irascibile et concupiscibile. **Et** vult quod multe sunt potentie anime que plus dunt quod ille pone anime scilicet consiliatum appetitum vegetatiuum et intellectiuum. **Et** hoc accipiendo consiliatum appetitum proprie prout est aliquid spectans ad intellectum. et appetitum pro appetitum sensitivum. quia tunc appetitum et consiliatum prout realiter diuidi in diuersis. In brutis enim est appetitum et non consiliatum. Sic vegetatiuum et intellectiuum prout realiter diuidi scilicet in plantis et in hominibus. ergo ista plura differunt.

Quonia autē appe

Dic excludit vnam rationem que prius videbatur probare quod appetitus non esset principium motus localis. quia dictum fuit quod continentes non sequuntur appetitum. quia sequuntur rationem. **Vult** ergo **Ar.** quod omnia que mouent sequuntur appetitum. et quibus continentes et virtuosus non sequuntur appetitum sensitivum tunc sequuntur appetitum intellectiuum. **Un** addit quod in hominibus sunt

Liberal

Tercius

contrarij appetit^o scz intellectiu^o & sensitiu^o. et h^o n^o pbat qz qnqz in vno hoie de eode sunt con-
trarij motus fm appetitu qz concupiscentia. i. appetitus sensitiu^o cognoscens aliqd ia bonuz .i. bonu vt nuc iudicat hoc esse appetendu & p-
sequendu sed intellectus qui cognoscit etiã futu-
ru iubet retrahere. i. iubet nō pseq hoc qd ap-
petit p appetitu sensitiu^o qz in futuro aliqd ma-
lu culpe & pene seq pt. Exempligrã extra textuz
In die ieiunij appetit^o sensitiu^o iudicat cibum
esse capiendu qz hoc est p nunc delectabile. sed
intellectus q etiã cognoscit futurũ sciens q pca
sequet ex fractione ieiunij iubet abũ nō esse ca-
piendu. Et istis psonant verba apli. **Q**z caro
.i. appetitus sensitiuus corporalis concupiscit ad
uersus spm. iterũ addit **V**ideo alia legē esse in
mēbris meis. i. in appetitu inferiori repugnan-
tē legi mentis mee. i. intellectui. **E**t isto textu
pōt pbabiliter elici q **A**resto. fuit de statu sal-
uandoz qz in lege nature requirebat et suffice-
bat q hō cognosceret suã naturã esse contractaz
et q ppter talem contractionē nature hō deside-
raret vnu repatozē nature. qz ergo **A**resto. isto
textu satis dicit & cognoscit naturã hominis ee
contractã & diuisã in duas ptes. **E**t in libro
de pomo et morte inuocat repatozē nature ideo
pt satis pbabiliter sumi q **A**rs. fuit de numero
saluandoz

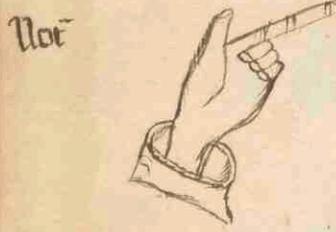
Querit Quō differēter se hñt ad cognoscē-
dum res sensus exterior. sensus interior. intelle-
ctus creatus & intellect^o diuin^o. **D**ñm q plus
exterior solũ cognoscit pñs. sed interior pñs et
pñtũ qz memoria est pñtũ. **S**ed intelle-
ctus creatus cognoscit pñs pñtũ & futurũ sic
est in sua cã. sicut nuc astrologi cognoscūt futu-
ram eclipsim ex motu celi qui est causa eclipsis
Sed intellect^o diuin^o cognoscit pñs pñtũ
& futurũ fm se. Ratio est qz cognoscit omia in
nuc eternitatis. sed nuc eternitatis ambit omē
tpñs **E**t iō bñ dicit **A**rs. q intellect^o iubet retra-
here ab illo qd sensus iudicat esse faciēdu ppter
futurũ qd scz intellectus cognoscit fm q est in
sua causa

Querit **U**trũ ista rebellio inferioris appetit^o
& superioris appetit^o sit naturalis vel ptra natu-
rã **D**ñm qd natura hñana capit duplr. **U**no
mō fm q est instituta in primo statu innocētie
& sic ista rebellio et inobedientia est omnino cō-
tra naturã. qz in isto statu innocētie in aia fuit
originalis iusticia qua vires inferiores imobi-
liter subdebant superiorib^o virib^o. et iō nihil po-
terant inferiores vires appetere nisi qd fuit deli-
beratũ p vires superiores scz p rōnem **A**lio^o acci-

pitur natura humana fm se. et sic ista inobediē-
tia siue rebellio pt capi duplr. **U**no^o fm q tra-
hit rōem a sua rectitudine. & sic iterũ ista rebel-
lio est innaturalis qz in tali motione fit pecca-
tũ. se oē pctm fm **D**amascentũ est ptra naturã
ergo etiã illa motio qua sic vires inferiores mo-
uent est cōtra naturã **E**t rō est qd dicit **A**resto.
infra q sicut spera mouet sperã ita appetit^o appe-
titũ. sed naturale est q superior spera moueat infe-
riores. sed omnino esset ptra naturã q inferior
spera traheret superiore a sua rectitudine. **A**lio^o
pt capi appetit^o fm q absolute ferit in suũ obie-
ctũ absq hoc q trahat rōem. & sic appetit^o infe-
rior est naturalis qz naturale est cuiuslibet pōne
q ferat in suũ obiectũ

Querit **U**trũ appetit^o sit spēalis pōna aie
Dñm q sic. **E**t rō est. qd ad quãlibet formam
creatã sequit inclinatio. sed aia est forma creatã
ergo habebit inclinationē. sed inclinatio aie in
res est appetitus. ergo in aia est appetit^o **M**a-
ior p3 qd omne imperfectũ naturalĩ appetit pñci
sed ois forma creatã est imperfecta tanqz distã
a principio pfectionis. ergo ois forma creatã tē-
dit ad pfectionē. **S**ic etiã suba sepata est imp-
fecta respectu prime cause

Querit **U**trũ in oibus rebus creatis sit idē
appetit^o **D**ñm q nō **E**t rō est. qd sicut ad for-
mã creatã sequit appetit^o vt dicitur est. ita ad al-
tiorē formã creatã seqt altior appetit^o. **I**n his
ergo entib^o que cognitione carent sicut in pure
naturalibus in qb^o sicut inuenit forma determi-
nans ad vnu esse scz naturale. ita etiã ibi inue-
nit appetitus natural^o tm. qd inclinatio illa nō
sequit cognitionē sed naturã rei. sicut eni mate-
ria appetit formã sic forma sine. **S**ed in ha-
bitib^o cognitionē vbi ens nō solũ h3 ee natura-
le p subale forma. sed etiã recipit in se formas &
similitudines aliaz rerũ vt est in aiatis. sicut sen-
sus recipit spēs sensibiles. & intellect^o spēs intel-
ligibiles. & hoc ideo qd qto aliq res plus acce-
dit ad rei similitudinē tanto plura in eo existunt
qd in deo oia excellenter existunt fm **D**yonisiũ
isti gēti aiato puenit altior inclinatio. & sic nō
solũ inclinãt ad ea q sibi ueniunt ex forma na-
turali fm quē modũ in eo est appetit^o natural^o
sed etiã in eo est inclinatio ex formis receptis ab
extra. s. ex formis sensibilib^o vel intelligibilib^o. et
qd ista inclinatio sequit cognitionē necesse ē di-
cere q sit spēalis pōna aie. h aut non est verũ de
appetitu naturali quia tal^o appetit^o natural^o nō
est res distincta ab eo in quo est talis appetit^o.
sicut appetit^o materie est ipsamet materia. s3 ap-
petit^o sensitiu^o nō est ipsa aia sensitiua sed spēal

Utr
 Sensus { exterior
 interior
 Intellectus { creatus
 diuinus

Natura hñana ca^o duplr

De

Anima

pona anime Et p hoc solnit argumētum quo. Arguitur. Appetere est cōe aiatis z inaiatis g nō est pōna ipst aie. qz inaiata nō hnt animam

Quod dicitur q appetere puenit alicui duplr. Uno ex forma fm quā res est. z talis appetit est in inaiatis z nō est pōna aie. Alio ē appetit q puenit alicui p pōna q ē pncipiū cognitōis alicui rei. et tal appetit ē spēialis pōna aie qz tal inclinatio coniungit alicui pōne cognitue et sic oz qz ibi sit aliq forma supaddita

Ar. Appetere ē cōe oi pōne aie. qz ois pōna appetit sui obiectū sic sūn bonū z sine. **Q**uod dicitur q nō ē incōueniēs in potētis aie esse duplicem appetitū scz naturalē fm quē potētē appetunt sua obiecta sicut oia pfectibilia appetit suas p sectiones. z pter h in pōnis cognitōis est ali quis altior appetit q cōuenit eis post obiectū cognitū. Illa aut inclinatio est altior q puenit potētis ex cognitōe qz illa q cōuenit eis ex natura. **U**n in intellectu est appetit naturalis q scz appetitū. omnis hō naturalr scire desiderat qz p talē appetitū intellectus inclinā in suum obiectū. z pter hoc est appetitus intellectual quo intellectus tendit in hoc quod est cognitū p intellectū

Ar. Dis appetit sequit cognitionē. g null est appetit naturalis. **Q**uod dicitur q est duplex cognitio Una est q est diuincta illi qd appetit. et sic aīs est falsum in appetitu naturali. sed est verū in appetitu aiāli z intellectuali. qā ibi cognitio est diuincta illi qd appetit. Alio accipit cognitio generalr p cognitione diuincta illi qd appetit vel sepata ab eo. z sic aīs etiā est verū de appetitu naturali. qā ille appetit sequit cognitio nē q est sepata ab eo qd appetit vt ignis p appetitū inclinā ad locū sursum. sed illū locū nō cognoscit ignis sed nāsa vniuersalis dirigit ignē ad locū sursum

Ar. Appetit sequit formā apphensaz. ergo nō est pōna aie. **Q**uod dicitur q ista pōna pōt duplr i telligi. Uno mō capiēdo appetitū p actu appetendi. z sic est verū q actus appetēdi sequit cognitionē et formā apphensā. qz cognitio ē solū ex forma apphensa. Alio mō accipit appetit p pōna appetendi et sic adhuc capiē dupliciter. Uno mō fm se z sic pōna est falsa. qā pōna non sequit talē formā apphensā sed pcedit eā cū ois pōna naturalis sil cū aia pducā. sed forma apphensa p actū aie acquirē. Alio mō accipit illa locutio quo ad nos. z sic pōna est vera quia nos distinguim duos appetit fm formā apphensā. vel sensibiliter z sic est appetit sensitivus. vel intelligibilr z sic ē appetit intellectiu

Ar. Itē est obiectū pōne appetitiue z cognitue. ergo sunt vna pōna. **Q**uod dicitur q qzuis sit idē obiectū materialr acceptū qd appetit et cognoscit tū hoc idē sub alia formali rōe appetit et cognoscit. qz cognoscit sub rōne veri z appetitur sub rōne boni. Et ratio est. qz oia bonū appetit. sufficit ergo. qz sit alia formalis rō in cognoscibili et appetibili.

Querit Qno diuidat appetit q ē pōne aie **Q**uod dicitur q diuidit in sensitiuū z in intellectuū. et ratio est duplex. Prima est qā ad altiorē formā sequit altior appetit z pfectior. sed manifestū est q intellectus est altior forma qz sensus. ergo etiā habebit altiorē appetitū. Ille ergo appetitus qui sequit intellectū vocat voluntas. que nihil aliud est qz inclinatio ad bonū apphensū p intellectū. **S**ecūda ratio stat in h. Dis pōna passiuā ē distinguibilis fm distinctionē pōne actiue. qz oz agens z patiens esse pportio nata adinuicē et necesse est actiuū pportionari passiuo. qā ergo pōna appetitiua est passiuā et nata est moueri ab apphensio p pōnam cognitū uā iō oz talē pōnam distinguim fm ordinē ad apphensum p pōnam cognitū. sed manifestū est q alteri generis est illud qd est apphensum p intellectū scz vlt. et alterius generis est illud qd ē apphensū p sum. i. p. t. c. l. g. etia oz illos duos appetit distinguim. Et ex ista rōne potest sumi planior rō talis scz Pōne distinguuntur p obiecta. sed obiectū appetitus sensitiuū ē apphensum p sensum et obiectū appetit intellectiuū est apphensum p intellectū sed illa sūt diuersa ergo pōne sunt diuersa. Maior pz ex pri di ctis. qā omnis appetit de se est cecus iteo optet q moueat a potētia cognitua z ab obiecto ei

Ar. Penes accidentales drās obiecti nō dz sumi distinctio potētie. sed esse apphensum p intellectū vel sensum accidit obiecto. g penes hoc nō debet sumi distinctio potētiar scz appetitū diuersor. **Q**uod dicitur q illa pōna esse apphensū pōt duplr accipi in aliquo obiecto. Uno mō fm q tale obiectū patur ad pōnam cognitū. z sic omnino accidit sibi q sit apphensum. **L**u ratio est qz potētia cognitua nō fert in apphensum sed in apphensibile. Alio mō accipit illa pōna in obiecto fm q patur ad potētia appetitiua. et sic esse apphensum nō accidit tali obiecto. qā appetit fert p se in bonū apphensum. et iteo esse apphensum p sensum et p intellectū pōt distinguere appetitus

Ar. Dis appetit est sensitiu. g null ē appetit intellectiu. Aīs pz. qā ois appetit ē re spectu singularis appetibilis. sed appetit sūn

Appetitus
Intellectus

V. appetitus sensitiuus bñ subdiuidat' i concupiscibile
irascibilez

Liberal

Tercius

Singulari ex Duplex

gularis est sensitiuus q̄a est circa bonũ p̄ticulare
Dd̄m q̄ cū ois appetit' ferat in res fm q̄ s̄t
extra aiã q̄ ois appetit' ferat in aliqd̄ sin-
gulare Sed est notandũ q̄ singulare capit' du-
plicif. Vno mō fm rōem singularis z sic appe-
titus sensitiuus fert in singulare. Alio mō acci-
pit' singulare fm rōem vniuersalis. z sic appeti-
tus intellectiuius fert in singulare Exempluz
Ar̄. qz aliquis p̄t odire z impugnare aliquod
malũ vlẽ sicut habem' odio omne gen' latronũ
et p̄ oppositũ diligim' ocs iustos. P̄t etiã ali-
ter dici q̄ aliq̄ s̄t q̄ nō p̄t cognosci p̄ sensum sic
sunt imaterialia. et ad illa habem' idinatōez h̄
ãr nō p̄t fieri p̄ appetitũ sensitiuũ. ergo fit p̄ ap-
petitũ intellectiũ. p̄ h̄ dicit' ad argumentũ. q̄
appetit' intellectiũ scz volũtas vlẽ est circa sin-
gularia imaterialia vel ẽ circa singularia mate-
rialia fm aliquã vlẽm rōem.

Ar̄. Si est duplex appetitiũ ḡ erit duplex
motiũ s̄z ẽ tm̄ vñ motiũ ḡ nō erit nisi vñ
appetitiũ. qz appetit' ẽ p̄ncipiũ motus local'.
Dd̄m q̄ nō est s̄le. q̄a quis appetitus infe-
rior possit aliqd̄ appetere sine appetitu superiori
nō tm̄ p̄t superior appetit' mouere absqz inferiori
Lui' rō est qz ōz p̄ appetitũ inferiorẽ mēbra ōz
dinari ad motũ. et ideo superior appetit' mouet
mediante inferiori.

Querit. Utz appetit' sensitiuus bñ subdiui-
dat' in concupiscibile z irascibile Dd̄m q̄ sic.
Et rō est. qz illud qd̄ inuenit' in rebus naturali-
bus tanqz consequens illaz formaz hoc magis
et altiori mō repit' in p̄te sensitiua Lui' rō est qz
rebus p̄fectioribus coueniũt p̄fectiores cōditō-
nes. sed in naturalibus repit' duplex uclinatō
vna est ad p̄sequendũ cōuenientia. alia est ad resi-
stendũ phibentibus illã primã inclinationem
naturale. sicut p̄z de igne q̄ p̄ leuitatẽ inclinatur
ad p̄sequendũ locũ sursum sicut aliqd̄ sibi con-
ueniens. Secundo ignis h̄z in se caliditatem
p̄ quã resistit impediẽtibz tale motũ ea com-
burendo. ergo erit due inclinationes in p̄tesen-
situa. vna que est ad p̄sequendũ cōuenientia
alia que est ad impugnandum nocua

Querit. Utz iste due opationes spectat' ad
vnã poñam Dd̄m q̄ nō sed spectant ad duas
poñas qd̄ p̄z ex trib' causis Prima est qz qñqz
aiã ingerit se tristibus contra inclinationẽ concu-
piscibilis vt scz impugnet nocua. ergo ōz p̄ il-
la inclinatione ad tristia ponere vnã poñam
que sit alia ab illa qua aliquis inclinãt ad dele-
ctabilia sicut est inclinatio concupiscibilis. Ans
p̄z exēplanter. sic canis exponit se piculo vt p̄se-
quitur appetitũ concupiscibile. z h̄ qd̄ appetit' p̄ ap-

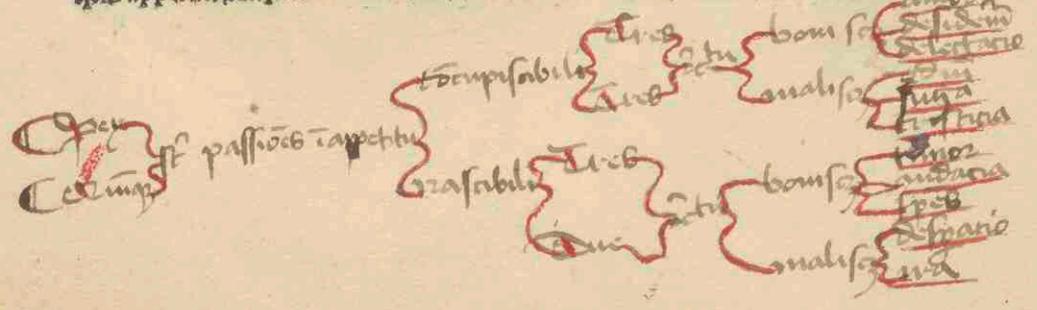
petitũ concupiscibile. Secunda rō ad idẽ qz
passiones appetitus irascibilis sũt cōtrarie pas-
sionibus concupiscibilis. ergo spectant ad diuer-
sas poñas. Circa qd̄ sciendũ q̄ sex sunt passio-
nes in appetitu concupiscibili tres respectu bo-
ni scz amor desiderũ z delectatio. et tres respec-
tu mali scz odiũ fuga et tristitia. Et qñqz sunt
passiones in appetitu irascibili. tres respectu bo-
ni scz timor audacia et spes. Due respectu mali
scz desp̄atio et ira. Et dicunt' passiones q̄a fiunt
cũ motũ corpali ipsius habentis tales passio-
nes. sicut ira fit cum motũ sanguinis ad cor. et
ideo opationes intellectiue nō vocantur passio-
nes quia non fiunt cum motũ corpali. Qz autẽ
ipsius irascibilis et concupiscibilis sũt contra-
rie passiones. p̄z. Nam concupiscencia intensã
minuit iram. et ira intensã minuit concupiscen-
tiam. non ergo possunt iste passiones spectare
ad eandẽ potentiã cũ se mutuo impediãt Ter-
tia ratio stat in hoc. qz irascibilis est sicut ppu-
gnat' concupiscibilis qz insurgit cōtra ea q̄
impediũt cōcupiscencia. sed poña q̄ ppugnat
est superior illa poña grã cui' fit ppugnatio ḡ ira-
scibilis poña ẽ superior cōcupiscibili. Vñ passio-
nes irascibilis incipiũt a concupiscibili. z iterũ
terminant' ad cōcupiscencia sic canis mouet' ad
irã ex delectatōne cibi quã delectatōne canis cu-
pit retinere. et postqz p̄ irascibile retinuit illum
cibũ. tu ne de nouo delectat' in illo cibo.

Querit. Que sint obiecta istoz appetitiũ
Dd̄m q̄ obiectũ appetitus concupiscibilis est
bonũ p̄ticulare absolute acceptũ fm q̄ est due-
niens sensui. sed obiectũ virtutis irascibilis est
bonũ p̄ticulare arduũ siue difficile. q̄a appeti-
tus irascibilis nō fert in aliquod bonũ p̄ticula-
re nisi fm q̄ hoc p̄ticulare bonũ accipit' vt dif-
ficulter acquisibile. Sicut p̄z ex passionib' il-
lius appetitus nō em̄ ẽ timor audacia aut spes
nisi respectu magni mali. Et organa cor sunt ista.
q̄a in eodẽ organo in quo est sensus cōmunis est
appetitus concupiscibilis. z in eodẽ organo in q̄
est virtus cogitativa est appetitus irascibilis.
quia appetitus concupiscibilis est circa aliquod
bonũ delectabile. et sensus cōmunis est circa ali-
quod delectabile. ergo appetitus concupiscibilis
cōiungit' sensui cōmuni. Et hoc est quod sup̄ di-
xit Ar̄. cũ loq̄bat' de motũ sensus z intellectus
q̄ delectari et tritari est agere sensitiua medietate
sed medietas sensitiua est sensus cōis. Sed
appetitus irascibilis cōiungitur virtuti cogita-
tiue. z ḡ ẽ i eodẽ organo in q̄ ẽ virt' cogitativa
qz req̄rit alit' organũ cũ sit altior appetitus.

Rō subdiuisiōis

V. q̄r duo opationes spectat'
ad vnã poñam

p̄a m

Duplex aliq̄ pōna gūgitur aliq̄ pōna

De

Anima

Itē passioēs amor odii
et gñā pū Duplex

Quo pōna pōna pōna

Allo qm qm qm

Arguitur Multa concupiscim⁹ que non pnt
cognosci p sensum p̄mūc. ergo appetitus cōcu
piscibilis iungit sicut cogitativē. **Q**dm q
dupl^r aliq̄ pōna iungit alteri. Uno mō essen
tialiter. et sic appetitus cōcupiscibilis iungit
sensui p̄mū. Alia mō virtualiter. et sic appeti
tus cōcupiscibilis est etiā in virtute cogitativa
Qu^o ratio ē quia quicqd̄ p̄ p̄na inferior h̄ etiā
p̄ superior et amplius cū ergo sensus p̄mūis q̄
est sensus inferior cognoscat delectabilia multo
magis s̄tus cogitativa potest illa delectabilia
cognoscere. ergo etiā sibi iungit inclinatio ad
delectabilia. Et ista concordant cū dictis beati
Augustini q̄ dicit q̄ virt⁹ sensitiva ē sicut serpens
et caput ē s̄t irascibil⁹. et cauda s̄t cōcupiscibil⁹
s̄t. q̄ serpens est aliquod vñū ita etiā appetitus
p̄cupiscibilis et irascibil⁹ videt̄ p̄tinere ad vñā
pōnaz s̄z ad virtutē cogitativa.

Arguitur Est tm̄ vna pōna p̄trarioz. ergo nō
oz ponere vñā potentia p̄ p̄uenienti et alia pro
discōnienti. **Q**dm q̄ est vna pōna p̄uenie
tis et discōnientis. i. cōcupiscibilis qz ipa pōna
s̄m aliquas passiones ē p̄ueniens s̄z s̄m amo
rem desiderii et delectationē. sed s̄m alias ē dis
conuenientis s̄z s̄m odiū fugā et tristitia. et iō
nō ponit virtutē irascibilis p̄ pōna discōnien
tis sed p̄ resistentia discōnientis qz impu
gnat discōnientis.

Arguitur Appetitus sentiu⁹ est solū p̄uen
entiū. ergo non est appetit⁹ irascibilis respectu
discōnientis. **Q**dm q̄ aliquē appetitū ē cō
uenientis p̄ dupl^r intelligi. Uno⁹ formaliter
et sic est falsum qz etiā est appetit⁹ discōnien
tis. Alio⁹ finaliter et sic est verū. qz sicut dicit̄
est passiones irascibilis terminant ad cōcupiscē
tia. vt p̄z exemplari⁹ qz canis impugnat aliqd̄
impediens p̄secutionē nutrimenti vt delectet
in tali nutrimento

Querit Utrū ista dñā sit in intellectu s̄z q̄
sit aliq̄s appetit⁹ intellectiu⁹ cōcupiscibilis et
aliquis irascibilis. **Q**dm q̄ nō. et rō est qz si
sit aliq̄ pōna respiciens aliqd̄ obiectū s̄m com
munē rōnem tunc tal⁹ pōna nō diuersificat s̄m
sp̄ales rōnes contentas sub tali obiecto. sicut
visus q̄ respicit colorē in cōmuni nō diuersifica
tur p̄ albū et nigrū. sed obiectū appetitus intel
lectiu⁹ ē bonū in cōmuni. ergo diuersē rōnes cō
tente sub tali bono nō diuersificant illā pōnaz
sed qz sensus respicit bonū p̄ticulare et nō bonū
in q̄ntū bonū ergo diuersē rōnes bonoz p̄nt di
uersificare illā pōnam. qz bonū p̄ticulare cōuen
iens respicit appetitū cōcupiscibile et bonum
p̄ticulare arduū respicit appetitū irascibilem.

Arguitur Intelligibiliū sunt concupiscen
tia et odiū. ergo etiā ista diuisio h̄z locū in intel
lectu sicut in sensu. **Q**dm q̄ iste passioēs amor
odii et concupiscētia et h̄mōi p̄nt dupl^r capi.
Uno⁹ p̄prie s̄m q̄ s̄nt cū q̄dam transmutatōe
corpali et sic spectant ad appetitū sensitivū. et
ideo p̄prie dicunt̄ passiones qz tunc subiectuz
p̄ eas aliqd̄ patit̄. Alio⁹ accipiunt̄ s̄m q̄ nomi
nant simplices actus voluntatis. et sic etiā p̄nt
reperi in intellectu. qz sic inueniunt̄ in subitan
tuz sepatis. est em̄ ibi amor boni. i. inclinatio
in bonū. et odiū mali. i. naturalis fuga mali p̄
appetitū intellectiuū. Et iō p̄t voluntas dici
irascibilis et concupiscibilis p̄ similitudinē. Dicit̄
ei irascibil⁹ s̄m q̄ fugit malū. et h̄ ex iudicio rōis
Et d̄r cōcupiscibilis s̄m q̄ desiderat bonū et h̄
iterū ex iudicio rōis

Specie quidē igit.

Quia Aresto. iam dixit q̄ ad motū locale mul
ta cōcurrūt. ideo consequēter ont̄ ordinē eoz q̄
in motu repiunt̄. Et circa hoc tria facit̄. **P**rimo
ont̄ quō illa sunt vñū q̄ in motu locali cōcurrūt
Secūdo quō ordinant̄ adinice i mouēdo. **T**ertio
ponit ea que ad motū executiue requirunt̄. Et
vult q̄ntū ad primū q̄ in oī motu locali ē vñū
mouēs localr qd̄. i. ē vñū s̄m sp̄m. qd̄ intelligit̄
nō de sp̄e nate s̄z de sp̄e appetibil⁹. Est ei aliqd̄ p̄
mo mouēs qd̄ mouet appetitū et intellectū p̄cti
cū sicut appetibile. Et p̄ hoc soluit̄ argumentū
quā arguit̄ q̄ sunt multa appetibilia s̄m species
que mouent s̄m locū vel localiter. **Q**dm q̄
ipēs nō est hic accipienda p̄ specie nature. quia
appetibilia que mouēt localiter h̄nt diuersas
naturas. sed s̄nt vñū mouēs in specie appetibi
lis qz. i. oīa talia mouent appetitū in q̄ cōsistit
sp̄es appetibilis

Quoniam aut̄ tria.

Hic ponit ordinē eoz que requirunt̄ in motu.
Et vult q̄ tria requirunt̄ in motu s̄z mouēs oz
ganū quo mouēs mouet et illud qd̄ mouet. sed
mouēs subdiuidit̄ qz qd̄dā est mouēs immo
bile. et aliqd̄ est mouēs qd̄ mouet. oīa ergo ista
sunt inuenienda in motu aīalis. qz appetibile
est mouēs imobile. et mouēs mobile est ipse
appetitus qui mouet ab appetibili. mediu⁹ q̄
mor⁹ sic est pōna localiter motiua et motū ē al
Quid ar̄ sit organū q̄ aliqd̄ mouet cōsiderādū
est in libro de motu aīaliū.

Querit Utrū sit similitudo in motu animalī
um et in motu vniuersi. **Q**dm q̄ sic. quia in
vniuerso aliqd̄ est mouēs imobile sic cōns.

Vi sit similitudo in motu animalī et motu vniuersi

Unde dicitur quod sit principium motus localis
in animalibus

De

Anima

prouta sensibiliū q̄ determinate eis pponuntur
ergo etiā p̄cipium eoz est fantasia indetermi
nata et concupiscētia illā p̄sequens. eo em̄ modo
quo illis inest fantasia etiā eis inest concupi
scentia.

Bensibilis quidez

Consequēter dicit Aresto. quid sit p̄cipium
mor^o localis in animalibus p̄fectis. Et vult q̄ in
illis p̄cipiū mor^o localis est fantasia sensibil
abilentis. quia illa mouētur fm̄ fantasia deter
minatā. q̄d intelligit cōiungendo tali fantasie
appetitū. Deinde ostēdit quid sit p̄cipiū mo
tus localis in hominib^o. et dicit q̄ fantasia deli
berās. i. rō deliberatiua q̄ pōt vocari fatasia si
cut dictū est. Ut p̄t etiā exponi de fantasia sen
sitiua que est deliberatiua p̄ p̄cipatōem. et sic
fantasia sensitiua etiā vocat^r deliberās. Istud
em̄ sic p̄batur. Illud est p̄cipiū mor^o localis
in hominib^o quo vnū peligit alteri in agibili
bus. qz ex tali electiōe aliqd̄ mouet ad vnū et
nō ad alterū. sed talis electō fit p̄ rōem delibera
tiua ergo rō deliberās est p̄cipiū mor^o localis
in hoīe oportet em̄ q̄ illa ratō deliberās accipi
piat aliqz cōem regulā quā applicando ad agi
bilia vnū peligit alteri. illa autē regula p̄t eē p̄
cipiū omniū agibilū scz q̄ omne bonū sit faciē
dū z quia bruta nō possūt vti tali syllogismo
p̄ quē vnū peligit alteri. ideo sequunt^r duo Pri
mo q̄ bruta nō hnt opinionē qz opinio genera
tur ex tali syllogismo. Secūdo sequit^r q̄ bruta
statim mouent^r p̄ fantasia ad concupiscēdū vel
irascēdū qz nō hnt deliberatiōē qua p̄nt p̄
eligere hoc vel illud *habet vni tantū quōstio*

Quicquid at aliq̄ndo.

Dicit Aresto. n̄t vni tacite questionī qua quis
posset dicere q̄ hō sepe moueat ad aliqd̄ p̄tra
rōem deliberatiua qz nō semp̄ facit illud qd̄ deli
berat. R̄ndit Aresto. q̄ qn̄ hō mouet fm̄ p̄pri
am naturā hominis tūc semp̄ mouet fm̄ rōem
deliberantē. sed qn̄qz p̄tingit q̄ hō mouet nō vt
hō sed vt brutū. sicut p̄tingit qn̄ appetit^o inferi
oz vicit supiorē appetitū z deliberatiōē remo
uendo hoīem ab eo qd̄ deliberauit rō. Ex quo
sequit^r q̄ sic i toto vniuerso supior celestis sp̄he
ra mouet inferiores naturalr. sic etiā appetit^o
supior mouet naturaliter inferiorē. sed sic om
nino motus fieret p̄tra naturā si inferior spera
moueret supiorē et traheret eā ad suū motū. sic
etiā est contra naturam q̄ inferior appetitus
trahat supiorē a sua rectitudine. z ideo ex hoc
contingit peccatum

Querit Utrū virtus irascibilis z concupisci
bilis moueant a rōne z obediant ei. **Q**uod dicitur q̄
sic et hoc est verū fm̄ aptitudinē eaz quo ad in
tellectū qz quo ad voluntatē. rō em̄ qn̄qz exten
dit ad appetitū rōnalem qui est voluntas. **Q**uod p̄t q̄ appetit^o inferior obedir
rōni sic p̄batur qz appetitus iungit^r p̄turi estimatiue p̄nci
paliter in homine que virtus estimatiua est rō
p̄ticularis. Ex quo sic arguit. Rō p̄ticularis di
rigit a rōne vli sicut p̄t in syllogizatione vbi p̄
positiones singulares concludunt^r ex vli^o. **L**ū
ergo intellectus sit rō vli^o et estimatiua p̄ticu
laris. sic dirigit estimatiua et appetit^o sibi con
iunctus a rōne vli. Et ista est eā quare ouis esti
mans p̄ virtutē estimatiua lupū p̄ntem abiqz
deliberatiōe statim fugit. sed hō etiā si estimet p̄
p̄tute cogitatiua aliqd̄ piculū sibi iminere pri
mo deliberat anteqz fugiat. Et qz syllogizare n̄
est opus simplicis intellectus ideo dicunt^r iste
virtutes plus obedire rōni qz intellectui. idem
p̄t ex exp̄imento qz ex vli^o syllogizationib^o
mitigant^r passiones sicut ira vel concupiscētia
vel aliqd̄ hm̄i et etiā obedunt^r isti appetit^o vo
luntati. qd̄ etiā p̄t ex exp̄imēto qz videm^o q̄ hō
si apprehendat aliqd̄ concupiscibile nō tū statim
p̄sequit^r illud sed aspicit motū voluntatis rōna
lis. Rō illius est quia vt prius dictū est volun
tas est supior pōna iter pōnas aīe. sed semp̄ su
perior pōna mouet inferiorē. q̄ etiā volūtas na
turalr mouet inferiores pōnas.

Arguit Augustinus vocat^r sensualitate sp̄e
tem quia nō obedir rōni. ergo sequit^r q̄ appe
titus inferior nō obedir rōni. **Q**uod dicitur q̄ ap
petitus sensitiuus accipit^r dupl^r. **U**no fm̄ q̄
fert^r in obiectū absolute p̄ter rōnē. et sic vocat^r
serpens qz sic mouet p̄tra dñū rōnis supio
ris et inferioris. **A**lio^o accipit^r appetit^o inferior
fm̄ q̄ in appetitū redūdat intellectus. z sic ap
petitus vocat^r rōnalis. potest em̄ pōna supior
dirigere inferiorē ad suū actum.

Arguit Qd̄ repugnat alicui nō obedir ei. s̄
sensualitas repugnat rōni. ergo nō obedir ei
Minor p̄t in incōtinentibus. **Q**uod dicitur q̄ sicut
in ciuilibus est duplex principatus scz despoti
cus in quo principatu inferior nō h̄z p̄tate re
sistendi supiori sicut dñs principatur suo suo.
Alius est principatus politicus sine regalis
et in illo principatu subditi hnt p̄p̄riā volūta
tem resistēdi domino suoz supioz. sicut rex do
minat^r ciuibus. **Q**uod dicitur q̄ sicut in homine
rept̄ duplex principatus. quia aīa dñatur cor
pori principatu despótico. et iō p̄t aīa vti corpe
z corpe aīe resistere nō potest. **S**ed volūtas nō
n̄ tū

appetit^o inferior obedir rōni

Animā

appetit^o sensitiuus accipit^r dupl^r

In brutis dicit^r principatus

In homine est duplex principatus

Homines & fantasia & liberas
a rōe deliberatiua

Primum motus localis in

animālib^o p̄fect^o fantasia sensibilis abstract^o

imperfect^o fantasia & delib^o & concupiscētia
in determinata illam fantasiam p̄sequens

Liberal

Tercius ^{h' out q' sit ro' dch' bezana mouetur m'}

dnat appetitui inferiori tali pncipatu s' pnci/ patu politico et io appetit' inferior pt resistere appetitui superiori. Un patz q' ista ppo appeti/ tus inferior obedit roni est accipienda fm q' obe/ dit dicit aptitudinē sic q' sit sensus appetitus obedit. i. aptus nat' ē obedire q'uis etiā nat' sit repugnare roni

Arguit Poña sensitiva cognitiva nō obedit rōi. ergo nec appetitiva. Bñs pz qā nō videm' qñ volum' pna pz. qā appetit' seqtur cogniti/ onē. **Ddm** q' duplices sunt sensus scz extero/ res z tales nō obediunt rōni qā tales nō mouen/ tur nisi pntib' sensibilibus. cū ergo p impium voluntatis nō sit obiectū pns. ergo nō pt videre visus qñ volum'. Sed sensus interiores mo/ uent fm impia voluntatē qz illi sensus pponit fantasmata sic dirigunt a librate voluntatis

Querit Utz appetit' sensitiv' moueat vo/ luntatē **Ddm** q' qñz pt appetit' sensitiv' moue/ re voluntatē **Cui** rō est qz obiectū voluntatis ē bonū sed fm appetitū sensitivū qñqz iudicam' aliqd esse bonū. ergo appetit' sensitiv' pt moue/ re voluntatē. **Maioz** est manifesta z minor ptz qā qd alicui videat aliqd esse bonū hoc ptingit ex dispōne illius qd pponit tale bonū sic gust' infect' iudicat hoc esse dulce qd uenit. sibi fz suā infectionē. cū ergo ex passione appetit' sensiti/ ui qñqz hō imutet ad dispōnem aliquā. seqt' q' fm illā dispōnem appareat aliqd bonū quod extra illā dispōnem nō esset bonū. z sic pz q' ap/ petitus sensitiv' mouet voluntatē ex pte obiecti

Ar. Appetit' superior est mouēs z mouēs est pstatius moto et dignius eo. g' appetitus sensiti/ uis q' est appetitus inferior nō pt mouere ap/ petitū superiore. **Ddm** q' nō est incōueniēs q' aliqd sit dignius altero simplr. z tñ alterū pot' esse dignius illo fm qd **Per** h' ergo est ddm q' appetitus sensitivus accipit' duplr. Uno' fm se z sic mouet a voluntate. z sic sp' appetitus intel/ lectivus est dignior. **Alio'** appetitus sensitiv' accipit' fm q' subiacet passioni. z sic appetitus sensitivus dnatur appetitui intellectivo. quia mouet appetitū intellectivū ad psequendū passi/ onē q' dnatur in appetitū sensitivū.

Arguit Virtus p'icularis nō agit in causam vlem. ergo appetitus sensitivus nō agit in vo/ luntatē que est circa bonū vle. et appetitus sensiti/ uis est circa bonū p'iculare. **Ddm** q' virtus p'icularis nō agit in p'ntē vlem nisi etiā talis virtus vlis applicet ad aliqd p'iculare agibi/ le **Exempligrā** extra ppositū. Virtus celi q' est vlis pt impediri p aliqd p'iculare agens circa pductionē alicuius plante z tñ virtus celi est

vlis nō g' vlr est verū q' d'us p'icularis nō in/ pediat virtutē vlem. et ergo pt appetitus sensiti/ uis disponi p aliquā passionē vt in hoc par/ ticulari agibili trahat rationē a sua rectitudine

Scientificum autē

Quia Ar. supra dixit q' in homine mouet rō deliberativa. id Ar. h' dic que sit illa rō mouēs **Et** p'io vult q' illa nō est rō speculativa qz illa nō mouet sed manet. i. q'escit. Illa em rō nō cō/ siderat aliqd agibile. et id vocat eā scientificam qā p illā absolute aliqd scimus **Ratio** g' q' mo/ uet est practica q' iterū est duplex scz vlis q' cōst/ terat vlia pncipia agibiliū. z p'icularis q' ap/ plicat tale vle ad aliqd p'iculare agibile **Exem/ pligrā** Rō vlis dicit q' pntes sunt honorādī. sed rō p'icularis dicit q' ille pater sit honorād' mouet ergo vtraqz ratio practica. sed differēter qā rō vlis practica mouet sicut cā p'ima. s' rō practica p'icularis mouet sicut p'ima cā. optz em si motus debeat seq' q' vniuersalia applicentur ad p'icularia agibilia. **Et** ex isto pt faciliter sumi rō q're rō practica p'icularis corrupit qā in ista p'iculari applicatione contingit p'ic/ cularem rōnem corrumpi. ppter delectationem vel ppter aliam passionē quam delectationē vel passionem in electione sequitur ratio practica p'icularis.

Queritur Utrum homo sit liberi arbitrii. **Dicendum** q' sic. quia nisi sic tunc frustra el/ sent consilia. exhortationes p'cepta. p'emia et pene quod est falsum. **Cuius** ratio est quia de his que fiunt necessario non est consilium vt dicitur tertio ethicorum. sed de his que possūt sic esse vel non esse. fiunt ergo consilia vt vnum eligatur per liberum arbitrium et non alterum. **Similiter** fiunt exhortationes vt eligatur ali quod bonum et eius oppositum non eligatur. **Similiter** p'cepta sunt de his que homo potest facere vel non facere **P'emiū** autem datur bonis z pena malis. **Circa** quod sciendum q' quedam res agunt sine iudicio z sine cogni/ tione. sicut lapis tendit ad locum deorsum. et alique agunt iudicio et cognitione sed non libe/ ro quia agunt naturali instinctu sicut bruta. s' homo agit iudicio etiam libero. agit enim iudicio quia per vim cognitiuam homo iudicat quid sit agendum et quid dimittēdū. **Et** istud iudicium nō est ex naturali instinctu sed ex col/ latione ipi' rationis in particulari operabili. **Cuius** ratio est quia appetitus noster sequitur rationem. sed ratio nostra in particularibus agilibus est circa contingentia circa illā autē

Supplicat p' sensitiv' s' z

Ratio

Appetitus sensitivus rō' d' d' d'

Ratio

Ratio

Ratio

Libert

Tercius

Triplex est tempus

Quoniam Quotuplex est tempus in rebus generatis. **Primum** quod triplex. Aliquod est tempus in quo propter calorem naturalem plus aggeneratur de alimento substantie aliter quod deperditum fuit et hoc est tempus augmenti. Aliud est tempus in quo plus remouetur de substantia aliter quod aggeneratur et hoc propter defectum caloris naturalis et hoc est tempus decrementi. Aliud est tempus in quo equaliter aggeneratur sicut deperditum fuit et hoc dicitur tempus status. Dicitur tamen aliquid quod non sit tempus status nisi quo ad nos. quia vel homo semper crescit et augmentetur vel decreuit et hoc capiendum augmentum et decrementum improprie secundum quod aliquid dicitur augeri quod est factum maius quod immediate ante hoc fuit. et hoc dicitur decretere quod est factum minus quod immediate ante hoc fuit.

Sensuum autem ne

Hic ostendit quomodo se habeat sensus ad viuentia. et dicitur quod non est necesse omnibus viuentibus in esse sensum. et hoc sic probatur. quia primus tactus sensus consistit in quodam temperamento qualitate primaria. quod sicut prius dictum est. nihil aliud est sensus tactus quam medietas calidi. frigidi. humidi. et siccus. sed sunt multa viuentia que habent corpus simplex. sicut sunt plante. ergo illis non inest aliquis sensus.

Arguitur Plante habent corpus mixtum. quod non habent corpus simplex. **Primum** quod dupliciter dicitur aliquid corpus simplex. Uno modo quod non est compositum ex quattuor elementis. et sic celum et quattuor elementa sunt corpora simplicia. et illo modo verum est quod plante non sunt corpora simplicia. Alio modo dicitur aliquid corpus simplex in virtute et in potentia. et sic illud dicitur corpus simplex quod non potest fundare sensum tactus. et sic plante habent corpora simplicia. quod non habent in se illam medietatem qualitatem primariam in qua fundatur sensus tactus.

Ubi notandum est quod aliqui exponebant corpus simplex ad significandum corpora que sunt solus elementaria ut scilicet sit sensus quod aliqua sunt viuentia scilicet caloremones et cacademones que habent corpora simplicia scilicet aerea tantum. Et quibus illo modo posset intelligi textus non tamen videtur esse ad propositum sicut prima expositio.

Animal autem necesse

Consequenter ostendit Aresto. quomodo se habet sensus ad viuentia. Et vult quod quibus sensus non inest omnibus viuentibus sicut dictum est. necesse est tamen sensus esse in quolibet animalium. et hoc probatur super

ponendo duas autoritates. Prima est quod natura nihil facit frustra. Secunda quod omnia que sunt a natura subsistunt propter finem vel accidunt his que sunt propter finem. ex quibus sumitur talis ratio. Si animal non haberet sensum tunc non posset distinguere inter nutrimentum conueniens et disconueniens. quod per nutrimentum disconueniens corrumpitur. et sic generatio talis animalis esset frustra. quod frustra generatur quod statim corrumpitur quod est contra primam autoritatem. Et habent progressiva animalia organa que non haberent aliquem finem nisi animal haberet sensum quod est contra secundam autoritatem. Et quod possit aliis dicere quod animal habet intellectum et per intellectum fugeret disconuenientia et sic non esset necesse se habere sensum Aresto. soluendo dicitur quod hoc est impossibile quod anima intellectiva sit sine sensu in aliquo corpore. et hoc ideo quod talis unio ad corpus tale nec esset propter bonum anime nec propter bonum ipsius corporis. Non propter bonum anime. quod anima in tali corpore eternum non intelligit quod non potest recipere ex sensibus cognitionem sicut facit per corpus sensitivum. Nec esset propter bonum corporis. quia anima conservat corpus in esse et non econtra. cum ergo talis anima non esset in corpore subiective non posset conservare corpus in esse. Ex quo textu potest capi quod anima nobilis non unio celo per informationem sed solum per assistentiam.

Attuero si sensum

Quia Aresto supra dixit quod necesse est omnibus animalibus habere sensum. hic propter ostendit quomodo sensus necesse sit omnibus animalibus habere. Et vult quod necesse est habere omnibus animalibus sensum tactus. Et ratio stat in hoc. Omne animal autem habet corpus simplex aut mixtum non autem potest habere corpus simplex. quod in tali corpore nullus sensus subiectari potest. sed prius probatum est quod necesse est omnibus animalibus habere aliquem sensum et si est corpus mixtum tunc fundatur sensum tactus. quod tactus consistit in quadam medietate proportionis qualitatum primarum. scilicet calidi. frigidi. humidi et siccus.

Propter quod qui

Hic elicit correlarie quod etiam propter tactum necesse est omnibus animalibus habere gustum. et hoc sic probatur. quod gustus est quedam tactus. si ergo necesse est animalibus habere tactum. ergo etiam gustum. Item gustus est sensus alimentum. sed sine alimento animal non potest vivere. ergo nec sine gustu. aliter autem sensus non faciunt ad alimentum sed apprehendunt delectationes circa alimentum. et hoc est verum de sensu olfactus. et hoc probatur in ductive. quod color et sonus nihil faciunt ad alimentum sed odor est delectatio circa alimentum sicut probatur Aresto. in libro de sensu et sensato.

Arguitur Prius dictum est in secundo huius quod propter tactum necesse est omnibus animalibus habere gustum.

Ondat quo se habeat sensus ad viuentia

De corpore et sensu sensus quod male
De quod sit tactus animalis quod vult
Sensus tactus est per se habere
Sicut dicitur quod vult quod dicitur
Sicut dicitur quod vult quod dicitur

probat sensum esse in quolibet

De bono ad quod dicitur quod bonum
Sicut dicitur quod vult quod dicitur

Deus

De bono ad quod dicitur quod bonum
Sicut dicitur quod vult quod dicitur

De bono ad quod dicitur quod bonum
Sicut dicitur quod vult quod dicitur

Formula

Tabula

et sic iste vapor potest interficere hoies et non sonus. et quia p pluuia ista materia impeditur et debilitatur vel extinguitur. ideo cõter dicit quod tonitruum non est periculosum tempore pluuiæ.

Alios autem sensus

Hic ostendit Aristoteles qualiter alij sensus se habeant ad alia animalia. Et vult q alios sensus habet aial non ppter necessitatem sui esse. sicut habet gustum et tactum. sed ppter bene esse id est vt animal melius et conuenienti viuat sicut animal habet visum vt videat aliquid pcul p aliqd mediũ qd e dyaphanũ et habet gustum vt sentiat delectationem in alimento capiendo gustum pprie. et habent aialia auditum vt eis aliquid significetur. quia per auditum audiunt sermones alioz. et sic habet linguam vt sonando significet suas affectõnes alteri. Hoc tamen differenter in homine et alijs animalibus contingit. quia alia animalia faciunt voces illiteratas. vt in capitulo de voce dictum est in secundo huius in quo excedit homo alia animalia et naturalia ppter perfectionem nature sibi a deo collate qui super omnia est benedictus in seculoz secula Amen.

Notata diligenter visa et puigili cura auctulata circa tres libros de Anima Aristotelis Lamberti de monte artium magistri ac sacre theologie professoris iuxta doctrinam insignis et sancti doctoris Thome de Aquino ordinis fratrum predicatorum expliciunt feliciter.

Incipiunt tituli quæ

stionũ trium libroz de aia fm numerũ folioz al signati. Et in primo folio habet figura que principalem materiam totius libri in se comprehendit.

Questiones phemiales	
Utrum de anima sit scia. folio.	ii.
Utrum scia de anima sit vna.	ii.
Utrum scia de anima sit phisicalis.	iiij.
Qui pti phie subordine ista scia.	iiij.
Quæ ordinẽ habeat liber de aia inter libros phisicales.	iiij.
Quid sit subiectum libroz de anima.	iiij.
Utrum ois scia speculatiua sit bona et honorabilis.	iiij.
Quotplex sit bonum.	iiij.
Utrum omnis noticia sit de numero bonoz honorabilium.	v.
Utrum in artibus possint inueniri due ille conditiones dignitatis.	v.
Quis istoz moz certitudis sit dignior alio.	v.
Quare Aresto. vocat sciaz d aia historiã.	v.
Utrum historia de aia sit in pms ponenda.	v.
Quo se hnt ad dignitatẽ et certitudinẽ metha phisica. mathematica et phisica.	vi.
Utrum scia libri de aia valeat ad oem sciaz.	vi.
Quare Aresto ponit i phemio tm duos modos inuestigandi qd quid est.	vij.
In quo genere sit anima.	vij.
Utrum actus et pona multũ differant.	vij.
Utrum ois aia sit eiusdẽ spci cũ qlibz aia.	ix.
Quare Aresto. mouet dubitationem circa vnitatem diffinitionis anime.	ix.
Utrum sit danda vna cois diffinitio aie.	ix.
Ex quot motiuis fuit Plato motus ad ponendum ydeas separatas.	ix.
Quo possum venire in cognitionẽ istoz vniuersaliũ. s. i. noticiã vlis i re añ re et post re.	x.
Utrum ista tria vlia distinguat realitẽ l moralitẽ.	x.
Utrum vniuersale sit generabile.	x.
Utrum rõ aialis fm vnũqdz animal sit altera et altera.	xi.
Utrum accidentia magnã partem conferant ad cognoscendum qd quid est.	xi.
Utrum accõs necario diffiniat p suũ subiectũ.	xij.
Utrum diffinitões dyalctice sint caste et vae.	xij.
Utrum aia sit sepabilis a corpe.	xij.
In quo pdicamento sit ira.	xij.
Sequitur primus de aia fm coes phos. Et habetur qm ad principalia puncta in duobus folijs scz in. xiiij. et in. xv. vbi specialiter notant nouẽ autoritates. Reliqui sũt d erroribz atiqz.	

Sequitur secundus de anima folio. xv. i fine.
 Sub quo modo sub continentur anima xvi.
 Quare in principio scilicet ponuntur divisiones ex parte corporis. cum tamen anima non sit corpus. xvi.
 Utrum diffinitio anime sit bene assignata. scilicet anima est actus primus etc. xvii.
 Utrum distinctio que est in una anima rationali secundum multos gradus perfectionis sit realis. xix.
 Utrum ex corpore et anima fiat unum et quomodo. xix.
 Quare Aristoteles posuit istam dubitationem. xix.
 Utrum anima uniat corpori absque media dispositione. xix.
 Utrum anima uniat corpori mediante spiritu. xix.
 Utrum in diffinitione anime physice debeat precedere organica vel contra. xx.
 Utrum in diffinitione anime debeat addi virtus habentis in potentia. xx.
 Quare separata forma substantiali alicuius rei res non manet nisi equivoce. xx.
 Quare non ponitur in diffinitione anime. Anima est actus corporis habentis vitam in actu. xx.
 Quomodo scilicet diffinitio tetragonismi dicitur causam primam. xxi.
 Utrum pars decisa ab animali sit animalis. xxii.
 Utrum anima sit in toto tota et in qualibet eius parte tota. xxii.
 Utrum anima vegetativa. sensitiva. et intellectiva sint una anima vel plures anime. xxii.
 Utrum in generatione hominis sint multe forme substantiales sibi invicem succedentes. xxiii.
 Utrum anima rationalis debeat esse in corpore corruptibili sicut in propria materia. xxiii.
 Que sit secunda diffinitio anime. xxv.
 Quomodo ista secunda diffinitio demonstrat primam. xxv.
 Que istarum diffinitionum sit materialis et que formalis. xxv.
 Quot sunt anime et quot gradus vite et quot genera potentiarum. xxvi.
 Quare vocantur genera potentiarum. xxvi.
 Que sit ratio ordinis illorum generum ponatur. xxvi.
 Utrum plures sint anime in anima. xxvi.
 Quot sunt anime anime rationalis corporis junctae. xxvii.
 Utrum anime anime distinguantur ab anima. xxvii.
 Utrum anime anime sint in anima ut in subiecto. xxvii.
 Utrum anime anime fluant ab ipsa anima. xxviii.
 Utrum educiente anima rationali anima sensitiva corrumpatur. xxviii.
 Quare in quibusdam animalibus reperitur vegetativum sine sensitivo. xxviii.
 Quare tactus invenitur in omni animali et non alii sensus. xxix.
 Quare intellectum vocat ultimum et minimum in textu. xxix.

Utrum anime anime distinguantur per actus et obiecta. xxx.
 Utrum anime sensitive in diversis animalibus diversarum specierum sint unum speciei vel non. xxx.
 Utrum naturalissimum operum in viventibus sit generare sibi simile. xxx.
 Quis sit ordo actuum anime vegetative. xxxi.
 Utrum homo posset dici finis omnium rerum. xxxii.
 Utrum anima sit causa et principium corporis in triplici genere cause. xxxii.
 Utrum in omnibus eodem modo sumantur sensus et deorsum. xxxii.
 Utrum calor qui est causa nutritionis sit eundem speciei cum calore ignis. xxxii.
 Utrum omnia a fine appellari iustum sit. xxxii.
 Utrum tres sint anime vegetative. xxxii.
 Utrum ad omnem nutritionem sequitur augmentatio. xxxv.
 Quot sunt in nutritione et quid significat nutritionem. xxxv.
 Que ordinem habeat anime vegetative. xxxv.
 Utrum iste anime vegetative in diversis animalibus sint unum speciei vel diversarum. xxxv.
 Utrum sensus sit virtus passiva. xxxvi.
 Utrum ebrietas impediatur scientiam. xxxvi.
 Utrum scientia acquiritur per motum aut per alterationem. xxxvi.
 Utrum universalis sint in anima. xxxviii.
 Quare Aristoteles prius determinavit de sensibilibus que sensibus. xxxviii.
 Quare visus et tactus percipiunt ista duo sensibilia. scilicet magnitudinem et figuram et non alii sensus. xxxviii.
 Que sit ratio que triplex est sensibile. xxxix.
 Utrum in potentis anime sit ordo. xxxix.
 Utrum una potentia anime oriatur ex anima mediante alia. xl.
 Quid sit obiectum visus. xl.
 Utrum lumen requiratur ad videndum propter colores aut propter medium. xl.
 In quo predicamento sit dyaphaneitas. xli.
 Utrum ista dyaphaneitas in diversis corporibus sit unius speciei. xli.
 Utrum lumen et color differant specie. xli.
 Utrum lumen sit corpus. xli.
 Utrum lumen equaliter repiat in omnibus. xli.
 Quare color per se movetur medium que sensus visus ibidem. xli.
 Utrum color sit unum speciei secundum quod est in obiecto medio et organo. xlii.
 Utrum sensibile positum supra sensus faciat sensationem. xlii.
 Quare Aristoteles in secundo de anima determinat de generatione soni et non de generatione obiectorum aliorum sensuum. xlii.
 Quare non dicimus audio aerem cum tamen in aere sit sonus subiective. xlii.
 Utrum sonus perveniat ad auditum per motum localem. xlii.

Utrum sonus sit forma naturalis. xlvj.
 Utrum sonus echon sit sonus. xlvj.
 Utrum sonus echon sit idē sonus cum sono principi-
 pali. xlvij.
 Utrum sonus echon fiat in aere realiter vel in-
 tentionaliter. xlvij.
 Utrum sit idem sonus qui percipitur in auribus
 diversorum audientium. xlvij.
 Que sit ratio quod ista tria scilicet continuitas melodia
 et discretio requiruntur ad vocem. xlvij.
 Quot modis differant sonus et vox. xlvij.
 Quare solum animalia habentia calidum sangui-
 nem faciunt sonum vocem. xlvij.
 Utrum diffinitio vocis sit bene assignata. xlvj.
 Que sit causa quod homo habet primum olfactum. xlvj.
 Que sit causa quod homo habet maius cerebrum quam a-
 nimalia. xlvj.
 Quare homo habet calidissimum cor inter cetera animalia. l.
 Quare homines iudicant potius ingeniosi penes
 tactum quam penes alios sensus. l.
 Quare magis sumuntur de nomine odorum penes dis-
 cretiam saporum quam penes qualitates tangibi-
 les cum ille sint nobis notissime. l.
 Utrum odores sint in aere realiter intentionaliter. l.
 Utrum tactus sit unus sensus vel plures. liij.
 Utrum aer sit humidior aqua. liij.
 Utrum inter duo corpora se tangentia necesse sit
 esse medium. liij.
 Quare sensus sit virtus in organo. lv.
 Quare sensus possunt distingui per organa. lvj.
 Utrum sint quatuor sensus exteriores. lvij.
 Utrum visus videat se videre. lvij.
 Utrum necesse sit ponere aliquos sensus interiores. lvij.
 Utrum necesse sit ponere plures sensus interio-
 res vel utrum sit tantum unus sensus interior. lvij.
 Utrum potest haberi ex Aristotele quod sint quattuor sensus
 interiores. lix.
 Quid sit obiectum sensus communis. lix.
 Qui sint actus istorum sensuum. lix.
 Quot sunt actus virtutis cogitative. lix.
 Quid sit species et quid intentio. lix.
 Ubi sint organa istorum sensuum interiorum. lix.
 Utrum fantasia sit una potentia ab alijs distincta. lx.
 Utrum sensus interiores sint perfectiores interi-
 oribus. lx.
 Utrum argumentum antiquorum quo probant in-
 tellectum esse sensum valeat. lx.
 Utrum voluntas augeat in hominibus. lx.
 Quis dicat pater virorum et deorum. lxi.
 Utrum corpora celestia possint agere in nostrum
 intellectum. lxi.
 Quare Aristoteles enumerat solum tria principia
 cognoscendi. lxij.

Quare non est aliquis habitus in voluntate inclinans ad
 bonum sic est habitus intellectus inclinans ad verum. lxij.
 Utrum ex textu posset dici quod sit aliquis sensus alti-
 or sensu communi. lxij.
 Utrum intellectus posset velari per infirmitatem
 passionem aut somnum. Ibidem.
 Utrum diffinitio fantasie sit bene assignata. Ibidem.
 Sequitur tertius de anima folio. lxij.
 Que sit ratio ordinis quod ponit intellectus procedit
 potentiam secundum locum motum. lxij.
 De qua determinat in isto tercio libro. Ibidem.
 Quare Aristoteles dicit in principio tercij de par-
 te anime. Ibidem.
 Quare Aristoteles movet questionem de separatione intelle-
 ctus et non soluit eam et quomodo debet solui. lxv.
 Utrum intellectus sit separabilis ab alijs potentijs
 magnitudinis. i. loco et subiecto. lxv.
 Utrum positio anaxagorae aliquantulum possit esse contra ibidem
 Que errorem excludit Aristoteles. cum dicit animam esse
 locum specierum. lxvi.
 Utrum species intelligibiles seipsum maneant in intellectu
 vel utrum ille species recepte corrumpantur. lxvi.
 Utrum anima debeat plus dici separata a corpore vel in-
 tellectus. Ibidem.
 Utrum intellectus possibilis sit seorsum separata. Ibidem.
 Quot dispositiones potest habere intellectus nisi. lxviij.
 Quare Aristoteles dicit in textu quod intellectus habens speciem
 non sit eodem modo in potentia sic animam addiscere. lxviij.
 Utrum species intelligibilis sit ipsa vel accens. lxviij.
 In quo predicamento sit illa forma accidentaliter. ibidem.
 Utrum idem sit essentia. i. natura et suppositum. lxviij.
 Utrum quidditas rei materialis sit obiectum no-
 stri intellectus. Ibidem.
 Quare non intelligimus primo speciem specialissimam
 per imaginem sed ens. Ibidem.
 Utrum singulare possit cognosci per nostrum intellectum. lxix.
 Utrum eodem modo cognoscat natura et suppositum. ibidem.
 Quot errores excludit Aristoteles. per hoc quod dicit in
 intellectum nostrum esse sicut tabulam rasam. lxx.
 Utrum scie sint nobis cocreate. Ibidem.
 Utrum in his que sunt sine materia idem sit in-
 telligens et quod intelligit. Ibidem.
 Utrum intellectus sit per se intelligibilis. Ibidem.
 Utrum anima intelligat se per suam essentiam. lxxi.
 Quid sit habitus intellectus et unde oriat. lxxi.
 Quomodo cognoscit habitus. Ibidem.
 Quomodo cognoscit actus intellectus. Ibidem.
 Utrum intellectus possit intelligere actum voluntatis. ibidem.
 Utrum species intelligibilis sit id quod intelligit vel
 id quo aliquid intelligit. lxxij.
 De intellectu agente quomodo probat quod ipsum ponere
 sit necesse. Ibidem.
 Quot sunt operationes intellectus. lxxij.

Que opatio intellectus agentis sit eequalior ibi dē.
 Utrū lūmē intellectus agentis requirat propter
 mediū vel propter fantasimata lxxij.
 Utrū species intelligibiles effluant in aīas me-
 diantibus formis sepatas ibidem
 Utrū intellectus agens et possibilis sint distin-
 cte potentie. lxxij.
 Quot noīb⁹ noīat Aīa intellectū agētē lxxij.
 Quattuor sūt dīrōes intellectus agētis. Ibidē
 Utrū intellectus agēs sit idē in oīb⁹. lxxij.
 Utrū iste potentie inueniantur in substan-
 tijs sepatas. lxxv.
 Utrū necesse sit ponere in aīa rōnali intellectū a-
 gētē supposita opinioe Platonis. lxxv.
 Utrū aīa possit esse p se subsistēs. ibidem
 Utrū aīa rōnalis sit incorruptibilis. lxxvi.
 Utrū aīa sepatata possit agnoscere singlana. lxxvi.
 Utrū poīe aīe maneat i aīa sepatata lxxvij.
 Utrū habitus scientie acquisite maneat in a-
 nima sepatata a corpore. ibidem
 Utrū ista sit vera vel falsa dyameter est syme-
 ter. lxxvij.
 Utrū due operationes intellectus reperiantur
 in substantijs sepatas. ibidem.
 Utrū intellectus noster prius intelligat di-
 uisibile vel indiuisibile. ibidem
 Utrū tres sint opatōes intellectus. lxxix.
 Que istar opationū sit pfectior. ibidem
 Utrū rō et intellectus sint vna poīa. ibidem
 Quotupliciter possit illa propositio intelligi. ne
 quaqz intelligit aīa sine fantasimate. lxxx.
 Quid sit fantasima ibidem
 Utrū intellectus practicus et speculatiuus
 sint vna potentia. ibidem.
 Utrū sint plures potentie imateriales i ani-
 ma qz tres. lxxxi.
 Utrū in hac vita possimus intelligere sub-
 stantias sepatas. ibidem.
 Utrū possimus deuenire in cognitionē substā-
 tiar sepatar ex rebus materialibus lxxxij.
 Quō debet intelligi ista autoritas. scientie se-
 cantur sicut et res. ibidem
 Utrū i aīa intellectia sit aliq memoria. lxxxij.
 Utrū mēoria intellectia sit eadē cū itellcū. ibidē
 Utrū necesse sit aīam intelligere cū cōuersio-
 ne ad fantasimata. Ibidem
 Utrū cognitō intellectia depēdeat a sensu. lxxxij.
 Utrū anima sepatata a corpore intelligat sub-
 stantias sepatas. Ibidem
 Utrū anima sepatata a corpore intelligat oīa
 naturalia. Ibidem. lxxxij.
 Utrū anima sepatata cognoscat ea que agū-
 tur in hac vita. Ibidem

Quid sit poīa localit motia i aīalib⁹. lxxxv.
 Que sit dīrō inter incōtinentem et intēpe za-
 tum. lxxxvi.
 Quare sub intellectu pōt pphēdi fatāstia. Ibidē
 Quare appetitus non mouet sub rōne intelle-
 ctus. sicut intellectus mouet sub rōne appetitus. ibidē
 Utrū voluntas moueat intellectū vel intel-
 lectus voluntatem. Ibidem scz. lxxxvi.
 Utrū intellectus sit nobilior voluntate vel
 econtra. Ibidem
 Quō differenter se hnt ad cognoscendum res
 sensus exterior. sensus interior intellectus crea-
 tus. et intellectus diuinus. lxxxvij.
 Utrū rebellio inferioris appetitus et supio-
 nis sit naturalis vel cōtra naturā. lxxxvij.
 Utrū appetitus sit spēal poīa aīe Ibidem
 Utrū i oīb⁹ reb⁹ creatis sit idē appetitus. Ibidē
 Quō diuidat appetitus q ē poīa aīe. lxxxvij.
 Utrū appetitus sensituius bñ subdiuidat i cō-
 cupiscibilem et irascibilem lxxxvij.
 Utrū iste due opatōes spectant ad vna po-
 tentiam. Ibidem.
 Que sint obiecta istoz appetitū Ibidem
 Utrū sit aliquis appetitus intellectuius cōcu-
 piscibilis et aliquis irascibilis. lxxxix.
 Utrū sit similitudo in motu aīalū. et in motu
 vniuersi. Ibidem
 Quid sit pncipiū mot⁹ localis i aīalib⁹. ibidē
 Utrū virtus irascibilis et cōcupiscibilis mo-
 ueant a rōne et obediant ei. xc.
 Utrū appetitus sensituius moueat volunta-
 tem. xc.
 Utrū homo sit liberi arbitriū. Ibidem
 Utrū liber arbitriū sit spēal poīa aīe. xci.
 Quotuplex sit tps in reb⁹ generatis. xci.

Explicet tabula oīm questio-
 nū huius libri de aīa.

